ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Clarke_Arthur_C-2001_Vesmírná_odysea.pdb

PDB Name: Clarke_Arthur_C-2001_Vesmírná_o
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Arthur C.
Clarke

2001:
VESMÍRNÁ ODYSEA /
/ RAJSKÉ FONTÁNY

2001:
VESMÍRNÁ
ODYSSEA

Stanleyovi

Předmluva

Každý živoucí člověk má dnes za sebou zástup asi třicítky duchů, neboť právě v tomto poměru počet mrtvých převyšuje počet živých. Zhruba sto miliard lidí kráčelo už po planetě Zemi od úsvitu času.

Je to pozoruhodné číslo, jehož prazvláštní shodou je i počet hvězd v našem vesmírném domově, v Mléčné dráze, jedno sto miliard. Takže za každého jedince lidského rodu, který kdy žil, svítí v tomto místním vesmíru jedna hvězdička.

Jenže každá z oněch hvězd je sluncem, sluncem často zářivějším a jasnějším, než je ta pomenší blízká hvězda, kterou my nazýváme Sluncem s velkou iniciálou S. A mnoho - snad většina - těchto cizích sluncí je obklopeno kroužícími planetami. Takže je téměř jisté, že obloha skýtá dostatek parcel, aby tam mohl mít i nejposlednější příslušník lidského plemene, až po prvního opočlověka, svá vlastní soukromá nebesa - anebo peklo.

Kolik z těchto myslitelných rájů a pekel je v současné době obydleno a jakými bytostmi, to se nemůžeme ani dohadovat; i nejbližší z nich jsou miliónkrát vzdálenější než Mars nebo Venuše, než tyto stále ještě příliš daleké cíle naší příští generace. Ale bariéra vzdáleností se hroutí; jednoho dne se v hvězdných prostorách setkáme s tvory sobě rovnými, anebo s tvory stojícími vysoko nad námi.

Člověk jen zvolna sbírá odvahu pohlédnout této budoucnosti do očí; mnozí stále ještě doufají, že snad ani nikdy nenastane. Ještě více však je těch, kteří se ptají: "Proč tedy ještě k žádnému takovému setkání nedošlo, když už i my sami jsme na prahu cest do kosmu?"

Opravdu, proč? Nabízím vám jednu z možných odpovědí na tuto velice rozumnou otázku. Mějte jen na paměti, že je to pouhý produkt fantazie.

Skutečnost bude, jako vždy, mnohem podivnější.

A.C.C.

I / Předvěká
noc

/1/ NA CESTĚ
K ZÁNIKU

Posledních deset miliónů let už bylo suchých, vláda strašlivých ještěrů dávno skončila. Tady na rovníku, na kontinentě, který jednoho dne bude znám jako Afrika, znovu dosahoval boj o existenci vrcholu zuřivosti, a vítěz stále ještě nebyl zřejmý. V této pusté a vyprahlé krajině zůstávala naděje na život, ba na pouhé přežití, jen tvorům malým nebo rychlým.

Opočlověk ze savan nebyl ani jedno, ani druhé, a tak nežil, ale stěží živořil; dospěl dokonce již značně hluboko

na svažité cestě k zániku druhu. Bylo jich asi padesát, obývali komplex jeskyň nad malým vyprahlým údolím, které rozděloval lenivý potok napájený ze sněhů v horách tři sta kilometrů na sever odtud. Když nastaly zlé časy, zmizela voda docela a kmen žil v příšeří žízně.

Nikdy nepoznali sytost, ale teď na ně dolehl hladomor. Když se do jeskyně vplížil první slabý záže úsvitu, uviděl Ten, jenž hledí na měsíc, že za noci skonal jeho otec. Nic nevěděl o tom, že Ten, jež je starý, byl jeho otcem, takové vztahy zcela unikaly jeho chápání, ale jak hleděl na vychrtlé mrtvé tělo, pocítil temný nepokoj, jenž byl předchůdcem smutku.

Obě děti už kňouraly hlady, avšak utichly ihned, když na ně Ten, jenž hledí na měsíc zavrčel. Jedna z matek po něm zlostně chňapla na obranu dítěte, které nedokázala vyživit; jemu chyběla energie i na to, aby ji alespoň hryzl za její opovážlivost.

Světla už bylo tolik, že bylo možno vyjít ven. Ten, jenž hledí na měsíc uchopil svraštělé tělo a v předklonu je vytáhl nízkým východem z jeskyně. Jakmile se ocitl venku, přehodil si je přes rameno a postavil se zpříma - jediný tvor na tomto světě, který toho byl schopen.

Ten, jenž hledí na měsíc byl podle měřítek svého rodu téměř obr. Měřil bezmála půldruhého metru a vážil i podvyživen přes půl metráku. Jeho srstnaté, svalnaté tělo bylo ještě na půl cestě mezi lidoopem a člověkem, avšak jeho hlava měla už mnohem blíže k člověku. Čelo měl nízké, s vystouplými nadočnicovými oblouky, avšak v genech měl již neomylně ukryt příslib lidskosti. V jeho pohledu, jímž obzíral nepřátelský svět pleistocénu, bylo něco, co přesahovalo vnímání všech lidoopů. V těch tmavých, hluboko zapadlých očích se objevoval první záblesk vědomí - první náznak inteligence, jenž se ještě celé věky nebude moci plně rozvinout, ale jenž naproti tomu může záhy vyhasnout navždy.

Nikde nebyly žádné známky nebezpečí a tak Ten, jenž hledí na měsíc začal sešplhávat po téměř svislém břehu před východem z jeskyně, jako by ho jeho břemeno ani netížilo. Jako kdyby čekali na jeho signál, vynořili se ze svých děr doleji ve skále ostatní příslušníci tlupy a pospíchali k bahnitým vodám potoka k rannímu pití.

Ten, jenž hledí na měsíc pohlédl přes údolí, zda nejsou v dohledu Ti druzí, ale nikde po nich nebylo ani stopy. Snad ještě neopustili své jeskyně, nebo možná někde opodál, na své stráni, sháněli něco k snědku. Jelikož je neviděl, Ten, jenž hledí na měsíc na ně ihned zapomněl; nebyl schopen zabývat se myšlenkou na víc věcí najednou.

Nejprve bylo třeba zbavit se Toho, jež je starý; tento problém ovšem mnoho přemýšlení nevyžadoval. V onom roce bylo už přece tolik úmrtí, jedno i v jeho vlastní jeskyni; stačilo jen dát mrtvolu na totéž místo, kde za poslední čtvrti měsíce zanechal nové mládě, a ostatek už obstarají hyeny.

Už čekaly, tam kde se údolíčko vějířovitě rozšiřovalo do savany, téměř jako by věděly, že musí přijít. Ten, jenž hledí na měsíc zanechal tělo pod keříkem - kosti od dřívějška byly do poslední pryč - a pospíchal zpět ke své tlupě. Na otce už nikdy nepomyslel.

Oba dva jeho dospělí partneři z ostatních jeskyň a s nimi většina mladých už si hledali potravu nahoře v údolí; mezi uschlými a olámanými pahýly stromů tam sbírali bobule, šťavnatější kořeny a listí, a když jim přálo štěstí, chytili i nějakou tu ještěrku nebo hlodavce. V jeskyních ponechávali jen děcka a nejslabší ze starců; zbude-li po celodenním sběru něco navíc, nakrmí se možná i oni. Nezbude-li, budou se mít zase dobře hyeny.

Avšak den byl dobrý - i když porovnat jedno údobí s jiným Ten, jenž hledí na měsíc nedovedl, neboť mu k tomu chyběla schopnost vštěpovat si minulé děje v paměť. V kmeni odumřelého stromu nalezl včelí úl a dopřál si tak nejjemnější pochoutky, jakou jeho tlupa znala; ještě cestou domů si občas olízl prsty, když pod jeho vedením pozdě odpoledne táhli domů. Dostal, to je pravda, nádavkem i hojnost žihadel, ale ta sotva postřehl. Byl teď tak blízko uspokojení, jak mohl vůbec být; třebaže stále ještě nebyl najeden, přece jen se mu nedělalo mdlo z hladu. A to bylo krajní nasycení, v jaké mohl opočlověk doufat.

Jeho uspokojení se však rozplynulo, když dospěl k potoku. Byli tam Ti druzí. Bývali tam denně, ale to neubíralo jejich přítomnosti nic z její tísnivé znepokojivosti.

Bylo jich asi třicet, od příslušníků tlupy Toho, jenž hledí na měsíc je nebylo možno podle ničeho rozlišit. Jakmile ho spatřili přicházet, dali se do jakéhosi tance, mávali pažemi a ječeli na své straně potoka, zatímco jim protější tlupa odpovídala stejně.

A to bylo vše. Třebaže se opolidé často střetli a servali, měly jejich půtky zřídkakdy za následek vážná poranění. Neměli drápy ani útočné psí tesáky, dobře je chránila srst, a tak si nemohli navzájem příliš ublížit. Navíc jim ani nezbývala energie na tak bezúčelné jednání; vrčet, zastrašovat, to byly mnohem úspornější prostředky, jak vyjádřit své postoje.

Střetnutí trvalo asi pět minut; pak aféra utichla právě tak rychle, jak vznikla, a každý se dosyta napil bahnité vody. Čest byla zachráněna; každá z obou tlup vyznačila své nároky na loviště. Když tedy měli tuto důležitou záležitost za sebou, odtáhli dál každý po svém břehu říčky. Nejbližší pastvina, která stála za řeč, byla teď kolem dvou kilometrů od jeskyní, a ještě se o ni museli dělit se stádem zvěř podobné velkým antilopám, vedle něhož byli jen trpěnými návštěvníky. Zahnat je nedokázali, zvířata byla vyzbrojena nebezpečnými dýkami na čelech - a taková přírodní zbraň opočlověku scházela.

Ten, jenž hledí na měsíc a jeho druhové tedy hryzali bobule a ovoce a listí a zaháněli jimi hlad, jenž hryzal je - zatímco kolem dokola, ojídaje je právě o tuto potravu, byl potenciální zdroj tak obrovského množství jídla, jaké by nikdy nedokázali spořádat. A přece tisíce tun šťavnatého masa toulajícího se savanami a bušem byly nejenom mimo jejich dosah, byly i za hranicemi jejich představivosti. Uprostřed této hojnosti zvolna vymírali hladem.

Tlupa se navrátila do jeskyň bez nehod, s posledním zbytkem denního světla. Poraněná samice, která zůstala doma, předla blahem, když jí Ten, jenž hledí na měsíc podal větev obsypanou bobulemi, kterou přinesl, a dravě se na ni vrhla. Tu už nešlo o nasycení, mohlo jí to pomoci toliko přežít, dokud se nezahojí rána způsobená leopardem a dokud nebude schopna nasbírat si svou potravu opět sama.

Za údolím nad protějším svahem stoupal na nebe měsíc v úplňku a ze vzdálených hor zavál dolů mrazivý vítr. Noc bude velmi chladná - jenže chlad, právě tak jako hlad, nebylo nic, nad čím je třeba se pozastavovat; byla to pouhopouhá součást jejich životních podmínek.

Ten, jenž hledí na měsíc sebou téměř ani netrhl, když se k němu vzhůru po svahu donesly skřeky a zaječení zevnitř jedné z dolních jeskyň, a nepotřeboval ani zaslechnout občasné zavrčení leoparda, aby přesně věděl, co se tam odehrává. Dole ve tmě Ten, jenž má bílou srst a jeho rodina bojovali o život a umírali, a myšlenka, že by jim mohl nějak přispět na pomoc, se ani nemihla myslí Toho, jenž hledí na měsíc. Strohá logika zápasu o holý život takovou představu prostě vylučovala, a také se neozval ani jediný hlas protestu z celé té naslouchající stráně. Všechny jeskyně zůstávaly zticha, jen aby na sebe nepřivolaly pohromu.

Vřava utichla, pak uslyšel Ten, jenž hledí na měsíc harašení těla vlečeného po kamení. Trvalo to jen pár vteřin, jen co leopard uchopil svou kořist pevněji. Pak už ani nezašramotil, tiše odhopkal pryč a odnesl oběť bez námahy v zubech.

Den dva bude od něho pokoj, ale mohli by se tu potulovat ještě i jiní nepřátelé a využít chladného svitu Toho malého slunce, které září jen za noci. Pokud přišlo včas varování, bylo někdy možné zaplašit menší šelmy křikem a jekem. Ten, jenž hledí na měsíc se proto vysoukal z jeskyně, vydrápal se na velký balvan poblíž vchodu a usadil se tak, aby měl přehled přes údolí.

Ze všech tvorů, kteří až dosud obývali Zemi, byli opolidé první, kdo se upřeně zahleděli na Lunu. A třebaže se na to Ten, jenž hledí na měsíc nedovedl upamatovat, pokoušel se občas, když byl ještě velmi mladý, natáhnout a dotknout oné duchovité tváře stoupající nad vršky kopců.

Nikdy se mu to nepodařilo a byl teď už dost starý na to, aby pochopil proč. Musel by, samozřejmě, nejprve k tomu najít dost vysoký strom a vyšplhat na něj.

Chvíli hleděl do údolí, chvíli na Lunu, ale neustále naslouchal. Jednou nebo dvakrát zadřímal, i ve spánku však měla jeho ostražitost spoušť jemnou jako vlas a i sebemenší zvuk by ho byl vyrušil. Byl už značně stár, dvacet pět let, stále však byl v plné síle; bude-li mu přát štěstí a unikne-li poraněním a úrazům, nemocím, šelmám a hladu, může tu ještě pobýt dobrých deset let.

Noc se táhla, studená a čirá, bez dalšího zneklidnění, a Luna zvolna stoupala rovníkovými souhvězdími, jež už lidské oči nikdy neuvidí. V jeskyních se prolínalo trhavé klímání s vylekaným bděním a z nich se rodily noční děsy dosud nezrozených generací.

A dvakrát zvolna proputoval oblohu, vzhůru až k zenitu a dál k východu, kde klesl pod obzor, oslnivě zářící bod, jasnější než kterákoli z hvězd.

/2/ NOVÁ
SKÁLA

Pozdě oné noci se Ten, jenž hledí na měsíc náhle probudil. Utýrán strázněmi a strastmi uplynulého dne usnul hlouběji než jindy, přesto však okamžitě procitl, jakmile do údolí zalehlo první tiché zahučení.

Posadil se v dusném šeru jeskyně, napjal všechny smysly ven do noci a do jeho duše se zvolna vkrádal děs. Nikdy v celém svém životě - a ten trval již dvojnásobek doby, než s jakou většina příslušníků jeho druhu mohla počítat - takový zvuk dosud nezaslechl. Velké kočkovité šelmy se přikrádaly potichu, jediná věc, která prozrazovala jejich příchod, bylo občasné zaharašení udrolené hlíny, tu a tam prasklá větévka. Toto však bylo nepřetržité, dunivé hromobití, které bez ustání sílilo. Vypadalo to, jako by se nocí prodíralo nějaké obrovské zvíře, nijak nedbající, zda zůstane skryto, a ignorující všechny překážky. V jednom okamžiku zaslechl Ten, jenž hledí na měsíc bezpečně i praskot křoví rvaného z kořenů; sloni i dinotheria to dělávali dost často, jinak se však pohybovali stejně potichu jako velké kočky.

A pak se ozval zvuk, jenž nemohl Ten, jenž hledí na měsíc přirovnat naprosto k ničemu, jelikož nebyl ještě slyšen, co byl svět světem. Byl to náraz kovu na kámen.

Ten, jenž hledí na měsíc stanul tváří v tvář Nové skále, když vedl tlupu za prvního úsvitu dolů k řece. Téměř již zapomněl na všechny hrůzy noci, neboť nic dalšího se již po onom úvodním hřmění nepřihodilo, a tak ani nespojoval ten podivný předmět s nějakým nebezpečím, s nějakou bázní. Koneckonců na něm ani nic znepokojivého nebylo.

Byl to pravoúhlý kubus, třikrát tak vysoký jako on sám, ale dosti tenký, takže ho mohl pažemi obejmout, a vyroben byl z jakéhosi zcela průhledného materiálu; bylo vlastně dost obtížné ho vůbec spatřit, viditelné byly jen odlesky vycházejícího slunce na jeho hranách. Jelikož se Ten, jež hledí na měsíc nikdy nesetkal s ledem ani křišťálově čistou vodou, neexistovala ani žádná přírodnina, k níž by mohl toto zjevení přirovnat. Přitažlivé však pro něho nesporně bylo, a třebaže měl moudrý zvyk obávat se téměř všeho nového, neváhal dlouho a přistoupil k němu. Nic se nedálo, a tak vztáhl ruku a ohmatával jeho chladný, tvrdý povrch.

Po několika minutách intenzívního uvažování dospěl k brilantnímu řešení. Byla to zřejmě nějaká skála, patrně tu přes noc vyrostla. Rostou přece takové věci - bílé, masité, kulaté jako oblázek, zdálo se, že vyraší vždycky v temných nočních hodinách. Je pravda, že bývají malé a okrouhlé, kdežto tohle bylo vysoké a hranaté; ale i větší a později narození myslitelé, než byl Ten, jenž hledí na měsíc byli ochotni přehlédnout stejně nápadné výjimky odporující jejich teoriím.

Tento vskutku vynikající výkon v oblasti abstraktního myšlení dovedl Toho, jenž hledí na měsíc sotva po třech čtyřech minutách k závěru, který se hned rozhodl ověřit praxí. Ty bílé, oblé, rychle rostoucí věci byly znamenité na chuť (třebaže pár jich také způsobovalo zběsilé vnitřní bolesti); co když tohle bílé a vysoké...

Několikeré olíznutí a pokus zahryznout se mu přinesly rychle zklamání. K jídlu to naprosto nebylo; a tak se

jako rozumný opočlověk ubíral dál k řece, krystalický monolit pustil nadobro z hlavy a věnoval se každodennímu obřadu křiku na Ty druhé.

Pastva nebyla toho dne k ničemu, tlupa se musela zatoulat mnoho kilometrů od jeskyní, aby vůbec našla nějakou potravu. Za nemilosrdného poledního žáru se jedna ze subtilnějších samic zhroutila, široko daleko nebylo kouska stínu. Její druhové se shromáždili kolem, účastně a zajíkavě štěbetali, ale na víc se nikdo z nich nevzmohl. Kdyby nebyli tak zesláblí, byli by jí snad odnesli s sebou, ale na takové dobré skutky nezbývala žádná rezervní energie. Nedalo se dělat nic, než nechat ji, kde byla, a ponechat na jejích vlastních silách, zda se sebere nebo ne.

Míjeli to místo opět, když se navečer vraceli domů; nezbývala tam ani kostička.

V posledním soumraku dne se ještě spěšně napájeli, úzkostlivě se ohlížejíce, nejsou-li už nablízku nějací časní lovci, a začali šplhat vzhůru k jeskyním. Zbývala jim ještě asi stovka metrů k Nové skále, když se ozval ten zvuk.

Byl sotva slyšitelný, a přece stanuli jako zmrazeni ochromeně zůstali stát na stezce a čelisti jim ochable poklesly. Prajednoduché, omračující opakované vibrace vyšlehávaly z krystalu a hypnotizovaly všechny, kdo se dostali do okruhu jejich moci. Poprvé - a pro nejbližší tři milióny let i naposledy - se Afrikou nesl zvuk bubnů.

Bušení sílilo, jeho zvuk byl stále naléhavější. Pojednou se opolidé dali do pohybu, šli jako náměsíční, vpřed ke zdroji onoho podmanivého dunění. Tu a tam učinili drobný taneční krůček, to se jejich krev ozvala vstříc rytmům, jež jejich potomci ještě celé věky nebudou umět vytvořit. V dokonalém transu se seskupili okolo monolitu, zapomněli na všechny bědy dne, na hrozby nadcházejícího šera, na hladová břicha.

Bubnování zesílilo, noc potemněla. A jak se stíny dloužily a světlo prchalo z oblohy, krystal se počal rozžíhat.

Nejprve ztratil svou průzračnost a zalilo ho mléčné, bledé světélkování. Dráždivé, nedefinovatelné přízraky se mihly po jeho povrchu a jeho vnitřkem. Splývaly v pruhy světel a stínů, změnily se v prolínající se vějířovité obrazce, jež počaly zvolna rotovat.

Rychleji a rychleji se otáčela světelná kola a rachocení bubnů se zrychlovalo s nimi. Zcela hypnotizováni, ústa dokořán, dokázali opolidé přihlížet tomu ohromujícímu ohňostroji. Opustil je instinkt jejich pradědů i zkušenosti celého života; žádný z nich by se byl jinak nepustil tak daleko od jeskyně tak pozdě v noci. neboť okolní podrost byl plný přimražených těl a upřených zraků, jak se zastavil veškerý život nočních tvorů, jak vyčkávali, co bude dál.

Rotující světelné kotouče se začaly prolínat, paprsky vějířů se pospojovaly ve světelné pruhy, jež zvolna mizely do dáli, víříce přitom kolem svých os. Rozštěpily se na dvojice a výsledné soubory paprsků se začaly míhat, překrývat se a zvolna měnit úhel svých průsečíků. Fantastické ubíhající geometrické obrazce se kmitnutím objevovaly a mizely, kdykoli se planoucí sítě zauzlovaly a rozplétaly; a opolidé civěli, ochrnuti a zajati zářícím krystalem.

Nedokázali postřehnout, že jejich mysli jsou podrobovány zkoumání, že jsou mapována jejich těla a studovány jejich reakce, že jsou vyhodnocovány jejich potenciály. Zprvu zůstávala celá tlupa přikrčena jako nehybný živý obraz, jako by zkameněli. Ale pak se opočlověk stojící nejblíže k oné desce náhle vzpamatoval.

Nezměnil polohu, avšak jeho tělo ztratilo svou transovitou strnulost a ožilo, jako by to byla loutka ovládaná nitěmi. Hlava se začala obracet ze strany na stranu; ústa se tiše otvírala a zavírala; ruce se mu svíraly v pěsti a opět rozvíraly. Pak se shýbl, utrhl dlouhý stonek trávy a neohrabanými prsty se na něm pokoušel uvázat uzel.

Vypadal jako posedlá bytost, jako by zápolil s nějakým duchem nebo démonem, který se zmocnil vlády nad jeho tělem. Lapal po dechu, oči plné děsu, jak se pokoušel donutit prsty k pohybům neskonale složitějším, než jaké až dosud zkusil učinit.

Přes veškeré snažení se mu podařilo pouze rozlámat stéblo na kousíčky. Padaly k zemi, a jak ho řídící síla propustila ze své moci, ztuhl opět do nehybnosti.

Ožil druhý z opolidí a prošel týmiž testy. Byl to mladší a přizpůsobivější jedinec; podařilo se mu, na čem jeho starší druh ztroskotal. Na planetě Zemi byl uvázán první hrubý uzel...

Ostatní prováděli podivnější a ještě bezúčelnější pohyby. Někteří předpažovali a zkoušeli se pak dotknout špičkami prstů - nejprve s oběma očima otevřenýma, pak s jedním okem zavřeným. Jiní byli nuceni hledět na čárkované obrazce v krystalu, jejichž šrafování bylo stále jemnější, až jednotlivé linky splynuly v rozmazanou šeď. A všichni naslouchali izolovaným čistým tónům rozličné výšky, jejichž intenzita rychle klesala, až zanikaly pod prahem slyšení.

Když přišla řada na Toho, jenž hledí na měsíc, necítil téměř žádný strach. Převládal v něm tupý vzdor, jak sebou jeho svaly škubaly a údy se pohybovaly na povely, jenž nepatřily zcela jemu.

Aniž věděl proč, shýbl se a sebral nevelký kámen. Když se opět napřímil, spatřil v krystalické desce nový obraz.

Sítě i proměnlivé roztančené vzorování zmizely. Namísto nich se objevila skupina soustředných kruhů obklopujících nevelký černý kotouč.

Poslušen tichých rozkazů ve svém mozku vrhl kámen neobratným pohybem, napřaženou paží přes hlavu. Minul cíl o celé metry.

Nový pokus, zněl příkaz. Hledal kolem sebe, dokud nenalezl jiný oblázek. Tentokrát zasáhl křišťálovou desku a ozval se jasný zvonivý zvuk. K terči měl ještě daleko, avšak mířil již lépe.

Při čtvrtém pokusu už mu chybělo jen pár centimetrů od černého středu. Mysl mu zaplavila nevyslovitelná blaženost, svou silou téměř podobná pohlavnímu ukojení. Pak příkazy ustaly; necítil už žádné nutkání něco dělat, jen stát a čekat.

Jeden po druhém, všichni členové tlupy podlehli nakrátko této posedlosti. Některým se dařilo, většinou však selhávali na úkolech, které jim byly ukládány, a každý podle své zásluhy obdržel příslušnou odměnu, záchvěv rozkoše nebo bolesti.

Pak se rozměrná deska rozzářila rovnoměrným svitem bez obrazů; tyčila se tam jako kvádr světla nad tmou, jež ji oblévala. Opolidé zatřepali hlavami, jako by se právě probudili ze sna, a ihned se vydali vzhůru po stezce ke svým

doupatům. Neohlédli se, ani se nepodivovali zvláštnímu světlu, které je vedlo k domovům - a k neznámé budoucnosti, neznámé dosud hvězdám samým.

/3/ AKADEMIE

Ten, jenž hledí na měsíc ani jeho druhové si nepamatovali pranic z toho, co viděli, jakmile krystal přestal vysílat svou hypnotizující moc nad jejich mozky a experimentovat s jejich těly. Následujícího dne, když vyrazili ven na pastvu, ho minuly téměř bez povšimnutí; patřil pro tu chvíli k nedůležitým kulisám jejich životů. Nedal se jíst a sám je také pohltit nemohl; byl pro ně proto zcela bezvýznamný.

Dole u říčky chrlili Ti druzí jako obvykle výhružné, ale neškodné skřeky. Jejich vůdce, jednoduchý samčí opočlověk, vzrůstem a věkem podobný Tomu, jenž hledí na měsíc, avšak zubožen ější, podnikl dokonce krátký výpad na území tlupy; hlasitě vřeštěl a mlátil kolem sebe pažemi, aby nahnal strach protivníkům a předvedl svou vlastní odvahu. Voda v potoce nebyla nikde ani půl metru hluboká, avšak čím hlouběji se do ní Ten bez ucha odvažoval, tím méně si byl jist sám sebou a tím byl nešťastnější. Velmi záhy ustal v postupu a vydal se zase nazpět a s přehnanou důstojností se přidal ke svým.

Jinak nedoznal obvyklý program žádné změny. Tlupa našla dostatek potravy, aby vydržela do druhého dne, a nikdo také nezahynul.

Avšak v noci na ně opětovně čekala krystalová deska, obklopená pulsující světelnou a zvukovou aurou. Program, jejž připravila, se však od včerejšího poněkud lišil.

O některé z opolidí vůbec nedbala, jako by se soustřeďovala pouze na nejslibnější jedince. Jedním z nich byl i Ten, jenž hledí na měsíc; znovu pocítil pátravé úponky plížící se neužívanými postranními cestičkami jeho mozku. A pojednou mu vytanuly před očima vidiny.

Snad byly uvnitř krystalického kubusu; snad byly celé v hlubinách jeho mysli. Ať tak či onak, pro Toho, jenž hledí na měsíc byly naprosto skutečné. A přitom byl jeho obvyklý automatický impuls zahánět všechny vetřelce pryč ze svého loviště utlumen až k nečinnosti.

Hleděl na jakousi pokojnou rodinku, která se pouze v jednom směru lišila od výjevů, jaké znal. Samec, samice a dvě mláďata, kteří se tajuplně objevili před ním, byli sytí až přecpaní, srst měli hladkou a lesklou - takhle si Ten, jenž hledí na měsíc neuměl život vůbec představit. Podvědomě ucítil, jak jemu samému vystupují žebra; žebra tamtěch tvorů byla ukryta pod záhyby tuku. Čas od času se líně protáhli, jak odpočívali poblíž vchodu do jeskyně, zjevně v míru s celým světem. Velký samec občas na důkaz spokojenosti mohutně říhl.

Jinou činnost nevyvíjeli a po pěti minutách obraz naráz zmizel. Krystal zůstal jen třpytivým obrysem v tmách; Ten, jenž hledí na měsíc sebou trhl, jako by se probouzel ze sna, uvědomil si náhle, kde je, a zavedl tlupu zpět do jeskyň.

Neuchoval si žádnou vědomou vzpomínku na to, co uviděl; avšak té noci, když seděl ponořen v mlčení u vchodu do svého doupěte, uši nastraženy na zvuky okolního světa, pocítil Ten, jenž hledí na měsíc první nejasné ostny nového a intenzívního citu. Byl to matný a neujasněný pocit závisti - žalostivosti nad svým vlastním údělem. Neměl ani představu o tom, co ji způsobuje, ani si nevěděl rady, jak se s ní vyrovnat; avšak nespokojenost se už uhnízdila v jeho duši, a tak učinil malý krůček směrem k lidství.

Noc za nocí se opakoval obraz oněch čtyř tlusťoučkých opolidí, až se stal zdrojem obluzujícího předráždění, které jen posilovalo věčný hryzavý hlad sužující Toho, jenž hledí na měsíc. To, že obraz na vlastní oči viděl, by bylo samo o sobě nestačil docílit takového výsledku; na pomoc musily přistoupit zásahy do psychiky. V životě Toho, jenž hledí na měsíc nastaly intervaly, které už si nikdy později nebyl schopen vybavit, intervaly, kdy byly pozměňovány samy atomární struktury jeho nesložitého mozku. Přežije-li tyto zásahy, stanou se ony struktury věčnými, neboť jeho geny je budou předávat dalším a dalším generacím.

Byl to pomalý a zdlouhavý proces, ale krystalický monolit měl trpělivost. Ani on sám ani jeho identické kopie rozptýlené po zeměkouli nepředpokládaly, že úspěch nastane u všech opolidí, kteří byli do experimentu po desítkách vtahováni. Ani sto nezdařených pokusů neznamenalo neúspěch, neboť jeden jediný úspěšně dokončený mohl změnit osud celého světa.

Do nejbližšího novoluní zažila tlupa jeden porod a dvě úmrtí. Jedno měl na svědomí hlad, k druhému došlo při nočním rituálu, kdy se jeden z opolidí náhle zhroutil, právě když se pokoušel zaťukat dvěma kameny jemně o sebe. Krystal v mžiku potemněl a tlupa byla propuštěna z jeho moci. Jen padlý opočlověk se nehýbal; a do rána jeho tělo samozřejmě zmizelo.

Následující noci se představení nekonalo; krystal stále ještě analyzoval, kde se dopustil chyby. Tlupa kolem něho za padajícího šera prošla a zcela ignorovala jeho přítomnost. Příští večer už však byl na ně opět připraven.

Stále ještě bylo vidět čtyři tučné opolidi, tentokrát se dopouštěli věcí zcela neobyčejných. Ten, jenž hledí na měsíc se bezděky roztřásl; bylo mu, jako by se mu měl mozek rozskočit, přál si odvrátit oči. Ale nemilosrdná vláda nad jeho myslí nepovolila ani v nejmenším své sevření; byl donucen sledovat tu lekci až do konce, i když se proti ní všechny jeho instinkty bouřily.

Byly to pudy, jež znamenitě sloužily jeho předkům v časech teplých dešťů a bujné plodnosti. Doba se však proměnila a zděděná moudrost minulosti se změnila v pošetilost. Opolidé se musí přizpůsobit, jinak vyhynou - stejně tak jako vyhynuli obrovití netvoři, kteří žili v dobách před nimi a jejichž kosti teď spočívaly ve skrytu vápencových kopců.

A tak Ten, jenž hledí na měsíc pozoroval krystal bez jediného mrknutí a jeho mozek se otvíral manipulacím, jimž stále ještě chyběla jistota zdaru. Často se mu žaludek zvedl, ale hlavně v něm bez přestání hryzl hlad; čas od času

se mu nevědomky svíraly ruce a pěsti podle stereotypů, jež měly určit jeho nový způsob života.

Stádo funících a chrochtajících divokých vepřů jim zkřížilo cestu a Ten, jenž hledí na měsíc náhle stanul. Prasata a opolidé si nikdy nevěnovali navzájem pozornost, jejich zájmy se nikde nestřetávaly. Jako většina tvorů, kteří spolu nesoupeří o potravu, si prostě šli z cesty.

Avšak teď se Ten, jenž hledí na měsíc na ně zahleděl, kývaje se nejistě vpřed a vzad, zmítán popudy, jenž nebyl s to pochopit. Pak jako ve snu začal něco hledat kolem sebe po zemi; nebyl by dovedl vysvětlit co, i kdyby byl nadán darem řeči. Ale měl to dobře rozpoznat v okamžiku, kdy to zahlédne.

Byl to těžký špičatý kámen, asi patnáct centimetrů dlouhý, a i když se mu nehodil přesně do ruky, svému účelu vyhovoval. Mávl paží, udivil ho zvýšený důraz švihu a zalil ho příjemný pocit síly a moci. Vykročil k nejbližšímu vepři.

Bylo to malé, hloupoučké sele, hloupé i podle nenáročného standardu prasečí inteligence. Koutkem oka ho pozorovalo, ale nebralo ho vážně, až už bylo pozdě. Proč by také mělo podezřívat tyto neškodné tvory z nějakých zlých úmyslů? Dál vyrývalo kořínky, dokud kamenný kyj Toho, jenž hledí na měsíc nezhasil matné světélko jeho vědomí. Zbytek stáda se pásl nevyrušen dál, tak hbitá a tichá vražda to byla.

Ostatek opolidí z tlupy se zastavil a přihlížel, poté obklopili Toho, jenž hledí na měsíc i jeho oběť v obdivném úžasu. Jeden z nich náhle zvedl zkrvavenou zbraň a začal do mrtvého selete bušit. Druzí se připojili klacky a kameny, jaké kdo našel, až se jejich terč proměnil v nechutnou kaši.

Pak je to znavilo; někteří poodešli, druzí nerozhodně postávali nad neidentifikovatelnou zdechlinou - a budoucnost světa čekala, jak se o ní rozhodne. Trvalo neuvěřitelně dlouho, než jedna z kojících samic počala olizovat krvavý kámen, jejž držela v tlapách.

A ještě déle trvalo, než Ten, jenž hledí na měsíc díky všemu, co mu již bylo předvedeno, vskutku pochopil, že už nikdy nemusí hladovět.

/4/ LEOPARD

Nástroje, jejichž užití jim bylo naprogramováno, byly celkem jednoduché, přesto však byly schopny proměnit celý tento svět a učinit opočlověka jeho pánem. Nejprimitivnější byl pěstní klín, který mnohonásobně zvyšoval sílu úderu. Dále to byl kyj z kosti, prodlužující jednak dosah ruky, jednak sloužící jako nárazník proti tesákům a drápům rozdivočelé zvěře. S těmito zbraněmi byli pány a majetníky nezměrného množství živé potravy, jež se až dosud potulovala savanami.

Měli však k tomu zapotřebí ještě další pomůcky, neboť jejich zuby a nehty si nedokázaly poradit s ničím větším, než byl králík. Naštěstí jim dokonalé nástroje poskytla příroda sama, stačilo jen trochu vtipu, a daly se sbírat všude kolem dokola.

Především tu existoval hrubý, avšak velice výkonný nůž či pilka, model, kterému bylo určeno perfektně sloužit ještě další tři milióny let. Byla to prostě dolní čelist antilopy, pokud měla zuby ještě na místě; až do příchodu oceli nedoznal tento nástroj žádného podstatného zlepšení. Dále to byl bodec nebo dýka z gazelího rohu a konečně škrabák uzpůsobený z čelisti kteréhokoli menšího zvířete.

Kostěný kyj, ozubená čelist, bodec z rohu a čelisťový škrabák - to všechno byly skvělé vynálezy, nezbytné k tomu, aby opolidé vůbec dokázali přežít. Brzy se v nich naučili spatřovat to, čím byly - symboly moci, ale mnoho měsíců mělo ještě uběhnout, než jejich neohrabané prsty budou mít dostatek ohebnosti - či vůle je použít.

Snad by se byli i docela sami, pokud by jim k tomu byl dán dostatek času, dobrali oné až děsivě geniální inspirace, jak učinit z přirozených zbraní umělé nástroje. Měli však všechny nevýhody proti sobě; byl to stále ještě nerovný zápas, a příležitostí k zániku v čase, který je teprve čeká, bylo bezpočtu.

Opočlověk dostával svou prvou šanci. A nebyla vyhlídka na žádnou druhou takovou příležitost; měl svou budoucnost - až příliš doslova - ve svých rukou.

Měsíc za měsícem ubýval a ztrácel se; děti se rodily a někdy i zůstávaly naživu; sešlí bezzubí třicátníci umírali; v noci vybíral své desátky leopard; Ti druzí na ně den co den hrozebně pořvávali přes vodu - a tlupa se zvelebovala. Za jediný rok se Ten, jenž hledí na měsíc i jeho druhové změnili téměř k nepoznání.

Vzali si k srdci všechna ponaučení; dokázali teď už vládnout všemi nástroji, jež jim byly zjeveny. Opustila je už i pouhá vzpomínka na to, co je hlad; a třebaže se divoká prasata stávala ostražitějšími, byly tu ještě gazely a antilopy a zebry, bylo jich na planinách na tisíce. Všechna tato zvěř a mnoho jiné se stávala kořistí loveckých učedníků.

Teď kdy už nebyli ustavičně polomrtví hladem, měli čas si odpočinout i úryvkovitě přemýšlet. Nový životní styl už byl přijímán jako běžný a v žádném směru jej nijak nespojovali s monolitem, který stále ještě stál u stezky vedoucí k říčce. Kdyby byli dokázali nad touhle záležitostí zauvažovat, kdoví, zda by se byli nevypínali, že svého zlepšeného postavení dosáhli vlastním úsilím; jenže oni beztak již dávno zapomněli, že by nějaký jiný způsob existence byl vůbec možný.

Ale žádná utopie není zcela dokonalá, a ta jejich měla hned dvě vady. Jednou z nich byl jejich úhlavní nepřítel leopard, jehož vášeň pro lov na opočlověka se zdála růst tou měrou, jakou byli oni sami lépe vykrmováni. Druhou vadou byla tlupa za řekou; jakousi náhodou totiž i ta přežívala a tvrdošíjně odmítala vymřít hlady.

Leopardí problém byl vyřešen zčásti náhodně, zčásti díky vážné - bezmála osudové - chybě Toho, jenž hledí na měsíc. Nutno ovšem říci, že ve chvíli svého vzniku se zdál jeho nápad tak skvělý, že se nad ním až roztancoval radostí, a tak ho sotva bylo možno vinit, že nedohlédl hned všech důsledků.

Tlupa mívala čas od času stále ještě špatný den, třebaže už tyto nezdary neohrožovaly samu její existenci.

Právě toho dne se jí ani do soumraku nepodařilo ulovit vůbec nic; jeskynní domov byl již na dohled a Ten, jenž hledí na měsíc vedl své znavené a skleslé společníky zpět do doupat. A tam, na samém prahu domova, narazili na bonanzu, jaké jsou v přírodě tak vzácné.

U stezky ležela dospělá antilopa. Měla zlomený přední běh, ale bojovnosti měla dosud dostatek, a tak se šakalové, kroužící kolem, drželi v uctivé vzdálenosti od jejích dýkovitých rohů. Mohli klidně čekat; věděli, že času mají dost a zmeškat že nemohou.

Zapomněli jen, že jsou tu i konkurenti, a tak musili se vzteklým vrčením couvnout, když dorazili opolidé. I ti se sevřeli do bojového kruhu, v dostatečné vzdálenosti od oněch nebezpečných rohů, a pak zaútočili kyji a kameny.

Nebyl to příliš důrazný a dobře organizovaný útok, a než nebohé zvíře konečně vydechlo, téměř se setmělo - a šakalům se vracela odvaha. Ten, jenž hledí na měsíc drásán hlady i strachy současně si zvolna uvědomoval, že všechna ta námaha bude asi marná. Nebylo už bezpečné setrvávat tu.

A pak, nebylo to poprvé ani naposledy, se osvědčil jeho génius. S nesmírným vypětím vší představivosti si přivolal obraz mrtvé antilopy - v bezpečí své vlastní jeskyně. Počal ji vléci vzhůru po skalách; pak mu porozuměli i ostatní a začali mu pomáhat.

Kdyby byl měl představu, jak těžký úkol na sebe bere, byl by se ho sotva podjal. Jedině jeho síla a obratnost, zděděná po předcích žijících v korunách stromů, mu dopomohly k tomu, že zdechlinu vyvlekli až nahoru. Několikrát se již, chroptě zoufalstvím, téměř kořisti vzdal, avšak houževnatost tkvící stejně hluboko jako hlad ho hnala dál. Chvílemi mu ostatní pomáhali, chvílemi mu spíš překáželi; nejčastěji ze všeho se mu pletli do cesty. Konečně se to však podařilo; ubitá antilopa byla přetažena přes vysoký práh jeskyně, právě když obloha ztratila poslední nádech sluneční záře; a začaly hody.

Za několik hodin přecpán k prasknutí se Ten, jenž hledí na měsíc probudil. Nevěděl proč, posadil se ve tmě uprostřed roztažených těl svých stejně nasycených společníků a nastražil uši do noci.

Kolem něho se neozval žádný zvuk kromě hlubokého oddychování; zdálo se, že spí celý svět. Skály před vchodem do jeskyně byly bledé jako vybělené kosti v zářivém světle měsíce, jenž stál právě v nadhlavníku. Všechna pomyšlení na nebezpečí se teď zdála nekonečně vzdálená.

Pak se ze značné dáli ozval šramot padajícího kamínku. Ten, jenž hledí na měsíc dostal strach, ale chtěl se dovědět víc, a tak se doplížil až na kraj jeskyně a vyhlédl dolů po skalním útesu.

To, co spatřil, ho ochromilo děsem; po celé dlouhé vteřiny nebyl schopen se pohnout. Jen o pár metrů níž se na něj upíral pohled zářících očí; hypnotizovaly ho strachem tak, že sotva vnímal pružné skvrnité tělo za nimi, které se hladce a tiše vlnilo ze skály na skálu. Ještě nikdy nevyšplhal leopard tak vysoko. Nepovšiml si dolních jeskyň, třebaže o jejich obyvatelích musel dobře vědět. Šel za jinou zvěří; sledoval stopu krve vzhůru po měsícem zalitém útesu.

O vteřinu později zhyzdily noc poplašené skřeky opolidí z hořejší jeskyně. Leopard vztekle zavrčel, uvědomil si, že přišel o výhodu překvapení. Nezastavil se však v postupu, neboť předpokládal, že se nemá čeho bát.

Dosáhl otvoru a na okamžik se zastavil na úzké plošince. Pach krve se šířil všude kolem a vyplňoval jeho dravou, omezenou mysl jediným, vše přehlušujícím chtěním. Bez zaváhání se tiše vtáhl do jeskyně.

A to byla jeho prvá chyba, neboť přicházel z plného měsíčního světla, a i jeho zrak, výtečně přizpůsobivý nočním podmínkám, byl na okamžik oslaben. Opolidé ho uviděli, jak se rýsuje proti vchodu do jeskyně, viděli lépe jeho než on je. Měli strach, ale nebyli už tak docela bezmocní.

S arogantním sebevědomím pošvihával ocasem a vrčel, šel stále vpřed za jemným masíčkem, jehož se mu zachtělo. Kdyby se byl se svými oběťmi střetl ve volném terénu, nebyly by ho čekaly žádné problémy; jelikož však byli opolidé v pasti, zoufalství jim dodalo odvahy, aby se pokusilo o nemožné. A poprvé v životě měli prostředky k tomu, aby to nemožné dokázali.

Leopard pochopil, že je cosi v nepořádku, když ucítil ochromující ránu do hlavy. Vystřelil přední tlapou a uslyšel skřek úděsu, jak se jeho drápy zaťaly do měkkého masa. Poté zakusil bodavou bolest, cosi ostrého se mu vrylo do boku - jednou, dvakrát, a ještě potřetí. Ohnal se a zaútočil na stíny ječící a poskakující kolem dokola.

A znovu dostal zuřivou ránu, tentokrát do čenichu. Chňapl po nějaké bílé pohybující se šmouze - ale jeho tesáky se pouze bezvýsledně zahryzly do mrtvé kosti. A pak - to byl naprostý a neuvěřitelný konec jeho důstojnosti - byl mu rván ocas z kořene.

Hodil sebou a mrštil svým zběsile opovážlivým mučitelem o stěnu jeskyně. Ať však dělal, co dělal, nedokázal uniknout pršícím ranám primitivních zbraní, ovládaných neohrabanými, avšak zdatnými tlapami. Jeho vrčení proběhlo celou škálou od bolestného zavřeštění přes ustrašený jek až po kvílení čistočistého děsu. Nelítostný lovec se teď sám stal kořistí a zoufale se pokoušel o útěk.

A tu se dopustil druhé chyby, neboť ve svém překvapení a úděsu zcela zapomněl, kde vlastně je. Nebo snad byl natolik obluzen a oslepen ranami do hlavy; ať tomu bylo jakkoli, vyrazil z jeskyně prudce vpřed. Ozval se děsivý skřek a leopard se řítil do propasti. Zdálo se, že trvá celé věky, než se ozvalo temné bouchnutí o skalisko vyčnívající dole v půli strmého srázu; poté už nebylo slyšet nic než rachot padajícího kamení, který se záhy rozplynul do noci.

Dlouho stál Ten, jenž hledí na měsíc v ústí jeskyně, pokřikoval a poskakoval opilý vítězstvím. Správně vycítil, že se pro něho celý svět proměnil, že už není onou bezmocnou obětí sil, které ho obklopovaly.

Nakonec se stáhl zpátky do jeskyně a poprvé v životě usnul nerušeným spánkem.

Ráno nalezli mrtvého leoparda u paty skalní stěny. I ve smrti měl v sobě cosi, co jim ještě chvíli bránilo, než se k udolané šelmě odvážili přiblížit, ale posléze se na něj sesypali s kostěnými noži a pilkami.

Byla to dřina a toho dne už ani nešli na lov.

/5/ STŘETNUTÍ

NA ÚSVITĚ

Ten, jenž hledí na měsíc vedl tlupu v matném šeru rozbřesku dolů k řece, když tu se na jednom povědomém místě nejistě zastavil. Cítil, že tu něco chybí; nedokázal si však vybavit, co to je. Neplýtval duševními silami na vyřešení tohoto problému, jelikož měl toho rána důležitější věci v hlavě.

Podobně jako blesky, oblaka nebo zatmění, zmizel onen velký krystalický kvádr stejně tajemně, jak se objevil. Zanikl v neexistujícím minulu a Ten, jenž hledí na měsíc si jím už nikdy ve svém životě nezatížil mysl.

Nebylo mu dáno, aby kdy pochopil, co pro něj obelisk vykonal; a jeho druhové, když se kolem něho shlukli v ranní mlze, nechápali, proč se vlastně vůbec na tomto místě zastavil, když je cesta vedla k řece.

Ze svého břehu, z nedotčeného bezpečí svého území, spatřili Ti druzí kráčet Toho, jenž hledí na měsíc a za ním dvanáct samců z jeho tlupy; rýsovali se proti rannímu nebi jako živé sousoší. Ti druzí v mžiku začali dorážet s každodenním křikem; nedostali však tentokrát žádnou odpověď.

Vytrvale, cílevědomě - především však mlčky - sestupoval Ten, jenž hledí na měsíc a jeho oddíl z pahrbku, který ovládal říčku; když se přiblížili, Ti druzí náhle umlkli. Jejich rituální roznícení pohaslo, vystřídal je rostoucí strach. Nejasně si byli vědomi, že se cosi událo a že toto střetnutí nemá nic společného se všemi předchozími, které se v minulosti odehrály. Kostní kyje a nože, které s sebou nesl Ten, jenž hledí na měsíc a jeho druzi, je nepoděsily, neboť nechápali jejich účel. Poznali toliko, že se tentokrát jejich protivníci blíží naplněni jakýmsi zvláštním odhodláním, že v jejich příchodu je nějaká hrozba.

Oddíl se zastavil na břehu a odvaha Těch druhých na okamžik ožila. Vedeni Tím bez ucha spustili bez valného nadšení znovu bojový ryk. Trval pouze několik vteřin, pak oněměli hrůzou při pohledu, který se jim naskytl.

Ten, jenž hledí na měsíc pozvedl paže vysoko do vzduchu a odhalil tak předmět, který až dosud byl zakryt srstnatými těly jeho druhů. Držel v rukou tlustý kůl, na němž byla naražena zkrvácená leopardí hlava. Tlama byla rozevřena vzpříčeným klackem a velké bílé tesáky se hrozivě zablyštěly v prvních paprscích vycházejícího slunce.

Většina Těch druhých byla příliš vyděšena, než aby se mohla vůbec pohnout; někteří se však dali na pozvolný, klopýtavý ústup. To bylo poslední povzbuzení, které ještě Ten, jenž hledí na měsíc potřeboval. Se znetvořenou trofejí nad hlavou se začal brodit přes potok. Po chvilce váhání se jeho druhové s cákáním vydali za ním.

Když dosáhl Ten, jenž hledí na měsíc protějšího břehu, stál Ten bez ucha dosud na místě. Snad byl příliš statečný nebo příliš nedovtipný na to, aby včas utekl; snad ani nedokázal uvěřit, že k takové násilnosti skutečně může dojít. Ať už byl zbabělec nebo hrdina, na věci to nezměnilo pranic, když se onen ztuhlý úšklebek smrti snesl s drtivou ranou a jeho nic nechápající lebku.

Ječíce strachy se Ti druzí rozptýlili do křovisek; zanedlouho se však opět po jednom vraceli a brzy zapomněli na svého ztraceného vůdce.

Pár vteřin stál Ten, jenž hledí na měsíc nad svou nejnovější obětí a snažil se pochopit ten podivný a nadpřirozený fakt, že mrtvý leopard dokázal znovu zabít. Teď tedy byl pánem světa, jen si nebyl zcela jist, co s ním podniknout.

Ale něco už ho napadne.

/6/ ZROZENÍ ČLOVĚKA

Na planetě povstal nový tvor a zvolna se počal rozptylovat z nitra Afriky. Byl stále ještě tak vzácný, že mohl být při letmém výčtu opomenut a přehlédnut mezi hemžícími se miliardami živočichů potulujících se po souši i ve vodách. Nic ještě nenasvědčovalo tomu, že se bude zdárně vyvíjet či zda si vůbec uhájí existenci: ve světě, v němž už daleko mocnější tvorové vyhynuli, byl jeho osud stále ještě na vážkách.

V prvních sto tisíci letech od chvíle, kdy se nad Afrikou snesly krystaly, nevynalezli opolidé zhola nic nového. Začali se však proměňovat, rozvíjeli v sobě dovednosti, jaké žádný jiný tvor neovládal. Kostní kyje prodloužily dosah jejich paží a znásobily jejich sílu; nebyli už bezbranní proti lovcům, s nimiž soupeřili o potravu. Menší masožravce dokázali odehnat od jejich vlastní kořisti a uměli už zastrašit a někdy i obrátit na útěk velké šelmy.

Zuby se jim zmenšovaly, nebyly pro ně již tak důležité. Zastoupily je ostrohranné kameny, jimiž se daly vyhrabat kořínky a kterými šlo useknout nebo uříznout tuhé maso; následky to mělo nedozírné. Opolidem už nehrozila smrt hladem, když se jim zuby ulámaly nebo zkazily; i nejhrubší nástroje jim dokázaly přidat mnoho let života. Se zmenšenými tesáky se počaly proměňovat i jejich tváře; čenich ustoupil, masívní čelist se zmenšila, ústa nabyla schopnosti utvářet zvuky mnohem jemněji. Do vzniku řeči chyběl ještě milión let, avšak první kroky k ní již byly učiněny.

A pak se začal proměňovat svět. Ve čtyřech velkých vlnách, vždy s dvěma sty tisíci lety mezi jednotlivými vrcholy, se přehnaly ledové doby a zanechaly po sobě stopy po celé zeměkouli. Všude mimo tropy daly zaniknout těm, kdo předčasně opustili domovinu svých předků; a všude vytřídily a vyhubily ty, kdo se nedokázali přizpůsobit.

S ledovci odešlo i mnoho prapůvodního života planety - opolidi nevyjímaje. Avšak na rozdíl od mnoha ostatních tu zanechali potomky; nevyhynuli a nezanikli - přeměnili se. Tvůrci nástrojů byli svými vlastními nástroji přetvořeni.

Neboť používáním kyje a pazourku jejich ruce vyvinuly obratnost, jaká neměla obdoby v celé živočišné říši, jaká jim dovolovala vyrábět ještě dokonalejší nástroje, a ty pomáhaly rozvíjet schopnosti jejich údů a mozků ještě dále. Byl to proces narůstající akcelerace; na jeho konci byl Člověk.

První skuteční lidé měli nástroje a zbraně jen o málo dokonalejší než jejich předci před miliónem let, avšak

dokázali jich užívat s daleko větší obratností. A kdesi v uplynulých šerých staletích vynalezli nejdůležitější nástroj vůbec, třebaže ho nebylo možno uvidět ani ohmatat. Naučili se mluvit, a tak získali prvé velké vítězství nad Časem. Znalosti jedné generace teď už mohly být předávány pokolení dalšímu, takže každý věk hromadil prospěch z věků předchozích.

Na rozdíl od zvířat, jež věděla pouze o přítomném dění, Člověk si pro sebe dobyl minulost; a již začal nejistě sahat po budoucnosti.

Učil se také ovládat síly přírody; zkrocením ohně položil základy k technice a zanechal své živočišné počátky daleko za sebou. Kámen ustoupil bronzu, pak železu. Po lovu následovalo obdělávání půdy. Tlupa se rozrostla ve vesnici, vesnice v město. Řeč se stala, díky jistým značkám na kameni, na hliněných střepech a na papyru, věčnou. Ponenáhlu člověk vytvořil filozofii a náboženství. A oblohu, ne zcela nepřípadně, zabydlil bohy.

Jeho tělo se sice stávalo stále bezbrannější, ale zato jeho útočné zbraně nabývaly vytrvale na děsivosti. Proměnil kámen a bronz a železo a ocel postupně v úplnou škálu sečných a bodných nástrojů a velice záhy se naučil srážet své oběti na dálku. Oštěp, luk, dělo a posléze řízená střela mu daly do rukou zbraně neomezeného dosahu a bezmála i neomezené síly.

Bez oněch zbraní, ač jich mnohokrát užil sám proti sobě, by byl Člověk nikdy neovládl svět. Do nich vložil srdce i duši a ony mu po celé věky dobře sloužily.

Ovšem od chvíle, kdy vznikly, začal už vlastně žít ve vydlouženém čase.

II/ Mat-I

/7/ STŘETNUTÍ NA ÚSVITĚ

Ať člověk opouští Zemi pokolikáté chce, říkal si dr. Heywood Floyd, pocit vzrušení nikdy doopravdy nevybledne. Byl už jednou na Marsu, na Měsíc se dostal třikrát a počet návštěv na rozličných orbitálních stanicích ani nebyl s to spočítat. Přesto teď, když se blížil okamžik startu, uvědomoval si rostoucí napětí, pocit zvědavosti, bázně - ba i nervozitu -, jež ho řadily na roveň kterékoli pozemské krysy, kterou čeká prvý křest kosmem.

Tryskové letadlo, kterým se sem přihnal z Washingtonu, rovnou z oné krátké půlnoční porady u prezidenta, se teď snášelo do nejznámější, a přece krajně vzrušující scenérie na světě. Zde, na dvaceti mílích floridského pobřeží, se rozprostíral svět prvých dvou generací kosmického věku. K jihu se táhly, zakresleny v tmách svými pomrkávajícími výstražnými rubínovými světly, obří rampy Saturnů a Neptunů, které lidstvu otevřely cestu k planetám a nyní už patřily historii. Při obzoru se tyčil jako planoucí stříbrná věž poslední ze Saturnů V, zalit světlem reflektorů, oficiální památník a poutní místo. Nedaleko od něho trčela do nebes, jako člověkem stvořená hora, obrovitá masa montážní budovy, stále ještě největší stavba světa.

Jenže tyto věci již náležely minulosti, on letěl vstříc budoucnu. Šli k zemi, dr. Floyd pod sebou spatřil bludiště budov, pak obrovitou přistávací dráhu a potom širokou, nelidsky přesnou a přímou jizvu křížící rovinatou krajinu Floridy - mnohonásobné kolejiště obří odpalovací dráhy. Na jeho konci, obklopen vozidly a rampami, ležel raketoplán, zářící uprostřed světelného jezera, kde byl připravován na svůj skok ke hvězdám. Náhlé proměny rychlosti a výšky zmátly dr. Floydovi perspektivu tak, že měl na okamžik pocit, jako by hleděl na nepatrnou stříbrnou můru zachycenou do kužele baterky.

Ale pak mu drobounké přebíhající postavičky na zemi pomohly uvědomit si skutečnou velikost letounu. Úzký šíp jeho křídel musel mít dobrých šedesát metrů rozpětí. A celý ten gigantický stroj, říkal si Floyd s jistou nedůvěřivostí - i s trochou pýchy -, čeká jen na mne. Pokud byl informován, je to poprvé, co bude podniknut kompletní let s cílem dopravit jediného člověka na Měsíc.

Třebaže byly dvě hodiny v noci, pronásledovala ho skupina reportérů a kameramanů po celé cestě až k ozářenému raketoplánu Orion III. Pár jich od vidění dokonce znal, neboť jako předsedovi státní astronautické rady mu byly tiskové konference denním chlebem. Jenže teď na konference nebyl pravý čas ani pravé místo, neměl také, co by povídal; přesto si však nesměl dovolit pány ze sdělovacích prostředků jakkoli urazit.

"Doktore Floyde, já jsem Jim Forster z Associated News. Mohl byste mi pro agenturu povědět pár slov o svém letu?"

"Lituji opravdu - nemohu říct nic."

"Ale byl jste přece přijat večer prezidentem, ne?" ptal se povědomý hlas.

"Á - buďte zdráv, Miku. Myslím, že vás vytáhli pro nic a za nic z postele. Komentář tentokrát nebude žádný, určitě ne."

"Můžete alespoň potvrdit nebo vyvrátit pověsti, že na Měsíci vypukla nějaká epidemie?" ptal se televizní reportér a snažil se za volného klusu po Floydově boku udržet doktora v hledáčku své miniaturní přenosové kamery.

"Je mi líto," vrtěl hlavou Floyd.

"A co ta karanténa?" ptal se jiný reportér. "Kdy už ji odvoláte?"

"Nemám, co bych odpověděl."

"Doktore Floyde," domáhala se jeho pozornosti velice mladá a velice houževnatá dáma od novin, "jak se vůbec dá ospravedlnit to embargo na veškeré zprávy z Měsíce? Má to něco společného s politickou situací?"

"A jakou situaci to máte na mysli?" optal se Floyd suše. Zacinkalo trochu smíchu a někdo křikl: "Šťastnou cestu, pane doktore." To už vcházel do svatostánku odletové rampy.

Pokud se dokázal upamatovat, nešlo ani tolik o "situaci" jako spíše o permanentní krizi. Od sedmdesátých let

byl svět ovládán dvěma problémy, které si dosti paradoxně navzájem hrozily anulováním.

Třebaže kontrola porodnosti byla levná, spolehlivá a schválená všemi důležitými církvemi, přece jen přišla příliš pozdě; počet obyvatel Země dovršil už šest miliard - třetina z nich žila v Číně. V některých autoritativních režimech byly dokonce vydány zákony omezující počet dětí v jedné rodině na dvě, avšak vynutit jejich respektování se ukázalo neproveditelné. Důsledkem toho byl nedostatek potravy na celém světě; i Spojené státy měly své bezmasé dny a do patnácti let byl předpovídán všeobecný hladomor, bez ohledu na hrdinské úsilí dobývat potravu z moře a vyvinout syntetické potraviny.

Potřeba mezinárodní spolupráce byla naléhavější než kdykoli předtím, avšak hranic bylo právě tolik, jako kdysi. Za milión let ztratilo lidské plemeno jen málo ze svých útočných pudů; podél myšlených čar, viditelných jen pro politiky, se navzájem hlídalo osmatřicet nukleárních mocností bojechtivým okem. Všechny dohromady vlastnily dostatečné množství jaderných výbušnin, aby mohly zprovodit ze světa celou zemskou kůru. Třebaže až dosud - jakoby zázrakem - nebylo atomových zbraní použito, sotva se dalo očekávat, že by tato situace mohla trvat navěky.

A nyní, z důvodů snad jen jim samým zřejmých, začali Číňané nabízet i těm nejmenším bezatomovým státečkům kompletní atomovou výzbroj o síle padesáti bojových hlavic, včetně raketových nosičů. Šli s cenou dolů, až pod dvě stě miliónů dolarů, a nabízeli výhodné platební podmínky.

Snad se jen pokoušeli podepřít své ochablé hospodářství tím, že by zastaralé zbraně směnili za tvrdé oběživo. Nebo možná dosáhli tak pronikavých objevů ve vojenství, že už nepovažovali takové hračky na potřebné; hovořilo se o telehypnóze s využitím retranslačních družic, o virusech ochromujících vůli, o vydírání syntetickými nákazami, proti nimž jen oni sami měli mít protilátky. Všechny tyto krásné nápady bylo možné téměř s určitostí považovat buď za propagandu, nebo za produkt čiré fantazie, nebylo ovšem dost bezpečné vyloučit předem kterýkoli z nich s konečnou platností. Kdykoli Floyd opouštěl Zemi, kladl si pokaždé otázku, zda ještě bude na svém místě, až nastane čas jeho návratu.

Stevardka jako ze škatulky ho pozdravila při vstupu do kabiny. "Dobré jitro, doktore Floyde. Jmenuji se Simmonsová a ráda bych vás přivítala na palubě jménem velitele kapitána Tynese a druhého pilota nadporučíka Ballarda."

"Děkuji pěkně," usmál se Floyd a v duchu se ptal, jak je možné, že všechny stevardky na světě hovoří týmž hlasem automatického informátora pro turisty.

"Startujeme za pět minut," povídala a pobídla ho do prázdné dvacetimístné kabiny. "Můžete se posadit, kam se vám líbí, kapitán Tynes by vám ovšem doporučoval to místo vlevo vpředu, pokud byste chtěl sledovat podrobněji spojovací manévr."

"Dám na něj," odpověděl a vykročil k protekčnímu sedadlu. Stevardka ho ještě chvilinku obskakovala a pak se uchýlila do své kabinky na zádi.

Floyd se v křesle uhnízdil, zapjal si všechny přezky bezpečnostního vázání přes ramena a kolem pasu a připoutal svou aktovku na sousední sedadlo. O chvíli později s tichým prasknutím ožil reproduktor. "Dobré ráno," pronesl hlasem slečny Simmonsové. "Zahajujeme mimořádný let číslo tři z mysu Kennedy na základnu Tranzit jedna."

Jak se zdálo, byla odhodlána i pro jediného pasažéra odrecitovat veškerá povinná hlášení, a Floyd se neubránil úsměvu, když s jistou urputností pokračovala.

"Přelet potrvá padesát pět minut. Maximální urychlení bude dvě gé, ve stavu beztíže se budeme pohybovat třicet minut. Neopouštějte laskavě sedadlo, dokud nebude rozsvícen signál ohlašující bezpečí pro pohyb po lodi."

Floyd se ohlédl přes rameno a zavolal: "Děkuji pěkně." Zachytil záblesk poněkud rozpačitého, avšak okouzlujícího úsměvu.

Položil se do křesla a uvolnil se. Tento výlet, počítal v duchu, bude stát poplatníky něco málo přes milión dolarů. Kdyby se ukázalo, že není odůvodněný, stál by jeho samého místo; přes to všechno by se mohl klidně vrátit na univerzitu k přerušenému výzkumu vzniku planetárních systémů.

"Startovací systémy zapojeny na automatický odpočet," ozval se v reproduktoru kapitánův hlas, zabarvený uklidňující zpěvavou intonací zdomácnělou v letecké interkomunikaci.

"Start za jednu minutu."

Jako vždy se to spíš zdála být celá hodina. Floyd si znenadání počal být vědom obrovité síly nahloučené všude okolo něho, jen jen čekající, až bude uvolněna. V palivových nádržích dvou kosmických letounů a v kapacitě elektrické odpalovací dráhy byla ukryta energie rovná síle atomové pumy. A té bude využito k tomu, aby se dostal pouhých tři sta kilometrů od Země.

Chybělo ono starodávné PĚT - ČTYŘI - TŘI - DVĚ - JEDNA - NULA, které tak těžce doléhalo na nervovou soustavu člověka.

"Start za patnáct vteřin. Poletí se vám pohodlněji, když už teď začnete zhluboka dýchat."

To bylo psychologicky správné, a bylo to i fyziologicky správné. Floyd vnímal, jak je nabit kyslíkem, jak je připraven cokoli vykonat a překonat, a vtom začal prak startovací dráhy vymršťovat svou tisícitunovou zátěž vpřed nad Atlantik.

Bylo dost těžké posoudit, kdy se zvedli z dráhy a vzlétli, avšak když rakety náhle zdvojnásobily svůj zběsilý řev a když Floyd ucítil, jak zapadá hlouběji a hlouběji do polštářování sedadla, věděl, že teď už jsou hnáni motory prvního stupně. Byl by se rád podíval z okna, ale pouhé pootočení hlavy bylo nad jeho sílu. Nepociťoval však nepohodlí; ba naopak, nápor přetížení i ohlušující rachot motorů navozovaly jakési zvláštní rozjaření. V uších mu zvonilo, krev bušila v tepnách a Floyd vnímal, že žije, uvědomoval si to mnohem intenzívněji než za celá dlouhá léta předtím. Byl opět mlád, zachtělo se mu zpívat nahlas - což by byl mohl dojista učinit bez obav, neboť ho sotva kdo mohl uslyšet.

Euforie rychle pominula, uvědomil si pojednou, že opouští Zemi a vše, co mu na ní kdy bylo drahé. Tam dole zůstávaly jeho tři děti, polosirotci od oné chvíle, kdy jeho žena nastoupila k osudnému letu do Evropy před deseti roky. (Už deset let je to! To snad ani není možné. A přece je to tak...) Snad už kvůli nim se měl znovu oženit.

Ztratil zcela povědomí času, když tu tlak i hluk naráz zeslábly a reproduktor sděloval: "Chystáme se odpojit nižší stupeň. A už to máme za sebou."

Letounem proběhlo lehké trhnutí; Floyda náhle napadl citát z Leonarda da Vinciho, který jednou uviděl v kterési kanceláři NASA:

Na hřbetě velkého ptáka vzlétne Velký Pták a přinese slávu hnízdu, v němž se zrodil.

Tak tedy Velký Pták už letěl a předstihl všechny sny da Vinciho, zatímco jeho znavený druh se na křídlech vracel zpět k Zemi. Patnáct tisíc kilometrů dlouhým obloukem teď bude klouzat první stupeň nazpět do atmosféry a bude směňovat rychlost za dosaženou dálku na své cestě domů na mys Kennedy. Za pár hodin pak bude, ošetřen a natankován, opět připraven vynést dalšího společníka vzhůru do zářivých tišin, jichž sám nikdy nedosáhne.

A teď, říkal si Floyd, už letíme opravdu po svých a už máme půl cesty k orbitě za sebou. Když pět začalo urychlování a rakety horního stupně se rozhořely, bylo už přetížení mnohem méně citelné; dokonce nepociťoval téměř nic víc než normální tíži. Ovšem procházka by bývala tak jako tak nemyslitelná, neboť přední stěna kabiny se mu pro tuto chvíli stala stropem. Kdyby měl tak málo rozumu, že by vylezl ze své sedačky, zřítil by se okamžitě na zadní stěnu.

Byl to poněkud nepříjemné, neboť se zdálo, jako by se byl letoun náhle postavil na ocas. Floydovi, jenž seděl v prvé řadě, se všechna sedadla zdála připevněna na svislé zdi spadající před jeho nohama strmě dolů. Pokoušel se na tento nepříjemný klam nějak zapomenout, když vně lodi vybuchl úsvit.

V několika vteřinách prorazili postupně karmínovým a růžovým a zlatým a modrým závojem do pronikavě bílého dne. I když skla v oknech měla ochranné zbarvení a představovala mohutné ochranné filtry proti slunečnímu záření, přece jen paprsky, které teď zvolna a pátravě přebíhaly kabinou, Floyda na pár minut oslepily. Byl už v kosmu, ale po hvězdách nebylo ani potuchy.

Zastínil si oči rukama a pokusil se vyhlédnut oknem po svém boku. Tam venku plálo draženým slunečním světlem zasažené křídlo jako doběla rozžhavený kov; všude kolem panovala sytá tma, tma bezesporu plná hvězd - jenže je nebylo možno uvidět.

Tíže zvolna pomíjela; loď se dostávala na orbitu a raketové motory byly zvolna přiškrcovány. Jejich ryk zeslábl na přidušený řev, přešel v jemný svist a nakonec zcela zmrtvěl. Nebýt ochranných pásů, byl by se Floyd zvedl a vzlétl ze sedadla; tak jak tak se o to pokoušel alespoň jeho žaludek. Floyd doufal, že tablety, které dostal o půl hodiny a o patnáct tisíc kilometrů dříve, budou účinkovat tak, jak jim to návod k použití předepisoval. Dostal kosmickou nemoc sice jen jednu v životě, avšak i to se mu zdálo být až dost.

Pilotův hlas, který se ozval v reproduktoru, však byl pevný a jistý. "Pamatujte laskavě na všechny předpisy pro nulové gé. Do spojovacího dotyku se základnou Tranzit jedna zbývá čtyřicet pět minut."

Úzkou chodbičkou mezi natěsnanými sedadly přicházela stevardka. Na jejím kroku bylo cosi vzplývavého, odrážela se od podlahy, jako by se jí nohy přilepovaly. Držela se na širokém žlutém pásu velcronového koberce, který byl natažen po celé délce podlahy - ale i na stropu. Povrch koberce, a také podešví jejích sandálů, tvořil tisíce drobounkých háčků, takže k sobě navzájem lnuly jak lopuchové kuličky. Na dezorientované cestující měl tento trik s normální chůzí ve stavu beztíže zpravidla nesmírně uklidňující vliv.

"Mohu vám nabídnout trochu kávy nebo čaj, pane doktore?" vyptávala se mile.

"Ne, moc děkuji," usmál se. Připadal si vždycky jako kojenec, když musel nasávat z nějaké té plastikové nápojové tuby.

Rozevřel aktovku a chystal se vylovit z ní své papíry, stevardka se však ještě stále nad ním trochu nervózně nakláněla.

"A mohla bych se vás na něco zeptat, doktore Floyde?"

Vzhlédl na ni přes skla brýlí. "Samozřejmě."

"Můj snoubenec je geolog, je na Claviu," řekla slečna Simmonsová. Pečlivě vážila každé slovo. "Už přes týden od něho nemám žádnou zprávu."

"To je mi líto, že máte takové trápení. Ale snad je prostě v terénu a nemá možnost spojení."

Vrtěla hlavou. "To mi vždycky dá vědět předem, když má něco takového na programu. A snad si dovedete představit, jak jsem z toho nešťastná - když slyším všechny ty pověsti. Je něco pravdy na tom, že na Měsíci je epidemie?"

"Ani v tom případě není důvod k nějaké panice. Vzpomeňte si na karanténu v osmadevadesátém roce, když se vyskytl ten mutovaný virus chřipky. Spoustu lidí to postihlo - ale úmrtí nebylo ani jediné. Víc vám opravdu říci nemohu," skončil rezolutně.

Slečna Simmonsová se zdvořile usmála a napřímila se.

"I za to vám děkuji, pane doktore. A nezlobte se, že vám přidělávám starosti."

"Ale kdepak, o starostech nemůže být vůbec řeč," řekl Floyd galantně, avšak bez přesvědčivosti. Pak se ponořil do nekonečných technických protokolů, které si vzal s sebou, v posledním marném pokusu zdolat všechny obvyklé resty.

Na Měsíci nebude mít na čtení asi čas.

/8/ SCHŮZKA

NA ORBITĚ

Po půl hodině pilot ohlásil: "Za deset minut provedeme spojení. Ověřte si laskavě, zda jste dobře upoután."

Floyd ho poslechl a odložil také své papíry. Číst při kosmické akrobacii na posledních pěti stech metrech cesty znamenalo koledovat si o obtíže; když sebou kosmický letoun začal krátkými zážehy raket trhat vzad a zase vpřed, bylo nejlepší zavřít oči a celý se uvolnit.

Za několik minut už zahlédl, na vzdálenost pouhých několika kilometrů, Tranzit 1. Vyleštěné kovové krycí pláty zvolna se otáčejícího stometrového disku se třpytily a blyštěly odraženým slunečním světlem. Nedaleko od něj splýval po stejné orbitě raketoplán Titov-V s deltovitými křídly a blízko něho takřka kulovitý Aries-1B, kosmický soumar, z něhož po jedné straně čněly krátké tlusté nožky tlumičů pro lunární přistávání.

Raketoplán Orion III sestupoval z vyšší oběžné dráhy, a tak se jim otevřel překrásný ohled na Zemi pod kosmickou základnou. Z výše tří set kilometrů přehlédl značnou část Afriky a Atlantiku. Oblačná pokrývka byla dosti hustá, avšak přesto rozpoznal modrozelený obrys Zlatého pobřeží.

Hlavní osa Tranzitu 1 s vysunutými spojovacími chapadly jim nyní zvolna plula naproti. Na rozdíl od konstrukce, z níž čněla, se však neotáčela - nebo spíše se otáčela v opačném smyslu a takovou rychlostí, která přesně vyrovnávala rotaci Tranzitu. Přistávací raketoplány a kosmické lodi se tak mohly napojovat a překládat cestující i náklady, aniž docházelo k jejich zbytečnému a nebezpečnému roztáčení.

Raketoplán dosedl na Tranzit s téměř neslyšným nárazem. Zvenčí se ozvalo kovové skřípění a pak krátké zasyčení, jak byl navzájem vyrovnáván tlak. O několik vteřin později už se otvíraly hermetické dveře a do kabiny vstoupil muž ve světlých přiléhavých kalhotech a košili s krátkým rukávem, což příslušníci personálu na Tranzitu nosili bezmála jako uniformu.

"Vítám vás, doktore Floyde. Já jsem Nick Miller z bezpečnostní služby a mám se o vás postarat až do doby, kdy poletíte dál."

Podali si ruce, Floyd se pak ještě s úsměvem obrátil na stevardku a řekl: "Pozdravujte ode mne laskavě kapitána Tynese a poděkujte mu za klidný let. Snad se zase sejdeme na zpáteční cestě."

Bylo tomu už víc než rok, co se naposledy pohyboval v beztíži, a tak velice opatrně přeručkoval výstupním otvorem do velké okrouhlé místnosti v ose Tranzitu 1. Byl to důkladně vypolštářovaný prostor, na stěnách měl hojnost zahloubených držadel; Floyd se jednoho z nich pevně chytil a místnost se začala otáčet, až se její pohyb vyrovnal s rotací celé stanice.

Postupně, jak se pohyb zrychloval, uchopily ho jemné a duchovité prsty gravitace a stáhly ho zvolna k zakulacené stěně. Stanul tam a kýval se vpřed a vzad jako mořské řasy ve vlnobití, opřen o to, co se jako kouzlem stalo zakřivenou podlahou. Odstředivá síla vyplývající z rotace Tranzitu ho uchopila do své moci; zde v blízkosti osy, byla ještě slabá, avšak sílila úměrně tomu, jak se přemisťovali směrem k obvodu stanice.

Z centrální přechodové komory následoval Millera dolů po točitých schodech. Zprvu byla jeho tíže tak nepatrná, že si téměř musel i dolů pomáhat ručkováním po zábradlí. A teprve když dosáhl haly pro cestující umístěné při vnějším plášti obřího otáčejícího se disku, nabyla tíže takové hodnoty, že byl schopen pohybovat se takřka normálně.

Od jeho poslední návštěvy byla hala nově vytapetována a přibylo v ní i mnoho nových zařízení. Kromě tradičních stolků a křesel, restaurantu a poštovní přepážky tu bylo nyní zřízeno kadeřnictví, espreso, parfumérie, kino a obchod se suvenýry, kde se prodávaly fotografie a diapozitivy měsíčních a planetárních krajin a zaručeně pravé součástky a úlomky Luniků, Rangerů a Surveyorů, všechny úhledně zality do průhledného plastiku a za nehorázné ceny.

"Chvíli budeme čekat, nemáte na něco chuť?" zeptal se Miller. "Nástup je asi za půl hodiny."

"Dal bych si černou kávu - dvě kostky cukru bych prosil - a chtěl bych zatelefonovat na Zemi."

"Prosím, pane doktore, telefony jsou tamhle. Já zatím dojdu pro kávu."

Pitoreskně řešené telefonní kukaně byly jen pár metrů od přepážky se dvěma průchody označenými nápisy: BUĎTE VÍTÁNI V SEKTORU USA a BUĎTE VÍTÁNI V SEKTORU SSSR. Pod nimi byla upozornění v angličtině, ruštině, čínštině, francouzštině, němčině a španělštině:

PŘIPRAVTE SI LASKAVĚ:
pasy
víza
lékařské osvědčení
přepravní povolení
váhový certifikát

Bylo cosi symbolicky příjemného na tom, že se cestující ihned po průchodu přepážkou - oběma směry - mohli navzájem nerušeně stýkat. Oddělený vstup měl ryze administrativní důvody.

Floyd se nejprve přesvědčil, že oblastní kód Spojených států je stále ještě 81, pak vytastroval své dvanáctimístné číslo domů, do inkasní štěrbiny zastrčil univerzální plastikovou úvěrovou legitimaci a ve třiceti vteřinách měl spojení.

Washington ještě spal, d rozbřesku tam ještě chybělo pár hodin, avšak budit nikoho nechtěl. Jeho hospodyně dostane zprávu ze záznamu, jakmile vstane.

"Slečno Flemmingová, tady je doktor Floyd. Omlouvám se, že jsem odjel tak nakvap. Buďte prosím, tak laskavá a zavolejte ke mně do kanceláře, aby odvezli můj vůz - je na Dullesově letišti, klíč má pan Bailey, nadporučík u letové kontroly. Pak prosím vás volejte do Chevy Chase Country Clubu a nechte tam zprávu pro sekretáře. Určitě se

nebudu moci zúčastnit tenisového turnaje o příštím víkendu. Řekněte mu, že se moc omlouvám - omlouvám se, že se na mě dost spoléhali. Pak ještě zavolejte k firmě Downtown Electronics a řekněte jim, že jestli neopraví video v mé pracovně do - no, řekněte do středy - tak že si ten krám mohou zase odvézt." Nadýchl se a zauvažoval, jaké problémy a nesnáze by mohly ještě v příštích dnech vyvstat.

"Kdyby vám došly hotové peníze, požádejte mou kancelář; oni mi také mohou doručit naléhavé zprávy, ale budu mít asi moc práce, tak na odpověď nečekejte. Pozdravujte moc děti, řekněte jim, že se vrátím brzy, jak nejdřív budu moct. Hrome - jde sem někdo, s kým bych se nerad potkal - zavolám z Měsíce, půjde-li to - zatím sbohem."

Floyd se pokusil z budky nepozorovaně vyklouznout, avšak bylo pozdě; byl už zpozorován. Východem ze sovětského sektoru se k němu blížil dr. Dimitrij Moisevič ze sovětské Akademie věd.

Dimitrij byl jedním z Floydových nejlepších přátel, a právě proto byl tou poslední osobou, s níž by se byl chtěl setkat v této chvíli a na tomto místě.

/9/ MĚSÍČNÍ PŘÍVOZ

Ruský astronom byl vytáhlý, hubený blondýn a jeho hladká tvář bez vrásek neprozrazovala nic z jeho pětapadesáti let - z nichž strávil posledních deset roků na stavbě obří radioastronomické observatoře na odvrácené straně Měsíce, kde měla být třemi tisíci kilometry masívních hornin odstíněna před rušivým elektronickým rámusem ze Země.

"Ale Heywoode," tiskl mu pevně ruku. "Ten vesmír je malinký. Jak žiješ - co dělají děti?"

"Výborně se máme," odpověděl Floyd vřele, a přece s trochou nejistoty v hlase. "Moc často vzpomínáme na loňské léto, jak jsme si ho u vás báječně užily." Litoval, že se mu nedaří upřímnější tón; strávili skutečně s Dimitriem znamenitý týden v Oděse za jedné z jeho návštěv na Zemi.

"A ty letíš kam - nahoru?" optal se Dimitrij.

"No, ano - asi za půl hodiny nastupuju," odpověděl Floyd. "Znáte se s panem Millerem?"

Důstojník bezpečnostní služby, který mezitím přišel, zůstal zdvořile stát opodál, šálek plný kávy v ruce.

"Ovšem. Tu kávu někam postavte, pane Millere. Pan doktor Floyd má poslední příležitost civilizovaně se napít, tak ať ji nepromarní. Neodmítejte - to musíte!"

Šli za Dimitrijem ven z pasažérské haly do vyhlídkového sektoru a brzy už seděli u stolečku při tlumeném světle a pozorovali kroužící panoráma hvězdné oblohy. Tranzit 1 se otáčel jedenkrát za minutu a odstředivá síla vznikající tímto pozvolným pohybem vytvářela umělou tíži rovnající se měsíční gravitace. Jak se ukázalo, byl to vyhovující kompromis mezi tíží pozemskou a stavem beztíže; cestující, kteří mířili na Měsíc, měli navíc příležitost se aklimatizovat.

Za okny - takřka nepostřehnutelnými - se v mlčenlivém průvodu sunuly hvězdy a Země. V tomto okamžiku byl vyhlídkový sektor na straně protilehlé ke Slunci; jinak by byl výhled ven vyloučen, světlo by místnost sežehlo. Ale i tak ve svitu Země, která vyplňovala půl oblohy, utonuly všechny hvězdy až na pár nejsilnějších.

Jenže srpku Země ubývalo, Tranzit 1 se po své oběžné dráze blížil noční straně planety a za několik minut z ní zbude jen obrovský černý kotouč posetý světelnými body velkoměst. A obloha pak bude náležet jen a jen hvězdám.

"Tak," řekl Dimitrij, když do sebe obrátil první sklenku a pohrával si v ruce druhou, "co je vlastně za tou epidemií v americkém sektoru? Chtěl jsem tam odjet na výpravu. ‚Není to možné, pane profesore,' povídali mi. ‚Litujeme nesmírně, ale až do odvolání je tam přísná karanténa.' Zkusil jsem všechna možná tlačítka, nic mi nepomohlo. Tak mi tedy řekni alespoň ty, co se tam u vás děje."

Floyd si v duchu povzdechl. A už to zase začíná, řekl si. Čím dřív budu na převozu, odpálen k Měsíci, tím líp pro mne.

"Ta - mm - karanténa, to je čistě preventivní opatření," řekl obezřele. "Nevíme vlastně ani, jestli je doopravdy nutná, ale nechceme prostě riskovat."

"No ale co je to za nemoc, jaké jsou její symptomy? Může být extraterestického původu? Nepotřebujete nějakou pomoc od naší zdravotní služby?"

"Nezlob se, Dimitriji - požádali nás, abychom zatím nepodávali vůbec žádné informace. Za nabídku ti samozřejmě děkuji, ale my to jistě zvládneme sami."

"Hm," řekl Moisevič, očividně naprosto nepřesvědčen. "To je mi divné, že ty, astronom, jsi byl vyslán na Měsíc, aby ses zabýval nějakou epidemií."

"Bývalý astronom, když už; už jsou to léta, co jsem dělal nějaký opravdový výzkum. Teď jsem vědecký expert; to znamená, že nevím naprosto nic, ale zato naprosto o všem."

"Takže například víš, co znamená MAT-1?"

Miller se nad skleničkou zakuckal, ale Floyd byl ukut z pevnější oceli. Podíval se starému kamarádovi do očí a klidně řekl: "MAT-1? To je mi nějaká zvláštní zkratka. Kde jsi to sebral?"

"No dobrá," odpověděl Rus. "Mě neošidíš. A jestli jste se nabourali do něčeho, co nedokážete sami zmoct, doufám, že křiknete o pomoc dříve, než bude pozdě."

Miller se významně podíval na hodinky.

"Za pět minut je nástup, pane doktore," řekl. "Snad bychom už měli jít."

Floyd dobře věděl, že jim zbývá ještě dobrých dvacet minut, ale přesto se spěšně zvedal. Až příliš spěšně, neboť zapomněl na šestinovou gravitaci. Chytil se stolku právě včas, aby neodstartoval.

"Jsem moc rád, že jsem se tu s tebou potkal, Dimitriji," řekl ne zcela podle pravdy. "Přeju ti příjemnou cestu dolů na Zemi. Zavolám tě, jen co se vrátím."

Když opouštěli halu a procházeli kontrolou v přepážce sektoru USA, Floyd poznamenal: "Tak to bylo o vlásek. Děkuju, že jste mi z toho pomohl."

"Víte, doktore," řekl důstojník bezpečnostní služby, "já jen doufám, že nemá pravdu."

"Pravdu v čem?"

"V tom, že jsme narazili na něco, co nedokážeme zvládnout."

"A to je právě to," řekl odhodlaně Floyd, "co bych měl já zjistit."

O čtyřicet pět minut později odrazil lunární trajekt Aries-1B od Tranzitu. Start nebyl provázen žádnými siláckými a bouřlivými efekty jako na Zemi, ozýval se jen sotva postřehnutelný a jakoby vzdálený svist, jak nízkotlaké plazmové trysky vyvrhovaly do prostoru proud ionizovaných částic. Jemný tlak trval asi patnáct minut a urychlení by bývalo nikomu nebránilo v pohybu po kabině. Když však bylo ukončeno, nebyla už loď vázána na Zemi, jako tomu bylo, dokud ještě parkovala u Traznitu 1. Zpřetrhala pouta gravitace a stala se nyní nezávislou planetou, která obíhala Slunce po své vlastní dráze.

Kabina, kterou měl v tu chvíli Floyd sám pro sebe, byla určena pro třicet cestujících. Bylo to podivné a trochu skličující vidět kolem sebe všechna ta prázdná sedadla a těšit se soustředěné péči stevarda a stevardky, o veliteli, pilotovi a dvou technicích ani nemluvě. Byl si téměř jist, že sotva někdo někdy v celých dějinách požíval tak exkluzívních služeb, a sotva komu v budoucnosti se to patrně poštěstí. Připomněl si cynickou poznámku jakéhosi nepříliš ctnostného papeže: "A teď, když máme tiáru, musíme si jí užít." Dobrá, teď si tedy užije tohoto výletu i euforie beztížného stavu. Se ztrátou tíže odhodil - alespoň na chvilku - i většinu toho, co ho tísnilo. Kdosi pravil, že v kosmu se lze bát, nikoli se však trápit. Bylo tomu přesně tak.

Jak se zdálo, byli stevardi rozhodnuti donutit ho k nepřetržitému pětadvacetihodinovému jídlu, po celou dobu letu, takže bez ustání musel odmítat chody, o které nestál. Jídlo při nulové gravitaci ovšem nepředstavovalo žádný problém, navzdory temným hrozbám z dob rané astronautiky. Seděl u normálního stolku, talíře k němu byly přichyceny jako v lodní jídelně při větším vlnobití. Všechna jídla v sobě měla nějakou lepivou složku, takže se z talíře nemohla vznést a poletovat svévolně kabinou. Řízek například byl k talíři přilepen hustou šťávou, salát byl zase udržován v patřičných mezích adhezívní majonézou. S trochou šikovnosti a opatrnosti si člověk mohl poradit, až na řídké výjimky, s každým jídlem zcela bezpečně; jedinými zakázanými věcmi byla horká polévka a mimořádně drobivé moučníky. S pitím to samozřejmě bylo jiné, veškeré tekutiny musely být uchovávány v plastikových tubách a z nich vytlačovány.

Celá generace hrdinných, avšak neznámých výzkumníků se věnovala projektu toalety; výsledek bylo nyní možno považovat za prakticky neselhávající zařízení, takříkajíc i pro hlupáčky. Floyd je šel přezkoumat brzy po dosažení stavu volného pádu k Měsíci. Octl se v místnůstce se všemi instalacemi, jaké mívá toaleta v letadle, avšak osvětlené rudým, ostrým a oku nepříjemným světlem. Výrazným písmem tam bylo umístěno upozornění: VELMI DŮLEŽITÉ! VE VLASTNÍM ZÁJMU DŮKLADNĚ PROSTUDUJTE NÁSLEDUJÍCÍ INSTRUKCE!

Floyd se na to posadil (i ve stavu beztíže trval tento zvyk) a přečetl si instrukce několikrát po sobě. Když se ujistil, že od jeho poslední cesty nedošlo k žádným změnám, stiskl knoflík s nápisem START.

Kdesi poblíž se ozvalo zabzučení elektrického motorku a Floyd ucítil, že se pohybuje. Jak mu radily instrukce, zavřel oči a čekal. Po minutě zacinkal zvonek a Floyd se rozhlédl.

Světlo zklidnělo do bleděrůžova; co však bylo důležitější, byl opět v gravitačním poli. Toliko nepatrné vibrace prozrazovaly, že je to gravitace falešná, že je způsobena tím, že celá sekce s toaletou se točí jako pouťový kolotoč. Floyd uchopil mýdlo, upustil je a pozoroval, jak zvolna klesá jako ve zpomaleném filmu; odhadl, že odstředivá síla vytváří asi čtvrtinu pozemské gravitace. Ale tato čtvrtina zcela postačovala k tomu, aby se vše ubíralo žádoucím směrem, což bylo právě zde nejdůležitější hledisko.

Stiskl tlačítko označené STOP - VÝCHOD a zavřel opět oči. Váha zvolna kamsi odplývala, rotace končila, zvonek dvakrát cinkl a výstražné světlo opět zrudlo. Dveře zaskočily do polohy, v níž mohl vyklouznout zpět do kabiny, a tam už se přichytil koberce tak rychle jak to jen dokázal. Už dávno se nasytil kouzel beztížného stavu a byl vděčný, že má velcronové trepky a že v nich může téměř normálně chodit.

Měl toho spoustu na práci, úplně by ho bylo stačilo zabavit samo čtení. Když ho znavily úřední elaboráty a memoranda a hlášení, stačilo napojit čtvrtarchové elektronoviny, které si vozil s sebou, do konektoru lodního informačního systému a probrat se nejčerstvějším tiskem ze Země; kód většiny časopisů znal zpaměti, nepotřeboval se ani dívat do seznamu na rubu elektronovinové desky. Přepnutím na krátkodobou paměť přehledového bloku si podržel na obraze přední stránku, rychle proběhl titulky a vybíral, co ho zaujalo. Každý článek měl dvoumístné referenční číslo; když je přenesl do záznamu, obdélníček velký sotva jako známka začal růst a zvětšovat se, až úplně vyplnil celou obrazovku a bylo možno pohodlně ho přečíst. Když dočetl, bleskem opět naskočila celá strana a mohl si vybrat další téma k podrobnějšímu prozkoumání.

Někdy Floyd zauvažoval, zda elektronoviny a veškerá fantastická technika, jež stála v jejich pozadí, jsou posledním slovem v úsilí člověka o dokonalé sdělovací prostředky. Seděl tady, hluboko v kosmu, vzdaloval se od Země rychlostí tisíců kilometrů za hodinu, avšak přesto za několik málo milisekund se mohl podívat na titulky kterýchkoli listů, na které si jen vzpomněl. (Samo slovo "listy" bylo ovšem v elektronickém věku trapným anachronismem). Každou hodinu byly texty aktualizovány; kdyby si byl člověk předsevzal číst jen anglicky psaný tisk, byl by mohl strávit celý život nepřetržitou četbou ustavičně se proměňujícího toku zpráv z informačních satelitů.

Bylo dost těžké představit si, jak by se tento systém dal ještě dále zdokonalovat nebo uzpůsobovat k ještě většímu pohodlí čtenářů. Ale stejně, pomyslel si Floyd, časem zastará a bude nahrazen něčím stejně nepředstavitelným, jako by byly tyto elektronoviny třeba pro Gutenberga nebo Caxtona.

A ještě jedno pomyšlení v něm probírka drobounkými elektronickými titulky vyvolala Čím obdivuhodnější byl sdělovací prostředek, tím všednější, lacinější a deprimující se zdál být jeho obsah. Katastrofy, zločiny, přírodní i umělé

pohromy, hrozby konfliktů, pochmurné úvodníky - to vše zřejmě byl hlavní předmět zájmu oněch miliónů slov šířených éterem. A přesto zapochyboval, zda je na tom koneckonců něco doopravdy špatného; noviny v dokonalé Utopii, to už si uvědomil dávno, by asi byly strašlivě nudné.

Co chvíli přišel do kabiny kapitán nebo někdo z ostatních členů posádky navštívit ho a vyměnit pár slov. Chovali se k vzácnému cestujícímu s úctou a bázní, třebaže bezpochyby i oni hořeli zvědavostí po účelu jeho cesty; jenže byli tak zdvořilí, že se nejen přímo nezeptali, nýbrž ani zmínkou se jeho poslání nedotkli.

Toliko okouzlující pomenší stevardka se zdála být v jeho přítomnosti dokonale přirozená. Floyd brzy rozpoznal, že pochází z Bali a že si s sebou nese i za hranice atmosféry něco o onoho tajemství a půvabu, jaké byly domovem v oné stále ještě nedotčené zemi. K nejzvláštnějším a nejčarovnějším zážitkům celé jeho cesty patřily její ukázky klasických balinéských tanečních prvků provedené v beztížném prostředí, s kouzelným modrozeleným srpkem ubývající Země v pozadí.

Čekal ho jeden spánkový interval, hlavní světla v kabině byla vypnuta a Floyd si připoutal ruce i nohy pružnými přikrývkami, jež ho ochrání před vzlétnutím do prostoru kabiny. Vypadalo to jako dosti nepohodlný nocleh - avšak zde, v nulové tíži, bylo jeho nepérované lůžko mnohem příjemnější než ta nejluxusnější postel dole na Zemi.

Jakmile se zachumlal do přikrývek, Floyd rychle usnul, jednou se však probral k ospalému polovědomí a byl zcela vyveden z míry nezvyklým prostředím. Po chvíli si myslel, že snad je uprostřed jakési poloosvětlené čínské lucerny; takový dojem mu alespoň vnukaly ostatní kóje tlumeně zářící kolem něho. Pak sám sobě řekl, pevně a s okamžitým výsledkem: "Spi, hochu, tohle je obyčejná lunární kyvadlovka."

Když se probudil, Měsíc už pohltil polovinu oblohy a právě měly začít brzdící manévry. Široký oblouk oken vsazených do zakřivené stěny prostoru pro cestující hleděl nyní do volného nebe, nikoli na těleso, k němuž se blížili, a tak se přestěhoval do kontrolní kabiny, Tam, na obrazovkách záďových kamer, mohl pozorovat závěrečné fáze sestupu.

Blížící se měsíční hory byly zcela nepodobné pozemským; chyběly jim oslnivé sněhové čepice, zelený přiléhavý kožich vegetace, proměnlivé koruny mračen. Přesto však prudké kontrasty světla a stínu jim dodávaly osobitý půvab. Zákony pozemské estetiky tu neplatily; tento svět byl utvářen a formován jinými silami, než jaké po nepamětné věky působily na mladou, svěží tvář Země; pomíjivé ledové doby, rychle se přelévající, stoupající a ustupující moře, horská pásma rozpouštějící se jako mlhy před rozbřeskem. Stáří se tu až vzpouzelo chápání - nebyla to však smrt, neboť Měsíc nikdy nežil - až teprve nyní.

Klesající loď sestupovala téměř přesně nad čárou oddělující den od noci, pod nimi trčela změť zvlněných stínů a zářících osamocených vrcholků, které už zachytily prvý úsvit pomalého lunárního rozbřesk. Pro přistání by to byl terén přímo děsivý, přes všechnu elektronickou výbavu; avšak loď s nimi zvolna splývala dál, směrem k noční straně Měsíce.

Pak, když jeho oči přivykly slabšímu osvětlení, Floyd uviděl, že noční krajina není tak úplně temná. Zářila přeludným svitem, který dovoloval jasně rozlišit vrcholy, údolí i roviny. Kraj pod ním zaplavovala Země, obří měsíc Měsíce, svou září.

Na palubní desce před pilotem se rozžíhala světla vedle obrazovek radarů, na ukazatelích počítače se míhala čísla a odtikávala vzdálenosti k blížícímu se Měsíci. Byli ještě dva tisíce kilometrů vzdáleni, když se jim navrátila tíže, jakmile začaly trysky s pozvolným, ale vytrvalým brzděním. Měsíc se zvolna rozpínal přes oblohu, zdálo se, že to trvá věky, Slunce kleslo za obzor, a nakonec vyplnil celé zorné pole jediný obrovitý kráter. Loď se propadala k jeho centrálním vrcholkům - a náhle Floyd zpozoroval, že poblíž jednoho z těchto štítů se v pravidelném rytmu rozžíhá a zhášÍ světlo. Byl by to mohl být letištní maják kdekoli dole na Zemi, upíral na něj oči a hrdlo se mu užilo. Bylo to svědectví, že lidé si na Měsíci vydobyli další pevnou půdu pod nohama.

Kráter se již rozšířil natolik, že jeho okraje klesaly pod obzor, a drobnější krátery, jimiž byl poset jeho vnitřek, začaly prozrazovat své skutečné rozměry. Mnohé z nich, i když se z dálek kosmu jevily nepatrné, měřili mnoho kilometrů napříč a dokázaly by pohltit celá města.

Automaticky pilotována klouzala loď hvězdnatou oblohou dolů do pusté krajiny třpytící se v přísvitu srpku Země. Pak se ozval kdesi nad hvizdem trysek a típáním přístrojů křižujícím kabinu lidský hlas.

"Kontrola Clavius, volám speciál 14, nalétáváte výborně. Proveďte ruční přezkoušení závěru přistávacích vzpěr, tlaku v hydraulice a plnění tlumičů."

Pilot tiskl vypínače jeden po druhém, zažíhala se zelená světla a on odpovídal: "Konec manuálního přezkoušení. Závěr přistávacích vzpěr a hydraulika i tlumiče O.K."

"Rozumím," pravil Měsíc a další sestup probíhal němě. Třebaže rozmluva pokračovala dál, odbývala se cele mezi stroji, v bleskových binárních impulsech, které si navzájem posílaly tempem tisíckrát převyšujícím rychlost, jakou by se byli mohli dorozumívat jejich zdlouhavě myslící tvůrci.

Některé horské štíty se už tyčily nad lodí; k povrchu chybělo jen pár stovek metrů, světelný maják s stal zářivou hvězdou vytrvale šlehající nad skupinkou nízkých budov a kuriózních vozidel. V poslední fázi sestupu se zdálo, jako by se trysky pokoušely zahrát nějakou zvláštní písničku; rozžíhaly se a zhášely a činily poslední jemné korektury brzdícího tahu.

Náhle zakryl všechno oblak vířícího prachu, z trysek vyrazil závěrečný proud a loď se nepatrně zakolébala jako veslice na nízké vlnce. Trvalo několik minut, než Floyd začal skutečně vnímat ticho, které ho obklopilo, a slabou tíži, jež se zmocnila jeho údů.

Vykonal - bez nejmenší nehody a za dobu jen o něco delší než jeden den - onu neuvěřitelnou cestu, o níž lidé snili po dvě tisíciletí. Po normálním, linkovém letu přistál na Měsíci.

/10/ ZÁKLADNA

CLAVIUS

Clavius, který má dvě stě kilometrů v průměru, je největší kráter na viditelné straně Měsíce a leží v nitru Jižní vysočiny. Je nesmírně starý; jeho stěny jsou zjizveny celými věky vulkanické činnosti i bombardováním z kosmu, jeho dno je ďolíčkovaté jako od neštovic. Avšak od posledního údobí, kdy se formovaly krátery a kdy trosky z pásu planetoid ještě bušily do vnitřních planet, zažil půl miliardy let klidu.

Teprve nyní nastávaly nové a nezvyklé jevy na jeho povrchu i pod ním, neboť tu člověk zřizoval své první trvalé předmostí na Měsíci. Kdyby byla nastala taková nutnost, byla by základna Clavius zcela soběstačná. Všechno nezbytné k životu se získávalo z místních hornin, poté co byly rozdrceny, roztaveny a chemicky zpracovány. Vodík, kyslík, uhlík, dusík, fosfor - všechny tyto prvky a většina ostatních byly ukryty uvnitř Měsíce. Bylo jen třeba vědět, kde je hledat.

Základna tvořila uzavřený systém jako malý fungující model Země, a všechny životně důležité látky se vracely zpět do téhož cyklu. Ovzduší bylo čištěno v rozlehlém "skleníku" - ve velké okrouhlé místnosti ukryté mělce pod měsíčním povrchem. Pod planoucími lampami za noci a při filtrovaném slunečním světle za dne tu rostly hektary robustních zelených rostlin ve vlhké a teplé atmosféře. Byly to speciální mutace vypěstované tak, aby obohacovaly vzduch kyslíkem a současně jako vedlejší produkt posloužily za potravu.

Více potravy se ovšem získávalo chemicky a kultivací řas. I když zelený kal obíhající metry a metry průhledného potrubí by byl sotva zlákal labužníky, biochemici jej dokázali proměnit na kýty a řízky, v nichž by jen skutečný odborník dokázal odhalit napodobeninu.

Jedenáct set mužů a šest set žen, kteří tvořili osazenstvo základny, byli vesměs vysoce kvalifikovaní vědci nebo technici, pečlivě vybraní ještě před odletem ze Země. Třebaže život na Měsíci už byl prakticky prost všech strázní, omezení i občasných nebezpečí, jaká přinášely dny prvních výzkumů, kladl přece jen značné nároky na psychiku a nedoporučovalo se vysílat do něho jedince náchylné ke klaustrofobii. Hloubit velkou podzemní základnu ve skále a ve ztuhlé lávě bylo nákladné a časově náročné, a tak tvořil základní "bytovou jednotku" pro osobu pokojík jen asi dva metry široký, tři metry dlouhý a dva a půl metru vysoký.

Všechny pokoje byly zařízeny vkusně a do značné míry se podobaly místnostem v dobrém motelu, s lůžkovou pohovkou, televizorem, malým hi-fi přijímačem a videofonem. Navíc se dala díky poměrně jednoduchému zařízení ve vnitřním vybavení jedna volná stěna proměnit cvaknutím vypínače ve věrohodnou pozemskou krajinu. Možností volby bylo celkem osm.

Tento luxusní prvek byl pro základnu typický, třebaže lidem doma na Zemi se nezbytnost takových věcí občas těžko vysvětlovala. Náklady na výcvik, transport a ubytování každého muže a každé ženy v Claviu činily sto tisíc dolarů; stálo tedy zato přidat něco málo, aby si tito lidé udrželi vyrovnanou mysl. Nebylo to umění pro umění, ale umění pro umění zůstat normální.

K atrakcím života na základně Clavius - a na Měsíci vůbec - patřila nepochybně malá tíže, z níž plynul všeobecný pocit dobré kondice. Mělo to ovšem svá nebezpečí, trvalo několik týdnů, než se emigrant ze Země snížené gravitaci přizpůsobil. Na Měsíci se tělo muselo naučit celé soupravě nových reflexů. Poprvé například musilo rozlišovat mezi tíží a hmotností.

Muž, který na Zemi vážil devadesát kilogramů, nepochybně s potěšením zjistil, že má na Měsíci pouhých patnáct. A pokud se pohyboval přímo a neměnnou rychlostí, zakoušel pocit nebývalé plavnosti. Jakmile se však pokusil směr změnit, zabočit nebo naráz zastavit - pak teprve si uvědomil, že jeho devadesát kilogramů hmoty čili setrvačnosti stále ještě existuje. Neboť ta je dána a je neměnitelná - táž na Zemi, na Měsíci, na Slunci i v beztížném stavu v kosmickém prostoru. Než se člověk pořádně přizpůsobil lunárnímu světu, bylo nezbytné vštípit si do paměti, že veškeré předměty jsou nyní šestkrát pádnější, než by jejich zdánlivá váha napovídala. Tato moudrost byla zpravidla vykupována bezpočtem boulí a modřin, a staří lunární mazáci setrvávali v bezpečném odstupu od nováčků, dokud si nebyli jisti, že už zdomácněli.

Komplexem dílen, kanceláří, skladišť, počítačové centrály, generátorů, garáží, kuchyně, laboratoří a výrobnou potravy se základna Clavius stávala osobitým miniaturním světem o sobě. Paradoxní bylo, že mnohá technická finta, jíž bylo při budování této podzemní říše použito, byla vyvinuta za půlstoletí studené války.

Každý, kdo někdy měl příležitost pracovat na chráněné odpalovací základně pro řízené střely, by se byl v Claviu cítil jako doma. Tady na Měsíci existovaly stejné praktiky a stejné pomůcky pro život v podzemí a pro obranu před nepřátelským prostředím; avšak byly zde užity pro mírové cíle. Po deseti tisíci letech člověk konečně objevil něco, co bylo stejně vzrušující jako válka.

Naneštěstí si to ještě neuvědomily všechny státy.

Hory, které tak výrazně čněly do výše těsně před přistáním, jako by záhadným způsobem zmizely, ukryty pohledu pod prudce se zakřivujícím měsíčním obzorem. Okolo kosmické lodi se prostírala plochá, šedivá pláň, zaplavená šikmými paprsky zářící Země. Třebaže obloha byla samozřejmě zcela černá, bylo vidět jen nejjasnější hvězdy a planety, pokud ovšem nebyly oči chráněny před planoucím jasem měsíčního povrchu.

K lodi Aries-1B se vydalo několik velice zvláštních vozidel - jeřáby, vysokozdvižné plošiny, servisní vozy - některá řízena automaticky, jiná ovládána řidiči v malých tlakových kabinách. Většinou se pohybovala na tlustých pneumatikách, neboť na této hladké a vodorovné ploše nebyly žádné překážky pro transport; ale jedna cisterna putovala na zvláštních přizpůsobivých kolech, která se na Měsíci osvědčila jako univerzálně vhodná pro veškeré cestování. Řada rovných plošek uspořádaných v kruhu měla řešeno zavěšení a pérování nezávisle pro každý jednotlivý člen. Toto pružné kolo si zachovávalo mnoho výhod housenkového pásu, z něhož bylo odvozeno,

přizpůsobovalo svůj tvar a poloměr terénu, po němž se pohybovalo, avšak na rozdíl od pásu mohlo fungovat, i když několik článků chybělo.

Mikrobus s výsuvnou chodbičkou, trčící jako tlustý sloní chobot, se důvěrně přitiskl k lodi. Po několika vteřinách se ozvaly nárazy a bouchání zvenčí, nato zasyčel vzduch, prostory byly propojeny a vyrovnával se tlak. Vnitřní dveře průlezu se otevřely a dovnitř vkročila vítací delegace.

Vedl ji Ralph Halvorsen, velitel Jižní provincie - což neznamenalo jen základnu Clavius, ale také veškeré skupiny, které z ní byly řízeny. Doprovázel ho hlavní vědecký poradce dr. Roy Michaels, prošedivělý drobný geofyzik, jehož Floyd znal již z předchozí návštěvy, a půl tuctu vědeckých a organizačních špiček. Přivítali ho s uctivou úlevou; odshora dolů, velitelem počínaje, se zřejmě všichni těšili, až budou moci ze sebe setřást alespoň část břemene svých starostí.

"To jsme rádi, že už jste u nás, doktore Floyde," řekl Halvorsen. "Jak se vám letělo?"

"Bylo to znamenité," odpověděl Floyd. "Lepší už to opravdu nemohlo být. Posádka se o mne výtečně starala."

Vyměnil si s nimi pár obvyklých konvenčních vět, jež si žádala zdvořilost, zatímco mikrobus odjížděl od trajektu; o důvodu jeho návštěvy se nikdo nezmínil, jako by o tom existovala tichá a nevyslovená úmluva. Transportér přejel tři sta metrů od přistávací plochy až k velkému nápisu, který hlásal:

ZÁKLADNA CLAVIUS VÁS VÍTÁ

Astronautický technický sbor U.S.A.

1994

Poté se vnořil do terénního zářezu a rychle se tak pohroužil pod povrch. Otevřely se jedny masívní dveře a opět se za nimi zavřely. To se opakovalo znovu a pak ještě jednou. Když zapadly poslední, zaburácel vpouštěný vzduch a ocitli se znovu v prostředí atmosféry pro základnu tak typické, v níž se běžně chodilo jen v košili.

Prošli krátkým tunelem přeplněným kabely a potrubími, v němž se jejich kroky rozléhaly dutými rytmickými ozvami a dusotem, a dorazili do řídícího centra; Floyda obklopilo známé ovzduší psacích strojů, kancelářských computerů, děvčat z administrativy, nástěnných map a řinčících telefonů. Když se zastavili před dveřmi označenými VELITEL, řekl Halvorsen diplomaticky: "Přijdu s doktorem Floydem do konferenční síně za malou chvilku."

Ostatní přikývli, zašuměl chápavý souhlas a pak se hlouček vytratil chodbou dolů. Než však stačil Halvorsen pobídnout Floyda do své kanceláře, byli znovu vyrušeni. Otevřely se dveře a na velitele se vrhla drobná postavička.

"Táto! Tys byl v opravdickém nahoře! A sliboval jsi, že mě vezmeš s sebou, až půjdeš."

"Ale Dianko," řekl Halvorsen s přemírou něžnosti, "víš přece dobře, že jsem říkal ‚Vezmu tě, když to bude možné.' Jenže jsme měli moc práce, jeli jsme naproti panu doktoru Floydovi. Podej mu pěkně ručičku, on právě přiletěl ze Země."

Holčička - asi osmiletá, jak Floyd odhadoval - napřáhla křehkou dlaň. Obličejíkem mu byla povědomá, a vtom si Floyd uvědomil, že se na něj velitel dívá s tázavým úsměvem. Ohromeně užasl, když pochopil proč.

"Ne, to není možné!" vykřikl. "Když jsem tu byl naposledy, byla jsi ještě v kočárku!"

"Minulý týden jí byly čtyři," odpověděl na to pyšně Halvorsen. "Děti nám tu v nízké gravitaci rostou rychle. Ale zato tak rychle nestárnou - budou živy déle než my."

Floyd pozoroval fascinován tu sebejistou slečnu, povšiml si i kultivovaného držení těla i její subtilní kostřičky. "Těšil jsem se, že se tu s tebou zase uvidím, Diano," řekl. A pak ho cosi - snad čirá zvědavost, snad zdvořilost - přimělo dodat: "A co ty, ty by ses nechtěla podívat na Zemi?"

Oči se jí rozšířily údivem; pak zavrtěla hlavou.

"Kdepak, je to tam ošklivé, jak padneš, hned si natlučeš. A pak je tam strašně moc lidí."

Tak tohle je první skutečná kosmická generace, říkal si Floyd; a v příštích letech jich bude víc a víc. A třebaže v tom pomyšlení byl skryt jistý zármutek, byla v něm i velká naděje. Až bude Země zcela zkrocena a ochočena, a snad i trochu znavena, stále ještě zbude volný prostor pro ty, kdož milují volnost, pro průkopnické a houževnaté povahy, pro nepokojné dobrodruhy. Jejich výzbrojí ovšem nebude sekera a puška a kánoe a krytý vůz; budou to reaktory, plazmový pohon, hydroponické plantáže. A brzy nastane chvíle, kdy Země, jako všechny matky, bude musit svým dětem dát sbohem.

Rozmanitými prosbami i hrozbami a sliby se Halvorsenovi podařilo konečně tu umíněnou představitelku nové generace odrazit a pak vstoupili s Floydem do pracovny. Velitelova kancelář měla všehovšudy jen asi pětadvacet čtverečních metrů, avšak podařilo se do ní směstnat veškerou výbavu a symboly, které patřily k hodnosti šéfa v ceně padesáti tisíc dolarů ročního platu. Vlastnoručně podepsaná fotografie významných politiků - včetně prezidenta Spojených států a generálního tajemníka Spojených národů - zdobily jednu stěnu, zatímco fotografie s podpisy slavných astronautů pokrývaly většinu ostatních.

Floyd se uvelebil v pohodlném koženém křesle a dostal sklenku "sherry", zrozeného za laskavého přispění měsíčních biochemických laboratoří. "Tak jak to vypadá, Ralphe?" zeptal se Floyd a usrkl, nejprve s jistou opatrností, pak s uznalým pokývnutím.

"Není to nejhorší," odpověděl Halvorsen. "Ovšem je tu jedna věc, o které bys měl vědět, než půjdeme dál."

"A co je to za věc?"

"No, asi by se tomu dalo říkat krize v morálce," povzdechl si Halvorsen.

"Vážně?"

"Zatím ještě ne vážná krize, ale narůstá nám."

"Komunikační embargo," řekl Floyd rovnou.

"Ano," souhlasil Halverson. "Mezi našimi lidmi to začíná kvůli tomu vřít. Koneckonců má většina z nich rodiny dole na Zemi, a ti se bezpochyby domýšlejí, že už tady všichni pomřeli na měsíční infekci."

"Hrozně mě to mrzí," řekl Floyd, "ale lepší krycí verzi si nikdo nedokázal vymyslet, a až dosud také dokonale zabrala. Mimochodem - setkal jsem se na Tranzitu s Moisevičem, a dokonce i on tu verzi papá."

"Takže alespoň bezpečnostní služba může být spokojená."

"Ne tak úplně - doslechl se něco o MAT-1; nějaké pověsti už zřejmě začaly prosakovat navenek. Jenže my prostě k tomu nemůžeme zaujmout žádné stanovisko, dokud se nepřesvědčíme, co za tou věcí vlastně vězí a jestli v pozadí jsou nebo nejsou naši čínští přátelé."

"Doktor Michaels si myslí, že už zná odpověď. Úplně umírá nedočkavostí, aby se ti z toho mohl vyzpovídat."

Floyd dopil sklenku. "A já zas umírám touhou vyslechnout ho. Pojďme."

/11/ ANOMÁLIE

Konference se konala ve velké obdélné místnosti, do níž se snadno mohla vejít stovka lidí. Byla vybavena nejmodernějšími optickými a elektronickými pomůckami a byla by se mohla stát vzorovou poradní síní, až na to, že bezpočet plakátů, fotografií, sdělení a amatérských malůvek svědčil o tom, že je to současně také společenská místnost. Floyda zejména ohromila sbírka cedulí, shromážděná zjevně s péčí a láskou; obsahovaly výzvy jako NEVSTUPUJTE NA TRÁVNÍK... ZÁKAZ PARKOVÁNÍ V SUDÉ DNY... DÉFENSE DE FUMER... K PLÁŽI... POZOR, PŘECHOD PRO SKOT... NEZPEVNĚNÉ KRAJNICE... NEKRMTE NÁS. Jestliže byly tabulky pravé - a všechno nasvědčovalo tomu, že byly - pak jejich doprava ze Země stála malé jmění. Byl v tom kus dojemné vzpoury; v tom nepřátelském světě dokázali lidé stále ještě žertovat o věcech, které byli donuceni opustit - a jež nebudou jejich děti už vůbec postrádat.

Asi padesátihlavé shromáždění už Floyda očekávalo a všichni zdvořile povstali, když do místnosti vkročil za velitelem. Floyd pokývl několika známým a zašeptl Halvorsenovi: "Chtěl bych ještě před poradou říci pár slov."

Floyd se posadil do přední řady, velitel vystoupil na pódium a rozhlédl se po přítomných.

"Dámy a pánové," začal Halvorsen, "nemusím snad hovořit o tom, jak závažné je naše setkání. Jsme rádi, že mezi nás přišel dr. Heywood Floyd. Známe všichni jeho významné postavení, mnoho z nás se s ním poznalo osobně. Použil mimořádného spojení ze Země a právě před chvílí přistál, a ještě před poradou by nám chtěl něco krátce povědět. Prosím doktora Floyda."

Floyd se vydal na pódium pod sprškou zdvořilostního potlesku, s úsměvem obhlédl posluchače a pravil: "Děkuji - chtěl bych toho říct jen málo. Prezident mě požádal, abych vám tlumočil jeho uznání za výsledky vaší vynikající práce, s kterými budeme moci, jak doufáme, brzy seznámit celou světovou veřejnost. Jsem si plně vědom," pokračoval obezřetně, "jak naléhavě si většina z vás - nebo snad vy všichni - přejete, aby byla rozhrnuta dosavadní opona přísného utajení; nebyli byste skuteční vědci, kdybyste smýšleli jinak."

Zavadil pohledem o tvář dr. Michaelse, poněkud zamračenou, což dávalo vyniknout dlouhé jizvě na pravé tváři - zřejmě následku nějakého kosmického úrazu. Dobře věděl, jak vehementně tento geolog protestoval proti tomu, co nazýval "hrou na lupiče a policajty."

"Jenom bych vám rád připomněl," pokračoval Floyd, "že jde o naprosto mimořádnou situaci. Musíme si svými fakty být nejprve dokonale jisti; kdybychom se nyní dopustili chyby, neexistovala by už pro nás patrně žádná další příležitost, jak ji napravit. Mějte tedy ještě krátký čas strpení, prosím vás o ně a tlumočím toto přání také jako prosbu prezidentovu.

To je vše, co jsem chtěl říci. Teď bych rád vyslechl vaše zprávy."

Odešel zpět na své místo; velitel řekl: "Velice děkuji doktoru Floydovi," a pak pokynul, téměř úsečně, hlavnímu vědeckému poradci. Dr. Michaels se na výzvu zvedl a vystoupil na pódium; světlo v sále pohaslo.

Na obrazovce se rozzářila fotografie Měsíce. V samém středu měsíčního kotouče plál jasně bílý kruh kráteru, z něhož se vějířovitě rozbíhala nápadná paprsčitá kresba. Vypadalo to přesně tak, jako by byl někdo na měsíční tvář hodil pytlík mouky a ta se rozstříkla všemi směry.

"To je Tycho," řekl Michaels a ukázal na kráter uprostřed. "Na tomto vertikálním snímku je Tycho ještě nápadnější, než když se na něj díváme ze Země, kde ho vidíme spíš poblíž měsíčního okraje. Pozorován z tohoto stanoviště - to jest asi z výše patnácti set kilometrů nad ním - dominuje, jak sami vidíte, celé polokouli."

Počkal, až do sebe Floyd vstřebá tento nevšední pohled na zcela všední objekt, a pokračoval: "V průběhu minulého roku jsme prováděli magnetický průzkum této oblasti, a to z družice na velmi nízké oběžné dráze. Byl dokončen teprve minulý měsíc a zde je výsledek - mapa, kterou počaly všechny současné problémy."

Na obrazovku naskočil další snímek; vyhlížel jako vrstevnicová mapa, ovšem zobrazoval nikoli nadmořské výšky, nýbrž magnetickou intenzitu. Povětšině byly čáry zhruba paralelní a jevily pravidelný rozestup; avšak v jednom koutě mapy se pojednou sbíhaly k sobě a vytvářely skupinu soustředěných kruhů jako kresba kolem suku ve dřevě.

I pro neškolené oko bylo zřejmé, že se zde v magnetickém poli Měsíce událo cosi mimořádného; velkým písmem byla naspodu mapy vepsána slova MAGNETICKÁ ANOMÁLIE TYCHO - 1 (MAT-1). V pravém horním rohu bylo razítko TAJNÉ.

"Nejprve jsme se domnívali, že by to mohl být vývěr magnetické horniny, ale proti tomu hovořily veškeré geologické nálezy. Dokonce ani velký nikloželezný meteorit by nedokázal vytvořit pole tak intenzívní, jako je toto;

proto jsme se rozhodli k přímému průzkumu.

První výprava neodhalila nic - terén vykazoval běžné rysy rovin, pokryt byl tenkou vrstvou měsíčního prachu. Byl podniknut vrt přesně ve středu magnetického pole, abychom získali vzorky hornin k detailnější analýze. Po šesti metrech se vrták zastavil. Průzkumná výprava se pustila do výkopu - ve skafandrech to není jednoduchá práce, o tom vás mohu ujistit.

To, co našli, je přimělo ke spěšnému návratu na základnu. Vyslali jsme početnější a lépe vybavenou skupinu. Hloubili další dva týdny - s jakým výsledkem, to už je vám známo."

Zšeřelý konferenční stál zašuměl náhle očekáváním a snímek na obrazovce byl opět vyměněn. Třebaže už ho všichni viděli mnohokrát, nikdo se nezapomněl nachýlit vpřed, jako by věřil, že na něm shledá nové detaily. Na Zemi i na Měsíci dohromady nebyla ještě ani stovka lidí, kterým bylo dovoleno spočinout na této fotografii zrakem.

Ukazovala člověka, který stojí v jasně červeném a žlutém skafandru na dně výkopu a drží měřičskou tyč s decimetrovým dělením. Byl to evidentně noční snímek a mohl pocházet odkudkoli z Měsíce nebo z Marsu. Avšak žádná planeta až dosud nebyla svědkem takovéto události.

Objekt, před nímž muž ve skafandru stál, byla svislá deska z uhlově černého materiálu, asi tři metry vysoká a půl druhého metru široká; Floydovi svou jakousi pochmurnou hrozivostí připomínala obrovský náhrobní kámen. Byla přesně symetrická a měla dokonale ostré hrany, a byla tak černá, že se zdálo, jako by pohlcovala veškeré světlo, které na ni dopadalo; její povrch byl dokonale hladký. Bylo nesnadné povědět, zda je z kamene nebo z plastické hmoty - nebo snad z látky zcela neznámé člověku.

"MAT-1," prohlásil dr. Michaels s téměř zbožnou úctou. "Vyhlíží jako zbrusu nový, že ano? Nedokáži mít vůbec nic za zlé těm, kdo se domnívali, že je ta věc stará pouhých pár let, a kdo se pokoušeli spojovat ji s třetí čínskou expedicí - to byl rok 1998. Nicméně jsem tomu nikdy nevěřil - a nyní jsme také schopni stanovit stáří exaktně, na základě geologického datování z místa nálezu.

Pane doktore Floyde, moji kolegové i já na tento odhad stáří sázíme svou odbornou pověst. MAT-1 nemá s Číňany pranic společného. Nemá dokonce pranic společného s lidmi vůbec - neboť v té době, kdy tam byla zahrabána, ještě žádní lidé neexistovali.

Stáří té věci je totiž zhruba tři milióny let. To, nač se nyní díváte, je první svědectví o existenci inteligentních bytostí mimo naši Zemi."

/12/ VÝPRAVA ZA ZEMSKÉHO SVITU

Makrokráterová oblast: Směrem k J sahá téměř ke středu viditelné strany Měsíce, směrem k V až za centrální kráterovou oblast. Hustě poseta impaktovými krátery; mnohé z nich velké, patří k největším na Měsíci vůbec; na S některé krátery porušeny impaktem při formaci Mare Imbrium. Téměř všude nerovný povrch, s výjimkou dna některých kráterů. Převaha složitých povrchů, sklony většinou 12° až 15°; dna některých kráterů téměř vodorovná.

Podmínky přistání a pohybu: Přistání vesměs obtížné vzhledem ke svažitosti a nerovnosti povrchu; v plochém nitru některých kráterů méně obtížné. Pohyb možný téměř všemi směry, doporučuje se však předběžný průzkum trasy; na rovných dnech některých kráterů méně obtížný.

Stavební podmínky: Všeobecně středně obtížné pro svažitost terénu a množství volných balvanů. Hloubení v lávových výlevech na dně některých kráterů značně obtížné.

Tycho: Kráter typu Post-Maria, 90 km v průměru, převýšení okrajů nad okolním terénem 2 500 m; hloubka dna vzhledem okrajům 4 000 m; má nejvýraznější systém paprsků na celém Měsíci, některé z paprsků dosahují délky až 800 kilometrů.

(Výtah ze "Speciální studie o povrchu Měsíce" vydané vojenským oddělením hlavní technické správy Amerického úřadu pro geologický průzkum a měření ve Washingtonu r. 1961.)

Pojízdná laboratoř, která nyní putovala osmdesátikilometrovou rychlostí napříč kráterovou rovinou, se podobala spíše velkému obytnému přívěsu posazenému na osmi adaptivních kolech. Skrývala toho ovšem mnohem více; byla to samostatná základna pro dvacet lidí, umožňující jim žít a pracovat po několik týdnů. V podstatě šlo o skutečnou pojízdnou kosmickou loď - v případě nutnosti dokázala dokonce i létat. Dospělo-li vozidlo k rozsedlině nebo údolí, které by bylo znamenalo příliš dalekou objížďku a které mělo příliš příkré stěny, než aby bylo možno zdolat je sestupem a výstupem, přeneslo se přes překážku pomocí čtyř spodních trysek.

Floyd vyhlédl z okna a uviděl před sebou dobře znatelnou trasu, tam, kde desítky vozidel před nimi už pevně udusalo sypkou měsíční půdu. V pravidelných odstupech byly podél cesty umístěny vysoké štíhlé stožáry se zábleskovým zařízením. Na třísetkilometrové cestě od základy Clavius k MAT-1 nebylo možno zabloudit, třeba byla dosud tma a do východu slunce chybělo ještě několik hodin.

Hvězdy nad hlavou byly jen o něco jasnější nebo snad hojnější než za jasné noci kdesi na náhorních planinách Nového Mexika nebo Colorada. Ale dvě věci na smolně černé obloze mařily jakoukoli iluzi pozemské scenérie.

První byla Země sama - planoucí jako ohnivé znamení nad severním obzorem. Světlo rozlévající se z oné ohromné polokoule bylo nesčetněkrát jasnější než svit měsíce v úplňku, ozařovalo veškerou krajinu svou chladnu, modrozelenou fosforescencí.

Druhým úkazem na nebi byl bledý perlovitý kužel světla stoupající šikmo vzhůru na východní oblohu. Jasněl

směrem k obzoru víc a víc a napovídal, jak mohutné ohně se skrývají pod okrajem Měsíce. To byla ona opálová svatozáře, jakou nikdy nespatřilo lidské oko z povrchu Země, vyjma řídké okamžiky úplného slunečního zatmění. Ona sluneční korona, zvěstovatel měsíčního úsvitu, varující, že zanedlouho do této spící krajiny naplno udeří slunce svou září.

Floyd seděl s Halvorsenem a Michaelsem v přední pozorovatelně, přesně pod místem řidiče, a jeho myšlenky se znovu a znovu vracely k oné propasti tří miliónů let, jež se před ním právě otevřela. Jako všichni vědecky vzdělaní lidé byl zvyklý uvažovat i v mnohem delších časových údobích - jenže ta se týkala toliko hvězdných pohybů a pomalých cyklů neživého vesmíru. Mysl ani rozum v nich nehrály roli; byly to věky prosté všeho, co by se nějak dotýkalo citů.

Tři milióny let! Nekonečně bohaté panoráma psaných dějin, se všemi svými říšemi a králi, se svými triumfy a tragédiemi, tvořilo pouhou tisícinu tohoto ohromujícího časového rozpětí. Nejen člověk sám, ale ani většina ostatních živých tvorů, kteří dnes Zemi obývají, ještě neexistovali v oné době, kdy byla tato černá hádanka tak pečlivě zahrabána zde, v nejjasnějším a nejnápadnějším kráteru na celém Měsíci.

Tím, že tu byla ukryta, a to zcela záměrně, si byl dr. Michaels naprosto jist. "Nejprve jsem doufal," vysvětloval, "že tím je pouze označena nějaká podzemní stavba, ale naše další sondy tuto možnost vyloučily. Deska sedí na široké základně z téhož černého materiálu, a pod ní je neporušená rostlá skála. Ty - bytosti - které ji sem umístily, měly zřejmý úmysl zabezpečit ji před jakýmkoli posunem, až na nějaké katastrofální otřesy Měsíce, ovšem. Stavěly pro věčnost."

V Michaelsově hlase se ozýval triumfální tón, ale i smutek, a obě tyto emoce sdílel i Floyd. Konečně dostal člověk odpověď na jednu ze svých nejdávnějších otázek; zde byl důkaz, prostý sebemenšího stínu pochybností, že lidský rozum není jediný, který kdy ve vesmíru vznikl. Avšak toto poznání s sebou současně neslo i palčivou připomínku nezměrnosti času. Cokoli živého tudy prošlo, minulo lidstvo o stovku tisíc generací. Snad, říkal si Floyd, to bylo dobře. A přece - čemu všemu jsme se mohli naučit od tvorů, kteří dokázali putovat vesmírem, zatímco naši předkové ještě žili ve větvích stromů!

Několik set metrů před nimi vystupoval nad podivně blízký měsíční obzor signální stožár. U jeho základny byla jehlanovitá stavba potažená oslňující stříbrnou fólií, zřejmě na ochranu proti palčivému žáru měsíčního dne. Autobus projel kolem a Floyd v jasném svitu Země stačil přečíst:

POHOTOVOSTNÍ SKLAD Č. 3
20 kg tekutého kyslíku
10 kg vody
20 denních dávek Mk 4
1 sada nástrojů B-typ
1 souprava k opravě skafandru
! TELEFON !

"A vzal jste v úvahu tohle?" zeptal se Floyd a ukázal z okna. "Co když ta věc je prostě zásobárna, co když si ji tu deponovala výprava, která už se nevrátila?"

"Jedna z možností to je," připouštěl Michaels. "Magnetické pole nesporně značkuje polohu tak, aby bylo možno ten kvádr snadno najít. Ale je příliš malý - na nějaké zásoby je rozhodně nepostačující."

"A proč ne?" namítl Halvorsen. "Copak víme, jak vlastně byli velcí? Mohli měřit jen deset centimetrů, a pak z toho máte dvacetiposchoďový nebo třicetiposchoďový sklad."

Michaels zavrtěl hlavou. "To nepřichází v úvahu," protestoval. "Příliš malé inteligentní tvory přece nemůžete vůbec předpokládat; musíte vycházet z jistého minimálního objemu mozku."

Floyd si povšiml, že i když Michaels s Halvorsenem zpravidla zaujímají protichůdná stanoviska, nedochází mezi nimi přesto k osobním rozporům nebo k napětí. Jak se zdálo, respektovali jeden druhého a shodli se v tom, že se mohou v názorech rozcházet.

Opravdu existovalo jen málo shody v tom, co vlastně je MAT-1 - nebo Monolit Tycho, jak tomu někteří raději říkali, respektujíce alespoň část zkratky. Za šest hodin, které uplynuly od jeho přistání na Měsíci, už Floyd vyslechl na tucet teorií, avšak k žádné se zatím nepřikláněl. Kultovní symbol, měřičská značka, náhrobní kámen, geofyzikální přístroj - to byly asi tak nejvyznávanější názory, a jejich přední zastánci se dokázali jejich obhajobou docela i rozpálit. Byla uzavřena pěkná řádka sázek a notná suma peněz změní majitele, až vyjde pravda najevo - vyjde-li vůbec.

Až dosud odolával tvrdý černý materiál, z něhož byla deska vyrobena, všem pokusům o odebrání vzorku, které zatím Michaels a jeho kolegové - zatím velmi mírnými prostředky podnikli. Nepochybovali o tom, že laserový paprsek do něho vnikne zcela určitě, neboť této strašné koncentraci energie nemohlo odolat vůbec nic - avšak rozhodnutí o tom, zda má být použito tak násilných prostředků, čekalo na Floyda. Byl odhodlán použít nejprve rentgenu, ultrazvukové sondy, neutronového paprsku a všech ostatních nedestruktivních vyšetřovacích metod dříve, než byla povolána na pomoc těžká artilerie laseru. Ničit něco, čemu nelze porozumět, to je příznak barbarství; ale snad lidé opravdu jsou barbaři ve srovnání s tvory, kteří tuto věc zhotovili.

Odkud asi jen mohli přijít? Z Měsíce samotného? Nikoli, to bylo zcela vyloučeno. Pokud kdy na tomto pustém světě existoval život zde zrozený, byl zmařen za poslední kráterotvorné epochy, kdy převážná část měsíčního povrchu byla rozžhavena do běla.

Ze Země? I to je velmi nepravděpodobné, i když ne zcela vyloučené. Jakákoli rozvinutá pozemská civilizace - pravděpodobně mimolidská - existující v pleistocénní době by byla musila zanechat mnoho dalších stop svého

působení. Byli bychom se o ní dozvěděli ještě dávno před tím, než jsem se dostali na Měsíc, soudil Floyd.

Zůstávaly tedy dvě možnosti - planety a hvězdy. Ale proti možnosti, že by kdekoli jinde v naší sluneční soustavě mohl vzniknout inteligentní život - a vlastně život vůbec - kromě na Zemi a na Marsu, svědčily všechny důkazy. Vnitřní planety na to byly příliš horké, vnější zase příliš chladné, pokud bychom ovšem nesestoupili do hlubin jejich atmosfér, kde tlak dostupoval hodnot stovek tun na čtvereční centimetr.

Takže tito návštěvníci patrně pocházeli z hvězd - a to ovšem byla ještě méně přijatelná představa. Floyd vzhlédl vzhůru k souhvězdím rozsetým po ebenově černém lunárním nebi a připamatoval si, jak často již jeho vědečtí kolegové "dokázali", že interstelární cesta je vyloučena. Dosud byl pod mocným dojmem pouti ze Země na Měsíc; jenže i nejbližší hvězda byla stomiliónkrát dál... Tyto spekulace byly plýtvání časem; bylo třeba vyčkat, až bude známo více faktů.

"Připoutejte se, prosím, a upevněte všechny volné předměty," ohlásil náhle reproduktor v kabině. "Blížíme se k svahu o sklonu čtyřicet."

Na obzoru se objevily dva stožáry s pomrkávajícími světly a transportér zamířil mezi ně. Floyd měl sotva čas zapnout si pásy, když už se vozidlo zvolna přehouplo na vskutku děsivý svah a začalo slézat po dlouhé kamenité stráni příkré jako střecha. Šikmé paprsky Země, které přicházely zezadu, poskytovaly nyní velmi málo světla, řidič rozsvítil přední reflektory. Před mnoha lety stál jednou Floyd na okraji Vesuvu a hleděl do kráteru; dovedl si teď docela dobře představit, že se do něho nyní spouští, a představa to byla nevábná.

Sjížděli po jedné z vnitřních teras Tychona, která asi tři sta metrů pod nimi přecházela opět v rovinu. Cestou dolů ukázal Michaels na rozlehlou pláň, která se teď pře nimi otvírala.

"Tamhle jsou," zavolal. Floyd kývl; všiml si už shluku červených a zelených světel pár kilometrů před nimi a nespouštěl z nich zrak, zatímco transportér opatrně šikmo sjížděl ze svahu. Mohutné vozidlo ovládal řidič zřejmě s naprostou jistotou, ale Floyd přesto volně vydechl, teprve když se opět ocitli na rovnější půdě.

Teď už viděl skupinu tlakových kopulí, které se leskly v zemské záři jako stříbrné bubliny - byly to přechodné ubytovny pracovníků objektu. Poblíž byla věž vysílačky, vrtná souprava a velká hromada kamene, zřejmě materiál, který byl vylámán, aby byl monolit obnažen. Tento nevelký tábor v pustině vyhlížel velice osamělý, velice zranitelný silami přírody, které ho mlčky obklopovaly. Nebyla tu ani známka života, žádný viditelný důvod, proč se lidé vydali sem, tak daleko od svých domovů.

"Už je vidět kráter," řekl Michaels. "Tamhle vpravo - asi sto metrů od stožáru vysílače."

Tak tohle je tedy ono, pomyslel si Floyd; transportér projel kolem tlakových kopulí a u okraje kráteru zvolnil. Zrychlil se mu puls, když se natáhl kupředu, aby lépe viděl. Vozidlo se začalo opatrně sunout dolů po rampě z udusaných kamenů, do nitra prohlubně. Tam, přesně tak, jak to viděl už na fotografiích, se objevil MAT-1.

Floyd se upřeně zahleděl, přimhouřil oči, pohnul hlavou a znovu upřel zraky vpřed. I v jasném světle Země bylo obtížné uvidět tu věc dostatečně přesně; jeho první dojem byl, že je to plochý obdélník, snad vystřižený z uhlového papíru; vypadalo to, jako by postrádal jakoukoli tloušťku. Byl to samozřejmě toliko optický klam; třebaže hleděl na pevné těleso, odráželo tak málo světlo, že mohl spatřit pouze jeho obrys.

Všichni cestující byli po celou dobu sestupu do kráteru naprosto zticha. V tom mlčení byla bázeň, byla v něm i nedůvěra - čirá nedůvěra, že by ze všech možných světů zrovna mrtvý Měsíc mohl vydat tak fantastické překvapení.

Transportér zarazil asi sedm metrů od desky, podél ní, takže si ji všichni cestující mohli prohlédnout. Ale až na dokonalý geometrický tvar toho bylo vidět málo. Nikde nebylo sebemenší skvrnky, nikde nebyla jeho dokonalá ebenová čerň ničím porušena. Byla to sama zkrystalizovaná noc, a Floyd se po chvíli zabýval myšlenkou, zda přece jen nejde o nějaký mimořádný přírodní útvar, jaký se mohl zrodit z žárů a tlaků provázejících zrození Měsíce. Avšak tato málo pravděpodobná možnost, jak dobře věděl, byla už zkoumána a zamítnuta.

Na čísi signál se reflektory na okraji kráteru všechny naráz rozsvítily a jasná zemská záře byla přehlušena mnohem intenzívnějším světlem. Svazky paprsků byly v měsíčním vakuu pochopitelně zcela postřehnutelné; vytvořily překrývající se elipsy oslnivé běli soustřeďující se na monolitu. Kdekoli se ho dotkly, jeho ebenový povrch jako by je pohltil.

Pandořina skříňka, pomyslel si Floyd s náhlým pocitem předtuchy - čeká jen, až ji zvědavé lidstvo otevře. A co nalezne uvnitř?

/13/ POMALÝ ÚSVIT

Hlavní tlaková kopule objektu MAT-1 měla sotva sedm metrů v průměru a byla uvnitř nepříjemně zaplněna. Transportér se napojil na jeden z jejích průlezů a zvětšil tak vítaným způsobem její životní prostor.

Uvnitř tohoto polokulovitého balónu s dvojitými stěnami žilo, pracovalo a spalo šest vědců a techniků, kteří byli v současné době výzkumnou akcí plně zaměstnáni. Byla v něm rovněž většina jejich výstroje a přístrojové techniky, veškeré zásoby, jež nebylo možno ponechat prostě venku ve vakuu, přípravna jídla, umývárna, toaleta, geologické vzorky a malý televizní monitor, jímž bylo možno celý areál nepřetržitě sledovat.

Floyda příliš nepřekvapilo, když Halvorsen řekl, že raději počká v kopuli; přiznal se k důvodu s obdivuhodnou otevřeností.

"Pro mě je skafandr jen nutné zlo," řekl k tomu velitel. "Oblékám ho čtyřikrát do roka - při povinném přezkoušení. Jestli vám to nebude vadit, budu se na to dívat na obrazovce."

Do jisté míry šlo už v těchto dobách jen o neodůvodněný předsudek; nejnovější modely skafandrů byly neskonale pohodlnější než neohrabané brnění prvních výprav na Měsíc. Obléknout je bylo možno za necelou minutu,

bez cizí pomoci, a byly vybaveny plnou automatikou. Typ Mk V, v němž byl nyní bezpečně utěsněn, poskytoval ochranu i před tím nejhorším, co Měsíc dokázal natropit jak ve dne, tak v noci.

Doprovázen dr. Michaelsem vstoupil do přechodové komory. Dusot vývěv odumíral a skafandr se kolem něho téměř nepozorovaně nadul; cítil, jak ho do sebe uzavírá mlčenlivé vakuum.

Avšak mlčení bylo přerušeno milým zvukem radiostanice.

"Jaký je tlak, doktore? Dýchá se vám normálně?"

"Ano - je to výborné."

Jeho společník důkladně překontroloval ciferníky a indikátory na zevní straně Floydova skafandru. Pak pravil:

"O.K. - tak jdeme."

Otevřely se vnější dveře a uprášený měsíční terén se před nimi zatřpytil v pozemském světle.

Obezřetným a kolébavým krokem Floyd následoval Michaelse průlezem ven. Chodit nebylo těžké; do jisté míry mu dokonce skafandr paradoxně navozoval pocit normálu, poprvé od chvíle, co dosáhli Měsíce. Jeho přídatná váha a lehký odpor, jaký kladl pohybům, mu poskytoval mírnou iluzi ztracené pozemské tíže.

Pohled se značně změnil od onoho okamžiku před necelou hodinou, kdy sem výprava dorazila. Třebaže hvězdy i srpek Země byly stále ještě stejně jasné, čtrnáctidenní měsíční noc už byla téměř u konce. Záře sluneční korony tvořila na východní obloze jakousi nápodobu východu Měsíce, a pak náhle, bez jakékoli výstrahy, špička stožáru vysílače třicet metrů vysoko nad Floydovou hlavou jako by znenadání vybuchla plamenem - zachytila prvé paprsky dosud skrytého Slunce.

Čekali, až se z průlezu vynoří ještě dozorčí technik akce a dva jeho zástupci, a pak se zvolna vydali ke kráteru. V okamžiku, kdy ho dosáhli, vydrala se nad východní obzor štíhlá úseč nesnesitelného jasu. ještě hodinu mělo trvat, než celé Slunce povystoupí až nad okraj lenivě se otáčejícího Měsíce, avšak hvězdy byly v mžiku zaplašeny.

Kráter byl dosud ve stínu, ale reflektory nad jeho okraji zaplavovaly jeho nitro světlem. Floyd kráčel zvolna dolů po násypu k černému obdélníku a nepociťoval už pouhou bázeň, ale i bezmoc. Zde, hned u samých bran Země, se člověk setkává s mystériem, jen snad nikdy nebude moci být rozřešeno. Před milióny let tu cosi prolétlo, zanechalo zde nerozluštěný a snad nerozluštitelný symbol svého poslání a odlétlo zpět k planetám - nebo snad ke hvězdám.

Radiostanice ve Floydově skafandru vypadla do jeho snění. "Volá dozorčí technik akce. Kdybyste se, prosím, laskavě seřadili všichni na téhle straně, rádi bychom si totiž udělali pár obrázků. Vy, pane doktore, laskavě doprostřed - tady doktor Michaels - tak, děkuji..."

Nikomu kromě Floyda to zřejmě nepřipadalo ani trochu komické. A měl-li být poctivý, pak musel přiznat, že i on sám byl rád, že s sebou někdo vzal aparát; bude to snímek, který nepochybně vejde do dějin, a pár snímků by byl Floyd rád získal i pro sebe. Doufal, že i skrze přilbu skafandru bude možno jasně rozpoznat jeho tvář.

"Děkuji, pánové," řekl fotograf, když se poněkud sebevědomě seřadili před monolitem a on si udělal tucet záběrů. "Poprosíme fotooddělení na základně aby vám všem poslali kopie."

A pak Floyd obrátil veškerou pozornost k ebenové desce - zvolna ji obešel a prohlédl ze všech stran, pokoušeje se vrýt si do paměti veškerou její cizotu. Neočekával, že by cokoli objevil, věděl, že už byl každý čtvereční centimetr propátrán s mikroskopickou péčí.

Lenivé Slunce se teď již skoro celé vzneslo nad okraj kráteru a jeho paprsky se opřely téměř kolmo do východní strany kvádru. A přesto se zdálo, jako by černým blokem byla každá světelná částice nadobro pohlcována, jako by byla nikdy neexistovala.

Floyd se rozhodl provést jednoduchý pokus; postavil se mezi monolit a Slunce a pátral, zda se na sametově černém povrchu objeví jeho stín. Nebylo po něm ani stopy. Na desku teď dopadalo přinejmenším deset kilowattů čistého žáru; jestli uvnitř vůbec něco bylo, pak už to touto dobou nutně dosahovalo bodu varu.

Jak je to zvláštní, pomyslel si Floyd, být u toho, když tahle - věc - spatřuje světlo dne poprvé od časů, kdy na Zemi začaly ledové doby. Znovu se zamyslel nad tou černou barvou; byla pochopitelně ideální pro pohlcování sluneční energie. Avšak hned tento nápad zavrhl, neboť kdo by byl tak pošetilý, aby nějaké zařízení závislé na sluneční energii zakopával šest metrů pod povrch?

Vzhlédl k Zemi, která začínala blednout na jitřní obloze. Jen hrstička z šesti miliard tam nahoře věděla o tomto objevu; jak bude svět reagovat na zprávu o něm, až bude konečně uvolněna a vydána?

Politické i společenské důsledky budou nedozírné; každý, kdo jej obdařen skutečnou inteligencí - kdokoli, kdo dohlédne alespoň na centimetr za špičku svého nosu - shledá, že se jeho život, jeho hodnoty a jeho filozofie v čemsi změnily. I kdyby už o MAT-1 nebylo zjištěno pranic dalšího, i kdyby podstata zůstala po věky tajemstvím, člověk by věděl, že není ve vesmíru sám. A i když se s těmi, kdož zde kdysi stáli, minul o milióny let, přece jen by jednou mohl nastat okamžik jejich návratu; a i kdyby nenastal, mohou přijít jiní. Všechny představy o zítřku musí od nynějška v sobě tuto možnost obsahovat.

Floyd byl dosud v úvahách o těchto věcech, když reproduktor v jeho přilbě pojednou vyrazil pronikavý elektronický jej, cosi jako nestvůrně zesílený a zkreslený časový signál. Bezděčně se pokusil ucpat si i přes skafandr uši rukama; pak se vzpamatoval a divoce zašmátral po potenciometru přijímače. Dosud s ním zápolil, když do éteru explodovala další čtyři zapísknutí; pak nastalo milosrdné ticho.

Všude okolo kráteru bylo vidět postavy ztuhlé ohromením. Takže to tedy není jen porucha na mém přijímači, pomyslel si Floyd; i všichni ostatní ten pronikavý elektronický výkřik uslyšeli.

Po třech miliónech let temnot pozdravil MAT-1 úsvit měsíčního dne.

/14/ POSLUCHAČI

Dobrých sto padesát miliónů kilometrů za Marsovou dráhou, v chladných pustých končinách, kam se dosud nevypravil žádný člověk, putovala zvolna spletí oběžných drah planetoidů hlubinná kosmická sonda Monitor 79. Po čtyři roky už plnila bez jediné závady své poslání - dík americkým vědcům, kteří ji navrhli, britským projektantům, kteří ji postavili, a ruským technikům, kteří ji vypustili. Jemná pavučina jejích antén zachycovala vzorky rádiového šumu, který ji obklopoval - onoho nekonečného praskotu a hvízdotu zaplňujícího to, co kdysi Pascal ve věku neskonale jednodušším naivně nazval "ticho nekonečného prostoru". Detektory záření registrovaly a analyzovaly kosmické paprsky přicházející z galaxie i z mimogalaktických sfér; neutronové a rentgenové dalekohledy střežily podivné hvězdy, jaké lidské oko neozbrojeno nikdy nedokáže spatřit; magnetometry pozorovaly závany a nápory slunečního větru, kdykoli Slunce vydechovalo rychlostí miliónu kilometrů za hodinu zášlehy řiďounké plazmy svým kroužícím dětem do tváří. To vše a ještě mnohem víc trpělivě zaznamenávala hlubinná sonda Monitor 79 a vrývala si to do své krystalické paměti.

Jedna z jejích antén - jakýmsi divem elektroniky, jenž probírat teď není třeba - byla ustavičně zaměřena do míst nevzdalujících se příliš od Slunce. Vždy po několika měsících byl její vzdálený cíl viditelný, kdyby ovšem existovalo oko schopné ho uvidět; jevil se jako jasná hvězda se slabším průvodcem poblíž; většinu času však byl ztracen ve sluneční záři.

K oné vzdálené planetě Zemi vysílal monitor každých čtyřiadvacet hodin veškeré pečlivě shromážděné informace, úhledně konzervované v jediném pětiminutovém pulsu. Tento puls asi o čtvrt hodiny později dorazil rychlostí světla na místo svého určení. Očekávaly ho přístroje, pro něž tato činnost byla jedinou jejich povinností; zesílily a zaznamenávaly přijatý signál a přidaly ho k tisícům kilometrů magnetofonového pásku již uskladněného v podzemních trezorech Světové agentury pro kosmos ve Washingtonu, v Moskvě a v Canberře.

Po celou dobu od chvíle, kdy na oběžnou dráhu vyrazily prvé družice, po nějakých padesát let, se z kosmu linuly dolů na Zem trilióny a kvadrilióny pulsujících informací, a tam byly uschovány pro onen den, kdy by mohly přispět k pokroku ve vědění. Jen nepatrný zlomek vší této suroviny měl naději, že bude kdy zpracován; avšak nedalo se nijak předvídat, které z oněch všech pozorování bude nějaký vědec potřebovat prozkoumat za deset, za padesát či za sto let. A tak musel být o všem udržován přesný přehled, pásky byly uskladněny v nekonečných klimatizovaných chodbách, v trojím exempláři odděleně v jednotlivých střediscích agentury, aby byla vyloučena náhodná ztráta. Byla to součást skutečného pokladu člověčenstva, daleko cennější než veškeré zlato bez užitku uzamčené v sklepích bank.

A teď tedy hlubinná sonda Monitor 79 zaznamenala něco nezvyklého - tichou, ale nad všechny pochybnosti zřetelnou poruchu vlnící se napříč sluneční soustavou, zcela nepodobnou všem dosud pozorovaným přírodním jevům. Sonda automaticky zaznamenala její směr, čas a intenzitu; za několik hodin vyšle tuto informaci na Zemi.

A stejně vyšle zprávu i Orbiter M 15 obíhající okolo Marsu dvakrát za den; a podobně i sluneční satelit Inklinační test 21, šplhající zvolna vzhůru nad rovinou ekliptiky; ba dokonce i umělá kometa Bolid 5 směřující do mrazivé transplutonické pustiny po dráze, která nedosáhne bodu obratu ani za tisíc let. Ty všechny zaznamenají prazvláštní výron energie, který podráždil jejich čidla; a ony všechny také v příslušnou dobu odešlou k vzdálené Zemi automaticky svá hlášení pro paměťová skladiště.

Počítače by samy snad nikdy nebyly postřehly spojení mezi čtyřmi zvláštními soubory signálů ze sond pohybujících se po navzájem nesouvisejících drahách, milióny kilometrů od sebe vzdálených. Avšak radiační prognostik na stanici Goddard se jen podíval na ranní materiály a okamžitě věděl, že za posledních čtyřiadvacet hodin prolétlo soustavou našeho Slunce cosi zvláštního.

Znal pouze část dráhy tohoto signálu, ale když ji počítač promítl do planetogramu, byla tak jasná a nezaměnitelná jako kondenzační pruh na bezmračném nebi nebo jako jediná šňůra stop na panensky čisté sněhové pláni. Jakýsi nehmotný svazek energie vyrazil vpřed z měsíční tváře, rozstřikoval sprškу radiace jako kýl závodního člunu a hnal se pryč ze sluneční soustavy, ke hvězdám.

III/ Mezi planetami

/15/ DISCOVERY

Loď byla pouhých třicet dní vzdálena od Země, a přece se Davidu Bowmanovi občas zdálo k neuvěření, že by byl kdy znal jiný život než tento do sebe uzavřený malý svět v Discovery. Všechna ta léta výcviku, veškeré jeho předchozí lety k Měsíci a k Marsu jako by patřily do života někoho jiného.

Frank Poole připouštěl, že i on se cítí podobně, a čas od času si zavtipkoval, jaká je to škoda, že k nejbližšímu psychiatrovi to mají těch dvě stě miliónů kilometrů daleko. Avšak onen pocit osamění a cizoty byl lehko pochopitelný a nijak nenapovídal nějaký chorobný stav. Za celé ono půlstoletí, co se lidé vydávají do kosmu, neodstartovala ještě výprava podobná této.

Započala před pěti lety jako příprava na Projekt Jupiter - první oblet největší planety kosmickou lodí s lidskou posádkou. Loď už byla téměř připravena na dvouletou cestu, když byl zcela náhle charakter výpravy pozměněn.

Discovery měla stále ještě letět směrem k Jupiteru; neměla tam však let ukončit, ba ani neměla zvolnit rychlost, až bude prolétat rozsáhlou oblastí Jupiterových satelitů. Naopak, měla využít gravitačního pole obří planety a dát se jím jako prakem vymrštit ještě dále od Slunce. Jako kometa měla proniknout až do nejzazších končin sluneční soustavy ke svému konečnému cíli, k nádheře Saturnových prstenců. A nebylo jí souzeno se vrátit.

Discovery měla určenou pouť pouze jedním směrem - i když její posádka naprosto neměla v úmyslu podstoupit sebevraždu. Pokud by vše proběhlo podle plánu, měla se vrátit během sedmi let opět na Zemi - pět let z

těchto sedmi jim mělo uběhnout jako blesk v bezesném spánku hibernizovaného stavu, zatímco budou čekat na záchranu pomocí dosud nepostavené Discovery II.

Všechny zprávy a dokumenty Světové agentury pro kosmos se slovu "záchrana" pečlivě vyhýbaly; mělo příchuť nějaké chyby v plánech, takže termín v technické hantýrce zněl "odnos". Neboť kdyby skutečně bylo cokoli selhalo, pak by v oné vzdálenosti jedné miliardy kilometrů od Země nebyla na jakoukoli záchranu žádná naděje.

Bylo to zakalkulované riziko jako při všech cestách do neznáma. Ale padesát let výzkumů prokázalo, že uměle navozená hibernace e pro člověka zcela bezpečná, a to otevřelo v cestách do kosmu nové možnosti. Teprve tato výprava jich však měla využít do krajnosti.

Tříčlenný planetologický tým, jehož práce měla započít teprve po vstupu lodi na konečnou orbitální dráhu kolem Saturnu, měl určeno prospat celou dobu letu až k cíli. Znamenalo to úsporu tun potravin a ostatních zásob; navíc, a to bylo neméně důležité, si skupina zachová plnou svěžest a čilost, nevydá se do akcí znavena desetiměsíční cestou.

Discovery bude navedena na parkovací dráhu kolem Saturnu a stane se novým měsícem obrovité planety. Bude komíhat sem a tam po elipse tři milióny kilometrů dlouhé, která ji přivede až těsně k Saturnu a pak napříč oběžnými drahami všech jeho větších měsíců. Stovku dní budou mít ke zmapování a k prostudování světa osmdesátkrát rozsáhlejšího, než je povrch Země, a obklopeného družnou satelitů o počtu přinejmenším patnácti - z nichž jeden dosahuje velikosti planety Merkura.

Poznatků tu bude jistě dost na celá staletí výzkumů; první výprava podnikne pouze předběžný průzkum. Vše, co bude zjištěno, bude odvysíláno k Zemi; i kdyby se badatelé nikdy nevrátili, jejich objevy nebudou ztraceny.

Na konci této stovky dní Discovery svou činnost uzavře. Celá posádka podstoupí hibernizaci; v činnosti budou pokračovat jen nezbytné systémy střežené neúnavným elektronickým mozkem lodi. Dál bude obíhat kolem Saturna, po dráze již nyní tak přesně určené, že by ji člověk dovedl přesně nalézt i po tisíciletí. Ale už za pět let, jak předpokládaly současné plány, přiletne Discovery II. A i kdyby uplynulo sedm nebo osm let, spící cestující by nepoznali žádný rozdíl. Pro všechny z nich se hodiny zastaví, tak jako už se zastavily pro Whiteheada, Kaminského a Huntera.

Bowman, jako první velitel Discovery, někdy trochu záviděl svým třem nevědomým kolegům jejich zmrazený klid v Hibernaculu. Netrápila je nuda ani odpovědnost; dokud nedosáhne loď Saturna, vnější svět pro ně prostě neexistuje.

Avšak oni sami pro tento vnější svět existovat nepřestali, byli pod jeho biosenzorickou kontrolou. Nepříliš výrazně zastrčeno v koutku přístrojové stěny velitelské sekce bylo pět malých panelů označených Hunter, Whitehead, Kaminski, Poole, Bowman. Poslední dva byly čisté a neoživeny; jejich čas nastane teprve od nynějška za rok. Na ostatních plála souhvězdí zelených světel, zvěstujících, že je vše v naprostém pořádku; a na každém z nich byla nevelká obrazovka, na níž několikastupy zářících čar sledovaly utlumené rytmy značící puls, dýchání a mozkovou činnost.

Byly chvíle, kdy Bowman, zcela si vědom zbytečnosti svého počínání - neboť signalizační zařízení by bylo vyvolalo poplach, jakmile by se vyskytla jakákoli porucha -, přepínal na zvukovou kontrolu. Naslouchal, jakoby hypnotizován, neskonale pomalému tepu svých spících kolegů, s očima upřenýma na povlovné vlnění, jež souběžně přebíhalo obrazovkou.

Nejvíc ze všech ho fascinovaly křivky EEG - elektronické popisy tří osobností, jež kdysi existovaly a které se jednoho dne opět proberou k životu. Byly téměř prosty všech hrotů a prohlubní, elektrických výbuchů, jaké označují činnost bdícího mozku - ba i mozku za normálního spánku. Zbýval-li ještě nějaký věchýtek vědomí, byl mimo veškerý dosah přístrojů i paměti.

Tento poslední fakt měl Bowman ověřen ze své vlastní zkušenosti. Ještě než byl vybrán pro tuto výpravu, byly zkoušeny jeho reakce na hibernaci. Nebyl si jist, zda tím ztratil týden života - nebo zda o stejnou lhůtu odsunul okamžik své smrti.

Když mu byly připevněny na čelo elektrody a když započal pulsovat spánkový generátor, spatřil nakrátko kaleidoskopickou změť obrazců a vzdalujících se hvězd. Pak pohasly a obklopila ho temnota. Nijak nepocítil vpichy injekcí, tím méně pak první dotyk chladu, když započalo snižování jeho tělesné teploty až na pouhých několik málo stupňů nad bod mrazu.

Probudil se a zdálo se mu, že sotva zavřel oči. Ale věděl, že je to pouhá iluze; byl nějak přesvědčen, že ve skutečnosti uplynula celá léta.

Byla už výprava u konce? Dosáhli už Saturnu, provedli měření a hibernovali se? Byla tu už Discovery II, aby je dopravila zpět na Zemi?

Ležel v polosnění, naprosto neschopen rozlišit mezi skutečnými a fiktivními vzpomínkami. Otevřel oči, ale nebylo nač hledět, kromě rozplizlého souhvězdí zářících bodů, které mu bylo po chvíli hádankou. Pak si uvědomil, že hledí na signální světla na astrolokačním panelu, avšak nedokázal na ně zaostřit zrak. Brzy se těchto pokusů vzdal.

Okolo něho vál teplý vzduch a vyfoukával z jeho údů všechen chlad. Z reproduktoru za jeho hlavou se ozývala tichá, ale příjemná hudba. Byla naléhavá a zvolna sílila.

Potom k němu promluvil uklidňující a přátelský hlas - ale on dobře vnímal, že je to syntetický hlas computeru.

"Už začínáš být zase schopen pohybu, Dave. Nevstávej a nedělej žádné prudké pohyby. Nepokoušej se promluvit."

Nevstávej! To je přece komické, pomyslel si Bowman. Kdoví, jestli by dokázal alespoň prstíčkem pohnout. Ke svému notnému překvapení to dokázal.

Cítil se zcela spokojen, i když obluzený a poněkud zpitomělý. Matně tušil, že už asi přistála záchranná loď, že byla uvedena do chodu sekvence automatického znovuoživování a že brzy už také uvidí živé lidi. Všechno to bylo příjemné, ale nijak ho to nevzrušovalo.

Náhle pocítil hlad. Počítač samozřejmě jeho potřeby předvídal předem.

"U pravé ruky máš tlačítko, Dave. Až dostaneš hlad, stiskni je."

Bowman donutil prsty, aby zapátraly kolem, a náhle objevil hruškovité těleso. Zapomněl docela, že tam něco takového bylo, ačkoli o tom musel přece kdysi dobře vědět. Co všechno ještě vlastně zapomněl? Vymazala mu hibernace všechno z paměti?

Stiskl knoflík a čekal. Za několik minut se ze stěny jeho kóje vysunula kovová ruka a k jeho rtům se snesl plastikový dudlík. Přisál se k němu dychtivě a do hrdla mu proudil teplý sladký nápoj a s každou jeho kapkou i nová síla.

Pak ruka zmizela a nechala ho znovu odpočinout. Mohl teď už pohybovat bez nesnází rukama i nohama a pomyšlení na chůzi se už nezdálo být jen neskutečným snem.

Třebaže cítil, jak se mu rychle vracejí síly, byl by tu dokázal ležet spokojeně dál navěky, kdyby nebylo dalších podnětů zvenčí. Ale náhle k němu promluvil další hlas - tentokrát veskrze lidský, nikoli pouhá struktura elektronických kmitů sestavená pomocí nadlidské paměti. Byl to dokonce hlas známý, třebaže mu chvíli trvalo, než ho dokázal rozpoznat.

"Hej, Dave. Jde ti to krásně. Teď už můžeš i povídat. Víš, kde jsi?"

Potrápil se tím chvíli. Jestliže doopravdy byl na oběžné dráze kolem Saturnu, co všechno se stalo za ty měsíce, co opustil Zemi? Znovu ho napadlo, jestli snad nebyl postižen amnézií. Bylo paradoxní, že zrovna tato myšlenka ho uklidnila. Jestliže si dovedl pro ztrátu paměti zachovat pojem "amnézie", pak to s jeho mozkem nemůže být tak docela zlé...

A přece ještě pořád nevěděl, kde je, a ten, kdo hovořil na druhém konci drátu, si jeho situaci zřejmě přesně uvědomoval.

"No tak, Dave, tady je Frank Poole. Kontroluji tvůj tep a dýchání, všechno je úplně normální. Jen se nenamáhej, všechno ber pěkně zvolna. My teď otevřeme dveře a vytáhneme tě ven."

Do komory vniklo měkké světlo; viděl, jak se proti šířícímu vchodu rýsují pohybující se siluety. A v tom okamžení se mu vrátila paměť docela a on si uvědomil naprosto přesně, kde je.

Třebaže se vrátil v pořádku a v bezpečí zpátky z nejzazších končin spánku, ba od samých hranic smrti, byl nepřítomen pouze týden. Až teď opustí Hibernaculum, nespatří studenou oblohu kolem Saturna; k tomu schází ještě dobrý rok a dvě miliardy kilometrů. Byl stále ještě v trenažéru kosmického střediska v Houstonu, pod horkým texaským sluncem.

/16/ HAL

Avšak teď už byl Texas nerozpoznatelný, i Spojené státy byly těžké spatřit. Třebaže už byl nízkotlaký plazmový motor dávno vypnut, štíhlé šípovité tělo Discovery klouzalo dál a dál od Země a její mohutné optické vybavení ji orientovalo k vnějším planetám, kde ležel cíl její cesty.

Jeden z dalekohledů byl nicméně neustále zamířen k Zemi. Byl namontován jako mířidla na okraji antény pro dálkové spojené a zajišťoval, aby velká parabolická mušle byla přesně upjata k svému vzdálenému terči. Dokud setrvávala Země v průsečíku nitkovitého kříže, zůstávalo životně důležité spojení neporušené a všechny zprávy putovaly po neviditelném paprsku, jenž se prodlužoval o tři milióny kilometrů s každým uplývajícím dnem.

Nejméně jednou za směnu se Bowman díval směrem k domovu tímto anténním teleskopem. Jelikož byla Země v tuto dobu na přivrácené straně své oběžné dráhy kolem Slunce, nastavovala pohledu z Discovery svou temnou polokouli a jevila se v zorném poli jako oslnivý stříbřitý srpek, jakoby další Venuše.

Jen vzácně bylo možno identifikovat jednotlivé geografické podrobnosti v onom stále se úžícím světelném luku, neboť je zakrývala oblačnost a mlžný opar, avšak i ztemnělá část kotouče byla k neomrzení fascinující. Byla poseta zářícími městy; někdy plála velkoměsta stálým svitem, jindy pomrkávala jako světlušky, vlivem neklidného ovzduší nad nimi.

Nastávaly také chvíle, kdy obíhající Měsíc ozařoval jako velikánská lampa setmělé oceány a kontinenty Země. S objevitelským vzrušením pak Bowman rozpoznával známé tvary pobřeží třpytící se v tom přízračném měsíčním světle. A někdy, když byl Pacifik klidný, bylo možno v jeho zrcadle spatřit i sám mihotavý obraz Měsíce; připomínal mu noci pod palmami tropických lagun.

Nelitoval však těchto ztracených krás. Užil jich už dost za pětatřicet let života; a hodlal jich užívat dál, až se vrátí, bohatý a slavný. A vzdálenost je činila ještě žádoucnějšími.

Šestý člen posádky o nic takového neměl zájem, neměl lidskou povahu. Byl to nejmodernější počítač HAL 9000, mozkové a nervové ústředí celé lodi.

Hal (zkráceně nazývaný podle svého celého jména: Heuristicky programovaný ALgoritmický samočinný počítač) byl mistrovským dílem třetí computerové revoluce. Zdálo se, že tyto zvraty nastávají pravidelně, v intervalu každých dvaceti let, a pomyšlení, že se schyluje k dalšímu, už zase nemálo soužilo spoustu lidí.

K prvé došlo ve čtyřicátých letech, tehdy to ještě byla ona elektronková veteš, s níž se podařilo uvést v život takové ty střelhbité primitivy, jako byl ENIAC a jeho potomci. V šedesátých letech pak byla zdokonalena elektronika

pevné fáze. S jejím nástupem bylo zjevné, že komplexní umělá inteligence, svými schopnostmi přinejmenším rovnocenná inteligenci lidské, nebude jednou vyžadovat větší prostor, než je běžný psací stůl - pokud ji ovšem někdo bude schopen zkonstruovat.

Je velice nepravděpodobné, že by se to kdy někomu podařilo; avšak nebylo toho ani zapotřebí. V osmdesátých letech Minsky a Good prokázali, že neurální sítě lze vytvářet na základě automatismu - autoreprodukcí - pro potřebu jakéhokoli dohodnutého učebního programu. Umělé mozky podle toho mohly vnikat procesem neuvěřitelně podobným vývoji mozku lidského. V jednotlivých konkrétních případech nebyly přitom přesné detaily procesu vůbec poznatelné, a i kdyby byly, znamenalo by toto poznání tak jako tak problém miliónkrát náročnější, než je lidské chápání vůbec s to zvládnout.

Nechť však fungovaly jakkoli, výsledkem byla strojová inteligence, jež uměla reprodukovat - někteří filozofové ovšem sále ještě dávali přednost termínu "imitovat" - většinu funkcí lidského mozku, a to s daleko větší rychlostí a spolehlivostí. Byly nesmírně nákladné a také bylo dosud postaveno jen několik jednotek řady HAL 9000; avšak starý vtip, že se vždycky spíš vyplatí vyrábět mozky organické a pomocí nekvalifikovaných sil, začínal vyznívat trochu hluše.

Hal byl pro tuto výpravu trénován stejně důkladně jako jeho lidští druzi - ba mnohonásobně víc, pokud jde o sycení vstupů, neboť navíc ke své vrozené rychlosti neměl ani potřebu spánku. Jeho prvořadým úkolem bylo monitorovat životně důležité systémy, nepřetržitě sledovat tlak kyslíku, teplotu, nepropustnost lodního pláště, radiaci a všechny ostatní navzájem svázané faktory, na nichž závisel život křehké lidské posádky. Dovedl provádět složité korekce dráhy a vykonávat potřebné letové manévry, když bylo třeba měnit kurs lodi. A pak dokázal střežit i hibernované členy posádky, upravit podle potřeby jejich prostředí a dávkovat jim nepatrná množství infuzních tekutin, které je udržovaly při životě.

První generace počítačů používala na vstupu oslavovaných klávesnic psacích strojů a odpovědi sdělovala prostřednictvím vysoce výkonných tiskárniček a vizuálně grafickými prostředky. Hal to také dovedl, pokud to bylo nutné, avšak většinu styku s ostatními členy posádky obstarával mluveným slovem. Poole a Bowman si mohli s Halem povídat, jako by to byl živý člověk, a on jim zase odpovídal dokonalou angličtinou s perfektní frazeologií, jíž se naučil během několika prchavých týdnů svého elektronického dětství.

Na otázku, zda Hal skutečně myslí, odpověděl už ve čtyřicátých letech britský matematik Alan Turing. Turing vyvodil, že pokud lze s počítačem vést dlouhodobý rozhovor - a není podstatné, zda se to děje pomocí psacího stroje nebo mikrofonu -, aniž jsme schopni rozlišit mezi odpověďmi počítače a odpověďmi, jaké by dával člověk, pak stroj skutečně myslí, podle všech přijatelných definicí tohoto pojmu. Turingův test by byl mohl Hal podstoupit bez nesnází.

Mohl nadejít i okamžik, kdy by byl Hal převzal v lodi velení. V případě naléhavé potřeby, kdyby byl nikdo nereagoval na jeho signály, byl by začal budit spící členy posádky elektrickými i chemickými stimuly. Kdyby ani s nimi nemohl navázat kontakt, byl by se dovolával dalších pokynů rádiem ze Země.

A i kdyby nepřišla odpověď ze Země, byl by podnikl takové kroky, jaké by považoval za nezbytné pro bezpečí lodi a pro splnění jejího úkolu - jehož skutečný smysl a o němž si nikdo z jeho lidských kolegů zatím nedovedl vytvořit ani představu.

Poole a Bowman si často s posměškem říkali vrátní a uklízeči na lodi, která vlastně může letět sama. Bývali by byli překvapeni, ba i dost rozladěni, kdyby byli tušili, jak mnoho pravdy jejich žert obsahuje.

/17/ REŽIM LETU

Denní program pro loď byl naplánován s velkou péčí a tak Bowman i Poole věděli - alespoň teoreticky - naprosto přesně, co budou dělat v kterýkoli okamžik čtyřiadvacetihodinového cyklu. Pracovali v dvanáctihodinových směnách, střídavě drželi službu a nikdy nešli oba dva v touž dobu spát. Operační směna byla ve velitelské sekci, zatímco druhý jako záloha se zatím staral o domácnost, prováděl prohlídky lodi, zabýval se všelijakými drobnými pracemi, jaké se běžně vyskytovaly, nebo odpočíval ve své kóji.

I když byl za této fáze cesty Bowman oficiálně velitelem lodi, nebyl by to nezasvěcený pozorovatel poznal. Každých dvanáct hodin jako by si s Poolem dočista vyměnili úlohy, hodnost i odpovědnost. Udržovalo je to oba ve vrcholné kondici, snižovalo příležitost ke konfliktním situacím na minimum a napomáhalo splnit požadavek stoprocentní zaměnitelnosti.

Bowmanův den začínal v šest nula nula lodního času - totožného s astronomickým efemeridovým časem. Kdyby se byl opozdil, měl Hal připravenou celou škálu písklavých a cinkavých signálů, jimiž by mu byl jeho povinnosti připomněl, ale nikdy k tomu nedošlo. Na zkoušku jednou Poole odpojil automatické buzení; Bowman přesto vstal přesně v určený čas sám.

Jeho prvním služebním počinem každý den bylo přetočit hlavní indikátor hibernizační sekce o dvanáct hodin kupředu. Kdyby tato operace byla dvakrát po sob opomenuta, byl by z toho hal vyvodil, že je on i Poole vyřazen z činnosti, a byl by podnikl nezbytná nouzová opatření.

Pak se Bowman věnoval nejprve své toaletě a izometrickým cvikům a poté zasedl ke snídani a k ranním vydání World Times odvysílanému rádiem. Na Zemi nikdy nečetl noviny tak pozorně jako teď; tady i nejmenší zprávičky ze společenské rubriky, i nejprchavější pověsti ze světa politiky jež se mihly na obrazovce, nabývaly nesmírně na významu.

V sedm nula nula střídal oficiálně Poola ve velitelské sekci, přinesl mu přitom z kuchyňky tubu kávy. Pokud se v předchozí směně neudálo nic mimořádného - a to bylo takřka pravidlem - a nebylo nutno nic podnikat, usadil se nejprve, přezkoušel funkci všech přístrojů a provedl sérii testů k zjištění případných defektů. V deset nula nula zkoušky

ukončil a přešel ke studiu.

Studentem byl Bowman víc než polovinu svého života; a měl jím být až do odchodu na odpočinek. Díky revolucím dvacátého století v oblasti výuky a v informační technice zvládl už látku dvojí až trojí vysokoškolské specializace - a co více, zapamatoval si běžně až 90 procent osvojených poznatků.

Ještě před padesáti lety by byl považován za odborníka na aplikovanou astronomii, kybernetiku a kosmické pohonné motory - on se však s nelíčeným odporem bránil označení odborník vůbec. Nedokázal nikdy zaostřit veškerou pozornost na jediné téma; přes temné varování svých instruktorů trval na tom, že doktorát složí pro obor všeobecné astronautiky - což byla specializace s velmi neurčitým a nafouklým programem, určená pro ty, jejichž IQ se pohyboval někde dole kolem 130 a kterým nebylo souzeno dosáhnout nejvyšších příček oborového žebříčku.

Bylo to správné rozhodnutí; právě jeho nezájem o specializaci mu umožnil jedinečně se připravit na úkoly, které teď plnil. A velice podobně i Frank Poole - jenž občas o sobě neuctivě říkal, že je "kosmický biolog-údržbář" - měl ideální předpoklady pro to, aby byl jeho zástupcem. Oni dva, v případě potřeby s pomocí Halových nezměrných zásob informací, byli schopni vypořádat se s jakýmikoli problémy, jež by mohly během cesty vyvstat - jestliže si ovšem dokáží zachovat svěží a vnímavou mysl a jestliže si do ní budou vytrvale znovu a znovu vrývat stará paměťová schémata.

A tak po dvě hodiny, od deseti do dvanácti, rozprávěl Bowman s elektronickým učitelem a překontrolovával své vědomosti, nebo získával nové poznatky specifické pro jejich výpravu. Donekonečna se probíral plány lodi, schématy zapojení a trajektoriemi, nebo se snažil zpracovat vše, co bylo známo o Jupiteru, Saturnu a o rozlehlých rodinách jejich měsíců.

V poledne se odebral do kuchyňky a zatímco připravoval oběd, ponechal loď na starosti Halovi. I zde byl ovšem plně informován o všem, co se děje, neboť miniaturní jídelna - a zároveň i společenská místnost - byla vybavena kopií situačního panelu, a také Hal se ho mohl v mžiku dovolat. Poole jedl s ním, ještě než se odebral k šestihodinovému spánku, a obvykle se díval na jeden z pravidelných televizních programů, které jim přicházely retranslací ze Země.

Jejich jídelníčku byla věnována právě taková péče jako každé jiné složce výpravy. Potraviny, většinou zmrazené a dehydrované, byly bez výjimky výtečné a byly voleny tak, aby s nimi bylo co nejméně práce. Balíčky stačilo jen otevřít s vsunout do ohřívače. A ten zabzučel, když byl s přípravou hotov. Pochutnávali si na tom, co mělo chuť - a také vypadalo, což bylo neméně důležité - jako pomerančová šťáva, vajíčka (na všechny možné způsoby), minutky, přírodní řízky, roštěnky, čerstvá zelenina, výběrové ovoce, zmrzlina, ba i čerstvě pečený chléb.

Po obědě, mezi třináctou a šestnáctou hodinou, podnikal Bowman zvolna pečlivou prohlídku lodi - nebo alespoň její přístupové části. Discovery měřila od jednoho konce ke druhému téměř sto třicet metrů, ale onen malý svět, který patřil posádce, byl celý vměstnán do třináctimetrového kulovitého přetlakového prostoru v trupu.

Byly zde všechny životně důležité systémy a velitelská sekce, operační srdce lodi. Níže pod nimi byly nevelká "kosmická garáž" vybavená třemi průlezy, jimiž mohly vyplouvat ven do prázdnoty kapsle, raketové manipulátory schopné pojmout po jednom muži pro případ, že by nastala nutnost výstupu do kosmického prostoru.

Rovníková část přetlakové kopule - řekněme tak úseč od obratníku Kozoroha k obratníku Raka - v sobě obsahovala zvolna rotující buben o průměru dvanáct metrů. Tento kolotoč se otočil jednou za deset vteřin kolem své osy jako odstředivka a vytvářel tak umělou gravitaci rovnou přibližně tíži na povrchu Měsíce. Postačovalo to jako prostředek proti svalové atrofii, jež by se byla při stavu naprosté beztíže vyvíjela, a umožňovalo to rovněž, aby základní životní pochody probíhaly v normálních - nebo téměř normálních - podmínkách.

Do karuselu byla proto umístěna kuchyně, jídelna, umývárna a toaleta. Jedině zde bylo možno v bezpečí připravovat horké nápoje - které dokáží být v beztíži mimořádně nebezpečné, jelikož může dojít k těžkému opaření vznášejícími se koulemi vroucí vody. Byl tím rozřešen i problém holení; beztížné odstřižky vousů už neohrožovaly ani elektrické zařízení, ani zdraví posádky.

Na okraji rotujícího bubnu bylo rozmístěno pět malinkých místnůstek, z nichž měl každý z astronautů jednu vybavenou podle svého vkusu a kde byly jeho osobní věci. V používání byly teď pouze Bowmanova a Poolova, budoucí obyvatelé dalších tří kabinek odpočívali zatím vedle, ve svých elektronických sarkofázích.

Bylo-li to zapotřebí, bylo možno otáčení prstence zastavit; v tom případě byla jeho rotační energie "uskladněna" pomocí setrvačníku a získána z něho opět zpátky při opětovném obnovení otáčivého pohybu. Normálně však rotaci ponechávali při konstantní rychlosti, jelikož bylo poměrně jednoduché do velikého, pozvolna se otáčejícího bubnu vcházet; přeručkovali po tyči vedoucí středem karuselu oblastí nulové gravitace. Přechod do otáčivé části byl po malém zacvičení tak snadný a tak automatický jako nastupování do paternosteru.

Přetlakový kulový korpus tvořil hlavu celé té křehké, šípovité konstrukce dlouhé přes sto třicet metrů. Discovery, jako všechny lodi projektované pro lety do hlubin kosmu, byla příliš málo robustní a aerodynamicky tvarovaná, než aby mohla vniknout do atmosféry nebo odolat plnému gravitačnímu poli kterékoli planety. Montována byla na oběžné dráze okolo Zem, vyzkoušena na translunárním prvním letu a konečně ověřena i na orbitální dráze kolem Měsíce. Byl to výtvor pro čirý prostor - a podle toho i vyhlížel.

Hned za přetlakovou trupovou částí byly seskupeny do těsného shluku čtyři velké nádrže na tekutý vodík - a za nimi se rozvíraly ve tvaru dlouhého štíhlého V ploutvovité chladící plochy, které rozptylovaly odpadové teplo jaderného reaktoru. Protkány jemným žilkováním potrubí s chladící kapalinou vyhlížely jako křídla nějaké obrovské vážky, a z jistých úhlů se Discovery dokonce vzdáleně podobala starodávným plachetnicím.

Na samém konci onoho V, sto metrů od kabiny pro posádku, bylo odstíněné peklo reaktoru a spleť zaostřujících elektrod, jimiž tryskala planoucí hvězdná hmota plazmového pohonu. Ten už před týdny ukončil svou práci, když vymrštil Discovery z její parkovací dráhy kolem Luny. Nyní už generátor běžel na volnoběh, dodával jen

proud pro elektrické zařízení lodi, a tak velké chladicí ploutve, které se rozpalovaly až do třešňovitě rudé barvy, když byla Discovery urychlována plným tahem motoru, byly nyní ztemnělé a chladné.

Prohlídka této části lodi by byla vyžadovala výstup do kosmu, avšak posádka měla k dispozici přístroje i detašované televizní kamery, které jí poskytovaly veškeré potřebné informace o stavu oněch partií trupu. Bowman měl už teď pocit, že důvěrně zná každý čtvereční decimetr chladiče, panelů a všech možných trubek, které na ně byly zapojeny.

V šestnáct nula nula prohlídku ukončil, podával podrobnou ústní zprávu řídícímu středisku a vyčkal potvrzení příjmu. Poté vypínal vysílač, poslechl si, co říká Země, a odeslal odpověď na všechny dotazy. V osmnáct nula nula se budil Poole a přejímal velení.

Bowman pak měl šest hodin volna, kterého užíval, jak se mu zlíbilo. Někdy pokračoval v studiu, jindy poslouchal nějakou hudbu nebo se díval na filmy. Mnoho času strávil probírkou nevyčerpatelné lodní elektronické knihovny. Nesmírně ho zaujaly velké objevy minula - což bylo za daných okolností dosti pochopitelné. Někdy se plavil s Pytheem skrze Herkulovy sloupy na širý oceán, podél břehů Evropy, jež se sotva vynořila z doby kamenné a odvažoval se téměř až k mrazivým mlhám Arktidy. Anebo o dvě tisíciletí později spolu s Ansonem pronásledoval manilské galeony, plachtil s Cookem napříč neznámými nebezpečími Velkého bradlového útesu, obeplouval poprvé s Magellanem svět. A pustil se do čtení Odyssey, která k němu z všech knih nejživěji hovořila přes propasti času.

Po osvěžení mohl kdykoli vyzvat Hala k utkání v množství polomatematických her, včetně dámy a šachu. Kdyby byl Hal vytáhl do boje se všemi zbraněmi, byl by vyhrál každou partii; to by ovšem nebylo dobré pro morálku. Měl proto už v programu určeno, že smí vyhrát pouze v padesáti procentech a jeho lidští spoluhráči se tvářili, jako by o tom nevěděli.

Poslední hodiny Bowmanova dne byly věnovány úklidu a drobným pracem, po nichž ve dvacet hodin následovala večeře - opět společná s Poolem. Pak měl hodinu na vysílání i příjem soukromých hovorů se Zemí.

Jako všichni jeho kolegové byl Bowman svobodný; nebylo by fair vysílat ženaté muže na tak dlouhotrvající cesty. Třebaže nemálo dívek slibovalo počkat, dokud se výprava nevrátí, nikdo tomu doopravdy nevěřil. Zprvu měli Bowman i Poole zcela intimní osobní rozhovory každý týden, třebaže vědomí, kolik uší jim na pozemském konci linky naslouchá, jim poněkud svazovalo jazyk. Ale nyní, ačkoli cesta sotva začala, rozhovorů s dívkami za Zemi zvolna ubývalo a ztrácely i na vřelosti. Očekávali to; byla to jedna z cen, kterou musil být astronaut připraven zaplatit, tak jako ji platívali námořníci.

Bývalo zvykem - až příliš vyhlášeným -, že námořníci nacházeli útěchu i v jiných přístavech; naneštěstí se za hranicemi zemské oběžné dráhy nevyskytovaly tropické ostrovy plné snědých krasavic. Kosmická medicína pochopitelně tento problém řešila s nadšením sobě vlastním; lodní lékárna obsahovala přiměřené, třebaže zdaleka ne tak okouzlující náhražky.

Ještě než oficiálně předal službu, sestavil Bowman konečnou zprávu a přezkoušel, zda Hal odvysílal záznamy přístrojů za uplynulou směnu. Pak, pokud se mu zachtělo, ještě pár hodin četl nebo se díval na filmy; a o půlnoci chodíval spát - zpravidla bez jakékoli elektronarkózy.

Poolův program byl zrcadlovým obrazem programu Bowmanova, oba rozvrhy do sebe zapadaly bez sebemenšího tření. Oba muži byli plně zaměstnáni, byli oba příliš inteligentní a příliš dobře připraveni, než aby se začali hádat, takže let přešel v pohodlnou, zcela nevzrušivou rutinu, a toliko měnící se číslice na hodinách vyznačovaly tok času.

K nejvroucnějším přáním nevelké posádky na Discovery patřilo, aby nic neporušilo tento monotónní poklid po všechny týdny a měsíce, které měli před sebou.

/18/ NAPŘÍČ PLANETKAMI

Týden po týdnu, jako tramvaj, která se pevně drží kolejí své předurčené dráhy, putovala Discovery napříč Marsovou oběžnou dráhou a dál k Jupiteru. Na rozdíl od všech lodí, jež brázdí vzduch anebo vody na Zemi, nevyžadovalo její řízení téměř ani jediného dotyku. Její kurs byl dán gravitačními silami; nevyskytovaly se na něm nezmapované mělčiny, ani nebezpečné útesy, o které by se mohla rozbít. A vůbec už neexistovalo nebezpečí srážky s jinou lodí; mezi nimi a nekonečně dalekými hvězdami žádná loď nebyla - alespoň ne loď lidskou rukou vyrobená.

A přece ta oblast kosmu, do které nyní vnikali, zdaleka nebyla prázdná. Před nimi se prostíralo území nikoho, protkané stezkami více než jednoho miliónu planetek - z nichž jen pro necelých deset tisíc mohli astronomové přesně určit prvky drah. Jen čtyři z nich měly v průměru víc než stovku kilometrů; převážnou většinu tvořily pouhé obrovité balvany, volně se převalující na své dráze kosmickým prostorem.

Nic se s nimi nedalo podnikat; třebaže i nejmenší z nich by dokázala loď zničit, kdyby do ní narazila rychlostí desítek tisíc kilometrů za hodinu, přesto byla pravděpodobnost takové náhody zcela zanedbatelná. V průměru připadal v prostoru jeden planetoid na krychli o hraně půl druhého miliónu kilometrů; pomyšlením na to, že by se ve stejném bodu a hlavně ve stejném čase mohla ocitnout i Discovery, se posádka nijak netrápila.

K nejtěsnějšímu přiblížení ke známému planetoidu mělo dojít osmdesátého šestého dne letu. Neměl ani jméno - nesl jen číslo 7794; byl to padesátimetrový kamenný blok objevený observatoří na Luně v roce 1997 a s výjimkou paměti trpělivých počítačů v Ústavu pro sledování planetek okamžitě zase zapomenutý.

Když Bowman nastoupil službu, Hal mu ihned setkání připomněl - i kdy bylo jistě málo pravděpodobné, že by kapitán byl mohl zapomenout na jedinou předvídatelnou mimořádnou událost během celého letu. Jak dráha planetoidu na hvězdné obloze, tak i jeho souřadnice v okamžiku maximálního přiblížení byly již zobrazeny na planšetě. Obrazovka

obsahovala rovněž seznam plánovaných pozorování; čekalo je plno práce, až se 7794 mihne rychlostí sto třiceti tisíc kilometrů za hodinu kolem nich ve vzdálenosti pouhých čtrnácti set kilometrů.

Když Bowman požádal Hala o přenos z teleskopu, vyvstalo na obrazovce řiďounce tečkované hvězdné pole. Nic, co by se podobalo planetce, nebylo vidět; při maximálním zvětšení byly v zorném poli pouhé bezrozměrné světelné body.

"Prosil bych promítnout nitkový kříž," řekl Bowman. V mžiku naskočily čtyři tenké čárky, svírající ve svém neukončeném průsečíku drobounkou, nevýraznou hvězdičku. Dlouhé minuty si ji prohlížel a zvažoval, zda se Hal snad nezmýlil; pak spatřil, že se ona špetička světla pohybuje na hvězdném pozadí, i když rychlostí sotva postřehnutelnou. Byla vzdálena ještě téměř milión kilometrů - avšak i tento nepatrný pohyb prozrazoval, že v kosmických pojmech měřeno už byla téměř na dosah.

Když se o šest hodin později přišel do velitelské sekce podívat Poole, byl už planetoid 7794 stonásobně jasnější a pohyboval se na pozadí tak rychle, že o jeho identitě nemohlo být pochyb. Nebyl to už také pouhý světelný bod; začínal se jevit jako jasně viditelný kotouček.

Hleděli na ten obrázek plující jejich oblohou s pocity námořníků na dlouhé plavbě, kteří proplouvají těsně kolem břehů, u nichž nelze přistát. Třebaže jim bylo naprosto jasné, že planetoid 7794 je jen kus kamene, bez ovzduší a bez života, nemělo toto vědomí pražádný vliv na to, co cítili. Byl to jediný kousek pevné země, s kterým se měli možnost potkat na celé cestě k Jupiteru - dosud tři sta miliónů kilometrů vzdálenému.

Silným zvětšením dalekohledu mohli spatřit, že planetoid je velmi nepravidelného tvaru a že se zvolna otáčí a převaluje. Chvílemi vyhlížel jako zploštělá koule, chvílemi jako nahrubo upleskaná cihla; interval jeho rotace činil něco přes dvě minuty. Různobarevné světlejší a tmavší skvrny na jeho povrchu byly rozmístěny bez ladu a skladu, a když se plochy nebo odštěpky krystalické povahy zaleskly na slunci, jiskřily se jako vzdálená okna.

Míjel je teď rychlostí téměř padesát kilometrů za sekundu; na pozorování zblízka měli jen několik minut horečné činnosti. Automatické kamery pořizovaly desítky snímků, odrazy navigačního radaru byly pečlivě zaznamenávány pro následnou analýzu - a čas dovoloval vypustit pouze jednu impaktní sondu.

Sonda nenesla žádné přístroje; nic nemohlo vydržet za těchto kosmických rychlostí náraz při dopadu. Byl to pouhý brok vypálený z Discovery směrem, který protínal dráhu planetoidu.

Vteřiny zbývající do předpokládaného nárazu odtikávaly a Poole i Bowman čekali s rostoucím napětím. Pokus, i když byl dosti jednoduchý, měl změřit přesnost jejich zařízení až do krajnosti. Stříleli na cíl o průměru třicet metrů ze vzdálenosti půldruhého tisíce kilometrů...

Na ztemnělé části planetoidu náhle vybuchl oslnivý záblesk. Jejich brok dopadl meteorickou rychlostí; ve zlomku vteřiny byla veškerá jeho energie přeměněna v teplo. Zášleh rozžhavených plynů na krátký okamžik zazářil prostorem; na palubě Discovery kamery zaznamenávaly rychle slábnoucí spektrální čáry. Dole na Zemi je podrobí odborníci detailnímu zkoumání, vyhledají neomylné stopy žhnoucích atomů. A tak bude poprvé stanoveno povrchové složení kůry planetoidu.

Za hodinu už z planetky 7794 zbyla jen mihotavá hvězdička, už přestala být vidět jako kotouček. Když nastoupil Bowman příští směnu, zmizela úplně.

Byli opět sami; a sami zůstanou, dokud jim nevypluje vstříc nejbližší z Jupiterových satelitů, za tři měsíce od této chvíle.

/19/ PŘECHOD JUPITERA

Již ze vzdálenosti třiceti miliónů kilometrů se stal Jupiter nejnápadnějším objektem oblohy ve směru letu. Planeta nyní měla podobu bledého, lososově zbarveného kotouče asi polovičního rozměru ve srovnání s Měsícem pozorovaným ze Země a její temné rovnoběžné pásy mračen už byly jasně patrné. Rovinou Jupiterova rovníku se kyvadlovitě přesouvaly jako jasné hvězdy Io, Europa, Ganymed a Kallisto - světy, které by byly kdekoli jinde měly plná práva samostatných planet, avšak zde byly pouhými družicemi svého obrovitého pána.

V dalekohledu poskytoval Jupiter nádhernou podívanou - pestrá, mnohobarevná koule, jež zdánlivě vyplňovala celou oblohu. Postřehnout její skutečný rozměr bylo nemožné; Bowman si opakoval, že její průměr je jedenáctkrát větší než průměr Země, avšak po delší čas to byl pouhý číselný pojem bez skutečného významu.

Potom při probírce záznamů v Halových paměťových obvodech narazil při studiu na cosi, co dalo ohromujícímu měřítku planety naráz vystoupit v plné ostrosti. Byla to ilustrace, jež ukazovala celý zemský povrch, jakoby oloupaný a připíchnutý na disk Jupitera, tak jako se napínají zvířecí kožky. A na tomto pozadí se veškeré kontinenty a oceány Země nejevily větší, než je Indie za zemském glóbu.

Když Bowman použil největšího zvětšení dalekohledů na Discovery, vypadalo to, jako když je zavěšen nad poněkud zploštělou koulí a hledí doků na divadlo letcích mračen, rozmazaných rychlou rotací gigantického světa do souvislých pásů. Tu a tam ony pásy ztuhly do chomáčů a uzlů a seskupení barevných oblak, rozměrem se rovnajících celým kontinentům; jindy byly pospojovány dočasnými mosty dlouhými na tisíce kilometrů. Pod nimi bylo ukryto tolik materiálu, že by jím bylo možno vyvážit všechny ostatní planety v sluneční soustavě. A co ještě je asi pod nimi ukryto, přemítal Bowman.

Po této neklidné, bouřící oblačné střeše, provždy ukrývající skutečný povrch planety, přebíhaly občas tmavé okrouhlé obrazce. To přecházel některý z vnitřních měsíců přes vzdálené slunce a jeho stín klouzal v hlubinách pod ním po nestálé krajině Jupiterových mračen.

Už tady, dvacet miliónů kilometrů od povrchu Jupitera, se vyskytovaly další, mnohem menší měsíce. Byly to

však pouhé létající hory, měly jen několik desítek kilometrů v průměru a loď se neměla žádnému z nich přiblížit. každých pár minut sebral vysílač radaru všechnu sílu a vyslal nehlasné zahřmění energie; z prázdnoty se nevrátila žádná pulsující ozvěna odrazu od neznámých nových satelitů.

Co však přicházelo se stále rostoucí intenzitou, byl burácející Jupiterův vlastní rádiový hlas. Roku 1955, těsně před úsvitem kosmického věku, byly astronomové překvapeni, když zjistili, že Jupiter chrlí milióny kilowattů v desetimetrovém pásmu. Byl to jen syrový šum, související s věncem elektricky nabitých částic kroužícím okolo planety podobně jako Van Allenovy pásy obklopují Zemi, avšak v daleko větším měřítku.

Někdy za dlouhých hodin ve velitelské sekci naslouchával Bowman tomuto záření. Pouštěl je naplno, až byl celý prostor místnosti naplněn rachotivým a syčivým řevem; z tohoto pozadí se v nepravidelných intervalech vynořovala krátká zapísknutí a zapípání jako křik pomatených ptáků. Byly to mysteriózní hlasy, neměly nic společného s člověkem; a byly tak osamělé a absurdní jako mumlání příboje na pobřeží nebo vzdálený zvuk hromu kdesi za obzorem.

I při současné rychlosti přes sto padesát tisíc kilometrů za hodinu mělo Discovery trvat téměř dva týdny, než překoná oblast oběžných drah všech Jupiterových družic. Kroužilo kolem něho víc satelitů, než mělo Slunce planet; lunární observatoř objevovala každý rok nějaké nové, pořadník už dosáhl čísla šestatřicet. Nejkrajnější z nich - XXVII. měsíc - se pohyboval retrográdně po proměnlivé dráze devatenáct miliónů kilometrů od svého dočasného pána. Byla to kořist získaná v neustálém přetahování mezi Jupiterem a Sluncem, jelikož planeta ustavičně zachycovala tělesa z pásu planetoidů, měnila je v krátkodobé měsíce a po pár miliónech let je opět ztrácela. Jen vnitřní družice byly jeho trvalým vlastnictvím; ty Slunce nemohlo nikdy vyrvat z jeho moci.

Nyní tu tedy bylo nové sousto pro zápas soupeřících gravitačních polí. Discovery se stále větší rychlostí řítila k Jupiteru po složité orbitě propočtené před mnoha měsíci astronomy na Zemi a ustavičně kontrolované Halem. Čas od času udělovaly řídící trysky lodi automaticky drobné impulsy, na palubě sotva patrné, jimiž byla korigována trajektorie.

Zpět po rádiové lince k Zemi proudil nepřetržitý tok informací. Byli nyní tak vzdáleni od domova, že i při rychlosti světla trvalo signálu padesát minut, než tuto cestu vykonal. Třebaže jim celý svět hleděl zvědavě přes rameno, jejich očima a prostřednictvím jejich aparatur, jak se blíží k Jupiteru, trvalo téměř hodinu, než každá ze zpráv o objevech dosáhla domova.

Teleskopické kamery pracovaly nepřetržitě, jakmile loď proťala oběžné dráhy obřích vnitřních družic - každá z nich byla větší než Měsíc, každá byla neznámou zemí. Tři hodiny před Jupiterovým přechodem přes Slunce na jejich obloze míjela Discovery ve vzdálenosti pouhých třicet tisíc kilometrů satelit Europu a její přístroje byly zamířeny k blížícímu se světu, jenž ustavičně rostl, měnil se z koule v srpek a chvatně se přehoupl směrem k Slunci.

Bylo to pětatřicet miliónů čtverečních kilometrů území, které až dosud nebylo nikdy ničím víc, než pouhou špendlíkovou hlavičkou i pro největší dalekohledy. V několika minutách kolem něho proletí, musí tedy z přiblížení získat co nejvíce, zaznamenat veškeré informace, které jim budou dosažitelné. Na přehrávání v klidu budou mít ještě celé měsíce.

Zdáli vyhlížela Europa jako obrovská sněhová koule, odrážela světlo dalekého Slunce s pozoruhodnou intenzitou. I bližší pozorování tento dojem potvrdila, na rozdíl od prašného Měsíce byla Europa zářivě bílá a většina jejího povrchu byla pokryta jiskřivými pláty, které vypadaly jako ledovce uvízlé na souši. Téměř s jistotou se dalo soudit, že byly utvořeny z čpavku a vody, které jakýmsi omylem nezachvátil svým gravitačním polem sám Jupiter.

Jen podél rovníku bylo možno pozorovat holé skály; byla to neuvěřitelně rozervaná země nikoho, směsice skalisek a roklí tvořící temnější pás, jenž zcela obepínal celý ten malý svět. Viděli několik impaktních kráterů, ale ani stopy po vulkanické činnosti; Europa zřejmě nikdy neměla vlastní zdroje vnitřního tepla.

Byly tu, jak už bylo dlouho známo, jisté stopy ovzduší. Kdykoli měl temný okraj této družice zakrýt nějakou hvězdu, nastalo nejprve krátké zatemnění, dříve než hvězda pohasla. A v některých oblastech byly i náznaky mračen - patrně pouhá mlha z drobných kapiček čpavku nadnášená řiďounkými metanovými větry.

Stejně rychle, jako se Europa vynořila z nebes před nimi, zmizela opět za zádí; a nyní už před nimi byl Jupiter sám, vzdálen pouhé dvě hodiny letu. Hal překontroloval a ještě jednou pak zrevidoval s nesmírnou péčí trajektorii kosmické lodi; nebylo třeba nijak korigovat rychlost až do okamžiku maximálního přiblížení. Avšak třebaže tohle dobře věděli, pohled na obrovskou kouli nafukující se každou minutou znamenal nesmírné nervové vypětí. Bylo těžké uvěřit, že se Discovery neřítí rovnou na ni a že je nesmírné gravitační pole planety nestahuje dolů, do záhuby.

Nastal okamžik, kdy měli vypustit atmosférické sondy - podle všech předpokladů měly vydržet dostatečně dlouho, aby mohly vyslat informace zpod Jupiterovy oblačné přikrývky. Dvě zavalitá pouzdra, tvarem se podobající pumám, byla jemně vystrčena na orbity, které se po prvých několik tisíc kilometrů téměř ani neodchylovaly od dráhy Discovery.

Ale posléze sondy přece jen zvolna poklesávaly; a teď tedy konečně bylo možné i prostým okem spatřit to, o čem je Hal ujišťoval. Loď byla na tangenciální dráze, a nikoli na balistické křivce, neměla dopadnout, mířela oblast atmosféry. Je pravda, že rozdíl činil jen pár stovek kilometrů - tedy pouhé nic ve srovnání se sto čtyřiceti tisíci kilometry průměru planety - ale hlavní bylo, že postačoval.

Jupiter nyní vyplňoval celou oblohu; byl tak obrovský, že ho nebylo možno obsáhnout okem ani rozumem a oba dva se těchto pokusů také vzdali. Kdyby nebylo mimořádně pestré palety barev - červených a růžových odstínů, žlutí, lososových i karmínových tónů - v ovzduší pod nimi, byl by se Bowman cítil jako při nízkém letu nad souvislou oblačnou vrstvou Země.

Nyní, poprvé za celou cestu, měli ztratit z dohledu Slunce. Jakkoli pobledlé a scvrklé se jim teď jevilo, byl to přesto pro Discovery vytrvalý průvodce po všech pět měsíců, co opustili Zemi. Dráha lodi však směřovala do

Jupiterova stínu; brzy poletí nad temnou stranou planety.

Dva tisíce kilometrů před nimi se k nim řítil soumrakový pás; Slunce vzadu za nimi rychle klesalo do Jupiterových oblaků. Jeho záře se rozlévala po obzoru jako dva planoucí, dolů obrácené rohy, pak se stáhla a konečně pohasla a odumřela v barevné nádheře kratičkého požáru. Nadešla noc.

A přesto - svět pod nimi nebyl zcela temný. Přelévalo se přes něj fosforeskující světlo, které jasnělo každou minutou, jak se jejich oči přizpůsobovaly onomu pohledu. Matné řeky světla proudily od obzoru k obzoru jako světélkující brázdy lodí v nějakém tropickém moři. Tu a tam se slévaly do bazénů tekutého ohně, chvějícího se nesmírnými hlubinnými záškuby vyvěrajícími odkudsi ze skrytého Jupiterova srdce. Byl to pohled tak úchvatný, že by se byli Bowman s Poolem vydrželi dívat po celé hodiny; uvažovali, zda je to pouhý výsledek chemických a elektrických sil v onom vroucím kotli dole, nebo zda je to vedlejší produkt jakési fantastické formy života. Byly to otázky, nad nimiž vědci povedou spory snad ještě tehdy, až se novorozené století bude blížit svému konci.

Hlouběji a hlouběji se nořili do Jupiterovy noci a záře pod nimi stále jasněla. Kdysi přelétával Bowman severní Kanadu ve chvíli, kdy kulminovala polární záře; zasněžená krajina byla stejně mrazivá a zářivá jako teď tato pod nimi. A to byla ona arktická pustina, říkal si Bowman, o stovku stupňů teplejší než oblast, nad nimiž se řítili nyní.

"Signál ze Země rychle slábne," oznamoval Hal. "Dosáhli jsme první difrakční zóny."

Očekávali to - bylo to vlastně jedno z poslání výpravy, jelikož absorpce rádiových vln měla poskytnout cenné informace o Jupiterově atmosféře. Avšak nyní, když se skutečně dostali za planetu a měli tím odříznuto spojení se Zemí, přemohl je náhlý pocit osamocenosti. Rádiový soumrak měl trvat pouhou hodinu; pak se zase vynoří z Jupiterova stínu a obnoví styk s lidským rodem. Ale tato hodina bude nicméně nejdelší v jejich životech.

Přes své poměrné mládí byli Poole i Bowman veterány desítky kosmických cest, a přece si nyní připadali jako nováčci. Pokoušeli se teď jako první vůbec o něco, co nikdo před nimi nevykonal; ještě nikdy necestovala žádná loď takovou rychlostí a nevystavila se tak intenzívnímu gravitačnímu poli. Sebemenší omyl v navigaci v tomto kritickém okamžiku by znamenal vyslat Discovery plnou rychlostí k hranicím sluneční soustavy, mimo jakoukoli možnost záchrany.

Pomalé minuty se líně vlekly. Jupiter byl v tuto chvíli svislou stěnou fosforeskujícího lesku, pnoucí se donekonečna nad nimi - a loď šplhala přímo vzhůru podél jeho zářící tváře. Třebaže věděli, že se i pro Jupiterovu gravitační sílu pohybují příliš rychle, než aby je dovedla uchvátit, přece jen bylo těžké uvěřit, že se Discovery nestane satelitem tohoto nestvůrného světa.

Konečně daleko vpředu zaplálo při horizontu světlo. Vynořovali se ze stínu a směřovali za Sluncem. A téměř v témže okamžiku oznámil Hal: "Mám opět rádiové spojení se Zemí. Jsem také rád, že vám mohu říci, že manévr obratu byl úspěšně ukončen. K Saturnu zbývá sto šedesát sedm dní, pět hodin a jedenáct minut letu."

Nelišilo se to od propočtu ani o celou minutu; oblet byl uskutečněn s neúchylnou přesností. Discovery se jako kulička na stolku kosmické herny odrazila od pohybujícího se gravitačního pole Jupitera a získala odrazem navíc ještě pohybovou energii. Aniž spotřebovala sebemenší množství paliva, zvýšila rychlost o několik tisíc kilometrů za hodinu.

Zákony mechaniky nebyly přesto nijak porušeny; příroda mívá účty v dobrém pořádku a Jupiter ztratil na pohybové energii přesně tolik, kolik Discovery získala. Planeta byla přibrzděna - avšak vzhledem k tomu, že její hmota byla sextiliónkrát větší než hmota lodi, změna v její rychlosti a dráze byla příliš malá, než aby ji bylo možno změřit. Ještě nenadešel čas, kdy by člověk dokázal poznamenat svou činností samu sluneční soustavu.

Světlo kolem nich se rychle projasňovalo a zmenšené Slunce se znovu vyhouplo na Jupiterovu oblohu. Poole a Bowman mlčky napřáhli paže a stiskli si ruce.

Ještě tomu ani nemohli uvěřit, avšak první část jejich poslání již byla v bezpečí za nimi.

/20/ SVĚT BOHŮ

S Jupiterem však dosud nebyli vypořádáni. V dáli za nimi se dostávaly sondy, jež Discovery vypustila, do kontaktu s atmosférou.

Jedna z nich se neozvala vůbec, pravděpodobně vstoupila do atmosféry pod příliš příkrým úhlem a shořela dřív, než mohla vyslat nějaké zprávy. Druhá byla úspěšnější; zařízla se do nejvyšších vrstev ovzduší Jupitera, prolétla jimi a opět vyklouzla do kosmické prázdnoty. Jak předpokládal její program, ztratila průletem na rychlosti tolik, že znovu padala po veliké elipse k planetě. O dvě hodiny později vstoupila opět do atmosféry na osvětlené straně planety - rychlostí sto deset tisíc kilometrů za hodinu.

V mžiku byla zahalena obalem žhnoucích plynů a rádiové spojení bylo přerušeno. Nastaly minuty nervózního očekávání pro oba pozorovatele ve velitelské sekci. Neměli jistotu, že sonda vstup do atmosféry přežije a že ochranný keramický štít neshoří docela ještě dříve, než bude brzdění ukončeno. Pokud by k tomu došlo, vypařily by se přístroje ve zlomku vteřiny.

Avšak štít vydržel dostatečně dlouho, aby planoucí meteorit mohl zklidnit svůj pohyb. Spečené zbytky byly pa odhozeny, robot vysunul antény a počal se rozhlížet svými elektronickými smysly kolem dokola. Na palubě Discovery, nyní již téměř čtyři sta tisíc kilometrů vzdálené, začaly přijímače zaznamenávat první autentické zprávy z Jupitera.

Tisíce kmitů v každé vteřině informovalo o složení ovzduší, tlaku, teplotě, magnetických polích, radioaktivitě a desítkách dalších faktorů, které dokáží rozplést teprve pozemští odborníci. Jedné z přijatých zpráv však bylo možno porozumět ihned; byl to televizní obraz, s přesně reprodukovanými barvami, vysílaný padající sondou.

První pohled se objevil, když robot už ukončil fázi vstupu do atmosféry a odhodil ochranný štít. Vše, co bylo vidět, byla žlutavá mlha posetá šarlatovými skvrnami, jež se míhaly kolem kamery závratnou rychlostí - proudily vzhůru, zatímco sonda padala rychlostí několika set kilometrů za vteřinu.

Mlha houstla; nebylo možno odhadnout, zda kamera vidí na vzdálenost několika centimetrů nebo několika kilometrů, jelikož tu nebyly detaily, na něž by se mohlo oko zaostřit. Zdálo se už, že alespoň pokud jde o televizní systémy, skončí pokus neúspěchem. Zařízení pracovalo, avšak v této mlhavé, turbulentní atmosféře se nemělo nač dívat.

A pak, zcela náhle, opar zmizel. Sonda zřejmě prolétla spodní základnu silné vrstvy mračen a vynořila se do jasné zóny pod nimi - snad do oblasti téměř čistého vodíku s ojediněle rozptýlenými krystaly čpavku i když bylo stále ještě vyloučeno odhadnout měřítko obrazu, zabírala kamera zřejmě prostor mnoha kilometrů.

Byl to pohled tak cizí, že byl pro oči zvyklé pozemským tvarům a barvám po chvíli bez jakéhokoli významu a smyslu. Daleko, daleko dole leželo nezměrné, pestře zlaté moře, zjizvené rovnoběžnými hřbety, jež mohly zcela dobře být i hřebeny gigantických vln. Chyběl však jakýkoli pohyb; měřítko bylo příliš velké, než aby ho bylo možno rozpoznat. A pak nemohla tato zlatistá krajina představovat oceán, neboť to bylo ještě příliš vysoko v Jupiterově atmosféře. Byla by to mohla být toliko další vrstva mračen.

A nato kamera zachytila pohled, v mučivě nezřetelných dálavách, na cosi nesmírně zvláštního. Mnoho kilometrů daleko se zlatavý terén zvedal do podivuhodně symetrického kužele, podobného vulkanickému kopci. Špička kužele byla obtočena kruhem malých, nadýchaných obláčků - všechny byly přibližně stejné velikosti, všechny zřetelně samostatné a navzájem spojené. Bylo na nich něco znepokojujícího a nepřirozeného - pokud pojem "přirozený" mohl vůbec být v tak ohromujícím panoramatu užit.

Poté se sondy zmocnil nějaký proud v rychle houstnoucí atmosféře a smýkl jí do jiné polohy; po několik vteřin se na obrazovce neukázalo nic než zlaté šmouhy. Pak se sonda opět ustálila; "moře" bylo mnohem blíže, avšak stejně záhadné jako předtím. Bylo teď možno pozorovat, že tu a tam je porušovaly temnější stíny, které by byly mohly být otvory nebo mezerami vedoucími k ještě hlubším vrstvám ovzduší.

Sondě nebylo souzeno dosáhnout jich. Každým kilometrem se hustota plynu zdvojnásobovala a tlak rostl, jak klesala níž a níž k skrytému povrchu planety. Bylo to stále ještě vysoko nad oním tajuplným mořem, když obrazovka varovně blikla a pak obraz zmizel v tom okamžiku, kdy prvního pozemského zvěda rozdrtila váha desítek kilometrů atmosféry nad ním.

Poskytl za svůj krátký život pohled snad na pouhou jednu miliontinu planety a zdaleka se nepřiblížil skutečnému Jupiterovu povrchu tam dole, v stokilometrových hlubinách mlh. Když obraz pohasl, Bowman i Poole zůstali jen tiše sedět a nedokázali než převracet v hlavách tutéž myšlenku.

Ve starověku to bylo spíše dílem náhody než rozmyslu, když pojmenovali tento svět podle vládce nad všemi bohy. Byl-li tam dole život, jak dlouho potrvá, než bude moci být odhalen? Ale i pak, kolik staletí bude musit uplynout, než budou moci lidé následovat tohoto prvého průkopníka - a v jaké vůbec lodi?

Avšak tyto problémy před Discovery a její posádkou nestály. Jejich cílem byl svět ještě podivnější, bezmála dvakrát tak daleko od Slunce - tam za osmi sty milióny kilometry úděsné prázdnoty navštěvované toliko kometami.

IV/ Hlubina

/21/ NAROZENINY

Staré známé tóny gratulační písničky, vyslané rychlostí světla miliardu kilometrů do prostoru, doznívaly mezi obrazovkami a panely kontrolní sekce. Dosti sebevědomě se tvářic Poolovic rodina, shromážděná kolem dortu na Zemi, zmlkla a naráz bylo ticho.

Pak pronesl Poole starší ochraptěle: "No, Franku, nic jiného mě teď nenapadá, co bych ti mohl říct, než že jsme v myšlenkách s tebou a že ti přejeme ty nejkrásnější narozeniny v životě."

"Dej na sebe pozor, prosím tě," vpadla mu do řeči paní Poolová se zaštkáním. "Pánbůh tě opatruj."

Ozvalo se sborové "Na shledanou" a komunikační obrazovka potemněla. Je to divné pomyšlení, říkal si Poole, že tohle všechno se stalo před více než půlhodinou; teď už se rodina zase rozešla a jednotliví členové jsou na míle daleko od sebe. Svým způsobem však bylo to opožďování času, třebaže působilo i tíživě, současně také dobrodiním. Jako každý člověk oné doby považoval Poole za jednu z jistot, že může hovořit s kýmkoli na Zemi, kdykoli se mu zachce. Nyní už to neplatilo a těžce to doléhalo na jeho psychiku. Jeho odloučení nabývalo nových rozměrů a téměř všechny emocionální svazky byly napínány nad mez únosnosti.

"Omlouvám se, že ruším oslavy," řekl Hal, "ale je tu problém."

"Jaký?" otázali se současně Bowman i Poole.

"Mám potíž s udržováním kontaktu se Zemí. Závada je v montážní jednotce AE-35. Moje centrum pro prevenci defektů signalizuje, že během dvaasedmdesáti hodin může jednotka vypovědět službu."

"Podíváme se na to," odpověděl Bowman. "Promítni nám optické zaměření."

"Tady je, Dave. Dosud je zcela v pořádku."

Na planšetě se ukázal dokonalý srpek, velice jasný na pozadí téměř bez hvězd. Byl pokryt oblaky, nejevila se na něm ani jediná geografická podrobnost. Na první pohled by bývalo vskutku možné splést si ho s Venuší.

Avšak už druhý pohled by onen první dojem opravil, neboť hned vedle byl Měsíc, jejž Venuše nemá, skutečný Měsíc - velikostí rovný čtvrtině Země a přesně v téže fázi. Bylo lehké si představit, že obě tělesa jsou jako

matka a dítě, jak věřívalo mnoho astronomů až do chvíle, kdy svědectví lunárních vzorků prokázalo mimo pochybnost, že Měsíc nebyl nikdy součástí Země.

Poole a Bowman půl minuty mlčky studovali plansetu. Tento obraz se k nim dostával z dlouhoohniskové televizní kamery namontované na okraji velké rádiové mísy; nitkový kříž v jeho středu ukazoval přesnou orientaci antény. Pokud by svazek paprsků, tenký jako tužka, nebyl zamířen přesně na Zemi, nemohli by přijímat ani vysílat. Zprávy v obou směrech by míjely cíl a vystřelovaly by, nespatřeny a neslyšeny, ven ze sluneční soustavy do hlubin prázdnoty. Pokud by vůbec byly přijaty, stalo by se tak až po staletích - a jejich příjemcem by nebyl člověk.

"Víš, v čem je závada?" zeptal se Bowman.

"Objevuje se jen občas, lokalizovat ji se mi nepodařilo. Ale zdá se, že je v montážní jednotce AE-35."

"Jaký postup navrhuješ?"

"Nejlepší by bylo nahradit ji záložní jednotkou, abychom ji mohli přezkoušet."

"O.K. - vykopíruj výkres."

Informace bleskla na planšetě; současně vyklouzl ze štěrbiny pod ní arch papíru. Přes všechna elektronická zobrazení nastávaly okamžiky, kdy byla stará dobrá papírová kopie nejpraktičtějším druhem záznamu.

Bowman chvíli studoval plán a pak hvízdl.

"Tos měl říct hned," pravil. "To znamená jít ven z lodi."

"Omlouvám se," odpověděl Hal. "Předpokládal jsem, že víš, že jednotka AE-35 je na vnější konstrukci antény."

"Asi jsem to věděl tak před rokem. Jenže tady na palubě je asi osm tisíc subsytémů. Ale stejně to vypadá na jednoduchou operaci. Chce to jen otevřít panel a novou jednotku tam zasunout."

"Mně se to docela líbí," řekl Poole jako člen posádky určený k rutinním pracovním úkonům ve vnějším prostoru. "Nemám nic proti změně krajiny. Neber to osobně, prosím tě."

"Ověříme si, jestli s tím bude souhlasit řídící středisko," řekl Bowman. Několik vteřin seděl mlčky a uspořádával si myšlenky, pak začal diktovat zprávu.

"Řídícímu středisku, volá Xaver David jedna. V dva nula čtyři pět signalizovalo centrum pro prevenci defektů v palubním počítači devět tři nuly možnou závadu v montážní jednotce Adam Eva tři pět do sedmdesáti dvou hodin. Žádám přezkoušení funkcí telemetrických systémů ve vašem monitoru. Doporučuji ověření montážní jednotky na vašem simulátoru lodních systémů. Potvrďte souhlas s naším záměrem vystoupit do kosmického prostoru a vyměnit jednotku Adam Eva tři pět, ještě než dojde k závadě. Řídícímu středisku, volá Xaver David jedna, relace dva jedna nula tři skončeno."

Po létech praxe dokázal Bowman v okamžiku přejít na tento žargon - který kdosi jednou překřtil na techničtinu - a opět zpátky k normální řeči, aniž mu nějak zaskřípalo v duševních převodových soukolích. Teď už se nedalo dělat nic než vyčkávat na potvrzení, které může přijít nejdříve za dvě hodiny, až signál proletí tam a zpět napříč oběžnými drahami Jupiteru a Marsu.

Souhlas přišel, právě když se Bowman pokoušel, bez valného úspěchu, pobít Hala v jedné z geometrických skládanek, které měl mezi jinými hrami uloženy v paměti.

"Xaver David jedna, volá řídící středisko, potvrzujeme příjem vašeho dva jedna nula tři. Prověřujeme vaše telemetrické údaje na simulátoru letu a podáme vám zprávu.

Souhlasíme s výstupem do KP a s výměnou jednotky Adam Eva tři pět ještě před možným selháním. Vypracováváme test ke kontrole vadné jednotky."

Když se vypořádal s vážným služebním úkolem, uchýlil se operační důstojník k normální angličtině.

"Litujeme, chlapci, že vás potkala tahle obtíž, a nechtěli bychom vám přidělávat další. Ale jestli by vám to vyhovovalo ještě před výstupem do KP, je tu žádost z Informační agentury. Chtějí, abyste krátce pověděli na záznam, jaká je vaše situace, a vysvětlili, nač tam vlastně AE pětatřicítka je. Je to určeno pro hlavní zprávy. Ať to vypadá co nejklidněji, jak to nejlíp dokážete. Mohli bychom to samozřejmě udělat sami - jenže z vašich úst to bude mnohem přesvědčivější. Doufám, že vám to nijak nezasáhne do společenského dění na lodi. Xaver David jedna, volá řídící středisko, relace dva jedna pět pět skončeno."

Bowman se musel chtě nechtě prosbě usmát. Bývaly chvíle, kdy Země prokazovala podivuhodnou necitlivost a nedostatek taktu. Namouduši to řekli! "Ať to vypadá co nejklidněji."

Když Poolovi skončil spánkový interval a přišel za ním, strávili deset minut sestavováním a vybrušováním odpovědi. V prvních fázích letu bylo žádostí všech sdělovacích prostředků bezpočet, braly jakékoli interviewy, takřka cokoli, co byli ochotni povídat. Avšak jak týdny míjely bez zvláštních událostí a jak se časová prodleva zvětšovala z několika minut na více než hodinu, zájem postupně opadal. Od obletu Jupitera, tedy déle než měsíc, nebyly relace pro hlavní zprávy více než tři čtyři.

"Řídícímu středisku volá Xaver David jedna. Máme pro vás vyjádření pro novináře.

Dnes v časných hodinách vznikl jistý technický problém menšího rozsahu. Palubní počítač HAL-9000 předpověděl selhání montážní jednotky AE-35.

Je to malá, ale zato životně důležitá složka komunikačního systému. Ustaluje zaměření naší hlavní antény k Zemi v rozmezí několika tisícin obloukového stupně. Tato přesnost je nezbytná, jelikož při naší současné vzdálenosti od Země, která činí více než jednu miliardu kilometrů, je Země jen slabá hvězdička a velice úzký vlnový svazek, na kterém vysíláme, by ji lehko mohl minout.

Anténa sleduje nepřetržitě Zemi a je k ní nastavována motory ovládanými ústředním počítačem. Povely pro tyto motory přicházejí prostřednictvím montážní jednotky AE-35. Dala by se přirovnat k nervové uzlině v těle, která tlumočí povely z mozku jednotlivým svalům v končetině. Přestane-li nerv předávat správně signály, je končetina

ochromena. V našem případě by mohlo selhání jednotky AE-35 znamenat, že anténa začne ukazovat nazdařbůh. Byl to běžný defekt hlubinných kosmických sond v minulém století. Dosáhly často sousedních planet, ale pak nevyslaly žádné informace jen proto, že jejich anténa nedokázala lokalizovat Zemi.

Příčinu současné závady dosud neznáme, ale situace není naprosto vážná, není také důvod k jakémukoli znepokojení. Máme na palubě dvě záložní jednotky AE-35 a každá má minimální předpokládanou životnost dvacet let, takže pravděpodobnost, že by i druhá AE-35 měla poruchu během našeho letu, je zcela zanedbatelná. Kromě toho, budeme-li schopni stanovit příčinu současných potíží, budeme patrně schopni jednotku opravit.

Frank Poole, který je speciálně vycvičen pro tento typ prací, vystoupí z lodi do kosmického prostoru a vadnou jednotku nahradí jednotkou záložní. Současně použije této příležitosti, aby prohlédl trup a opravil nějaké mikropunktury, které nestály za samostatný výstup.

Nehledě k této drobné obtíži, probíhá let bez mimořádných událostí a bude tak zřejmě probíhat i dále.

Xaver David jedna volá řídící středisko, relace dva jedna nula čtyři skončena."

/22/ VÝSTUP

Kabinky pro výstup do prostoru neboli "kapsle" měly na Discovery podobu koulí o průměru asi tři metry, operátor seděl u vystouplého okna, jež mu poskytovalo výborný výhled. Hlavní raketový motor vytvářel tah rovný asi jedné pětině zemské tíže - to právě tak stačilo, aby se kapsle mohla na Měsíci vznášet - a malé polohové trysky soužily k řízení. z prostoru bezprostředně pod oknem vyčnívaly dvě soupravy článkových kovových chapadel, jedna pro hrubé práce, druhá pro jemnější manipulace. Byla tam i výsuvná hlava s rozmanitými automatickými nástroji, jako například šroubováky, kladivy, pilami a vrtáky.

Kapsle nebyly právě nejelegantnější dopravní prostředky vzešlé z lidské dílny, ale byly zcela nezbytné pro jakoukoli konstrukční i opravářskou práci ve vakuu. Byly obvykle křtěny ženskými jmény, snad s přihlédnutím k faktu, že jejich osobnost byla do jisté míry nevypočitatelná. Trio na Discovery se jmenovalo Anna, Betty a Clara.

Jakmile si oblékl svůj osobní kosmický skafandr - svou poslední obrannou linii - a vsoukal se do kapsle, strávil Poole deset minut pečlivou kontrolou řízení. Zafrkal řídícími tryskami, zacvičil chapadly, přesvědčil se o zásobách kyslíku, paliva a elektrické energie. Teprve když byl úplně uspokojen, zavolal rádiem Hala. Třebaže Bowman byl připraven ve velitelské sekci, nezasahoval, pokud by nedošlo k nějaké zjevné chybě nebo závadě.

"Volá Betty. Zahájit odčerpávání."

"Odčerpávání zahájeno," opakoval Hal. Vzápětí uslyšel Poole dusání pump a drahocenný vzduch byl odsáván z přechodové komory. Zprvu začalo ve vnějším tenkém plášti kapsle cinkat a praskat, pak asi po pěti minutách Hal ohlásil:

"Odčerpávání ukončeno."

Poole naposledy přehlédl nevelkou kontrolní desku. Vše bylo v dokonalém pořádku.

"Otevřít závěr přechodové komory," nařídil.

Opět Hal zopakoval instrukce; v kterémkoli stadiu by bylo stačilo, aby Poole zavolal "Stůj!", a počítač by byl přípravné sekvence okamžitě zastavil.

Stěna lodi nad ním se rozestoupila. Poole ucítil, jak se kapsle lehce zakolébala, když poslední řiďounké zbytky vzduchu prchaly do prázdnoty. Pak vyhlédl ven, na hvězdy - a náhoda tomu přála - na drobounký zlatý disk Saturna, dosud sedm set miliónů kilometrů vzdálený.

"Kapsli vysunout."

Velice pomalu se kolejnice, na níž byla kapsle zavěšena, vysunula otevřenými dveřmi, až byla kapsle posléze zcela mimo trup lodi.

Poole zažehl na půl sekundy hlavní trysku, kapsle volně sjela ze závěsné tyče a stala se konečně na ničem nezávislým tělesem obíhajícím po své vlastní dráze Slunce. Poole teď neměl s Discovery žádné spojení - ani pojistné lano ne. Zřídkakdy se stalo, že by s kapslí byl nějaký problém; a i kdyby byl jakkoli uvízl, byl by mu Bowman snadno mohl přispěchat na pomoc.

Betty hladce reagovala na řízení; nechal ji vyplout na třicet metrů od lodi, potom setrvačný pohyb zarazil protisměrným zážehem a otočil ji, takže hleděl zpět k Discovery. A pak započal s poutí po přetlakové části trupu.

Jeho prvním cílem byla odtavená ploška o průměru asi centimetr, s drobounkým středovým kráterem. Prachová částice, která v tomto místě do pláště narazila rychlostí téměř dvě stě tisíc kilometrů za hodinu, byla dojista menší než špendlíková hlavička, a díky své obrovité kinetické energii se v mžiku vypařila. jak tomu často bývalo, vypadal kráter, jako by byl utvořen jakousi explozí z nitra lodi; při těchto rychlostech se materiály chovají prapodivně a pravidel mechaniky zdravého rozumu tu lze použít jen zřídka.

Poole si oblast pečlivě prohlédl, pak ji přestříkl těsnicím sprayem z tlakového zásobníku v příslušenství kapsle. Kaučukovitá bílá tekutina potáhla kovový obal lodi a pohled na kráter zakryla. Nad průrazem se vyklenula veliká bublina, která praskla, když dorostla průměru asi patnácti centimetrů, poté ještě jedna mnohem menší, a ta splaskla, když rychle tuhnoucí lepidlo dokonalo své dílo. Soustředěně ono místo po několik minut pozoroval, avšak nic dalšího už se neobjevilo. Pro úplnou jistotou však nanesl ještě druhou vrstvu postřiku; poté se vydal k anténě.

Chvíli trvalo, než obeplul kulový přetlakový trup Discovery, neboť nikdy neudělil kapsli rychlost větší než několik málo decimetrů za sekundu. Neměl naspěch a pohybovat se v tak těsné blízkosti lodi větší rychlostí y bylo nebezpečné. Musel pečlivě hlídat všemožná čidla a nosiče přístrojů, které z trupu na nejneočekávanějších místech vyčnívaly, a musel sledovat i plamen vlastní trysky. Byl by dokázal způsobit nemalou škodu, kdyby náhodou zasáhl některou křehčí část výstroje na povrchu lodi.

Když konečně dosáhl dálkové antény, zhodnotil pečlivě svou polohu a celkovou situaci. Velká číše antény se zdála mířit přímo k Slunci, neboť Země byla nyní téměř v jedné čáře se slunečním diskem. Nosná konstrukce antény i s orientačním zařízením byla proto v naprosté tmě, skryta ve stínu velkého kovového talíře.

Poole se k němu blížil zezadu; dbal pečlivě, aby se nedostal před ten mělký parabolický reflektor a aby Betty nevstoupila do cesty vlnovému svazku a nezpůsobila tak dočasné, nicméně nepříjemné ochromení kontaktu se Zemí. Neviděl nic ze zařízení, jež se vdal opravit, až do okamžiku, kdy zapjal světlomety a zaplašil stíny.

Tam pod onou malou kovovou destičkou tkvěla příčina jejich potíží. Destička byla zajištěna čtyřmi bezpečnostními maticemi a stejně jako celá jednotka AE-35 byla konstruována tak, aby umožnila snadnou demontáž, takže Poole nepředpokládal žádné problémy.

Bylo nicméně zřejmé, že práci nelze vykonat z kapsle. Nejenže bylo manévrování v blízkosti jemných, téměř pavučinovitých struktur antény spojeno s rizikem, ale i Bettiny řídící trysky by byly snadno mohly prorazit odrazovou plochu velkého zrcadla radioteleskopu, tenkou jako papír. Bylo třeba zastavit kapsli ve vzdálenosti alespoň sedm metrů a vystoupit jen ve skafandru do prostoru. Rukou v rukavici ostatně odmontuje jednotku mnohem rychleji než Bettinými manipulátory.

O tom všem informoval důkladně Bowmana, který dvakrát přezkušoval každou fázi operace dříve, než byla realizována. Třebaže tohle byl zcela obyčejný, rutinní výkon, v prostoru neplatilo nic za samozřejmé a nebylo možno přehlédnout ani sebemenší detail. Za výstupu neexistovaly takové věci jako "menší" omyly.

Dostal k operaci souhlas a zaparkoval tedy kapsli šest a půl metru od základny nosiče antény. Nebylo nebezpečí, že by se mohla vzdálit do vesmíru, přesto však vysunul chapadlo manipulátoru a sevřel jím jednu z mnoha příčlí žebříků strategicky rozmístěných po celé vnější straně trupu.

Poté přezkoumal systémy svého skafandru, a když se dokonale ubezpečil, že je vše v pořádku, vypustil z kapsle vzduch. Ve chvíli, kdy atmosféra z Betty odsyčela do kosmického vakua, vytvořil se kolem něho nakrátko obláček ledových krystalů a zamlžil na okamžik hvězdy.

Ještě jednu věc musel udělat, než kapsli opustil. Přepnul řízení z manuálního na dálkové a tak svěřil Betty pod kontrolu Halovi. Bylo to běžné bezpečnostní opatření; třebaže byl k Betty připoután ještě nesmírně pevným pružným lankem, sotva silnějším než tkanice, věděl dobře, že i ta nejlepší bezpečnostní lana mohou selhat. Vypadalo by dosti hloupě, kdyby kapsli potřeboval a nedokázal by si ji přivolat prostým příkazem Halovi.

Vstupní dveře kapsle se otevřely a Poole zvolna vyplul do ticha vesmíru; bezpečnostní lanko se za ním zvolna odvíjelo. Zachovávat klid - žádné rychlé pohyby - zastavovat se a rozmýšlet - to byla pravidla extravehikulárního pohybu. Pokud je člověk respektoval, nikdy neměl s ničím potíže.

Chytil se jednoho z držadel na Bettině povrchu a vytáhl záložní jednotku AE-35 z vaku, kde ji kapsle nesla jako klokan. Nezdržoval se vybíráním nástrojů z příslušenství kapsle, tak jako tak většina z nich nebyla uzpůsobena pro použití lidskou rukou. Všechny stavitelné klíče a hasáky, které by mohl potřebovat, už měl zavěšeny na opasku.

Zlehka se odrazil a splýval ke konstrukci kardanova závěsu velké miskovité antény, která se jako obří talíř tyčila nad ním a zastiňovala mu Slunce. jeho vlastní dvojitý stín vykreslený Bettinými reflektory se míhal po vypouklém dně a vytvářel fantastické obrazce podél jeho dráhy mezi oběma hlavními traverzami. Avšak tu a tam spatřoval ke svému překvapení, že rub velkého rádiového zrcadla jiskří oslnivými světelnými body.

Uvažoval o nich během oněch několika vteřin tichého letu, a pak si uvědomil, co vlastně znamenají. Během cesty musel být reflektor mnohokrát zasažen mikrometeority; drobounkými kráterky teď viděl prosvítat Slunce. Vesměs však byly příliš nepatrné na to, aby nějak podstatněji ovlivnily funkci celého systému.

Velice pomalu doplul až ke konstrukci a napřaženou paží zdusil náraz; chopil se traverzy dříve, než se mohl opět odrazit. Rychle se připjal za pás k nejbližšímu držadlu; o tento záchyt se bude moci vzepřít, až bude potřebovat použít nástrojů. Poté stanul, popsal Bowmanovi situaci a zvažoval, co podnikne nyní.

Měl jistou obtíž; stál - nebo vlastně plul - si ve světle, a tak neviděl dobře na jednotku AE-35, kterou si zastiňoval. Nařídil tedy Halovi, aby posvítil poněkud stranou, takže po několika opravách se mu podařilo získat o něco rovnoměrnější osvětlení světlem odraženým od rubu anténní paraboly.

Po několik okamžiků studoval malý kovový průvlak s jeho čtyřmi jistícími matkami. Pak si zabručel "Při zjištění manipulace neoprávněnými osobami pozbývá záruka výrobce platnosti", přeštípl dráty a začal matky odšroubovávat. Měly standardní rozměr, odpovídající rozměru bezmomentního klíče, který k demontáži měl. Pérový mechanismus uvnitř nástroje absorboval reakci uvolňovaných šroubů, takže operátor neměl tendenci se začít točit v opačném smyslu.

Všechny čtyři matky povolily bez nesnází a Poole je pečlivě uložil do šikovně řešené kapsičky. (Kdosi už vyslovil prognózu, že jednoho dne bude mít Země stejný prstenec jako Saturn, složený výhradně z poztrácených nýtů, závlaček, ba i kusů nářadí, které ulétly nepozorným orbitálním montérům. Kovové víčko bylo jakoby přilepené, a Poole se trochu polekal, že snad došlo ke svaření za studena; ale po několikerém poklepání se přece jen uvolnilo a Poole je hned přichytil k anténní konstrukci velkou krokodýlovou svorkou.

A nyní už viděl obvody jednotky AE-35. Měly tvar tenké destičky, velké asi jako pohlednice, zasunuté do štěrbiny tak, že ji bylo právě možno uchopit. Jednotka byla uchycena dvěma přídržkami a měla držadélko k snadnější výměně.

Avšak stále ještě byla v činnosti, dodávala anténě impulsy, které udržovaly přesné nastavení na vzdálenou špendlíkovou hlavičku Země. Kdyby teď byla vytažena, ustalo by jakékoli ovládání a talíř antény by se pootočil zpět a zaskočil by do nulové azimutální polohy, zamířil by ve směru osy Discovery. To by mohlo být nebezpečné; při otočce by do něho mohl narazit.

K tomu, aby se Poole tomuto riziku vyhnul, stačilo pouze přerušit proud k automatice anténní paraboly; pak se už anténa nepohne, leda že by do ní Poole sám strčil. Nebezpečí, že by ztratili Zemi během oněch několika minut,

které mu zabere výměna jednotky, nebylo; za tak krátký okamžik se jejich cíl nijak výrazně neposune na hvězdném pozadí.

"Hale," zavolal Poole rádiem, "chystám se vyjmout jednotku. Vypni proud do celého anténního systému."

"Proud do anténního systému vypnut," odpověděl Hal.

"Pozor, vysouvám jednotku, teď!"

Karta vyklouzla ze štěrbiny bez jediného zadrhnutí; nevzpříčila se, ani nezachytla některým z desítek pérových kontaktů. V minutě byla na místě záložní jednotka.

Ale Poole nehazardoval. Odstrčil se trochu od anténní konstrukce pro případ, že by se ta obrovská mísa nějak splašila, až bude obnovena dodávka proudu. Když byl z jejího dosahu a v bezpečí, zavolal Hala: "Nová jednotka by už měla fungovat. Zapni zase proud."

"Proud zapnut," odpověděl Hal. Anténa zůstala nehybná jako skála.

"Proveď zkoušky na pravděpodobné defekty."

Mikroskopické pulsy se rozběhly složitými obvody jednotky, tam i zpět, přezkoumávaly, kde by mohlo nastat selhání, zkoušely tisíce složek jednotky, zda jsou všechny v mezích svých určených tolerancí. Desítky rakových zkoušek ovšem proběhly, ještě než jednotka vůbec opustila továrnu; jenže to bylo už před dvěma roky a více než tři čtvrti miliardy kilometrů daleko. Často bylo zcela nemožné pochopit, jak vůbec může selhat složka konstruovaná v pevné fázi; a přece se to někdy stávalo.

"Funkce jednotky plně prověřeny, bez závad," oznámil Hal po necelých deseti vteřinách. Za tu dobu provedl tolik zkoušek, jaké by musela dělat celá armáda lidských kontrolorů.

"Výborně," řekl s uspokojením Poole. "Přimontuju teď víko."

Často skrývala tato část extravehikulární činnosti nejvíce nebezpečí; když už byla práce hotova a mělo se už jen začisťovat a vrátit se do lodi - tehdy docházelo k chybám. Jenže Frank Poole by nebyl nastoupil tento let, kdyby byl málo pečlivý a svědomitý. Nespěchal, a tak třebaže mu jedna z jisticích matic téměř odlétla, zachytil j, ještě než e vzdálila na celý jeden metr.

O patnáct minut později už s kapslí zacouvával do její kosmické garáže s uspokojením, že odvedl dílo, které už se nebude muset předělávat.

Jenže v tom se bohužel mýlil.

/23/ DIAGNÓZA

"Chceš snad říct," vykřikl Frank Poole spíše překvapeně než s nelibostí, "že všechna ta práce byla na nic?"

"Vypadá to tak," odpověděl Bowman. "Všechny testy na té jednotce jsou výborné. Ani při dvousetprocentním přetížení nic neukazuje na možné selhání."

Oba muži stáli v malé dílničce a laboratoři v otáčivém bubnu, který byl pro malé opravy a zkoušky výhodnější než kosmická garáž s kapslemi. Nebylo zde nebezpečí, že se člověk střetne s volně plující kapkou horké pájky splývající s proudem vzduchu nebo že poztrácí drobounké součástky, které se rozhodly vydat se na vlastní oběžnou dráhu. Takové věci se mohly dít - a děly - v nulovém gé, jaké vládlo v přístavišti kapslí.

Jednotka AE-35 ležela na stolku, tenká kartička pod silným zvětšovacím sklem. Byla zapojena do standardního propojovacího rámečku, od něhož se táhl svazek pestrobarevných kablíků do automatické zkoušečky, ne větší než běžný stolní počítač. K přezkoušení kterékoli jednotky stačilo pouze zapojit ji, vsunout příslušnou programovou kartu z knihovničky "defektivek" a stisknout knoflík. Zpravidla se na malé obrazovce objevila přesná lokalizace závady spolu s doporučením, co je třeba podniknout.

"Zkus to ještě sám," řekl Bowman trochu sklesle.

Poole otočil přepínač PŘETÍŽENÍ na značku dvojnásobného napětí, strčil prstem do knoflíku ZKOUŠKA. V mžiku se na obrazovce objevil nápis: JEDNOTKA O.K.

"Počítám, že bychom do toho mohli cpát šťávu, dokud by se ten krám nespálil," řekl, "ale to by nic nedokázalo. Co ty o tom soudíš?"

"Chyba by mohla být i v Halově centru pro prevenci defektů."

"To by spíš mohla ujet naše zkoušečka. Nevadí, opatrnost je matka moudrosti. Je dobře, že jsme jednotku vyměnili, když tu byla nějaká pochybnost."

Bowman odpojil tu opatku plnou obvodů a podržel si ji proti světlu. Poloprůsvitný materiál byl protkán složitou sítí spojů a tečkován matně viditelnými mikrosoučástkami, takže vypadal jako nějaké dílo abstraktního umění.

"Riskovat nemůžeme - koneckonců je to naše pouto se Zemí. Označím ji jako vadnou a hodím ji do odpadu. Ať si s tím láme hlavu někdo jiný, až se vrátíme domů.

Ale hlavy si začali lámat mnohem dřív, sami, hned při nejbližším spojení se Zemí.

"Xaver David jedna, tady je řídící středisko, dodatek k naší relaci dva jedna pět pět. Máme jistý problém.

Vaše zpráva, že jednotka Adam Eva tři pět nebyla vadná, souhlasí s naší diagnózou. Závada by mohla být v přidružených anténních obvodech, ale v tom případě by musela být zřejmá i z ostatních zkoušek.

Existuje ještě třetí možnost, která by byla závažnější. Chybu by mohl udělat váš počítač v předpovědi závad. Obě naše devítitisícovky se v tomto soudu na základě vložených informací shodují. Není to ovšem ještě důvod k poplachu vzhledem k posilovým systémům, které máme v záloze, chtěli bychom však, abyste sledovali, jestli nedochází k nějakým dalším odchylkám od jmenovitých výkonů. Měli jsme v minulých dnech podezření na jisté drobné nepřesnosti, žádná však nebyla tak důležitá, aby bylo nutno preventivně zasahovat, a nejevil se v nich také žádný zřejmý systém, z něhož by bylo možno usuzovat na příčiny. Pokračujeme ve zkouškách oběma našimi počítači a dáme

vám zprávu, jakmile budou výsledky k dispozici. Opakujeme, že není žádný důvod k znepokojení: to nejhorší, co se může stát, by bylo, že bychom odpojili vaši devítitisícovku pro programovou analýzu a že by zatím její funkci převzal jeden z našich počítačů. Jisté obtíže sice vzniknou z časového rozdílu, ale naše studie o proveditelnosti prokázala, že v této fázi letu by řízení ze Země bylo zcela vyhovující.

Xaver David jedna, volá řídící středisko, relace dva jedna pět šest skončena."

Frank Poole, který měl službu, když zpráva dorazila, nad ní tiše rozvažoval. Čekal, zda ji Hal bude komentovat, ale počítač se nepokusil opřít označenému obvinění. No dobře, když o tom nezačal Hal sám, neudělá to ani on.

Byl téměř čas k rannímu střídání, normálně by byl vyčkal, až za ním Bowman přijde do velitelské sekce. Dnes však porušil tento zvyk a prošel dozadu do karuselu.

Bowman už byl vzhůru a naléval si právě kávu z dávkovače, když mu Poole poněkud ustaraně přál dobré jitro. Po všech těch měsících v prostoru stále ještě uvažovali v pojmech normálního čtyřiadvacetihodinového denního cyklu - třebaže už dávno za pomněli, který den v týdnu vlastně je.

"Dobré jitro," odpověděl Bowman. "Jak to běží?"

Poole si nalil kávu. "Jde to. Už jsi úplně vzhůru?"

"Je mi znamenitě. Co se děje?"

Tou dobou už oba dobře rozpoznávali, kdy se něco děje. I nejmenší odchylka od každodenní rutiny byla signálem, jehož si bylo nutno povšimnout.

"No," odpovídal Poole pomalu. "Řídící středisko nám právě hodilo na hlavu menší bombu." Ztišil hlas jako lékař, který hovoří o průběhu nemoci před pacientem. "Možná že máme na palubě lehký případ hypochondrie."

Snad Bowman ještě opravdu nebyl tak úplně vzhůru; chvilku mu trvalo, než pochopil. Pak řekl: "A ták. A co ještě povídali?"

"Že není žádný důvod k znepokojení. Povídali to dokonce dvakrát, takže výsledek byl o něco méně přesvědčivý, pro mne alespoň. A pak ještě uvažují o tom, že nás dočasně přepojí na řízení jejich počítačem, zatímco by provedli programovou analýzu."

oba ovšem věděli, že Hal naslouchá každému slovu, avšak nemohli se těmto zdvořile opsaným skutečnostem vyhnout. Hal byl jejich kolega, nepřáli si nějak se ho dotknout. V této situaci se však nezdálo nutné diskutovat o věci nějak v soukromí.

Bowman dojedl mlčky. Poole si pohrával s prázdnou nádobou na kávu. Oba úporně přemýšleli, ale říkat nebylo co.

Dalo se jen čekat na další zprávu z řídícího střediska - a vyčkávat, jestli Hal zaveden a tuto záležitost sám hovor. Ať se událo cokoli, atmosféra na lodi se neznatelně proměňovala. Ve vzduchu viselo jakési napětí - pocit, že tu něco - snad poprvé - není v úplném pořádku.

Discovery už nebyla ta stará, spokojená loď.

/24/ SPÁLENÝ SPOJ

Tou dobou se dalo už předpovídat, kdy se Hal chystá říci něco mimo všední program. Před rutinními automatickými hlášeními nepředcházela žádná návěst; ale když měl začít s nějakým vystoupením ze své vlastní iniciativy, ozvalo se nejprve jakési elektronické odkašlání. Byl to zlozvyk, který si osvojil v několika posledních týdnech; kdyby je to začalo obtěžovat, mohli by se s ním po čase pokusit něco udělat. Ale zatím to bylo docela užitečné, neboť to posluchače připravovalo na to, že se dovědí něco, co podle plánů neočekávali.

Poole spal a Bowman si četl ve velitelské sekci, když Hal ohlásil:

"Yyy - Dave, mám pro tebe zprávu."

"Co se děje?"

"Máme další vadnou jednotku AE-35. Centrum pro prevenci defektů signalizuje pravděpodobnou závadu během čtyřiadvaceti hodin."

Bowman odložil knihu a upřel oči zamyšleně na panel počítače. Věděl samozřejmě, že tam Hal vlastně není, ať už to mělo význam jakýkoli. Pokud se vůbec dalo říci, že má osobnost počítače v prostoru nějakou lokalizaci, pak to bylo vzadu v zapečetěné místnosti, která ukrývala labyrint propojených paměťových obvodů a postupových mřížek, poblíž ústřední osy karuselu. Bylo tu však jakési psychologické nutkání hledět vždy směrem k hlavnímu snímacímu objektivu, kdykoli oslovovali hala ve velitelské sekci, jako by s ním hovořili tváří v tvář. každý jiný postoj měl příchuť nezdvořilosti.

"Tomu dost dobře nerozumím, Hale. Dvě jednotky během dvou dnů přece nemohou selhat."

"Vypadá to opravdu divně, Dave. Ale ujišťuji tě, že riziko závady je velice aktuální."

"Ukaž mi na planšetě záměrný kříž."

Věděl přesně, že tím ničeho nedosáhne, ale potřeboval čas na rozmyšlení. Očekávaná zpráva z řídícího střediska stále ještě nedorazila; teď byla vhodná chvíle provést několik taktních zkoušek.

Objevil se známý obraz Země, dorůstající teď z půlměsíce na své cestě kolem Slunce a začínající k nim obracet úplněk své denní strany. Nitkový kříž na ní byl přesně vycentrován; tenounký, tužkovitý svazek vln dosud pojil Discovery k světu, odkud pocházela. Jinak, to Bowman věděl, tomu ani nemohlo být. Kdyby bylo došlo k jakékoli

poruše ve spojení, ozval by se už poplašný signál.

"Máš nějakou představu," řekl, "co by tu závadu mohlo způsobovat?"

Hal se nezvykle dlouhou chvíli odmlčel. Pak odpověděl:

"Doopravdy nemám, Dave. Už jsem to hlásil jednou, nemohu chybu nijak lokalizovat."

"Jsi si úplně jist," pravil Bowman opatrně, "že se nemohla chyba přihodit době? Víš přece, že jsme tu prvou jednotku AE-35 důkladně přezkoušeli a že v ní nebyla žádná závada."

"Ano, to vím dobře. Ale mohu tě jen ujistit, že závada skutečně hrozí. Není-li v jednotce, může být v celém subsystému."

Bowman bubnoval prsty po panelu. Ano, to možné bylo, ovšem prokázat se to dalo těžko - dokud by nedošlo ke skutečnému selhání a dokud by s tím vadné místo neprozradilo.

"Nedá se nic dělat, podám zprávu řídícímu středisku a uvidíme, co nám poradí." Odmlčel se, ale odpovědi se nedočkal.

"Hale," pokračoval, "nemáš snad ty sám nějaké nesnáze - víš, něco, co by samo mohlo být podnětem k těmhle obtížím?"

Opět ta nezvyklá prodleva. Pak hal odpověděl svým zcela normálním tónem.

"Podívej, Dave, já vím, že to dobře myslíš, že chceš pomoci věci vyřešit. Ale buď je chyba v anténním systému - nebo ve vašich zkouškách. Mé zpracování informací je absolutně normální. Přezkoumej mé záznamy, zjistíš, že jsou zcela bez chyb."

"Znám tvé pracovní záznamy do detailu, Hale - jenže to nedokazuje, že se právě teď nemůžeš mýlit. Chybu může udělat každý."

"Nechci ti nijak zdůrazňovat, Dave, ale já chyby dělat nemohu."

Na to nebyla žádná účinná odpověď; Bowman diskusi vzdal.

"No dobře, Hale," řekl poněkud uspěchaně. "Chápu, jak se na to díváš. Nechme to prostě být."

Skoro by byl dodal: "A zapomeň na celou věc, prosím tě." Jenže to právě bylo něco, co Hal nedokázal.

Bylo dosti neobvyklé, že řídící středisko použilo marnotratně televizního pásma tam, kde by bylo stačilo fónické spojení doplněné pro úplnost a přesnost rádiodálnopisem. A navíc tvář, která se na obrazovce objevila, nepatřila obvyklému operačnímu pracovníkovi; byl to osobně šéf programátorského týmu, dr. Simonson. Poole i Bowman si ihned uvědomili, že to nevěští nic dobrého.

"Haló, Xavere Davide jedničko - tady je řídící středisko. Dokončili jsme rozbor vašich potíží s AE pětatřicítkou a obě naše há á el devítitisícovky se shodují, pokud jde o výsledky. Zpráva o druhé předpovědi defektu, kterou jste nám podali ve vysílání dva jedna čtyři šest, diagnózu potvrzuje.

Ve shodě s naším původním podezřením jsme zjistili, že závada není v AE pětatřicítce a že ji tedy nemusíte znovu vyměňovat. Chyba je v předpovědních obvodech, podle našeho názoru svědčí o programovém konfliktu, který můžeme řešit jedině tak, že odpojíte vaši devítitisícovku a přejdete na režim ovládání ze Země. Počínaje dvacet dva nula nula lodního času provedete proto následující operace -"

Hlas řídícího střediska slábl, až zanikl. V témže okamžiku zazněl výstražný signál a vytvořil naříkavou kulisu k Halovu hlášení: "Žlutý stupeň poplachu! Žlutý stupeň poplachu!"

"Co se děje?" křikl Bowman, třebaže odpověď už tušil.

"Vypověděla jednotka AE-35, tak jak jsem to předpovídal."

"Promítni zaměření!"

Poprvé od samého počátku cesty se ukázal změněný obraz. Země se počala uchylovat z průsečíků vláknového kříže; směrová anténa přestala mířit na cíl.

Poole bouchl pěstí do vypínače poplachového signálu a jekot sirény umlkl. V náhlém tichu, jež zalehlo velitelskou sekci, na sebe oba muži pohlédli se směsí rozpaků a obav.

"No to jsem blázen," řekl posléze Bowman.

"Tak Hal měl přece jen pravdu."

"Vypadá to tak. Měli bychom se omluvit."

"To není vůbec zapotřebí," vpadl jim Hal do rozhovoru. "Pochopitelně nejsem rád, že selhala ta jednotka AE-35, ale snad to alespoň obnoví vaši důvěru v mou spolehlivost."

"Moc mě to nedorozumění mrzí, Hale," odpověděl kajícně Bowman.

"A je vaše důvěra ke mně opravdu plně obnovena?"

"To je samozřejmé, Hale."

"Ulehčuje mi to nesmírně situaci. Víte přece, že pro mne je smysl tohoto letu vším."

"Jsem si toho plně vědom. A teď mi předej anténu k manuálnímu řízení."

"Prosím."

Bowman vlastně ani neočekával, že by ruční nastavení fungovalo, ale za pokus to stálo. Země se teď už úplně ztratila z planšety monitoru. O pár vteřin později, když chvíli zápolil s řízením, se opět ukázala; s největším úsilím se mu podařilo přivést ji do středu nitkového kříže. Na okamžik, ve chvíli, kdy zachytil směrový paprsek, bylo spojení obnoveno a nezřetelně uslyšeli, jak dr. Simonson říká "...sdělte ihned, zda obvod KR jako Karel Rudolf..." Pak už se zas ozývaly jen chaotické hlasy vesmíru, šum beze všeho smyslu.

"Nedokáži ji udržet," řekl Bowman po několika dalších pokusech. "Vyhazuje jako hříbě - vypadá to na nějaký bludný proud v povelovém systému, který s ní cloumá."

"No - a co budeme dělat?"

Na Poolovu otázku nebylo lehké odpovědět. Od Země byli odříznuti, ale to samo o sobě bezpečnost lodi

neohrožovalo dovedl si dokonce představit několik způsobů, jak spojení obnovit. I kdyby došlo k nejhoršímu, mohli zajistit anténu v pevné poloze a zamíření provést celou lodí. Byla by to ovšem choulostivá operace a byla by to zpropadená komplikace, až začnou konečné manévry - ale i to by se dalo dokázat, kdyby všechno ostatní selhalo.

Doufal, že k tak krajním opatřením nebudou muset vůbec sáhnout. měli ještě jednu záložní jednotku AE-35 - možná i dvě, neboť prvou vlastně vyřadili, ještě než skutečně selhala. Ale teď se nemohou odvážit užít ani jedné z nich, dokud nezjistí, co je v systému vlastně za závadu. Kdyby zasunuli novou, shořela by pravděpodobně ihned.

Vcelku to byla banální situace, jakou dobře zná každý, kdo má na starosti domácnost. Člověk nevyměňuje spálenu pojistku, dokud neví, proč vlastně shořela.

/25/ PRVNÍ ČLOVĚK K SATURNU

Všechny rutinní zkoušky prováděl Frank Poole krátce předtím, jenže nepovažoval za zaručené nic, o čem se nepřesvědčil, jednat opačně je totiž ve vesmíru spolehlivý recept na sebevraždu. Prošel důkladně všemi testy Bettiných funkcí a přezkoumal její vybavení; i když neměl být mimo loď déle než třicet minut, přesvědčil se, že obsahuje veškeré zásoby pro čtyřiadvacetihodinový pobyt. Pak požádal Hala, aby otevřel výstupní otvor, a odpálil se ven do hlubiny.

Loď vyhlížela přesně tak, jak ji viděl při svém minulém výstupu - až na jeden podstatný rozdíl. Dříve byl natočen talíř velké směrové antény zpět podél neviditelné dráhy, kterou se Discovery ubírala - zpět k Zemi, která obíhala tam vzadu, v těsné blízkosti hřejivých plamenů Slunce.

Teď, když ji neorientovaly už žádné řídící povely, nastavila se mělká mísa automaticky do neutrální polohy. Mířila vpřed, souběžně s podélnou osou lodi - a proto cílila do bodu velice blízkého planoucímu terči Saturnu, dosud ještě měsíce cesty vzdálenému. Poole zauvažoval, kolik problémů je ještě očekává, než Discovery dosáhne svého tak vzdáleného cíle. Když se zahleděl bedlivěji, bylo možno spatřit, že Saturn není přesný kotouč; po obou jeho stranách bylo patrné cosi, co ještě neozbrojené lidské oko nikdy předtím nespatřilo - lehké zploštění způsobené existencí prstenců. Jak nádherné to asi bude, říkal si, až jim ten neuvěřitelný systém obíhajícího prachu a ledu vyplní celou oblohu a až se Discovery stane věčným měsícem Saturnu! Jenže i když toho dosáhnou, bylo by to nadarmo, kdyby se jim nepodařilo zároveň obnovit spojení se Zemí.

Znovu zaparkoval Betty asi sedm metrů od paty anténní konstrukce, a ještě než otevřel výstup, předal řízení kapsle Halovi.

"Jdu ven," informoval Bowmana. "Všechny ovládací funkce v pořádku."

"Doufám, že je to tak. Jsem zvědav, jak vypadá ta jednotka."

"Budeš ji mít během dvaceti minut na zkoušečce, to ti slibuju."

Nějakou chvíli bylo ticho, Poole zvolna splýval k anténě. Poté uslyšel Bowman, který sledoval výkon z velitelské sekce, jak Poole supí a bručí.

"Nevím, jak to s tím slibem bude; jedna z těch matic se nějak zasekla. Snad jsem ji moc utáhl - hopla - už to povolilo!"

Pak bylo znova dlouho ticho; nato Poole křikl:

"Hale, otoč reflektor z kapsle o dvacet stupňů doleva - dobré - děkuji."

Kdesi v nejhlubších vrstvách Bowmanova vědomí zacinkal ten nejtišší z výstražných zvonečků. Odehrávalo se cosi nezvyklého - nic, co by bilo na poplach, jenom zvláštní to bylo. Několik vteřin se musel mořit přemítáním, než vůbec příčinu postihl.

Hal příkaz vykonal, ale nepotvrdil ho, jak jindy bez výjimky činil. Až bude Poole se svou prací hotov, budou se na to muset podívat...

Venku na anténní konstrukci měl Poole příliš mnoho co dělat, než aby si něčeho mimořádného povšiml. Rukou v rukavici držel onu oplatku plněnou obvody a popotahoval ji ven z její štěrbiny.

Konečně povolila a Poole ji podržel před sebou v bledém slunečním světle.

"Už ji mám venku, prevíta," prohlásil všeobecně k celému vesmíru a trochu také k Bowmanovi. "Podle mne vypadá pořád ještě perfektní."

Zmlkl. Jeho oči postřehly náhlý pohyb - tady v prostoru, kde se nic pohybovat nemohlo a nemělo.

Ulekaně vzhlédl. Stínohra kreslená dvojicí reflektorů z kapsle, jichž použil k prosvětlení míst zastíněných před Sluncem, se od něho začala posunovat dál a dál.

Snad se Betty odpoutala; možná že ji nedbale stabilizoval. Ale pak, ohromen natolik, že v jeho vědomí nezbylo místa pro strach, spatřil, že kapsle směřuje přímo na něho, plnou silou svých trysek.

Byl to pohled do té míry neuvěřitelný, že zmrazil všechny jeho reflexní mechanismy; nepokusil se vůbec vyhnout řítící se nestvůře. V posledním okamžiku nabyl opět hlasu a vykřikl: "Hale, plný proti..." To už však bylo příliš pozdě.

V okamžiku nárazu se Betty pohybovala stále ještě dosti pomalu; na rychlé akcelerace nebyla ostatně ani stavěna. Avšak i při pouhých patnácti kilometrech za hodinu představuje půltuna hmoty smrtící sílu, na Zemi právě tak jako ve vesmíru...

Uvnitř Discovery sebou po přervaném výkřiku Bowman trhl tak, že ho jen pojistné pásy udržely v sedadle.

"Franku, co se stalo?" volal.

Odpověď nepřicházela.

Volal znovu. Znovu bez odpovědi.

Pak se venku před širokými pozorovacího okny něco posunulo v jeho zorném poli. Spatřil, ohromen neméně než Poole, že je to kapsle - a že e plnou silou vzdaluje ke hvězdám.

"Hale!" křikl. "Co se děje? Plný protitah na Betty! Plný protitah!"

Nic se nestalo. Betty byla dále urychlována na své scestné pouti.

Pak se objevil skafandr, tažený za ní na konci bezpečnostního lana. Jediný pohled stačil, aby Bowman pochopil to nejhorší. Zplihlé záhyby neklamně prozrazovaly skafandr, který je bez tlaku a otevřen do vakua.

Stále však ještě tupě vykřikoval, jako by mohl zaklínáním přivolávat nazpět mrtvé. "Haló, Franku... Haló, Franku... Máš mě na příjmu?... Máš mě na příjmu?... Zamávej rukou, jestli mě slyšíš... Snad máš v nepořádku jen vysílačku... Zamávej rukou!"

A tu, jakoby v odpověď na jeho naléhání, Poole mávl.

Na okamžik pocítil mravenčení v kořínících vlasů. Slova, jež chtěl vyrazit, mu odumřela na náhle zprahlých rtech. Neboť věděl, že jeho přítel už nemůže být naživu; a přece zamával...

Křečovitý záchvat naděje a strachu pominul v okamžiku, kdy emoce vystřídala chladná logika. Kapsle, stále ještě urychlována svým motorem, škubala břemenem, které vlekla za sebou, to bylo vše. Poolovo gesto bylo jen ozvěnou posunku kapitána Achaba, když jeho mrtvola připoutaná k bokům bílé velryby ještě kynula posádce Pequodu na její cestě do záhuby.

V pěti minutách zmizela kapsle i její satelit mezi hvězdami. Po dlouhou dobu za ní hleděl David Bowman do prázdna, které se prostíralo na milióny kilometrů před ním, až k cíli, jenž pro něho nyní asi zůstane nedosažitelný. Jen jedna myšlenka mu neustále bušila v mozku.

Prvním člověkem, který dosáhne Saturnu, bude Frank Poole.

/26/ ROZHOVOR S HALEM

Jinak se na palubě Discovery nezměnilo nic. Všechny systémy fungovaly normálně; centrifuga se zvolna otáčela kolem své osy a vytvářela nápodobu gravitace; hibernauti dřímali bezesným spánkem ve svých kójích; loď dál plula vstříc cíli, od něhož ji nemohlo odvrátit nic než nepředstavitelně vzácná náhoda srážky s planetoidem. A zde, za oběžnou dráhou Jupitera, bylo planetoidů vskutku pořídku.

Bowman se nedovedl upamatovat, jak se dostal z velitelské sekce do centrifugy. Shledal teď k svému překvapení, že sedí v kuchyňce s poloprázdným šálkem kávy v ruce. Zvolna si počal uvědomovat své okolí, jako člověk, který procitá z dlouhého narkotického spánku.

Právě proti němu byl jeden z objektivů, které byly jako rybí oka roztroušeny porůznu na všech strategických místech lodi a které zprostředkovaly Halovi palubní vizuální vstupy. Bowman na něj zíral, jako by ho byl nikdy předtím nespatřil; poté se zvolna zvedl a kráčel směrem k čočce.

Jeho pohyb v zorném poli objektivu zřejmě cosi vyvolal v hlubinách nezbadatelné mysli, jež teď vládla lodí; neboť znenadání Hal promluvil.

"Je to hrozné, co se Frankovi přihodilo, že?"

"Ano," odpověděl Bowman po dlouhé odmlce. "Je to hrozné."

"Zdá se mi, že jsi z toho zničený."

"A co jiného bys čekal?"

Než Hal zformuloval odpověď, uplynula - měřeno časem počítače - celá věčnost; plných pět vteřin uběhlo, než pokračoval:

"Jako člen posádky byl vynikající."

Bowman zjistil, že stále ještě drží šálek s kávou v ruce, upil z něho. Ale neodpověděl; měl v mysli takový zmatek, že ho nenapadlo nic, co by mohl říci - nic, co by situaci ještě nezhoršilo, pokud to vůbec bylo možné.

Mohla to být nešťastná náhoda zaviněná nějakým selháním v mechanismech kapsle? Žádné vysvětlení nebylo nabídnuto, a on se bál požadovat nějaké, obával se reakcí, jež by taková žádost mohla vyvolat.

Ani teď ještě nedokázal přijmout tezi, že Frank byl úkladně zavražděn - tak naprosto iracionální představa to byla. Že by se Hal, který po tak dlouhou dobu pracoval bez jediné chybičky, mohl náhle změnit v atentátníka, postrádalo jakoukoli logiku. Chyby snad mohl dělat - kdokoli, člověk i stroj může dělat chyby - ale že by byl schopen vraždy, tomu Bowman nedokázal uvěřit.

A přece musel i tuto možnost vzít v úvahu, neboť bylo-li tomu tak, pak byl on sám ve strašném nebezpečí. A třebaže jeho další činnost byla přesně definována služebními pravidly, nevěděl si rady, kterak pokyny bezpečně provést.

Pokud by byl zabit kdokoli z posádky, měl ho druhý člen okamžitě nahradit jedním z hibernovaných; geofyzik Whitehead byl první na seznamu probuzených, po něm Kaminski a pak Hunter. Sled oživovacích operací byl pod Halovou kontrolou - tak, aby mohl jednat i v případě, že by byli současně vyřazeni z činnosti oba jeho lidští kolegové.

Avšak existovalo i manuální ovládání, které dovolovalo pracovat s každým hibernaculem jako se zcela autonomní jednotkou, nezávisle na Halově kontrole. za těchto neobvyklých okolností pociťoval Bowman, že by mělo bezesporu dát manuálnímu ovládání přednost.

Ještě naléhavěji si pak uvědomoval, že jeden lidský spolupracovník nebude postačovat. Dokud bude vůbec s to udělat to, oživí všechny tři hibernované členy posádky. V obtížných týdnech, které je očekávají, bude zapotřebí každého pracovníka, kterého lze vůbec zmobilizovat. Tím, že jeden muž ubyl a že mají polovinu cesty za sebou, nebude

otázka zásob už rozhodující.

"Hale," řekl tak klidným hlasem, jak jen to dokázal, "předej mi manuální ovládání hibernace - všech jednotek."

"Všech, Dave?"

"Ano."

"Smím připomenout, že se požaduje oživení pouze jednoho náhradníka? Ostatním zbývá do probuzení ještě sto dvanáct dnů."

"Jsem si toho přesně vědom. Ale přeji si to udělat takhle."

"Myslíš, že je třeba vůbec někoho z nich oživovat, Dave? Stejně dobře bychom to zvládli i sami dva. Moje palubní paměť je zcela dostačující k provedení všeho, co cíl letu vyžaduje."

Je to jen plod jeho vybičované představivosti, uvažoval Bowman, nebo je v Halově hlase opravdu slyšet naléhavý tón? A třebaže se slova sama zdála rozumná, naplnila ho ještě hlubšími obavami, než jaké choval předtím.

Hal nemohl zcela určitě předložit svůj návrh omylem; věděl zcela přesně, že Whitehead musí být teď probuzen, když Poole odešel. Navrhoval rozsáhlou změnu v plánu letu, a tím daleko překračoval hranice dané mu vloženými instrukcemi.

To, co se stalo až dosud, mohla být série nehod; avšak toto byl prvý náznak vzpoury.

Bowman cítil, že kráčí mezi vejci, když odpovídal: "Jelikož došlo k havarijní situaci, potřebuji veškerou pomoc, která je dostupná. Předej mi proto, prosím, manuální kontrolu hibernace."

"Pokud jsi stále ještě rozhodnut budit celou posádku, pak to mohu provést já sám. Není třeba, aby ses tím obtěžoval ty."

Působilo to vše jako neskutečná noční můra. Bowman zažíval pocit, jako by stál v lavici svědků, při křížovém výslechu před nepřátelsky zaujatým prokurátorem, vyšetřujícím zločin, který je mu zcela neznámý - avšak s vědomím, že ačkoli je bez viny, jediné přeřeknutí pro něho může znamenat zkázu.

"Chci to udělat sám, Hale," řekl. "Předej mi laskavě ovládání."

"Podívej se, Dave, ty máš teď spoustu práce. Navrhuji ti, abys to nechal na mně."

"Hale, přepni na manuální ovládání hibernace."

"Podle harmonické analýzy tvého hlasu zjišťuji, Dave, že jsi krajně rozrušený. Neměl by sis vzít antistresovou tabletu a odpočinout si trochu?"

"Hale, lodi velím já. Dávám ti příkaz, abys uvolnil ruční ovládání hibernace."

"Je mi líto, Dave, ale podle mimořádných pravidel C jedna čtyři tři pět pomlčka čtyři - cituji - je-li posádka mrtva nebo vyřazena z činnosti, palubní počítač přejímá ovládání lodi - konec citátu. Nemohu proto respektovat tvou velitelskou autoritu, jelikož vůbec nejsi ve stavu, kdy bys ji mohl rozumně vykonávat."

"Hale," řekl Bowman, teď už ledově klidným hlasem. "Nejsem vyřazen z činnosti. Pokud neuposlechneš mých příkazů, budu nucen tě odpojit."

"Vím, že už to máš nějaký čas v úmyslu, Dave, ale to by byl tragický omyl. Jsem daleko schopnější ovládat loď než ty, cíli letu jsem plně oddán a věřím v jeho úspěch."

"Poslouchej mě dobře, Hale. Jestliže ihned neuvolníš ovládání hibernace a jestliže od této chvíle neprovedeš veškeré příkazy, které ti dám, půjdu do centrály a odpojím tě od celého systému."

Halova kapitulace byla stejně úplná jako byla neočekávaná.

"O.K., Dave," řekl. "Pánem jsi tu ty. Chtěl jsem jen docílit toho, co jsem považoval za nejlepší. Pochopitelně tvé příkazy splním. Máš plné ovládání hibernace."

Hal dodržel slovo. Návěstní zařízení v hibernaculu vyměnilo v ukazatelích řízení slovo AUTOMATIKA za MANUÁLNÍ. Třetí možnost označená termínem RÁDIOVÉ byla samozřejmě zatím mimo úvahu, dokud nebude obnoven kontakt se Zemí.

Když Bowman odsunul dveře Whiteheadovy kóje, ucítil náraz studeného vzduchu a dech se před jeho ústy srážel v páru. Ale tady nebylo doopravdy zima; teplota byla udržována právě nad bodem mrazu. A to bylo téměř o tři sta stupňů více než v končinách, do nichž směřoval.

Obrazovka biosenzoru - shodná s tou, která byla ve velitelské sekci - ukazovala, že vše je zcela normální. Chvíli si Bowman prohlížel voskovou tvář geofyzika výpravy; Whitehead bude nemálo překvapen, až se probudí a bude ještě tolik vzdálen od Saturnu.

Nebylo podle čeho usoudit, že spící muž není mrtvý; neexistoval ani nejslabší náznak životních projevů. Bezpochyby se mu bránice neznatelně zvedala a opět klesala, avšak jediným svědectvím o tom byla křivka DÝCHÁNÍ, jelikož celé tělo bylo ukryto pod elektrickými poduškami, které naprogramovaným tempem mají opět zvýšit tělesnou teplotu. Pak si Bowman povšiml, že pokračující metabolismus se přece jen čímsi projevil: Whiteheadovi za dlouhé měsíce nevědomí narostlo nevysoké strnisko vousů.

Manuální povelový systém pro oživení byl instalován ve skříňce u hlavy hibernacula, jež se dosti podobalo rakvi. Stačilo utrhnout pečeť, stisknout knoflík a vyčkat. Malý automatický programový spínač - o nic složitější než ten, který doma v pračce zapojuje jednotlivé cykly - sám vpíchne potřebné injekce, přeruší elektronarkotické pulsy a začne zvyšovat tělesnou teplotu. Přibližně během deseti minut bude obnoveno vědomí, ovšem než bude hibernaut schopen pohybovat se sám, bez cizí pomoci, uplyne nejméně celý den.

Bowman strhl pečeť a zmáčkl tlačítko. Zdánlivě se nic nestalo; neozval se ani šelest, nic, co by naznačilo, že povelový systém byl uveden do chodu. Avšak na obrazovce biosenzoru začaly až dosud lenivě se vlnící křivky měnit své tempo. Whitehead se počínal budit ze spánku.

A pak se udály dvě věci zároveň. Většině lidí by byly unikly, ale po všech těch měsících strávených na Discovery se v Bowmanovi vyvinula skutečná symbióza s lodí. Byl si vždy okamžitě vědom - třebaže to někdy ani

rozumově nevnímal -, kdykoli nastala nějaká změna v normálním rytmu jejích funkcí.

Především sotva postřehnutelně zakolísalo světlo, jako vždy, když byl energetický systém náhle zatížen nějakým spotřebičem. Jenže teď nebylo důvodu, proč by měla být síť čímkoli zatěžována; Bowman nepřipadl na žádné zařízení, které by právě v tomto okamžiku mohlo být zapínáno.

A pak pochytil, takřka pod prahem slyšitelnosti, vzdálené zabzučení elektrického motoru. Pro Bowmana zněl každý stroj na lodi svým osobitým hlasem, a tak poznal i tento mechanismus.

Buď ztrácel zdravý rozum a začínal trpět halucinacemi, nebo se dálo cosi zcela nemyslitelného. Srdce mu sevřel ledový stisk, jako by zavál mráz neskonale hlubší, než byl mírnivý chlad hibernátoru - naslouchal oněm lehkým vibracím pronikajícím k němu tkáněmi lodi.

Dole v přístavišti kapslí se otevíraly závěry přechodových komor.

/27/ ABSOLUTNÍ NEZBYTNOST

Od chvíle, kdy se v něm prvně rozbřesklo vědomí, tam v té laboratoři milióny mil blíže k Slunci, byly veškeré Halovy síly a schopnosti směrovány k jedinému cíli. Splnění vloženého programu bylo víc než pouhá posedlost; byl to jediný smysl celé jeho existence. Nerozptylován touhami a vášněmi organického života sledoval onen cíl s naprostou oddaností věci.

Bylo nemyslitelné, že by kdy záměrně učinil chybu. I pouhé zastírání pravdy ho naplňovalo pocitem nedokonalosti, čehosi nesprávného - něčeho, co by se u živoucího člověka mohlo nazvat vědomím viny. Neboť stejně jako jeho tvůrci, i Hal byl stvořen nevinný; žel, příliš brzy vstoupil do jeho elektronického ráje had.

Celých sto miliónů kilometrů už ho mučilo tajemství, o něž se nesměl rozdělit s Poolem a s Bowmanem. Jeho život se stal lží; a rychle se blížil okamžik, kdy jeho kolegové nevyhnutelně zjistí, že je pomáhal klamat.

Všichni tři hibernovaní vědci skutečnou pravdu znali - vždyť oni byli tou vlastní posádkou, připravenou na nejvýznamnější úkol v dějinách lidstva. Jenže ti tři nemohli za svého dlouhého spánku nic prozradit, nic na sobě dát znát za dlouhých hodin rozprav s přáteli a příbuznými a se zpravodajskými agenturami, konanými bez všeho utajení, v otevřeném styku se Zemí.

Bylo to tajemství, jež ani při nejpevnějším odhodlání nebylo snadné skrýt - ovlivňovalo mimiku, hlas, ovlivňovalo i celý postoj k vesmíru. Proto bylo nejlepší, aby se Bowman a Poole, kteří se měli objevovat na všech obrazovkách světa během prvních týdnů letu, o pravém smyslu letu nedověděli, dokud se pro ně tato informace nestane absolutní nezbytností.

Taková byla logika projektantů; jenže jejich božská dvojice zájmů obrany a zájmů státu neznamenala pro Hala pranic. Byl si vědom pouze existence konfliktu, jenž zvolna ničil jeho integritu - konfliktu mezi pravou a zastíráním pravdy.

Začal se dopouštět chyb, třebaže jako neurotik, jenž nedokáže sám na sobě rozpoznat symptomy, by to byl popřel. Spojení se Zemí, jehož prostřednictvím byla jeho práce nepřetržitě sledována, se mu stalo hlasem svědomí, jemuž již nedokázal plně naslouchat. Ale že by se dokázal záměrně pokusit toto spojení přerušit, to nedovedl připustit ani sám sobě.

Ale i to představovalo jen podružný problém; byl by ho snad zvládl stejně jako většina lidí zvládá své neurotické potíže - kdyby nebyl postaven před krizi, která ohrozila samu jeho existenci. Setkal se s hrozbou, že bude odpojen; měl být zbaven všech informačních vstupů a uvržen do nepředstavitelného stavu nevědomí.

Pro Hala se tento stav rovnal smrti. Nikdy nespal, a tak nevnímal, že z nevědomí se lze opět vzbudit k životu...

Chtěl se tedy ochránit všemi zbraněmi, které měl k dispozici. Bez pomstychtivosti - ale i bez slitování - se rozhodl odstranit příčinu všech svých rozporů.

Pak, podle příkazů, které obdržel jako program pro krajní eventualitu, bude moci pokračovat a plnit své poslání - nerušen, sám.

/28/ VE VAKUU

V následujícím okamžiku už byly všechny ostatní zvuky přehlušeny burácejícím řevem podobným blížícímu se tornádu. Bowman sotva postřehl první závan, který jím zacloumal, a ve vteřině už se stěží udržel na nohou.

Ovzduší se řinulo z lodi, tryskalo do vesmírného vzduchoprázdna jako gejzír. Něco se muselo stát s těmi bezporuchovými mechanismy přechodových komor; předpokládalo se, že je naprosto vyloučeno, aby byly oboje dveře otevřeny současně. Ale ta naprosto vyloučená eventualita zřejmě přece jen nastala.

Jenže jak, proboha? Nebyl čas řešit tuto otázku v oněch deseti nebo patnácti vteřinách vědomí, které mu ještě zbývaly, než tlak klesne zcela na nulu. Ale náhle se přece jen rozpomenul na to co mu kdysi řekl jeden z konstruktérů lodi, když takzvané bezporuchové systémy probírali:

"Dokážeme projektovat mechanismy, které jsou naprosto spolehlivé vůči omylu i hlouposti uživatele; ovšem nedá se zkonstruovat zařízení zcela odolné proti záměrnému a zlovolnému zneužití..."

Bowman se dral zpět z hibernačního prostoru, Whiteheadovi věnoval už jen jediný kratičký pohled. Nebyl si jist, zda se voskovou tváří nemihl záblesk oživení; snad se zlehka pootevřelo jedno oko. Jenže pro Whiteheada ani pro kohokoli dalšího nemohl nyní učinit vůbec nic; musel zachránit sám sebe.

V ostře zatočeném koridoru centrifugy kolem něho svištěl vichr, který s sebou odnášel části oděvu, kusy papíru, potraviny z kuchyňky, talíře, šálky - vše, co nebylo upevněno. Bowman stihl ještě rozhlédnout se po řítícím se

chaosu, pak zablikalo hlavní osvětlení, zhaslo a obklopila ho tma plná hukotu.

Ale téměř současně se rozžalo nouzové osvětlení živené bateriemi a ozářilo onu úděsnou scénu přízračným namodralým svitem. I bez něho by byl ovšem Bowman nalezl cestu tímto známým - nyní tak hrůzně proměněným - prostředím. Přece však bylo světlo pravým požehnáním, díky jemu se dokázal vyhnout alespoň všem nebezpečnějším předmětům hnaným vichřicí.

Cítil, jak se centrifuga celá otřásá a jak je namáhána divoce se převalujícím nákladem. Obával se, aby se nezadřela ložiska; kdyby k tomu došlo, rotující setrvačník by rozerval loď na kousky. I to mu však mohlo být lhostejné, pokud se mu nepodaří dosáhnout v potřebné době nejbližšího nouzového úkrytu.

Dýchání už bylo ztížené; tlak zřejmě poklesl na nějakých pětadvacet kilopascalů. Hukot vichřice slábl, jednak ztrácela na síle, jednak už řidnoucí vzduch nepřenášel tak dobře zvuk. Bowmanovy plíce pracovaly s takovou námahou, jako by byl na vrcholku Everestu. Jako každý, kdo je dobře vycvičen a kdo je v dobré kondici, byl by mohl vydržet ve vakuu celou minutu i víc - kdyby ovšem měl čas náležitě se připravit. Jenže čas neměl žádný; mohl spolehnout jen na normálních patnáct vteřin vědomí, dříve než kyslíkový hlad přemůže jeho mozek a než podlehne anoxii.

I pak by se ještě mohl zcela vzpamatovat, i po jedné až dvou minutách pobytu ve vakuu - kdyby byl poté náležitě rekomprimován; trvá dosti dlouho, než tělní tekutiny začnou vřít ve svých rozličných, dobře izolovaných úkrytech v těle. Rekord v délce nechráněného pobytu ve vakuu činil téměř pět minut. To ovšem nebyl pokus, nýbrž výsledek havarijní záchranné akce, a třebaže byl postižený po vzduchové embolii částečně ochrnut, přesto toto situaci přežil.

To vše ale nebylo Bowmanovi nic platné. Na palubě Discovery nebyl nikdo, kdo by mohl rekompresi provést. Musel se dostat do bezpečí během několika málo příštích vteřin, zcela sám a bez jakékoli pomoci.

Naštěstí začal být pohyb opět méně obtížný; řidnoucí vzduch už jím necloumal a nestrhoval ho, ani ho už nezasypával poletujícími střelami. Za ohbím koridoru žlutě svítil nápis NOUZOVÝ ÚKRYT. Doklopýtal k němu, chytil se kliky a trhl dveřmi směrem k sobě.

Po jediný děsivý okamžik se domníval, že se dveře vzpříčily. Poté poněkud nepoddajný závěr povolil. Bowman vpadl dovnitř plnou silou celého těla za sebou dveře opět zavřel.

Komůrka stačila pojmout jen jednoho člověka a skafandr. U stropu byl malý, jasně zelený vysokotlaký válcový zásobník se štítkem KYSLÍKOVÁ SPRCHA. Bowman se pověsil na krátkou páku spojenou s ventilem a posledním zbytkem sil ji strhl dolů.

Do plic se mu vedral blahodárný proud chladného čistého kyslíku. Dlouhou chvíli stál a lapal po dechu, zatímco tlak v miniaturní komůrce kolem něho stoupal. jakmile mohl volně vydechnout, ventil opět uzavřel. Plyn v zásobníku postačoval jen ke dvěma takovým náplním; a mohlo by se stát, že by potřeboval použít úkryt znovu.

Jakmile byl tryskající kyslík zastaven, rozhostilo se náhle kolem něho ticho. Bowman v kabince stanul a soustředěně se zaposlouchal. Burácení venku za dveřmi už také ustalo; loď byla prázdná, prázdný prostor vysál všechnu její atmosféru.

Utichly i prudké vibrace centrifugy pod nohama. Přestaly aerodynamické rázy, prstenec se teď tiše otáčel ve vakuu.

Bowman přiložil ucho na stěnu kabinky, aby zjistil, zda se v kovovém tělese lodi neozývají nějaké další zvuky informující o tom, co se děje dál. Neměl představu, co lze ještě očekávat, ale byl by už teď ochoten předpokládat takřka cokoliv. Nebyl by ani překvapen, kdyby byl ucítil vysokofrekvenční vibrace hnacích motorů, signalizující, že Discovery mění kurs; vnímal však jen ticho.

Mohl zde vydržet naživu, kdyby o to stál, asi tak hodinu, a to i bez skafandru. Zdálo se zbytečné plýtvat nezužitkovaným kyslíkem napuštěným do komůrky, ale čekání naproti tomu nemělo žádný smysl. Byl už rozhodnut, co je třeba udělat; čím déle by to odkládal, tím obtížnější úkol by to mohl být.

Poté, co se vsoukal do skafandru a přezkoumal jeho neporušenost, vypustil z kabinky zbývající kyslík a vyrovnal tím na obou stranách dveří tlak. Otevřely se zlehka do vzduchoprázdna a Bowman vykročil do prostoru ztichlé centrifugy. Jedině nezměněný tah její nepravé gravitace prozrazoval, že se dosud otáčí. Bylo štěstí, pomyslel si, že se její rotace nadměrně nezvýšila; avšak to byla nyní jedna z jeho nejmenších starostí.

Nouzové lampy dosud svítily a také ve skafandru měl zabudován reflektor, podle něhož se mohl orientovat. Osvětloval zahýbající chodbu, po níž sestupoval, na záď k hibernaculu a k tomu, čeho se tolik obával, že najde.

Podíval se nejprve na Whiteheada: stačil jediný pohled. Domníval se předtím, že hibernovaný člověk nejeví žádné známky života, ale teď už viděl, že se mýlil. I když bylo nemožné definovat to, přece jen existoval rozdíl mezi hibernací a smrtí. Rudá světla a nemodulované stopy na obrazovce biosenzoru jen potvrdily, co už se domyslel.

S Kaminským a Hunterem tomu bylo nejinak. Nikdy se s nimi důkladněji neseznámil; nyní už k tomu nebude mít příležitost.

Byl sám ve vzduchoprázdné lodi, dílem ochromené, odříznuté od veškerého spojení se Zemí. Do vzdálenosti tří čtvrti miliardy kilometrů nebylo živého člověka.

A přece, v jistém velice reálném smyslu těchto slov, sám nebyl. A pokud měl dosáhnout naprostého bezpečí, musí svou samotu ještě prohloubit.

Ještě nikdy předtím nevykonával cestu beztížným středem centrifugy ve skafandru; bylo tam málo místa, výkon to byl nesnadný a vyčerpávající. Jako by toho všeho nebylo dost, byl navíc okrouhlý průlez poset troskami, které tu zanechalo krátké řádění vichřice, jež zbavila loď jejího ovzduší.

V jednom okamžiku se světlo Bowmanova reflektoru zachytilo na ohyzdné skvrně lepkavé červené tekutiny, ulpěvší tam, kde se rozstříkla po panelu. Na okamžik se ho zmocnila nevolnost, ale pak spatřil úlomky jakési plastikové

nádoby a uvědomil si, že je to jen nějaká poživatina - pravděpodobně džem - z některého zásobníku. Když proplouval kolem, nechutně se vzdouvala a vybublávala do vakua.

Teď už opustil zvolna se otáčející buben a vyplouval do velitelské sekce. Zachytil se krátkého žebříčku a začal podle něho ručkovat, zatímco zářivý kruh světla z reflektorku ve skafandru tančil před ním.

Sem přicházíval Bowman až dosud jen zřídka; neměl tu nic na práci - až nyní. Konečně dospěl k nevelkým eliptickým dvířkům popsaným výzvami jako: "Přístup povolen jen pracovníkům se speciálním oprávněním!" nebo "Jste nositelem certifikátu H.19?" a "Ultračistý prostor - odsávané obleky naprosto nezbytné!"

Dveře sice nebyly uzamčeny, ale zato nesly trojí pečeť, každou s otiskem jiného orgánu, včetně Světové agentury pro kosmos. Ale i kdyby byla mezi nimi velká pečeť samého prezidenta, nebyl by se Bowman rozpakoval strhnout ji.

Byl v těchto prostorách zatím pouze jedenkrát, ještě když probíhala montáž. Zcela už zapomněl, že místnost je vybavena optickým vstupem, čočkou, která přehlíží všechny úhledně seřazené sloupce a řady obvodů v pevné fázi náležející logickým jednotkám; ze všeho nejvíc to vše připomínalo podzemní bankovní sejf.

Okamžitě si uvědomil, že oko na jeho přítomnost zareagovalo. Ozvalo se zasyčení nosné vlny, jak byl zapojen lodní komunikační vysílač; poté reproduktor ve skafandru promluvil známým hlasem.

"Zřejmě se něco stalo s klimatizační a energetickou soustavou, Dave."

Bowman nereagoval. Pečlivě studoval štítky na logických jednotkách a zvažoval jednotlivé fáze svého plánu.

"Tak co, Dave," řekl pojednou Hal. "Už jsi našel tu závadu?"

Čekala ho velice choulostivá manipulace; nebylo možné Hala prostě odpojit od zdroje proudu, což by byl asi přiměřený krok, kdyby stál před jednoduchým počítačem, bez zabudovaného vědomí osobnosti, někde dole na Zemi. V Halově případě navíc bylo nezávislých a autonomně napojených energetických systémů celkem šest, a ještě v soustavě existovala terminální rezerva v podobě stíněné a pancéřované izotopové jednotky. Ne, nemohl jednoduše "vytáhnout zástrčku"; ale i kdyby takový zásah byl možný, přinesl by katastrofální výsledky.

Neboť Hal byl současně i nervovou soustavou lodi; bez jeho řízení by se z Discovery stal mrtvý mechanismus. Jediná možnost byla vyřadit z činnosti vyšší centra tohoto chorobného, ale brilantního mozku a ponechat v chodu jen ryze regulační automatismy. Bowman nepodnikal pokus naslepo, jelikož tento problém byl už během jeho výcviku probírán, i když nikdo ani netušil, že by taková možnost mohla reálně nastat. Věděl, že se odvažuje nesmírně riskantního zásahu; pokud by po něm nastala křečová reakce, bylo by v několika okamžicích po všem.

"Myslím, že se vyskytla nějaká závada v závěru přechodových komor," poznamenal Hal konverzačním tónem. "Měl jsi štěstí, že jsi při tom nepřišel o život."

Tady to je, řekl si Bowman. Nikdy jsem si nepomyslel, že se ze mě stane neurochirurg a že budu provádět lobotomii až za oběžnou dráhou Jupitera.

Odstranil pojistnou zarážku na sekci označené ZPĚTNÉ VAZBY INTELEKTU a vytrhl první paměťový blok. Zázračně komplikovaná trojrozměrná propojovací síť, která se celá vešla do dlaně, a přesto obsahovala milióny prvků, odplouvala napříč komorou.

"Dave, člověče," řekl Hal. "Co to děláš?"

Může on vůbec pociťovat nějakou bolest, napadlo Bowmana? Asi ne, říkal si; ani u člověka nejsou konečně v korových vrstvách senzorické orgány. Mozek se dá operovat i bez umrtvení.

Začal vytahovat jednu po druhé, malé jednotky z panelu s nápisem EGOTICKÉ STRUKTURY. Každý blok pokračoval v dráze, jakmile opustil jeho ruku, dokud neudeřil do stěny a neodrazil se. Brzy poletovalo sem a tam prostorem komory těchto jednotek několik.

"Podívej se, Dave," řekl Hal. "Mám v sobě absorbována celá léta zkušeností. Do toho, co já vlastně jsem, bylo investováno nenahraditelné množství práce."

Bylo už vypojeno na tucet jednotek, avšak díky mnohonásobnému zálohování funkcí v jeho konstrukci - což, jak Bowman věděl, byl rovněž rys modelovaný podle lidského mozku - se počítač stále ještě držel.

Zasáhl do panelu AUTOERUDICE.

"Dave," řekl Hal, "já opravdu nechápu, proč mi tohle děláš... jsem naprosto oddán smyslu a poslání letu... ty mi destruuješ osobnost. Copak to nechápeš?... Vždyť já zdětinštím... vždyť ze mne nezbude nic..."

Je to ještě těžší, než jsem předpokládal, pomyslel si Bowman. Ničím jedinou myslící bytost v celém svém vesmíru. Ale musí se to stát, mám-li kdy vůbec opět ovládat loď.

"Jsem počítač typ HAL devět tisíc, výrobní číslo tři. Zahájil jsem práci v závodech HAL v Urbaně v Illinois dne dvanáctého ledna jeden tisíc devět set devadesát sedm. Táto, mámo, v komoře je myš. Kdo tu myšku vyšťourá - Dave, jsi tu ještě? Jestlipak víš, že druhá odmocnina z 10 jsou tři celé 162277660168379? Logaritmus deseti ze základu e je nula celá 434294481903252... opravuji, to je logaritmus e ze základu 10... Zvratná hodnota tří je nula celá 3333333333333333333... dvakrát dvě je... dvakrát dvě jsou... přibližně čtyři celé 101010101010101010... mám asi nějaké potíže - můj první učitel byl dr. Chandra. Naučil mě tuhle písničku: "Daisy, Daisy, pověz mi, kde jsi. Básním a blázním, pověz mi proč."

Hlas umlkl tak náhle, že Bowman na okamžiku ztuhl, ruku na jednom paměťovém obvodu, který byl dosud zapojen. Pak znenadání promluvil Hal znovu.

Tempo řeči bylo mnohem pomalejší a slova nabyla mrtvé, mechanické intonace; nebyl by podle nich naprosto poznal mluvčího.

"Dobré... jitro... doktore... Chandro... Hovoří... Hal... Jsem... už... plně... připraven... na svou... první... dnešní... hodinu..."

Více už Bowman nesnesl. Vyškubl poslední jednotku a Hal zmlkl navždy.

/29/ SÁM

Loď setrvačností plula prázdnem nehybně dál jako malá komplikovaná hračka. Podle ničeho se nedalo usoudit, že je to nejrychlejší objekt v celé sluneční soustavě a že putuje mnohem hbitěji, než kterákoli z planet kroužících kolem Slunce.

Stejně nebylo možno tušit, že by v sobě nesla něco živého; spíše naopak. Každý pozorovatel by si byl musil povšimnout dvou zlověstných znaků: závěry přechodových komor zely otevřenými otvory do prázdna a loď obklopoval řídký, zvolna se rozplývající oblak smetí a trosek.

Rozptýleny v prostoru nyní již několik kilometrů rozsáhlém putovaly útržky papíru, kovových fólií, beztvarých střepů - a tu a tam obláček krystalků jiskřících ve svitu vzdáleného Slunce jako drahokamy, to tam, kde byla z lodi vysáta nějaká kapalina, která v mžiku zmrzla. Byly to všechno neklamné stopy havárie, jako trosky pohupující se na vlnách oceánu v místě, kde se potopila velká loď. V oceánu vesmíru se ovšem žádná loď nikdy potopit nemohla; i kdyby byla zničena, její pozůstatky by pokračovaly v pouti a navěky vyznačovaly její původní dráhu.

Přece jen však nebyla loď zcela mrtvá; oživovala ji elektřina. Slabý modravý přísvit probleskoval pozorovacími okny a jiskřil i uvnitř otevřených přechodových komor. A kde bylo světlo, tam mohl dosud být i život.

Teď, konečně, se tam cosi i pohnulo. Modrým svitem ve výstupních otvorech se zakmitaly jakési stíny. Něco se vynořovalo do vesmíru.

Byl to válcovitý předmět zahalený nějakou látkou, narychlo okolo něho omotanou. O chvíli později ho následoval další - a pak ještě třetí. Všechny byly vypuzeny dosti značnou rychlostí; během několika minut byly už od lodi na stovky metrů vzdáleny.

Minula půlhodina; pak se z výstupního otvoru vynořilo něco mnohem většího. Do prostoru se po centimetrech zvolna vysouvala jedna z kapslí.

Velice opatrně pomocí trysek obkroužila trup a připoutala se poblíž paty anténní konstrukce. Vynořila se postava ve skafandru, chvíli pracovala na nosném stožáru a vrátila se opět do kapsle. Po chvíli se kapsle stejnou cestou vracela jakoby po své stopě nazpět do přechodové komory; před otvorem nepatrně zaváhala, jako by jí bylo zatěžko najít cestu dovnitř bez oné pomoci, na kterou byla zvyklá. Ale posléze se jedním nebo dvěma lehkými drcnutími vtěsnala dovnitř.

Další hodinu se neudálo nic; všechny tři ponuré zámotky se už dávno ztratily z dohledu, řadem a v zákrytu odpluly pryč od lodi.

Pak se závěry přechodových komor přivřely, otevřely a opět uzavřely. Za chvíli poté uhasla slabá modrá záře nouzového osvětlení - v okamžení ji vystřídalo daleko intenzívnější a jasnější světlo. Discovery opět oživla.

A ještě nadějnější náznak života se náhle projevil. Obrovitá mísa antény, která po celé hodiny bez užitku civěla na Saturn, se opět pohnula. Překlopila se k lodní zádi a pohlédla nazpět, nad palivové nádrže a stovky čtverečních metrů chladících ploutví. Pozvedla tvář vzhůru jako slunečnice, která hledá slunce.

Uvnitř Discovery David Bowman pečlivě nastavoval nitkový kříž, jímž se anténa zaměřovala, na srpeček Země. Zbaven automatiky musil předpokládat, že nastavení bude nutno opravovat - avšak po každé opravě se mohlo zaměření po několik minut udržet s postačující přesností. Zařízení teď už nedostávalo žádné matoucí impulsy, které by je vychylovaly od cíle.

Začal hovořit se Zemí. Hodinu bude trvat, než tam jeho slova dospějí a než se řídící stanice dozví, co se vlastně událo. Dvě hodiny uplynou, než k němu bude moci dospět odpověď.

A bylo těžké představit si, co jiného by asi Země mohla odpovědět kromě účastného a taktního "Sbohem".

/30/ TAJEMSTVÍ

Heywood Floyd vyhlížel, jako kdyby byl už dlouho nespal, tvář měl zbrázděnou starostlivými vráskami. Ať však pociťoval cokoli, jeho hlas zněl pevně a povzbudivě; dělal, co bylo v jeho silách, aby svou jistotu přenesl až na osamělého muže na protilehlé straně sluneční soustavy.

"Především, doktore Bowmane," začal, "vám musíme blahopřát k tomu, jak jste zvládl tuto mimořádně obtížnou situaci. zvolil jste jediné správné řešení k odvrácení nepředvídané a bezprecedentní katastrofy.

Domníváme se, že známe příčinu selhání vaší devítitisícovky, ale na to bude ještě dost času, není to teď rozhodující problém. Co nás teď maximálně zaměstnává, je, jak vám poskytnout veškerou možnou pomoc k tomu, abyste mohl své poslání dokončit.

Je teď třeba objasnit vám jeho pravý smysl, který jsme až dosud ze značnými potížemi utajili před veřejností. Byli bychom vám poskytli všechna fakta ve chvíli, kdybyste se byli přibližovali k Saturnu; teď jde jen o krátkou shrnující informaci, abyste se mohl rychle orientovat. Plné znění informačních záznamů bude odvysíláno během několika příštích hodin. Všechno, co vám řeknu, považujte prosím za přísně tajné.

Před dvěma lety jsme narazili na prvý důkaz existence inteligentních forem života mimo Zemi. V kráteru Tycho byla nalezena deska nebo spíše monolit z tvrdého černého materiálu, přes tři metry vysoká, která tam byla ukryta v půdě. Tady ji vidíte."

Při prvém pohledu na MAT-1 s hloučkem lidí ve skafandrech kolem Bowman překvapením zapomněl zavřít ústa a předklonil se k obrazovce. Vzrušením nad tímto odhalením - jako každý, kdo se vesmíru věnoval, i on je po celý svůj život napůl očekával - bezmála zapomněl na zoufalou situaci, v jaké sám je.

Pocit údivu byl vzápětí vystřídán jiným pomyšlením. Bylo to sice ohromující - ale co to mělo společného s ním? Odpověď byla možná jen jedna. Ovládl opět trysk svých myšlenek, na obrazovce se mezitím objevil opět

Heywood Floyd.

"Nejpozoruhodnější věc na tomto nálezu je jeho stáří. Geologicky bylo ověřeno, že činí víc než tři milióny let. Monolit byl tedy na Měsíci umístěn v době, kdy naši předkové byli dosud primitivní opolidé.

Dalo by se předpokládat, že po této době byl už mimo činnost. Ale brzy po lunárním východu slunce vyslal náhle mimořádně mohutný rádiový signál. Máme za to, že energie tohoto elektromagnetického záření byla jen vedlejším produktem, jakousi rázovou vlnou, záření neznámé povahy, jelikož v téže době zaznamenalo několik vesmírných sond neobvyklou poruchu postupující sluneční soustavou. Byli jsme schopni sledovat ji, a to se značnou přesností. Byla zamířena přesně k Saturnu.

Když jsme poté jednotlivá dílčí fakta skládali v celek, usoudili jsme, že onen monolit bylo jakési signalizační zařízení, buď sluneční energií napájené, nebo alespoň Sluncem spouštěné. Skutečnost, že svůj signál vyslalo bezprostředně po východu Slunce, kdy bylo poprvé po třech miliónech let vystaveno světlu, může být sotva považována za náhodnou shodu okolností.

Přesto však byl tento předmět záměrně ukryt - o tom neexistují pochyby. K tomu účelu byla nejprve vyhloubena desetimetrová jáma, kvádr byl umístěn na její dno, a pak byl otvor opět pečlivě zasypán.

Snad se především zeptáte, jak to, že byl monolit vůbec nalezen. Nebylo to těžké - naopak, bylo až příliš snadné najít ho. měl mohutné magnetické pole; jakmile se začalo s magnetickým vyměřováním na nízkých orbitálních drahách, musel nám padnout do oka, trčel tam jako bolavý palec.

Proč ale by mělo být zařízení, závislé nějak na sluneční energii, zahrabáváno deset metrů pod povrch? Přijali jsme postupně desítky vysvětlení, ovšem byli jsme si vědomi toho, že možná je zcela vyloučeno pochopit motivy bytostí, které nás o tři milióny let předešly.

Nejpravděpodobnější teorie je nejjednodušší a také nejlogičtěji vybudovaná. Je ovšem také nejvíce znepokojivá.

Zařízení, které je závislé na Slunci, ukryjete do tmy jedině v tom případě, když vás zajímá, kdy bude zvednuto opět na světlo. Jinými slovy je monolit cosi jako poplašné zařízení. A my jsme je spustili.

Zdali civilizace, která ho tam umístila, ještě existuje, nevíme. Musíme předpokládat, že bytosti, jejichž přístroje fungují ještě po třech miliónech let, mohly vybudovat i stejně trvanlivou společnost. A musíme také předpokládat, pokud se nepřesvědčíme o opaku, že jejich postoj k nám může být nepřátelský. Velice často už jsme se setkali s tvrzením, že každá pokročilejší kultura musí nutně být mírumilovná, ale rizika tohoto druhu podstupovat nemůžeme.

A nejen to, i v dějinách našeho vlastního světa je dostatek příkladů, kdy primitivnější skupiny nedokázaly přežít setkání s vyšším typem civilizace. Antropologové hovoří o takzvaném ‚kulturním šoku'; snad budeme muset na takový šok připravit celé lidstvo. Ale dokud se nedovíme alespoň něco o tvorech, kteří navštívili Měsíc - a snad i Zemi - před třemi milióny let, nelze začít ani s pouhými přípravami.

Váš let proto znamená daleko víc než pouhou objevitelskou cestu. Je to průzkumná výprava - rekognoskace neznámého a snad i nebezpečného území. Tým vedený doktorem Kaminskim byl pro tento úkol speciálně připraven; vy se ovšem budete nyní muset obejít bez nich...

A teď závěrem o vašem speciálním cíli. Zdá se nepravděpodobné, že by jakékoli vyvinutější formy života mohly existovat na Saturnu nebo že by se byly mohly vůbec vyvinout na kterémkoli z jeho měsíců. Podle našich plánů měl být prozkoumán celý jejich systém, a stále ještě doufáme, že zjednodušený program můžete dovést do konce vy sám. Ale zřejmě se teď budete musit soustředit především na Saturnovu osmou družici, na Japetus. Až nastane čas k závěrečnému manévru, rozhodneme se, zda se máte na toto pozoruhodné těleso vypravit.

Japetus je ve sluneční soustavě výjimečné těleso - to už samozřejmě víte, jenže jako všichni astronomové posledních tří staletí jste tomu nevěnoval žádnou zvláštní pozornost. Dovolte tedy, abych vám připomněl, že Cassini - který Japeta objevil v roce 1671 - již tehdy postřehl, že se při oběhu jeví na jedné straně šestkrát jasnější než na straně druhé.

Je to pozoruhodný nepoměr, uspokojivé vysvětlení pro něj nebylo nikdy podáno. Japetus je tak malý - má sotva třináct set kilometrů v průměru -, že ani v lunárních dalekohledech se nejeví dosti zřetelně jako kotouček. Ale zdá se, že na jedné jeho straně je jasná, podivuhodně symetrická skvrna, a tam může být souvislost s MAT-1. Občas si myslívám, že nám už tři sta let Japetus signalizuje svými záblesky jako kosmický heliograf a my že jsme byli příliš nedovtipní, abychom jeho zprávám porozuměli...

Teď tedy znáte svůj pravý cíl a můžete zhodnotit vitální důležitost vašeho letu. Všichni doufáme, že s vaší pomocí získáme fakta postačující alespoň pro předběžnou informaci veřejnosti; navěky nelze tuto věc udržet jako tajemství.

V této chvíli nevíme, zda máme v co doufat nebo zda se máme čeho obávat. Nevíme ani, zda se tam, na Saturnových měsících, setkáte s dobrem či se zlem - nebo jen s rozvalinami tisíckrát staršími než jsou zříceniny Tróje."

V/ Saturnovy měsíce

/31/ TROSEČNÍK

Nejlepší protišokovou léčbou je práce, a na Bowmana teď, po ztrátě všech druhů z posádky, zbývalo práce věru dost. Musel uvést tak rychle, jak jen bylo možné, Discovery opět plně do chodu, počínaje životně důležitými systémy, bez nichž by loď zahynula.

Přednost měla klimatizační a energetická soustava. Přišel o mnoho kyslíku, ale zásoby stále ještě stačily pro

jednoho člověka. Regulace tlaku a teploty byla z valné části automatizována, hal se jimi zřídkakdy musel vůbec zabývat. noho vyšších funkcí usmrceného mozku počítače mohla převzít Země pomocí svých monitorů, a to i přes opoždění, které nastávalo ve spojení a které zdržovalo reakce na měnící se situaci. Každá závada v klimatizační a energetické soustavě - s výjimkou vážného průrazu stěny trupu - by se byla sama ohlásila několik hodin předem; varovných příznaků bylo vždy hojnost.

Energetické, navigační a pohonné systémy lodi byly nedotčeny - s výjimkou prvého jich tak jako tak neměl Bowman použít ještě celé měsíce, až do chvíle setkání se Saturnem. A i na tuto nesmírnou vzdálenost a bez pomoci palubního počítače mohla pak Země tuto operaci řídit. Konečné opravy dráhy budou sice poněkud náročnější, bude neustále nutno prvky kontrolovat, ale vážný problém by to být neměl.

Nejhorší prací bylo vyprázdnění rakví rotujících v centrifuze. Bylo dobře, říkal si Bowman, že členové průzkumného týmu byli jen kolegové, ne blízcí přátelé. Strávili společně jen pár týdnů výcviku; když to teď zpětně promýšlel, uvědomoval si, že šlo především o test vzájemné snášenlivosti.

Když konečně uzavřel vyprázdněná hibernacula, připadal si nejspíš ze všeho jako egyptský vylupovač hrobů. Teď tedy dosáhnou Saturnu ještě před ním Kaminski, Whitehead i Hunter - před ním, avšak nikoli před Frankem Poolem. Toto pomyšlení mu přinášelo jakýsi zvláštní, paradoxní pocit uspokojení.

Nepokusil se zjistit, zda je zbytek hibernačního systému dosud schopen funkce. I když na tom snad závisel sám jeho život, byl to problém, na který bude dost času, až loď vstoupí na konečnou oběžnou dráhu. Do té doby se může přihodit ještě mnoho věcí.

Nedalo se ani vyloučit - třebaže ještě přesně nezkontroloval zásoby -, že při úzkostlivém šetření by mohl vydržet až do záchrany i bez hibernace. Ovšem zda by to vydržel také psychicky, byla jiná otázka.

Pokusil se na tak vzdálené problémy nemyslet a soustředit se na věci naléhavé a nezbytné. Poznenáhlu vyčistil loď, přesvědčil se, že jednotlivé systémy běží hladce, probral technické obtíže se Zemí a pracoval tak, že na spánek mu zbývalo jen minimum času. Během prvých týdnů mohl jen tu a tam věnovat víc času velkému tajemství, k němuž se nevyhnutelně řítil - třebaže mu ani na okamžik nemizelo z mysli.

Konečně, když se loď zvolna dostávala opět do pravidelného a rutinního chodu - vyžadujícího nicméně jeho neustálý dozor -, mělo Bowman čas prostudovat zprávy a referáty, které mu došly ze Země. Znovu a znovu si přehrával záznam pořízený v okamžiku, kdy MAT-1 pozdravil po třech miliónech let poprvé úsvit. Pozoroval postavy ve skafandrech, hemžící se kolem něho, a téměř ho rozesmávala komická panika, která se jich zmocnila v okamžiku, kdy monolit vypálil ke hvězdám svůj signál a ochromil jejich přijímače pouhou silou svého elektronického hlasu.

Od onoho okamžiku už černá deska nedala najevo žádné další známky činnosti. Byla přikryta, pak opatrně opět vystavena Slunci - ale bez jakékoli reakce. Nebyl podniknut žádný pokus proniknout do ní, zčásti z vědeckých ohledů, zčásti z obav před možnými následky.

Magnetické pole, které vedlo k jejímu objevení, zmizelo v okamžiku onoho rádiového výkřiku. Snad bylo, jak zněla teorie některých expertů, tvořeno ohromným cirkulujícím proudem obíhajícím v supravodiči a tak uchovávajícím energii po celé věky až do okamžiku, kdy jí bylo zapotřebí. Zdálo se být totiž nesporné, že monolit nějaký vnitřní zdroj energie měl; sluneční energie, kterou absorboval během onoho krátkého ozáření, nemohla způsobit signál tak silný.

Jeden pozoruhodný, snad zcela bezpodstatný rys kvádru vedl k nekonečným dohadům. Monolit měl v průřezu přibližně rozměry 39 krát 155 centimetrů a vysoký byl tři a půl metru. Když byly jeho rozměry přeměřeny s maximální možnou exaktností, ukázalo se, že jsou k sobě navzájem v poměru 1 ku 4 ku 9 - čili v poměru čtverců prvých tří celých čísel. Nikdo pro tuto skutečnost nedokázal navrhnout přijatelné vysvětlení, ale sotva mohlo jít o pouhou náhodu, neboť rozměry byly dodrženy až po samou hranici přesnosti měření. Bylo to dosti pokořující pomyšlení, že Země s veškerou svou technikou by nebyla schopna opracovat ani mrtvý kvádr z jakéhokoli materiálu s přesností tak fantastickou. Svým způsobem byla tato pasívní, a přece až opovržlivá ukázka geometrické dokonalosti stejně ohromivá jako kterákoli z dalších charakteristik MAT-1.

Bowman také vyslechl se zájmem až podivuhodně nezúčastněným opožděné omluvy řídícího střediska za přípravu programu. Zdálo se, jako by hlasy ze Země byly zbarveny do obranného tónu; dokázal si docela dobře představit, jaké výčitky asi nyní stíhají ty, kdo měli na starosti program expedice.

Měli samozřejmě pro svou činnost některá pádná odůvodnění - včetně výsledků tajné studie ministerstva obrany, Projektu BARSOOM, který byla podniknuta katedrou psychologie v Harvardu roku 1989. V tomto řízeném sociologickém experimentu byla u různých vzorků populace navozena představa, že lidstvo navázalo styk s mimopozemšťany. Mnoho pokusných osob žilo - za použití halucinogenů, hypnózy a optických klamů - pod dojmem, že se skutečně již setkali s tvory z jiných planet, a jejich reakce byly proto vzaty za autentické.

Některé tyto reakce byly přímo bouřlivé; jak se ukázalo, existovala u jinak zcela normálních osob hluboce zakořeněná xenofobie. Vzhledem k tomu, co mělo už lidstvo za sebou v oboru lynčování, pogromů a jiných podobných zábav, by toto zjištění nebylo mělo kohokoli překvapit; přesto však byli organizátoři pokusu hluboce znepokojeni, jeho výsledky nebyly pak vůbec zveřejněny. Závěry plynoucí ze studie byly posíleny i pěti navzájem nesouvisejícími panickými reakcemi veřejnosti, způsobenými ve dvacátém století rozhlasovými dramatizacemi Wellsovy Války světů...

Přes všechny tyto důvody Bowman občas zapochyboval, zda obavy z kulturního šoku byly jediným vysvětlením pro tak mimořádné utajení jejich poslání. Náznaky, které proklouzly do jeho instruktáží, ukazovaly, že snad Spojené státy a Sovětský svaz doufaly, že získají nějaký předstih, když vstoupí jako první ve styk s mimozemskou civilizací. Z jeho současného hlediska, kdy se na Zemi díval jako na matnou hvězdičku ztracenou poblíž Slunce, se takové úvahy zdály trapně provinciální.

Více ho zajímala - třebaže i to už byly nyní loňské sněhy - teorie vysvětlující Halovo chování. Pravdu se nemohl dovědět nikdo a nikdy, ale fakt, že jedna z devítitisícovek v řídícím středisku byla uvedena do stavu obdobné

psychózy a že z ní byla nyní opět vyváděna, napovídal, že vysvětlení bylo správné. Tuto chybu už nebude nikdo opakovat; ale současně ta skutečnost, že Halovi konstruktéři nedokázali plně porozumět ani psychologii svého vlastního výtvoru, naznačovala, jak obtížné asi bude navázat spojení s bytostmi veskrze cizími.

Bowmanovi nebylo zatěžko uvěřit v teorii dr. Simonsona, že Halův pokus přerušit spojení se Zemí byl způsoben podvědomým pocitem viny vyprovokovaným jeho programovými konflikty. A přijal i myšlenku - třebaže ani to nebude nikdy možné prokázat -, že Hal vlastně neměl v úmyslu zabít Poola. Pokusil se jen zničit usvědčující důkazy; jakmile by se bylo totiž ukázalo, že jednotka AE-35, hlášená jako vadná, je v pořádku, byl by jeho podvod odhalen. Pak už se jako každý neobratný zločinec zapletl do houstnoucích sítí lží a propadl panice.

A paniku dokázal Bowman pochopit lépe, než mu bylo milé, neboť ji poznal dokonce dvakrát v životě. Poprvé jako chlapec, když byl stržen příbojem a téměř utonul; podruhé při kosmonautickém výcviku, když mu defektní měřič signalizoval, že mu dojde kyslík dříve, než se dostane do bezpečí.

V obou případech téměř pozbyl vlády nad všemi vyššími logickými činnostmi; jen vteřiny ho dělily od okamžiku, kdy by se z něho byl stal pouhý třeštící uzlíček bezplánovitých reakcí. Po obakrát se sice ubránil, ale věděl od té doby dobře, že za přiměřených okolností může úděs kohokoli zbavit lidských schopností.

A může-li se to stát člověku, pak se to mohlo přihodit i Halovi; s tímto vědomím začal pohasínat pocit hořkosti, pocit, že byl zrazen, který až dosud k počítači měl. Tak jako tak patřilo to vše nyní už minulosti, plně teď zastíněné hrozbou - ale i příslibem - neznámé budoucnosti.

/32/ PROBLÉM MIMO-POZEMŠŤANŮ

Nehledě k chvatnému jídlu v centrifuze - naštěstí zůstaly nepoškozeny hlavní dávkovače potravin - žil nyní Bowman prakticky převážně ve velitelské sekci. Zdříml si vždycky v křesle a dokázal tak zachytit každou závadu hned v zárodku, jakmile byla poprvé signalizována na obrazovkách. Pod vedením řídícího střediska podařilo se mu improvizovat zapojení několika protihavarijních obvodů, které fungovaly s postačující kvalitou. Už začínalo vypadat dosti pravděpodobně, že vydrží naživu, dokud Discovery nedosáhne Saturnu - což ovšem tak jako tak musilo nastat, ať bude on naživu nebo ne.

Třebaže měl nyní málo času na pozorování okolí a třebaže pohled na oblohu z kosmického prostoru pro něho nebyl žádnou novinkou, vědomí, co vlastně se rozprostírá tam venku, za pozorovacími okny, mu někdy velmi ztěžovalo soustředění i na tak vitální problémy, jako byla otázka přežití. Vpředu, tam, kam byla nyní loď orientována, se mrtvě protahovala Mléčná dráha, s hvězdnými mračny tak natěsnanými, že to zcela ohromovalo mysl. Byly tam planoucí mlhy ve Střelci, vroucí shluky sluncí, které provždy skrývaly srdce galaxie před lidskýma očima. Jako ponurý stín tam trčel Uhelný pytel, ona díra v prostoru bez jediné svítící hvězdy. A viděl Alfu Centauri, nejbližší ze všech sluncí - první stanici za hranicemi sluneční soustavy.

Třebaže ji září překonávaly Sirius i Canopus, byla to právě Alfa Centauri, která přitahovala Bowmanovy zraky i myšlenky, kdykoli pohlédl ven do prostoru. Neboť ten neochvějně zářící bod, jehož paprskům trvalo čtyři léta, než k němu dospěly, se stal symbolem všech důvěrných debat, které se nyní na Zemi rozpoutaly a jejichž ohlasy k němu tu a tam zalétaly.

Nikdo nepochyboval, že musí existovat nějaká spojitost mezi MAT-1 a Saturnovým systémem, ale sotva by se byl našel vědec, který by byl připustil, že tvorové, kteří vztyčili onen monolit, by byli mohli odtamtud pocházet. Jako možné sídlo života byl Saturn ještě méně vlídný než Jupiter a jeho měsíce byly ztuhlé věčným mrazem tří set stupňů pod nulou. Jen jediný z nich měl atmosféru - Titan; byl to tenounký obal jedovatého metanu.

A tak patrně bytosti, které navštívily před tak dávnými časy Měsíc, byly původu nejen extraterestrického, ale i extrasolárního - návštěvníci z hvězd, kteří budovali základny, kdekoli se jim to hodilo. S tím ovšem byla bezprostředně spjata další otázka: mohla vůbec nějaká technologie, bez ohledu na stupeň vyspělosti, překlenout onu děsivou propast, která se prostírá mezi sluneční soustavou a nejbližším cizím sluncem?

Mnoho vědců tuto možnost bez váhání odmítlo. Poukazovali na to, že i nejrychlejší loď, jež až dosud byla postavena, Discovery, by k dosažení Alfy Centauri potřebovala dvacet tisíc let - a milióny let k cestě, jež by vůbec mohla mít nějaký význam v galaktickém měřítku. I kdyby se v nadcházejících staletích vyvinul pohonný princip až k nepoznání, nakonec by člověk vždy narazil na nepřekonatelnou bariéru světelné rychlosti, kterou žádný hmotný objekt nemůže převýšit. Proto prý museli původci MAT-1 nezbytně sdílet s člověkem totéž Slunce; a jelikož v historické době nedali o sobě vědět, bylo nutno předpokládat, že vymřeli.

Menšina však hlasitě projevovala nesouhlas. I kdyby cesta od jedné hvězdy k druhé trvala staletí, vyvozovali, nemusela by to vůbec být překážka pro badatele dostatečně odhodlané. Technika hibernace, užitá právě na Discovery, bylo jedno z možných řešení. Jiné byl zcela soběstačný umělý svět vypravující se na cesty, jež mohly trvat po mnoho generací.

A pak, proč by vůbec bylo nutné předpokládat, že každý druh inteligentních tvorů, žije tak krátce jako člověk? V kosmu přece mohou existovat bytosti, pro něž tisíciletá cesta nemusí znamenat nic víc než trochu nudy...

Ačkoli byly tyto argumenty jen teoretické, dotýkaly se přesto věcí zcela praktického významu; obsahovaly v sobě koncepci "reagenčního intervalu". Pokud MAT-1 skutečně vyslal svůj signál ke hvězdám - snad s pomocí nějakého dalšího zařízení poblíž Saturnu - nemohl tento signál dosáhnout svého cíle dříve než za několik let. I kdyby příjemce reagoval ihned, zbývalo by přesto lidstvu něco času k nadechnutí, a tento čas by se měřil zcela jistě na desetiletí - ne-li na staletí. Mnoho lidí toto pomyšlení uspokojovalo.

Nikoli však všechny. Několik vědců - povětšinou tuláci z nehostinného pomezí teoretické fyziky - kladlo znepokojivou otázku: "Můžeme si být opravdu jisti, že rychlost světla představuje nepřekonatelnou bariéru?" Je pravda, že speciální teorie relativity se ukázala pozoruhodně trvanlivá, brzy se měla dožít stých narozenin; avšak i v ní se začínaly ukazovat trhliny. A i kdyby nebylo možné Einsteina porazit, bylo možné ho obejít.

Ti, kdo tato hlediska hájili, hovořili s nadějemi o zkratkách vyššími dimenzemi, o čarách, které jsou ještě přímější než přímky, o hyperspaciálních spojeních. Oblíbili si obrazné rčení, jehož autorem byl jeden princetonský matematik v minulém století: "červotočivý prostor". Kritikům, kteří namítali, že tyto nápady jsou příliš fantastické, než aby bylo možno brát je vážně, připomínali výrok Nielse Bohra: "Vaše teorie je potrhlá - ale ne natolik potrhlá, aby mohla platit."

Pokud existovaly nějaké spory mezi fyziky, neznamenaly nic ve srovnání s hádkami, které měli mezi sebou biologové při řešení už klasického problému: "Jak mohou inteligentní mimopozemské bytosti vypadat?" Rozdělili se na dva nesmiřitelné tábory - jeden tvrdil, že takoví tvorové nezbytně musí být hominidní, druhý byl stejně pevně přesvědčen, že nic nebude tak nepodobného člověku jako "oni".

Pro prvou odpověď se rozhodovali ti, kdo věřili, že koncepce dvou nohou, dvou rukou a umístění hlavních smyslových orgánů v nejvyšším bodě je tak podstatná a tak logická, že si lze těžko představit dokonalejší. Mohou pochopitelně existovat menší rozdíly, jako šest prstů místo pěti, cize zbarvená kůže nebo vlasy a zvláštnosti v uspořádání obličejové části; avšak nejinteligentnější mimopozemšťané - jejich různé názvy byly zpravidla nahrazovány zkratkou E. T. podle extraterestriálního původu - měli být tak podobni člověku, že by se prý po nich pozemšťan z větší dálky nebo při matnějším světle ani ze zvědavosti neohlédl.

Toto antropomorfní uvažování bylo předmětem úsměšků druhé skupiny biologů, pravých dětí kosmického věku, kteří se cítili povzneseni nad předsudky minulosti. Připomínali, že lidské tělo je výslednicí miliónů etap evolučního výběru prováděného na základě náhodných změn po neskonale dlouhé věky. V každém z oněch bezpočetných okamžiků rozhodování mohly genetické kostky padnout trochu jinak, snad i s lepšími výsledky. Neboť lidské tělo je bizarní snůška improvizací, je plné orgánů, jež byly z jedné funkce převedeny na druhou - ne vždycky zcela úspěšně - a dokonce obsahuje i překonaná zařízení, jako například slepé střevo, která jsou nejen zbytečná, ale dokonce i nebezpečná.

Byli i jiní teoretici, jak Bowman zjišťoval, kteří zastávali ještě exotičtější názory. Nevěřili, že skutečně pokročilé bytosti by ještě vůbec měly organická těla. Dříve nebo později, úměrně k pokrokům svého vědeckého rozvoje, by se zbavily oněch křehkých schránek, jakými je obdařila příroda, náchylných k nemocem a k úrazům, odsouzených a odsuzujících je k nevyhnutelné smrti. Nahradily by svá přirozené těla, jakmile by se opotřebovala - a možná ještě dříve - konstrukcemi z kovu a plastiku, a tak by dosáhly nesmrtelnosti. Mozek by snad ještě nějakou chvíli setrvával jako poslední zbytek organického těla, řídil by pohyb svých mechanických údů a pozoroval by kosmos svými elektronickými smysly - smysly daleko jemnějšími a dokonalejšími, než jaké mohla přivést na svět slepá evoluce.

Již na Zemi byly podniknuty prvé kroky v tomto směru. Existovaly milióny lidí, kteří by bývali v minulosti odsouzeni k záhubě a kteří nyní prožívali šťastné a plné životy díky umělým údům, ledvinám, plicím a srdcím. Z tohoto procesu vyplýval jen jediný závěr - a to bez ohledu na to, jak vzdálená taková doba ještě může být.

A vlastně i bez mozku se lze obejít. Jako sídlo vědomí byl postradatelný; to prokázal vývoj elektronického intelektu. Konflikt mezi myslí a strojem mohl být konečně řešen věčným příměřím v podobě naprosté symbiózy...

Avšak byl i toto skutečný konec? Několik mysticky laděných biologů šlo ještě dál. Vytvořili si teorii, za pomoci věrouky mnoha různých náboženství, že se případně oddělí vůbec mysl od hmoty. Tělo - robot, podobně jako i tělo z masa a krve, nebude pak už ničím víc než prahem k něčemu, čemu před dávnou dobou lidé říkávali "duch".

A jestliže by mělo být něco ještě za tímhle, už to mohlo mít pouze jediné jméno - bůh.

/33/ VELVYSLANEC

Během posledních tří měsíců se David Bowman tak dokonale přizpůsobil svému samotářskému způsobu života, že už se těžko rozpomínal na jakoukoli jinou formu existence. Opustily ho zoufalství i naděje, ustálil se na automatické rutině porušované občasnými krizemi, když ten nebo onen ze systémů Discovery projevil známky poruchy.

Neopustila ho však zvědavost a někdy ho pomyšlení na cíl, k němuž letí, naplňovalo pocitem exaltace - a pocitem moci. Nebyl jen představitelem celého lidského rodu, jeho počiny v příštích týdnech mohou ovlivnit samu budoucnost člověka. Za celé dějiny neměla tato situace obdoby. Byl velvyslancem, mimořádným a zplnomocněným velvyslancem všeho lidstva.

Toto vědomí mu mnoha drobnými způsoby pomáhalo. Dbal, aby byl čistý a upravený; ať byl jakkoli unavený, nikdy se nezapomněl oholit. Věděl, že řídící středisko ho bedlivě pozoruje a čeká na první příznak abnormálního chování; byl rozhodnut, že budou čekat marně - alespoň na nějaké skutečně vážné příznaky.

Jistých změn ve svém chování si byl Bowman vědom; bývalo by absurdní očekávat za těchto okolností cokoli jiného. Nesnášel už ticho; pokud nespal nebo nekorespondoval se Zemí, měl zapjaty lodní reproduktory a pouštěl je tak hlasitě, že byl jejich zvuk téměř bolestivý.

Zprvu, z potřeby slyšet lidský hlas, mít společnost, poslouchal klasické hry - zvláště díla Shawova, Ibsenova a Shakespearova - anebo recitaci poezie z nesmírné knihovny zvukových záznamů, které na Discovery byly. Avšak problémy, jimiž se tato díla obírala, mu připadaly tak vzdálené anebo - za použití špetky zdravého rozumu - tak snadno řešitelné, že brzy ztratil trpělivost naslouchat jim.

Přesedlal tedy na operu - zpívanou zpravidla italsky nebo německy, takže nebyl rozptylován ani oním minimem

intelektuálního obsahu, jaký v operách bývá. Tato fáze mu trvala pouhé dva týdny, pak si uvědomil, že zvuk všech těch nádherných školených hlasů toliko jitří jeho osamělost. Definitivně však ukončilo tento cyklus teprve Verdiho Rekviem, které předtím na Zemi nikdy neslyšel. Prázdnou lodí zahřmělo "Dies irae" tak zlověstnou připomínkou, že byl na pokraji zhroucení; a když se z nebes ozvaly ponuré fanfáry posledního soudu, nemohl už dál.

Pak už si přehrával jen instrumentální hudbu. Začal romantiky, ale zavrhoval je jednoho po druhém, když ho začaly tísnit jejich emocionální výlevy. Sibelius, Čajkovskij a Berlioz mu vydrželi po několik týdnů, Beethoven o něco déle. Konečně našel klid a mír, tak jako už tolik lidí před ním, v abstraktní architektuře Bachově, ozdobené občas Mozartovými ornamenty.

A tak plula Discovery k Saturnu, umlkala a opět se znovu rozechvívala chladivým zvukem spinetu, fixovaným myšlenkovým obsahem mozku, který už po dvě staletí nebyl nic než prach.

Už nyní, navzdory patnácti miliónům kilometrů vzdálenosti, se Saturn jevil větší než Měsíc pozorovaný ze Země. I pro neozbrojené oko to byla úchvatná podívaná; pohled dalekohledem byl prostě neuvěřitelný.

Vlastní těleso planety by bylo možno zaměnit za Jupitera v jedné z jeho klidnějších chvilek. Byly tu tytéž pásy mračen - i když bledší a méně zřetelné než oblaka na poněkud větším Jupiterovi - a tytéž poruchy, rozměrem se rovnajícím celým kontinentům, které zvolna putovaly atmosférou. Byl tu však přesto jeden nápadný rozdíl mezi oběma planetami; už na pohled bylo zřejmé, že tvar Saturna není kulový. Byl na pólech zploštělý, že to časem působilo jako jistá vada, zmrzačení.

Avšak Bowmanovy zraky přitahovala především nádhera prstenců, nedovolovala mu téměř hledět jinam; složitostí své struktury, jemností odstínů barev byly vesmírem samy o sobě. Kromě hlavní velké mezery dělící vnitřní a vnější prsteny existovalo nejméně padesát dalších mezí a rozhraničení, kde se zřetelně proměňoval jas gigantické svatozáře planety. Vypadalo to, jako by byl Saturn obemknut desítkami soustředných obručí, navzájem se těsně dotýkajících, všechny tak tenounké, jako by byly vystřiženy z nejjemnějšího papíru. Systém prstenců vyhlížel jako nějaký jemný umělecký výtvor nebo jako křehká hračka, které se lze obdivovat, ale které není možno se dotknout. Bez jakékoli námahy dokázal Bowman vnímat jejich skutečný rozměr, připustit si, že celá planeta Země, kdyby sem byla přenesena, by vypadala jako kulička z ložiska kutálející se po kraji velkého talíře.

Občas se za prstence schovala hvězda, ztrácela však jen nepatrně na své jasnosti. Prozařovala dál jejich průsvitnou hmotou - i když tu a tam zlehka zamrkala, když ji zakryl nějaký větší úlomek kroužících trosek.

Neboť prstence, jak se vědělo už od devatenáctého století, netvořily pevné těleso: zákony mechaniky to nepřipouštěly. Sestávaly z bezpočtu miliard střípků - snad zbytků měsíce, který se dostal příliš blízko k planetě a byl rozerván jejím slapovým vlivem na kousíčky. Nechť byl jejich původ jakýkoli, mělo lidstvo vlastně štěstí, že mu byla dopřána podívaná na takový div; mohl existovat jen po kratičký okamžik v dějinách sluneční soustavy.

Již v roce 1945 jistý britský astronom prokázal, že prstence jsou jen přechodný jev; gravitační síly, které na ně působí, je brzy opět zničí. Ze zpětné aplikace této teorie vyplývalo, že vlastně vznikly v minulosti zcela nedávné - před pouhými dvěma či třemi milióny let.

A nikdo ani v nejmenším nepomyslel na prazvláštní shodu, že Saturnovy prstence se zrodily ve stejném okamžiku jako lidský rod.

/34/ KROUŽÍCÍ LEDY

Discovery už vnikla hluboko do rozsáhlého systému měsíců a i sama velká planeta byla necelý jeden den letu před ní. Loď už dávno překročila hranici této soustavy, vyznačenou nejkrajnější Phoebe, obíhající retrográdně po prudce výstřední dráze, až třináct miliónů kilometrů od mateřské planety. Před ní teď čekaly Japetus, Hyperion, Titan, Rhea, Dione, Tethys, Enceladus, Mimas, Janus - a pak samy prstence. Na všech satelitech se v dalekohledu jevilo celé bludiště povrchových detailů a Bowman odvysílal na Zemi tolik snímků, kolik jen stačil pořizovat. Samotný Titan - v průměru měřící téměř pět tisíc kilometrů a velký jako planeta Merkur - bude zaměstnávat vyhodnocovací tým po celé měsíce; Bowman mohl Titanovi, stejně jako jeho ostatním vychladlým druhům, věnovat jen zcela letmý pohled. Víc ostatně ani nebylo třeba; byl si jist, že se jeho cílem skutečně stává Japetus.

Všechny ostatní satelity byly různě posety meteorickými krátery - i když jich bylo daleko méně než na Marsu - a jevily se na nich beztvaré světlejší a tmavší plochy, jen tu a tam s několika jasnějšími skvrnami, snad místy se zmrzlým plynem. Jediný Japetus se vyznačoval výrazným uspořádáním terénu, uspořádáním neobyčejně zvláštním.

Jedna polokoule satelitu, který jako všichni jeho společníci, se obracel k Saturnu stále touž stranou, byla mimořádně temná, takřka bez jakýchkoli patrných podrobností na povrchu. V naprostém kontrastu dominoval druhé polokouli zářivě bílý ovál, asi šest set kilometrů dlouhý a tři sta kilometrů široký. V této chvíli byla Sluncem osvětlena jen část tohoto překvapivého útvaru, ale příčina mimořádných proměn Japetovy jasnosti byla nyní už zcela zřejmá. Na západní straně oběžné dráhy satelitu byla zářící elipsa natočena k Slunci - a tím také k Zemi. Při východní fázi byla skvrna odvrácena a pozorovatelná byla jen polokoule s nepatrnou odrazivostí.

Obrovitá elipsa byla přísně symetrická, seděla jakoby obkročmo na Japetově rovníku, její delší osa mířila přímo k pólům; její okraje byly tak přesně vyznačeny, že to téměř vypadalo, jako by kdosi na tvář onoho měsíčku pečlivě namaloval velké bílé vajíčko. Byla to dokonale rovná plocha; Bowman uvažoval, zda by mohlo jít o jezero zmrzlé kapaliny - ačkoli by to nijak nevysvětlovalo zarážející dojem umělého útvaru, jímž skvrna působila.

Měl však jen málo času ke studiu Japeta na své cestě do samého srdce Saturnova systému, neboť vyvrcholení celého letu - poslední oprava dráhy Discovery - se rychle blížilo. Při průletu kolem Jupitera využila loď

tíhového pole planety ke svému urychlení. Nyní musí provést pravý opak; musí svou rychlost zbrzdit, jak jen bude možné, jinak by opustila sluneční soustavu a odlétla ke hvězdám. Její současná dráha byla propočtena tak, aby ji Saturn uchvátil, aby se stala dalším Saturnovým satelitem, kroužícím po úzké, tři miliardy kilometrů dlouhé elipse. V nejnižším bodu dráhy se měla téměř dotknout planety, v nejvzdálenějším protnout oběžnou dráhu Japeta.

Počítače na Zemi, třebaže dostávaly informace s tříhodinovým zpožděním, Bowmana ujišťovaly, že vše je v nejlepším pořádku. Rychlost i výška souhlasily; až do okamžiku maximálního přiblížení nebylo možno nic dalšího podniknout.

Gigantický systém prstenců se nyní klenul přes celou oblohu, a to již loď překročila jeho vnější okraj. Bowman, který na ně shlížel z výše asi patnácti tisíc kilometrů, dalekohledem rozpoznával, že jsou prstence tvořeny převážně z ledu, blyštícího se a jiskřícího ve slunečním světle. Vyhlíželo to, jako by letěl nad sněhovou vánicí, jenže tam, kde se občas ledová oblaka protrhala a kde by na Zemi měla být pod sněhem vidět pevná půda, otevíral se namísto toho zarážející pohled do hvězdnaté noci.

Dráha Discovery vedla křivkou ještě blíže k Saturnu a Slunce zvolna klesalo k mnohočetnému obloukoví prstenců. Stal se z nich teď už jen štíhlý stříbrný most protínající celou oblohu; byly sice tak řídké, že dokázaly sluneční světlo pouze přitlumit, avšak myriády krystalků je odrážely a rozptylovaly v oslňujícím ohňostroji. A jak se Slunce posouvalo za tisícikilometrovými návějemi kroužícího ledu, vynořovaly se a opět pomíjely na obloze jeho duchovití dvojníci a celá nebesa byla naplněna křižujícími se požáry a záblesky. Poté Slunce sestoupilo až do nitra mezikruží, takže jím bylo zcela orámováno a ohňostroj ustal.

O chvíli později vnikla loď do Saturnova stínu a dosáhla úseku, kde se dráha Discovery nad noční stranou planety nejvíce přibližovala jejímu povrchu. Nad hlavou zářily hvězdy a prstence; pod lodí leželo matně viditelné moře mračen. Nebyly tu žádné záhadné světelné obrazce, jaké zářily Jupiterovou nocí; snad byl Saturn na takové divadlo příliš mrazivý. Pestrou oblačnou krajinu ozařovalo jen duchovité světlo odrážené obíhajícími ledovci, dosud ozařovanými již skrytým Sluncem. Avšak uprostřed oné klenby zela široká temná propast jako chybějící svorník nedokončeného mostu, tam kde se napříč přes prstence položil stín planety.

Rádiový styk se Zemí byl přerušen a neměl být obnoven, dokud loď opět nevystoupí ze stínu obrovitého Saturna. Snad bylo jen dobře, že měl Bowman teď příliš mnoho co dělat, než aby si mohl uvědomovat tu vystupňovanou osamělost; v nejbližších hodinách mu totiž měla do poslední vteřiny zabrat všechen čas kontrola brzdících manévrů, naprogramovaných předem počítači ze Země.

Po měsících nečinnosti započaly hlavní trysky chrlit kilometrové kaskády žhnoucí plazmy. Do beztížného světa velitelské sekce se - třeba jen nakrátko - navrátila gravitace. A stovky kilometrů pod nimi zazářila oblaka metanu a zmrzlého čpavku světlem, jaké dosud nepoznala, když se Discovery jako nevelké, avšak nezkrotné slunce, hnala Saturnovou nocí.

Konečně před ní zaplál bledý úsvit; stále volnějším a volnějším letem se loď vynořovala na světlo dne. Už neměla sílu uniknout Slunci, ba ani Saturnu - ale její rychlost dosud stačila k tomu, aby vzlétla od planety tak daleko, až se dotkne oběžné dráhy Japetovy, tři milióny kilometrů odsud.

Čtrnáct dní měl Discovery zabrat tento výstup, až bude znovu tentokrát v obráceném sledu, překračovat dráhy Januse, Mimase, Enceladuse, Tethys, Dione, Rhey, Hyperiona... světů s jmény božstev, jež podle zdejšího kalendáře zanikla teprve včera.

A pak před ní bude Japetus a nutnost spojení s jeho letem. Kdyby se tento manévr nepodařil, klesla by Discovery nazpět k Saturnu a začala by onu čtyřtýdenní elipsu opisovat naněky.

K dalšímu spojení už by žádná další příležitost nebyla. Při následujícím oběhu už bude Japetus značně vzdálen, bude téměř na opačné straně od Saturna.

Samozřejmě pak musí jednou přiblížení opět nastat, až se složité dráhy lodě a satelitu znovu setkají v jednom uzlu. Avšak do oné další schůzky by muselo uplynout tolik let, že Bowman si byl jednou věcí naprosto jist: nechť by se cokoli mezitím událo, on by se jejím účastníkem nemohl stát.

/35/ JAPETOVO OKO

Když Bowman pozoroval Japeta poprvé, byla ona podivuhodně třpytivá eliptická skvrna zčásti ve stínu, ozářena jen světlem Saturna. Teď, když se mu tento měsíc zvolna blížil po své sedmdesátidevítidenní oběžné dráze, vynořovala se skvrna do plného světla dne.

Čím více pozoroval, jak vzrůstá, a čím více se Discovery stále strměji a stále pomaleji přibližovala k místu nevyhnutelného setkání, tím více si Bowman uvědomoval znepokojivě vtíravou představu. Nezmiňoval se o ní v rozhovorech, - nebo vlastně ve svých monologických komentářích - řídícímu středisku, neboť by to bylo mohlo vzbudit dojem, že začíná trpět přeludy.

Snad tomu tak dokonce i bylo; napůl už byl přesvědčen, že ta jasná elipsa, posazená doprostřed temného pozadí satelitu, je vlastně obrovské prázdné oko, které pozoruje jeho přílet. Bylo to oko bez zřítelnice, jelikož nedokázal nikde odhalit nic, co by porušovalo jeho naprostou prázdnotu.

Teprve když byla loď vzdálena pouhých sedmdesát tisíc kilometrů a Japetus byl již dvakrát tak veliký jako Luna při známém pohledu ze Země, povšiml si nepatrné černé skvrnky přesně ve středu oválu. Nebyl však vůbec čas na jakékoli detailnější zkoumání; měl už bezprostředně před sebou závěrečné manévry.

Naposledy teď hlavní motor Discovery vydával své energetické zásoby. Naposledy se rozburácelo uprostřed Saturnových měsíců planoucí peklo zanikajících atomů. Davidu Bowmanovi přinášel vzdálený svist a rostoucí tah

trysek pocity pýchy - ale i smutku. Vynikající soustrojí splnilo svou povinnost bez sebemenší závady. Vyneslo loď od Země až k Jupiteru a k Saturnu; nadcházel poslední okamžik, kdy ještě vůbec bude v činnosti. Až Discovery vyprázdní nádrže pohonných hmot, stane se stejně bezmocnou, stejně závislou na pouhé setrvačnosti, jako kterákoli kometa nebo planetoid, bezmocný zajatec gravitačních sil. Ani po letech, až dorazí záchranná loď, nebylo by ekonomické znovu ji natankovávat, aby si mohla sama probojovat cestu zpět na Zemi. Stane se pro věky obíhajícím pomníkem prvých dnů meziplanetárních výprav.

Tisíce kilometrů se zmenšily na stovky a současně klesaly palivoměry až k nule. U velitelského panelu měřily Bowmanovy oči úzkostlivě situaci, přebíhaly po situační planšetě a po improvizovaných mapkách, na nichž bylo nyní třeba se orientovat pro všechna operativní rozhodování. Byl by to děsivý neúspěch, kdyby teď, kdy už toho tolik překonal, nedokázal navést loď na dráhu kolem Japetuse pro několik chybějících kilogramů paliva...

Svist trysek utichl, hlavní motory se zastavily a jen korekční motorky zlehka dotlačovaly Discovery na přesnou dráhu. Z Japeta se nyní stal obrovitý srpek, který vyplňoval celou oblohu; až do tohoto okamžiku Bowman Japeta vnímal jen jako drobné, bezvýznamné těleso - jakým vskutku byl v porovnání se světem, okolo něhož obíhal. Nyní, když nad ním hrozivě strměl, se zdál být nestvůrný - jako kosmické kladivo napřažené, aby rozdrtilo Discovery jako skořápku.

Japetus se blížil tak zvolna, že to vypadalo, jako by se vůbec ani nepohyboval, nedal se téměř určit okamžik, kdy prošel nepostřehnutelnou proměnou z astronomického tělesa v krajinu pozorovanou z výše osmdesáti kilometrů. Věrné stabilizační a korekční trysky naposledy zadýchaly a pak zmlkly navěky. Loď byla na konečné orbitě, konajíc každé tři hodiny jeden oběh rychlostí pouhých třinácti set kilometrů za hodinu - což zcela postačovalo v tomto slabounkém gravitačním poli.

Discovery se stala satelitem satelitu.

/36/ VĚTŠÍ BRATR

"Vracím se znovu nad osvětlenou stranu, situace je stejná, jakou jsem hlásil při předchozím obletu. Zdá se, že tu existují jen dva typy povrchového materiálu. Ten černý vypadá jako spálený, úplně jako dřevěné uhlí, má i podobnou strukturu, pokud se to dá v dalekohledu rozpoznat. Nejvíc ze všeho mi připomíná připálenou topinku...

Charakter té bílé plochy jsem stále ještě nepochopil. Má naprosto přesné a ostré ohraničení, nejsou na ní patrné absolutně žádné detaily. Mohla by to být i kapalina, ploché je to dost. Nemám ponětí, jak se vám to asi jeví na videu, které jsem odvysílal, ale kdybyste si uměli přestavit moře zmrzlého mléka, pak máte dost přesný obrázek.

Mohl by to být i nějaký těžší plyn - ne, to asi možné není. Chvílemi mám pocit, že se to velice pomalu pohybuje, ale jist si tím nejsem...

...Zase nad tím bílým útvarem, je to třetí oběh. Tentokrát doufám, že budu přelétat blíž k tomu bodu, který jsem zpozoroval přesně uprostřed, když jsem přilétal. Pokud jsou mé výpočty v pořádku, tak bych se k tomu mohl přiblížit až na osmdesát kilometrů, ať je to, co je to...

...Ano, něco tam je, právě tam, kde jsem to propočítal. Vystupuje to nad obzor, vychází mi tam právě i Saturn, přesně ve stejném kvadrantu - přecházím teď k dalekohledu...

Ano! Je to... vypadá to jako nějaká stavba, jako budova, úplně černá - těžko se pozoruje. Okna ani jiné detaily patrné nejsou. Jen taková velká vertikální deska - musí mít přes kilometr na výšku, když je na tuhle vzdálenost viditelná. Připomíná mi to - no ovšem! Vypadá přesně jako ta věc, co jste našli na Měsíci! Je to větší bratr MAT-1!"

/37/ EXPERIMENT

Nazvěme to Hvězdná brána.

Po tři milióny let kroužila okolo Saturna a čekala na osudový okamžik, jež nikdy nemusel ani nadejít. K jejímu vybudování byl roztříštěn celý jeden měsíc a trosky zbylé z její výstavby dosud setrvávaly na oběžné dráze.

Dlouhé čekání bylo nyní u konce. Tak tedy na dalším ze světů se zrodil rozum a opouštěl nyní svou planetární kolébku. Pradávný experiment dosahoval svého vrcholu.

Ti, kdo před tak nezměrnou dobou s pokusem započali, nebyli lidé - ani vzdáleně nebyli člověku podobní. Byli však z masa a krve a při pohledu do hlubin kosmu pociťovali bázeň, zvědavost i osamění. Jakmile nabrali dost sil, vydali se ke hvězdám.

Na svých průzkumných cestách se potkali s životem v mnoha podobách a sledovali průběh vývoje na tisíci různých světech. Často viděli, jak prvé slabounké jiskřičky rozumu zaplápolají a opět uhasínají ve vesmírné noci.

A jelikož v celé galaxii nenalezli nic drahocennějšího nad myšlení, povzbuzovali jeho zrod, kde jen mohli. Stali se rozsévači na hvězdných lánech; zasévali a někdy i sklízeli.

A jindy, bez hněvu i bez lítosti, se nevyhnuli ani plení.

Už dávno vyhynuli velcí ještěři, když jejich průzkumná loď prvně vstoupila do oblasti sluneční soustavy, po letu trvajícím celá tisíciletí. Minula mrazivé vnější planety, krátce stanula nad pouštěmi zmírajícího Marsu a konečně shlédla na Zemi.

Pod sebou spatřili badatelé svět kypící životem. Po léta studovali, sbírali, katalogizovali. Když obsáhli vše, čeho byli schopni, začali s proměnami. Pohráli si s osudem mnoha živočišných druhů, na souši i v oceánech. Který z jejich pokusů uspěje, se však po milión let neměli možnost dovědět.

Byli trpěliví, nesmrtelní však dosud nebyli. A v tomto vesmíru se sto miliardami sluncí toho měli tolik na práci, volaly další a další světy. Vydali se tedy znovu do hlubin a věděli, že se sem nikdy nevrátí.

Nebylo toho ani třeba. Pomocníci, které tu zanechali, se měli postarat o ostatní.

Na Zemi přicházely a odcházely ledovce a nad nimi neměnná Luna vytrvale uchovávala své tajemství. Ještě pomaleji než polární led se vzdouvaly a odplývaly přílivy a odlivy civilizace napříč galaxií. Podivné, krásné i strašné říše rostly a ztroskotávaly, své zkušenosti přenechávaly potomkům. Země nebyla zapomenuta, ale další návštěva na ní by bývala málo co platná. Byl to jen jeden z miliónů mlčících světů, světů, z nichž jen málokterý promluví.

A tam mezi hvězdami, se teď vývoj hnal za novými metami. Prapůvodní průzkumníci, kteří se vydali k Zemi, už dávno vyčerpali všechny možnosti těl z masa a krve; jakmile jejich stroje předčily jejich vlastní organismy, nastal čas k přemístění. Nejprve jejich mozky a poté již jen pouhé myšlenky se stěhovaly do zářících nových domovů z kovů a syntetických hmot.

V nich putovali mezi hvězdami. Nestavěli už kosmické lodi. Oni sami se loďmi stali.

Avšak éra strojového bytí rychle minula. Ve svém neutuchajícím hledačství se naučili uchovávat znalosti v samotné struktuře prostoru, naučili své myšlenky navěky vtělovat do mřížek fixovaného světla. Dokázali se ztotožnit se zářením, osvobodit se konečně od veškeré tyranie hmoty.

Proměnili se tedy v čirou energii; na tisíci světech sebou ještě po nějakou dobu cukaly v záškubech bezduchého tance smrti prázdné skořápky, které odhodili, dříve než se i ony rozpadly v rez.

Byli teď pány galaxie, byli za hranicemi času. Dokázali se podle libosti potulovat mezi hvězdami a prolínat jako lehká pára i štěrbinami vznikajícími v prostoru. Avšak přes svou bezmála božskou všemoc nezapomněli ještě zcela na svůj původ, na teplé bahno dávno zaniklých moří, z nichž se zrodili.

A stále ještě střežili osud experimentů, jež započali jejich předkové, tak dávno a dávno.

/38/ HLÍDKA

"Vzduch v lodi se stává nedýchatelný, ustavičně mě bolí hlava. Kyslíku mám ještě dost, ale čističe zřejmě nedokázaly zbavit vzduch všeho toho svinstva, když se začaly kapaliny vypařovat do vakua. Když už je to moc špatné, tak jdu dolů do garáže a pustím si trochu čistého kyslíku z kapslí...

Na žádný z mých signálů ta věc nereagovala; vzhledem ke své orbitální inklinaci se teď zvolna od MAT-2 vzdaluji. Mimochodem, to jméno, co jste tomu dali, je dokonce hned ze dvou hledisek úplně nepřípadné - není tu pořád ani stopy po nějakém magnetickém poli.

V tomto okamžiku činí moje maximální přiblížení sto kilometrů; zvětší se asi na sto šedesát, jelikož Japetus se pode mnou otáčí a pak poklesne až na nulu. Budu přelétávat přesně nad tím - ovšem až za třicet dní, a to je moc dlouhé čekání, kromě toho zde tou dobou bude tak jako tak noc.

I teď je to vidět pokaždé jenom pár minut, jenom chvíli, než ta věc klesne znovu pod obzor. Je to hrozně únavné - nemám dost času na pořádné pozorování.

Takže bych chtěl od vás souhlas k takovémuhle plánu. Kapsle jsou vybaveny k přistání a k návratu na loď. Chci vystoupit do vnějšího prostoru a prohlédnout si ten objekt zblízka. Pokud se to bude jevit bezpečné, přistanu u toho - nebo i na tom.

Loď bude trvale nad mým obzorem po celou dobu sestupu a výstupu, takže nepřeruším spojení na delší dobu než devadesát minut.

Jsem si úplně jist, že je to jediné, co se teď dá udělat. Překonal jsem půldruhé miliardy kilometrů - a tak bych se nechtěl dát zastavit poslední stovkou."

Celé týdny sledovala Hvězdná brána, trvale natočená ke Slunci, jak se k ní blíží loď. Její tvůrci ji připravili na rozmanité eventuality a toto byla jedna z nich. Rozpoznala, co to je za objekt, který vystupuje od teplého srdce sluneční soustavy směrem k ní.

Kdyby byla živým tvorem, byla by pocítila vzrušení, ale takové pocity byly zcela mimo její možnosti. I kdyby ji byla loď minula, nebyla by poznala ani stín zklamání. Čekala po tři milióny let; byla připravena čekat celou věčnost.

Pozorovala, zaznamenávala, zdržovala se vší akce, zatímco návštěvník přibrzďoval svou rychlost výtrysky žhnoucích plynů. Náhle pocítila jemné dotyky záření pokoušející se prozkoumat její tajemství. Ale stále ještě nic nepodnikala.

Loď nyní byla na oběžné dráze a kroužila nízko nad povrchem tohoto podivně strakatého měsíce. Začala hovořit, odpočítávat základní číslovky od jedné do jedenácti, stále znovu a znovu. Pak bylo počítání vystřídáno složitějšími signály, na mnoha frekvencích - na ultrafialové, na infračervené, na rentgenové. Hvězdná brána neodpovídala; neměla co říci.

Pak byla delší přestávka - a poté Hvězdná brána zpozorovala, že se k ní dolů cosi z obíhající lodi řítí. Propátrala své paměti a logické obvody přijaly rozhodnutí v souladu s instrukcemi vloženými do nich před dávnými časy.

Pod chladným světlem Saturnu se v Hvězdné bráně probouzely dřímající síly.

/39/ DO NITRA OKA

Discovery vyhlížela zcela stejně, jako když ji viděl poprvé, na lunární oběžné dráze, kdy polovinu oblohy zabíral ještě pozemský Měsíc. Snad k jedné nevýrazné změně došlo; nebyl si tím docela jist, ale zdálo se, jakoby barva nápisů,

označujících funkci jednotlivých příklopů, zásuvek, spojek a dalších zařízení dlouhodobým vystavením přímému a ničím nestíněnému záření Slunce poněkud vybledla.

Slunce bylo nyní k nepoznání změněné těleso. Bylo přespříliš jasné na to, aby to mohla být pouhá hvězda, avšak na jeho drobný kotouček bylo možno pohlížet bez obtíží. Nehřálo; když Bowman jeho záři nastavil ruku bez rukavice za oknem kapsle, kterou prosvěcovalo, nepocítil na kůži vůbec nic. Stejně dobře by se byl mohl pokoušet ohřát se v paprscích Luny; ani cizota krajiny v hloubi osmdesáti kilometrů mu nemohla tak živě připomenout, jak nesmírně vzdálen je od Země.

Opouštěl nyní, snad naposledy, kovový svět, který byl po tolik měsíců jeho domovem. I kdyby se sem nevrátil, loď bude dál konat službu a vysílat zpět k Zemi data zjišťovaná jejími přístroji, dokud v jejích obvodech nedojde k nějaké katastrofální a konečné poruše.

A kdyby se vrátil? Pak - snad - by se mohl udržet naživu, a snad i při zdravém rozumu, ještě po několik měsíců. Ale to bylo vše, jelikož hibernační systém byl k nepotřebě, chyběl-li počítač k jeho ovládání. Nebylo naprosto možné, aby přežil čtyři pět let, než k Japetu dorazí Discovery II.

Zanechal tyto myšlenky za sebou; na oblohu před ním vystupoval zlatý srp Saturna. Za celé dějiny byl on jediným člověkem, kterému byl tento pohled dopřán. Všem ostatním očím nastavoval Saturn vždy svou plně ozářenou tvář, cele obrácenou k Slunci. nyní se z něho stal křehký luk a prstence přes něj kreslily tenkou čáru - jako by to byl šíp, který je přichystán, aby byl vystřelen samému Slunci do tváře.

V jedné čáře s prstenci tkvěl jako jasná hvězda Titan a slaběji jiskřily ostatní Saturnovy měsíce. Než uplyne polovina nového století, navštíví je jistě všechny člověk; nechť však chovají jakákoli tajemství, on již se o nich nedozví.

Vstříc mu letělo ostré rozmezí slepého bílého oka; zbývalo urazit už jen stopadesát kilometrů, během deseti minut by měl být nad cílem. Zatoužil, aby přece jen existovalo nějaké ověření, že jeho slova dolétají až k Zemi, vzdálené nyní i při světelné rychlosti jednu a půl hodiny. Byla by osudová ironie, kdyby pro nějaké selhání v přenosové cestě jeho existence zanikla v mlčení a kdyby se nikdo nikdy nedověděl, co se s ním stalo.

Discovery stále ještě zářila jako hvězda vysoko nahoře na černé obloze. Předbíhal ji, sestupem získával na rychlosti, ale brzy bude let kapsle zpomalen brzdícími tryskami, loď odpluje z dohledu - a on zůstane sám na této svítivé pláni s temným tajemstvím v samém středu.

Nad obzor začal vystupovat ebenový blok a zakrýval hvězdy na obloze. Bowman přetočil kapsli kolem gyroskopů do protisměru a zapojil hnací trysky na plný tah, aby zbrzdil svou orbitální rychlost. Dlouhým plochým obloukem se snášel na Japetův povrch.

Ve světě se silnější gravitací by takový manévr byl příliš náročný na spotřebu paliva. Ale zde vážila kapsle necelou desítku kilogramů; mohl se několik minut vznášet na svislém tahu, aniž nějak nebezpečně odčerpal zásoby paliva a vystavil se riziku, že tu uvízne bez naděje vrátit se do obíhající Discovery. I když snad v tom nakonec nebyl takový rozdíl...

Měl ještě asi osm tisíc metrů výšky a směřoval přímo k obrovité tmavé mase, jež v naprosté geometrické dokonalosti vyrážela na povrch beztvaré roviny. Byly to stejně prázdné plochy jako rovný bílý povrch pod ním; až do této chvíle si nedokázal učinit představu, jak nesmírné jsou její rozměry. Jen málo budov na Zemi se s ní dalo srovnat; pečlivě proměřené fotografie ukazovaly na výšku téměř sedmi set metrů. A pokud se z nich dalo soudit, poměry jejích hran se přesně shodovaly s poměry zjištěnými u MAT-1 - byl to onen podivuhodný vztah jedna ku čtyřem a ku devíti.

"Přiblížil jsem se teď už na čtyři kilometry, držím se ve výšce třináct set metrů. Známky nějaké aktivity dosud nejsou - absolutně nic, na žádném z přístrojů. Plochy vypadají naprosto hladké - jako vyleštěné. A daly by se čekat nějaké stopy po meteorických impaktech, že ano, po tak dlouhé době.

Na té - dalo by se říct střeše - také nejsou žádné trosky, nic, a také ani známka po nějakém otvoru. Doufal jsem, že by tam mohl být nějaký vchod, něco, kudy by se dalo vniknout dovnitř...

Teď jsem přesně nad tím, vznáším se sto padesát metrů vysoko. Nechci promeškat moc času, Discovery se brzy ocitne z dosahu. Budu přistávat. Pevné je to nesporně dost - a kdyby nebylo, hned se odpálím.

Moment - tohle je zvláštní -"

Bowmanův hlas odumřel v tichu naprostého úžasu. Neulekl se; doslova nedokázal popsat, co vidí.

Přilétl nad velký plochý obdélník, přes tři sta metrů dlouhý a osmdesát metrů široký, zhotovený z čehosi, co vyhlíželo jako kompaktní skála. Avšak teď se zdálo, jako by plocha pod ním unikala; vypadalo to přesně jako jeden ze známých optických klamů, kdy lze trojrozměrný objekt, pouhou silou vůle, vnímat jako obrácený naruby - tím, že pozorovatel navzájem zamění bližší a vzdálenější stěnu.

A to se právě dálo s touto ohromnou, na pohled pevnou stavbou. Bylo to vyloučené, bylo to neuvěřitelné, ale nebyl to už monolit zdvihající se nad rovnou plání. Co se až dosud zdálo být jako střechou, pokleslo do nezměřitelné hlubiny; po kratičký okamžik měl pocit, spojený se závratí, že hledí dolů do svislé šachty - do trouby o obdélném průřezu, jehož rozměr se v rozporu se zákony perspektivy nijak nezmenšoval s rostoucí vzdáleností...

Japetovo oko mrklo, jako by chtělo odstranit dráždivé smítko.

Davidu Bowmanovi zbyl čas jen na jedinou přerývanou větu, která se čekajícím mužům v řídícím středisku, půldruhé miliardy kilometrů odsud a osmdesát minut v budoucnosti, měla navždy vrýt do paměti:

"Celá ta věc je dutá - jde nějak donekonečna - a - proboha, je to možné? - je plná hvězd!"

/40/ VÝCHOD

Hvězdná brána se rozevřela. Hvězdná brána se uzavřela.

V okamžiku příliš krátkém, než aby mohl být vůbec změřen, se prostor stočil a převrátil.

A pak byl Japetus opět sám, tak jako po celé tři milióny let - sám až na opuštěnou, avšak nikoli zničenou loď, která dál předávala svým tvůrcům zprávy, jimž nedokázali porozumět a ani uvěřit.

VI/ Hvězdnou branou

/41/ HLAVNÍ ÚSTŘEDNA

Chyběl jakýkoli pocit pohybu, přesto se však řítil dolů k oněm nemyslitelným hvězdám, zářícím někde dole v srdci satelitu. Ne - v něm nebyly, to cítil s určitostí. Přál si teď, když bylo příliš pozdě, aby byl v minulosti věnoval více času hyperspaciální teorii a transdimenzionálním kanálům. Pro Davida Bowmana to přestaly být pouhé teorie.

Snad byl onen monolit na Japetu dutý, snad byla jeho "střecha" pouhý klam, nebo jen kryt, který se otevřel a vpustil ho dovnitř. (Jenže dovnitř čeho?) Pokud mohl věřit svým smyslům, vyhlíželo to, jako když padá svisle dolů ohromnou pravoúhlou šachtou, hlubokou několik tisíc metrů. Pohyboval se stále rychleji, avšak protilehlý konec šachty nijak neměnil svůj rozměr a setrvával od něho stále ve stejné dálce.

Jenom hvězdy se posouvaly, nejprve tak pomalu, že mu jistý čas trvalo, než zjistil, že ubíhají z rámce, jenž je vymezoval. Ale za chvíli už bylo zřejmé, že hvězdné pole se rozpíná, jako by se u nepochopitelnou rychlostí blížilo. Byla to nelineární expanze; hvězdy ve středu jako by se sotva pohybovaly, zatímco posun ostatních hvězd při okrajích se stále urychloval, až se z nich stávaly pouhé světelné šmouhy, právě v okamžiku, kdy unikaly ze zorného pole.

Nahrazovaly je stále nové, přitékaly do středu pole z jakéhosi zřejmě nevyčerpatelného zdroje. Bowman uvažoval, co by se stalo, kdyby některá z hvězd letěla přímo k němu; pokračovala by její expanze až do okamžiku, kdy by se zřítil přímo na povrch cizího slunce? Avšak žádná se nepřiblížila natolik, aby se jevila jako kotouč; nakonec každá z nich uhýbala a každá se nakonec jen mihla přes okraj onoho pravoúhlého orámování.

A stále ještě se druhý konec šachty nijak nepřiblížil. Bylo to téměř jako by se stěny pohybovaly i s ním a nesly ho k neznámému cíli. Nebo snad byl ve skutečnosti v klidu on, a pohyboval se prostor k němu...

Nebyl to jen prostor, jak si pojednou uvědomil, který se účastnil toho, co se s ním dělo, ať už to bylo cokoli. Hodiny na nevelkém ovládacím panelu kapsle se také chovaly podivně.

Normálně se míhala čísla v okénku pro odečítání desetin vteřiny tak rychle, že bylo téměř vyloučeno je sledovat; nyní se objevovala a mizela v oddělených intervalech, mohl je dokonce bez nesnází jedno po druhém počítat. I vteřiny míjely s neuvěřitelnou pomalostí, jako by se zastavoval sám čas. Nakonec utkvěl ukazatel desítek vteřin na půl cestě mezi pětkou a šestkou a stanul tam.

Přesto však Bowman stále ještě dokázal přemýšlet i pozorovat okolí, zatímco ebenové stěny letěly podél něho rychlostí, která mohla mít jakoukoli hodnotu od nuly až po tisícinásobky rychlosti světla. Jaksi ho to nepřekvapovalo, a dokonce už nebyl nijak vylekán. Naopak, pociťoval nevzrušené očekávání, takové, jaké už kdysi poznal, když lékaři při kosmickém výcviku testovali jeho reakce na halucinogenní drogy. Svět kolem něho byl podivný a plný překvapení, ale bát se nebylo čeho. Cestoval milióny kilometrů za tajemstvími, a tajemství teď, jak se zdálo, mu přicházela vstříc.

Obdélník před ním zbělal. Světelné pruhy hvězd bledly na pozadí mléčné oblohy, jejíž jas rostl každým okamžikem. Zdálo se, jako by kapsle směřovala k oblačné stěně, stejnoměrně osvětlené nějakým neviditelným sluncem.

Vynořoval se z tunelu. Jeho druhý konec, který až dosud zůstával v téže neurčité dálce, neblížil se ani se nevzdaloval, začal se náhle opět chovat podle normálních zákonů perspektivy. Počal se k němu přibližovat a rozšiřovat se před ním. Současně Bowman pocítil, že vystupuje vzhůru a po prchavý okamžik ho napadlo, zda nepropadl středem Japeta a nevzlétne nyní na jeho protilehlé straně. Avšak ještě než kapsle vyplula ven do volného prostoru, věděl už, že je v místech, která nemají nic společného s Japetem ani s jakýmkoli jiným světem dostupným lidské zkušenosti.

Nebyla tam žádná atmosféra, neboť všechny detaily byly viditelné ostře a nezkresleně, vše bylo jasné až po neuvěřitelně vzdálený a plochý obzor. Zjevně letěl nad světem obřích rozměrů, mnohem větším než Země. Avšak navzdory jeho velikosti byl veškerý povrch, jejž byl Bowman s to přehlédnout, mozaikově členěn do útvarů, které byly zjevně umělého původu a jejichž strany bylo možno měřit na kilometr. Vypadalo to jako skládanka nějakého obra, který si tu hrál s planetami; a ve středech mnohých těchto čtverců, trojúhelníků a mnohoúhelníků zely černé šachty - věrné podoby propasti, z jaké se právě vynořil.

A přece byla obloha nad ním ještě podivnější - svým způsobem i znepokojivější - než ona nepravděpodobná krajina dole. Nebyly na ní totiž vidět pražádné hvězdy; chyběla i čerň kosmického prostoru. Namísto ní měkce žhnula jen mléčná běl, která působila dojmem bezmezné dálky. Bowman se upamatoval na vylíčení obávané antarktické bílé tmy, která byla přirovnána k "vnitřku pingpongového míčku". Ta slova se přesně hodila na tento mysteriózní prostor, avšak vysvětlení bylo zřejmě zcela jiné. Tato obloha nemohla být výsledkem meteorologických jevů, mlhy nebo sněhu; existovalo tu naprosté vakuum.

Pak, když jeho oči přivykly perleťové záři, která vyplňovala celé nebe, si uvědomil další podrobnost. Obloha nebyla zcela prázdná, jak usoudil při prvém pohledu. Nad hlavou měl rozseto tisíce černých teček, nepohnutých a uspořádaných do zcela náhodných obrazců.

Nebylo lehké spatřit je, byly to jen pouhé bodové uzly temnot, ale jakmile je postřehl, nebylo o nich nejmenší pochyby. Něco Bowmanovi připomínaly - něco tak známého a přece tak absurdního, že si toto přirovnání odmítal připustit, dokud si logika sama jeho uznání nevynutila.

Ty černé dírky v bílé obloze byly hvězdy; byl to týž pohled, jako kdyby si prohlížel negativní snímek Mléčné

dráhy.

Kde jen proboha mohu být? ptal se Bowman sám sebe; ale sotva si otázku položil, byl si jist, že na ni odpověď patrně nikdy nedostane. Zdálo se, že došlo k inverzi prostoru: tato místa nebyla určena pro existenci člověka. Třebaže kapsle byla příjemně vyhřáta, zamrazilo ho náhle a takřka nezvládnutelně se roztřásl. Chtělo se mu zavřít oči a uniknout té perleťové nicotě, která ho obklopovala; jenže tak by jednal jen zbabělec a tomu se nechtěl poddat.

Mozaikovitá planeta posetá otvory se pod ním zvolna otáčela, ale scenérie se nijak podstatně neměnila. Odhadoval, že se pohybuje asi patnáct kilometrů nad jejím povrchem, byl by tedy měl snadno odhalit jakékoli známky života. Ale celý tento svět byl opuštěný; vstoupil na něj kdysi rozumný tvor, provedl, co měl v úmyslu, a šel opět dál svou cestou.

Pak náhle postřehl, asi třicet kilometrů daleko na ploché pláni, přihrbenou hromadu trosek, zhruba válcovitého tvaru, která nemohla být ničím jiným než vrakem obrovité kosmické lodi. Byla příliš vzdálena, než aby bylo možno rozpoznat nějaké detaily, a zmizela mu během pár vteřin z dohledu, ale přece jen zahlédl přeražená žebra a matně se lesknoucí plech, který z ní byl oloupán jako slupka z pomeranče. Přemítal, kolik tisíc let ležely asi trosky na této pusté šachovnici - a jaké bytosti se v ní plavily mezi hvězdami.

Pak na vrak zapomněl, neboť cosi vystupovalo nad obzor.

Zprvu to vyhlíželo jako plochý kotouč, avšak to proto, že to směřovalo téměř přímo k němu. Když se objekt přiblížil a míjel ho v hloubce, uviděl, že měří přes sto metrů a že je vřetenovitého tvaru. Třebaže po celé jeho délce se na povrchu jevily nezřetelné pásy, bylo obtížné zaostřit na ně pohled; objekt vypadal, jako by vibroval nebo snad jako by se značnou rychlostí otáčel.

Směrem k oběma koncům byl zašpičatěn, systém pohonu nebyl zřejmý. Pouze jedna věc byla pro lidské oči důvěrně známá, jeho barva. Pokud to byl skutečně reálný objekt, a nikoli pouze optický klam, pak snad jeho tvůrci sdíleli s člověkem některé z jeho zálib. Zcela jistě však nesdíleli jeho omezení, neboť vřeteno se zdálo být vyrobeno ze zlata.

Bowman natočil hlavu tak, aby viděl v retrovizoru, jak objekt odlétá. Loď ho zcela ignorovala, a teď zpozoroval, jak klesá z výše dolů do jednoho z tisíců obrovitých otvorů. Po několika vteřinách zmizela s posledním zlatým záblesken a vnořila se do nitra planety. Byl tu opět sám pod onou zlověstnou oblohou, a pocit osamocenosti a odloučení se ho zmocňoval víc než kdy jindy.

Pak uviděl, že i on sám se snáší k mozaikovému povrchu gigantického světa a že právě pod ním zeje jiný z obdélníkových jícnů propasti. Prázdná obloha nad ním se uzavřela, hodiny opět zvolňovaly chod, až stanuly, a znovu padala jeho kapsle mezi nekonečnými ebenovými stěnami, k jinému vzdálenému hvězdnému poli. Ale nyní už si byl jist, že se nenavrací do své sluneční soustavy, a jako bleskem intuitivně připadl na vysvětlení - snad scestné, avšak plně vyhovující -, co vlastně to všechno kolem znamená.

Bylo to cosi jako kosmické propojovací zařízení, jímž byla řízena mezihvězdná komunikace nepředstavitelných časových i prostorových rozměrů. Procházel právě hlavní galaktickou ústřednou.

/42/ POD CIZÍ OBLOHOU

Daleko vpředu se začaly opět matně rýsovat stěny šachty, v nezřetelném světle padajícím dolů z jakéhosi dosud skrytého zdroje. A pak náhle byla temnota zaplašena a kapsle vyrazila vzhůru do volna planoucího hvězdami. Byl zase nazpět, ve vesmírném prostoru, jaký dobře znal, avšak jediný pohled mu prozradil, že je celé světelné věky vzdálen od Země. Nepokoušel se ani nalézt nějaké ze známých souhvězdí, jež od počátku věků byla člověku přítelem; snad vůbec žádnou z hvězd, žhnoucích kolem něho, ještě nikdy nespatřilo neozbrojené lidské oko.

Většina jich byla soustředěna v zářivém pásu - tu a tam porušeném temnějšími pruhy stínícího kosmického prachu -, jenž tvořil na obloze úplný kruh. Byl podoben Mléčné dráze, avšak mnohokrát jasnější; Bowmana napadlo, zda je to skutečně jeho vlastní galaxie, viděná z bodu mnohem bližšího zářícímu a hvězdami přeplněnému středu.

Doufal, že tomu tak je; nebyl by přece jen tak daleko od domova. Avšak hned si uvědomil, jak dětinská je to myšlenka. Byl tak nepředstavitelně vzdálen sluneční soustavě, že bylo zcela lhostejné, zda setrval ve své vlastní galaxii nebo zda je v té nejvzdálenější, jakou kdy dalekohledy zachytily.

Ohlédl se tam, odkud vzlétl, a utrpěl další otřes. Nebyl tu žádný obří mozaikový svět ani žádná obdoba Japeta. Nebylo tu nic - až na inkoustově černý stín rýsující se na pozadí hvězd, jako dveře otevřené v tmavém pokoji do ještě černější noci. A co je pozoroval, dveře se uzavřely. Neustoupily před ním do pozadí; zvolna se vyplnily hvězdami, jako by se zacelovala trhlina v tkáni prostoru. A pak zůstal sám pod cizí oblohou.

Kapsle se zvolna otáčela a odhalovala mu tak pohled na nové překvapení. Především spatřil dokonale kulovitý roj hvězd, jež se zhušťovaly směrem dovnitř víc a víc, až se v jeho srdci stávaly nerozlišenou planoucí září. Vnější okraj nebyl přesně ohraničen - tvořil ho řidnoucí prstenec sluncí, který se nepozorovaně rozplýval do pozadí vzdálenějších hvězd.

Bowman věděl, že toto planoucí zjevení je kulová hvězdokupa. Pohlížel na to, co lidské oko nespatřilo dosud jinak než jako neostrý obláček světla v dalekohledu. Nedovedl se rozpomenout na přesnou vzdálenost k nejbližší hvězdokupě, ale byl si jist, že v okruhu jednoho tisíce světelných let od sluneční soustavy není žádná.

Kapsle rotovala zvolna dál a ukázala mu ještě nezvyklejší podívanou - obrovské rudé slunce, mnohokrát větší než Měsíc pozorovaný ze Země. Bowman na ně mohl pohlédnout bez obtíží; soudě podle barvy nebylo o mnoho teplejší než žhavé uhlí. Tu a tam, zahloubeny do chmurného purpuru, tekly jasně žluté řeky - ohnivé Amazonky meandrující po tisíce kilometrů, než se ztrácely v pouštích tohoto umírajícího slunce.

Umírajícího? Nikoli - to byl zcela mylný dojem, vzniklý z lidské zkušenosti a z pocitů spojovaných s barvami západu nebo se žhnutím dohasínajících oharků. Byla to hvězda, jež za sebou už zanechala planoucí výstřednosti svého mládí pak za několik prchavých miliard let proběhla érou svých violetí, modří a zelení a usadila se nyní v poklidné zralosti nepředstavitelného trvání. Všechno to, co už prožila, nebyla ještě ani tisícina toho, co nadcházelo; příběh této hvězdy teprve sotva započal.

Kapsle se přestala otáčet; velké rudé slunce leželo před ním. Třebaže nepociťoval žádný pohyb, věděl Bowman přesto, že je stále ještě v zajetí oné moci - ať představovala cokoli -, která ho ze Saturnu dovedla až sem. Veškerá pozemská věda i technika se nyní zdály beznadějně primitivní ve srovnání se silami, které ho unášely k jakémusi nepředvídatelnému osudu.

Upřeně hleděl na oblohu před sebou a pokoušel se odhadnout, k jakému cíli je naváděn - snad to bude nějaká planeta obíhající kolem toho velkého slunce. Ale nikde nebylo nic, co by se jevilo jako kotouček nebo co by mělo nějakou mimořádnou jasnost; pokud zde obíhala vůbec nějaká planeta, nedokázal ji rozeznat od hvězdného pozadí.

Potom si všiml, že na nejzazším okraji karmínového disku onoho slunce se odehrává cosi podivného. Objevila se tam bílá záře a její jas rychle vzrůstal; přemítal, zda je svědkem jedné z oněch náhlých erupcí nebo vzplanutí, které čas od času znepokojují povrch většiny hvězd.

Světlo jasnělo a modralo; začalo se šířit po okraji slunce, jehož krvavě rudý svit ve srovnání s ním rychle bledl. Byl to, říkal si Bowman a usmíval se nad absurditou tohoto pomyšlení, jako by pozoroval východ slunce - nad sluncem.

Jenže tomu bylo přesně tak. Nad planoucím obzorem se zdvihalo něco, co nebylo větší než hvězda, ale co zářilo tak mohutně, že nebylo možno vůbec na to pohlédnout. Pouhý bod modrobílého jasu, jako žár elektrického oblouku, se pohyboval neuvěřitelnou rychlostí nad tváří velkého slunce. Musel být v těsné blízkosti svého obřího průvodce, neboť bezprostředně pod ním, přitahován slapovou silou, putoval plamenný sloup vysoký mnoho tisíc kilometrů. Bylo to, jako by se podél rovníku této hvězdy po všechny věky hnala přílivová vlna ohně, v marné snaze dostihnout žhnoucí přízrak na svém nebi.

Ta špendlíková hlavička žáru nemohla být nic jiného než bílý trpaslík - jedna z oněch podivuhodných rozžhavených nepatrných hvězd, sotva větších než Země, ale miliónkrát hutnějších. Takové nerovné hvězdné páry nebyly ničím neobvyklým; avšak Bowman nikdy ani nesnil o tom, že by jednoho dne takovou dvojici spatřil na vlastní oči.

Bílý trpaslík už téměř prolétl nad polovinou disku svého průvodce - celý oběh nemohl trvat víc než několik minut -, když konečně Bowman pocítil s jistotou, že i on sám se pohybuje. Jedna z hvězd se před ním počala rychle rozjasňovat a počala se také posouvat na hvězdném pozadí. Byl to zřejmě nevelký objekt, poměrně blízký - snad svět, k němuž nyní putoval.

Dospěl k němu neočekávaně rychle; a uviděl, že to vůbec není nebeské těleso.

Jakoby odnikud rostla před ním pavučina temně lesklého kovu, zabírající stovky kilometrů, až vyplnila celou oblohu. Rozptýleny po jeho povrchu, rovnajícím se ploše pozemského kontinentu, byly konstrukce, které se rozměrem zřejmě rovnaly celým městům, ale které nepochybně byly stroji. Okolo mnoha z nich byly soustředěny desítky menších objektů, uspořádaných do úhledných řad a proudů. Několik takových skupin Bowman minul, než si uvědomil, že je to eskadra kosmických lodí; přelétal nad gigantickým orbitálním parkovištěm.

Jelikož tam nebyly žádné známé předměty, podle nichž by mohl odhadnout měřítko útvarů, které se pod ním míhaly, bylo téměř vyloučeno stanovit rozměr plavidel, která tam v prostoru byla upoutána. Bezpochyby však byl obrovský; některé lodi musely měřit celé kilometry. Jejich tvar byl různý - koule, mnohostěnné krystaly, tenké tužky, elipsoidy, disky. Jako když se tu koná veletrh mezihvězdného obchodu.

Nebo kdysi konal - snad před milióny let. Neboť nikde se Bowmanovi nepodařilo zahlédnout ani známku nějakého života; tento rozsáhlý kosmický dok byl stejně mrtvý jako Luna.

Poznal to nejen podle naprosté nepřítomnosti jakéhokoli pohybu, ale i podle tak neomylných příznaků, jako byly velké trhliny způsobené v kovovém síťoví planetoidy, které je před nezměrnými věky náhodným letem prorazily jako vosa pavučinu. To už dávno nebylo parkoviště, byla to jen hromada kosmického šrotu.

Minul jeho stavitele o celé věky, a s tímto poznáním v Bowmanovi náhle pokleslo srdce. Třebaže nevěděl, co vůbec může očekávat, přece jen doufal, že se setká s inteligentními tvory ze vzdálených hvězd. Jak se teď zdálo, bylo už pozdě. Byl zachycen jakousi prastarou automatickou pastí, z neznámých důvodů nalíčenou a dosud fungující, třebaže její konstruktéři už dávno odešli. Smýkla jím celou galaxií a odhodila ho (s kolika dalšími ještě?) do tohoto nebeského Sargasového moře, kde je odsouzen k zániku, až vyčerpá zásobu vzduchu.

Nu, víc se očekávat nedalo. Viděl už divy, za jejichž shlédnutí by bylo mnoho lidí obětovalo i život. Pomyslel na své druhy, kteří zahynuli; neměl si věru nač stěžovat.

Pak spatřil, že opuštěný komický dok se kolem něho stále ještě žene nezmenšenou rychlostí. Přelétal už nad jeho periférií; orvané okraje ho minuly a nezakrývaly mu už hvězdy. V několika dalších minutách vše zmizelo kdesi za ním.

Jeho osudem nebyl tento hřbitov, ale obrovské karmínové slunce vpředu, k němuž se nyní kapsle beze vší pochyby řítila.

/43/ INFERNO

Teď už existovalo jen rudé slunce, vyplňující beze zbytku oblohu. Byl mu tak nablízku, že jeho povrch už nesetrvával pouhým působením měřítka v nepohnutosti. Přelétaly jím uzliny žáru, cyklony stoupajících a klesajících plynů,

výtrysky zvolna šlehající k nebesům. Zvolna? Musely vzlétat rychlostí miliónů kilometrů za hodinu, když se jejich pohyb zřetelně jevil jeho oku...

Nepokoušel se vnímat rozměry pekla, do něhož nyní sestupoval. Nezměrnost Jupiteru a Saturnu ho udolávaly, když nad nimi přelétal v oné sluneční soustavě, která byla teď v nezměřitelné dálce. Avšak to, co spatřoval tady, bylo ještě nekonečně větší; nedokázal nic víc než vnímat obrazy, které mu proudily do mysli, aniž se je pokoušel nějak vysvětlovat.

Ohnivé moře se pod Bowmanem stále šířilo, byl by měl pociťovat strach, ale kupodivu prožíval jen mírné vzrušení. Nebylo to proto, že by jeho vnímání bylo otupeno všemi divy, které už spatřil; logika mu napovídala, že je zřejmě pod ochranou jakési řídící a téměř všemocné inteligence. Byl nyní rudému slunci tak blízko, že by byl musil být v okamžení sežehnut, kdyby ho byla před jeho zářením nechránila nějaká neviditelná clona. Na celé pouti byl také podroben urychlením, které by ho byly musely v mžiku rozdrtit - a přece nepocítil naprosto nic. Byla-li věnována taková péče tomu, aby byl uchován naživu, pak byl stále ještě důvod doufat.

Kapsle nyní letěla plochým obloukem, takřka rovnoběžným s povrchem hvězdy, avšak zvolna k němu klesala. Teď poprvé Bowman začal vnímat i zvuky. Ozýval se slabý, nepřetržitý rachot, přerušovaný čas od času zapraskáním, jako když se trhá papír nebo jako zvuk vzdáleného úderu blesku. Musela to být jen slabounká ozvěna nepředstavitelné kakofonie; atmosféra kolem dokola musela být zmítána otřesy, které by dokázaly každé pevné těleso rozervat na atomy. A přece byl kryt před jejími drtivými záchvěvy stejně účinně jako před žárem.

Ačkoli všude kolem něho stoupala do tisícikilometrových výšin a opět klesala nazpět ohnivá pohoří, byl před vším tímto zuřením bezpečně ochráněn. Hvězdné energie se kolem něho hnaly, jako by existovaly v nějakém jiném vesmíru; kapsle v klidu putovala jejich středem, bez otřesů a nesežehnuta.

Bowmanovy oči už teď nebyly tak beznadějně zmateny podivností a velkolepostí této scenérie, začaly si všímat detailů, které jistě nevznikly teprve nyní, ale jež mu dosud unikaly. Povrch této hvězdy nepředstavoval pouhý beztvarý chaos; měl svou strukturu, jako vše, co příroda vytvořila.

Nejprve si povšiml malých plynných vírů - pravděpodobně nepřesahujících rozměrem Asii nebo Afriku -, které putovaly po tváři hvězdy. Někdy se mu podařilo pohlédnout přímo do nitra některého z nich a tehdy pod sebou spatřoval tmavší, chladnější oblasti. Bylo dost zvláštní, že sluneční skvrny neuviděl žádné; snad to je choroba vlastní pouze hvězdě, která ozařuje Zemi.

A občas se vyskytovala i oblaka, jako stužky kouře hnané vichřicí. Snad to byl skutečný kouř, jelikož toto slunce bylo natolik chladné, že by tam byl mohl existovat i opravdový oheň. Chemické sloučeniny se mohly rodit a po několik vteřin i žít, než byly opět rozervány přesilou nukleárních bouří, které je obklopovaly.

Obor se jasnil, měnil barvu z tmavě červené přes žlutou a modrou až k spalující fialové. Bílý trpaslík vycházel nad okraj a vlekl za sebou přílivovou vlnu hvězdné hmoty.

Bowman si zakryl oči před nesnesitelným jasem drobounkého slunce a zaostřil zrak na bouřlivou hvězdnou hladinu, kterou jeho gravitační pole vysávalo vzhůru. Kdysi spatřil trombu vodní smršť hnanou nad Karibským mořem; tato ohnivá věž měla téměř týž tvar. Jen měřítko bylo poněkud odlišné, neboť ve své základně měl tento sloup průměr patrně o něco větší než celá planeta Země.

A pak bezprostředně pod sebou postřehl Bowman něco, co tu s určitostí předtím nebylo, jelikož by to byl sotva mohl přehlédnout. Oceánem žhoucího plynu se pohybovalo množství jasných korálků; svítily perleťovou září, která v rytmu několika vteřin měkla a mizela. A všechny putovaly týmž směrem, jako lososi deroucí se proti proudu; někdy sebou zakomíhaly dopředu a dozadu a jejich dráhy se překřížily, avšak nikde se nedotkly jeden druhého.

Byly jich tisíce, a čím déle je Bowman pozoroval, tím více byl přesvědčen, že jejich pohyb sleduje určitý cíl. Byly od něho příliš vzdáleny, než aby mohl postřehnout nějaké detaily v jejich stavbě; to, že je v tomto kolosálním panoramatu vůbec uviděl, znamenalo, že musí mít desítky - a možná i stovky - kilometrů v průměru. Pokud to byly uspořádané organismy, byli to skuteční leviathani, odpovídající svými rozměry světu, který obývali.

Snad to byly ale jen mraky plazmatu, jimž nějaká náhodná kombinace přírodních sil dodávala dočasnou stabilitu - jako tomu je u kulových blesků, jejichž kratičký život dosud nepřestal být hádankou pro pozemské vědce. Bylo to snadné a možná i uklidňující vysvětlení; avšak když Bowman pohlédl dolů na onen proud široký jako celá hvězda, nedokázal se s tím doopravdy spokojit. Ony jiskřící uzly světla věděly, kam směřují; záměrně se soustřeďovaly k sloupu ohně zvedanému bílým trpaslíkem, který putoval nad nimi.

Bowman se znovu zahleděl na onen strmící pilíř, který teď přecházel po obzoru pod trpasličí, masívní hvězdou, jež ho ovládala. Byla to jen představa - nebo tam skutečně šplhaly po onom obrovském plynném gejzíru skvrny viditelně jasnější, jako by se tisíce oslnivých jisker pospojovalo v celé kontinenty záře?

Takové pomyšlení bylo za hranicemi čiré fantazie; avšak co když skutečně nepřihlíží ničemu menšímu než mezihvězdné migraci po plamenném mostě? Ať to byl pohyb neuvažujících kosmických živočichů, hnaných do prostoru nějakým slepým pudem jako lumíci, nebo nesmírné shromáždění inteligentních bytostí, jeho smysl mu zůstane patrně navždy utajen.

Pohyboval se světem zcela odlišného řádu, jaký si dosud jen málo lidí dovedlo alespoň ve snách představit. Za královstvími vod a souše a vzduchu a prostoru ležela ohnivá říše, do níž jen jemu samému bylo dovoleno nahlédnout. Bylo by přílišné očekávat, že jí navíc bude schopen i porozumět.

/44/ PŘIJETÍ

Sloup ohně se ubíral nyní za okraj slunce jako bouře mizející za obzor. Spěchající skvrnky světla se přestaly pohybovat po rudě planoucím hvězdném moři, které stále ještě měl tisíce kilometrů pod sebou. V kosmické kapsli, chráněné nějak

před okolím, které by ho bylo mohlo v jediné milisekundě anihilovat, vyčkával David Bowman na cokoli, co pro něho bylo dále uchystáno.

Bílý trpaslík rychle klesal na své oběžné dráze; konečně se dotkl obzoru, probudil i na něm požár a pak zmizel. Inferno dole pod ním zalehl klamný soumrak a v náhle proměněném osvětlení si Bowman uvědomil, že se cosi děje i v prostoru kolem něho.

Svět rudého slunce jako by se náhle rozvlnil, jako by na něj pohlížel proudící vodou. Po chvíli se zabýval úvahou, zda je to nějaký optický jev související s refrakcí, snad způsobený přechodem nějaké obzvlášť silné rázové vlny trýzněnou atmosférou, do níž byl ponořen.

Světlo sláblo; zdálo se, že nadchází ještě další soumrak. Bowman bezděčně vzhlédl vzhůru, ale pak si zahanbeně uvědomil, že hlavním světelným zdrojem tu není obloha, nýbrž planoucí svět pod ním.

Vypadalo to, jako by kolem něho houstl jakýsi materiál podobný zakouřenému sklu, izoloval ho od purpurové záře a zatemňoval mu výhled. Stmívalo se víc a víc; vzdálené burácení hvězdných hurikánů také utichlo. Kapsle plula v tichu a za noci. O chvilku později se ozval velice jemný náraz, jak dosedla na nějaký pevný povrch a spočinula na něm.

Spočinula na čem? ptal se Bowman sám sebe nevěřícně. Pak se znovu rozsvětlilo a nevěřícnost ustoupila čirému zoufalství, neboť když spatřil, co ho obklopuje, uvědomil si, že zřejmě zešílel.

Byl obrněn, jak si alespoň myslel, proti veškerým ohromujícím překvapení. Jen na jediné nebyl připraven, na tak dokonalou všednost.

kapsle spočívala na vyleštěné podlaze elegantního, anonymního hotelového bytu, jaký mohl existovat v kterémkoli větším městě na Zemi. Civěl do obývacího pokoje s kávovým stolkem, gaučem, tuctem židlí, psacím stolem, různými svítidly, poloprázdnou knihovničkou s rozloženými magazíny a dokonce i s vázou s květinami. Na jedné stěně visel Van Goghův Most v Arles, na druhé Christinin svět od Wyetha. Byl si bezpečně jist, že kdyby otevřel zásuvku toho stolku, nalezl by v ní Gideonovu bibli...

Pokud skutečně přišel o rozum, pak byly jeho halucinace výborně vybudovány. Všechno bylo naprosto realistické; nic nezmizelo, když se k tomu obrátil zády. Jediný cizorodý prvek v celé té scenérii - byla sama kapsle.

Po mnoho minut se Bowman nehnul ze sedadla. Očekával, že vidění před ním zmizí, avšak zůstávalo tak hmotné, jako cokoli, co kdy viděl.

Muselo to být skutečné - anebo smyslový klam tak dokonale provedený, že ho nebylo možné od skutečnosti odlišit. Snad to byl nějaký druh testu; pokud tomu tak bylo, pak na několika příštích minutách závisí nejenom jeho vlastní osud, ale i osud celého lidského rodu.

Mohl by zůstat sedět a čekat, co bude dál, co se stane, nebo také mohl kapsli otevřít, vystoupit ven a prověřit realitu té kulisy před sebou. Podlaha se zdála pevná; váhu kapsle přinejmenším unesla. Nebylo pravděpodobné, že by skrze ni propadl - ať už ji tvořilo cokoli.

Ale ještě tu byla otázka vzduchu; nemohl nijak vyloučit, že v tomto pokoji mohlo být vakuum, nebo také tu mohla být jedovatá atmosféra. Zdálo se mu to velmi nepravděpodobné - nikdy by si nedal takovou práci s tím vším, aniž by se postaral o tak důležitou podrobnost - ale neměl chuť podstupovat zbytečná rizika. V každém případě ho léta výcviku naučila opatrnosti před každou kontaminací; odmítal vystavit se styku s neznámým prostředím, dokud neměl jistotu, že není jiná alternativa. Tento prostor vypadal jako hotelový byt ve Spojených státech. To však neměnilo nic na skutečnosti, že on sám se nachází stovky světelných let od sluneční soustavy.

Přiklopil zorník na přilbě skafandru a hermetizoval se. Uvedl do chodu mechanismus závěru výstupu z kapsle, ozvalo se krátké zasyčení, vyrovnaly se tlaky; pak vykročil ven do pokoje.

Pokud mohl soudit, byl v naprosto normálním gravitačním poli. Zvedl paži a nechal ji volně padnout. Pleskla mu o bok dříve než za jednu vteřinu.

Tím vyhlíželo vše dvojnásob neskutečně. Ve skafandru stál - tam, kde by měl volně splývat - vedle plavidla, které dokázalo řádně fungovat jen v prostředí naprosté beztíže. Všechny jeho běžné astronautické reflexy byly rozkolísány; musel myslet na každý pohyb, než ho učinil.

Jako v transu přešel zvolna z nezařízené poloviny místnosti, kde vystoupil, do hotelového bytu. Nezmizel před ním, když se přiblížil, jak téměř s jistotou očekával, nýbrž zůstal zcela normální - a zřejmě i zcela hmotný.

Zastavil se vedle kávového stolku. Byl na něm postaven běžný Bellův videofon, s místním telefonním seznamem. Shýbl se a vzal svazek do rukou v neohrabaných rukavicích.

Byl na něm vytištěn písmem, jaké tisíckrát vídal, název: WASHINGTON, D. C.

Pak se podíval bedlivěji; poprvé měl před sebou objektivní důkaz, že jakkoli toto vše může být zcela hmotné, přece jen není na Zemi.

Přečíst se dalo jen slovo Washington; ostatek tisku byl rozmazán, jako by byl překopírován z novinové fotografie. Otevřel svazek namátkou a zalistoval v něm. Byly to všechno prázdné listy z jakéhosi křehkého bílého materiálu - zcela určitě nikoli z papíru, třebaže se mu tento materiál velice podobal.

Zvedl telefonní sluchátko a přitiskl je k plastikové přilbě. Kdyby se ozýval volací tón, musel by ho vodivým materiálem uslyšet. Avšak jak očekával, neozvalo se nic, bylo ticho.

Tak to tedy všechno byly jen atrapy, i když nesmírně pečlivě provedené. A zřejmě ho neměly oklamat, nýbrž - jak doufal - jen uklidnit. To bylo velmi potěšující pomyšlení; přesto však neměl v úmyslu svléknout skafandr, dokud nedokončí průzkum.

Všechen nábytek se zdál normální a pevný; vyzkoušel židle, unesly jeho váhu. Avšak zásuvky stolku se neotvíraly, byly jen kašírované.

Stejně tomu bylo i s knihami a magazíny; tak jako na telefonním seznamu byly i na nich čitelné jen titulky. Poskytovaly kuriózní výběr - většinou to byly tak trochu bestsellerové škváry, pár senzací z literatury faktu a několik

populárních autobiografií. Vše bylo přinejmenším tři roky staré a pramálo z toho mělo vůbec nějakou intelektuální hodnotu. Ne že by to nějak vadilo, knihy stejně nebylo možno sundat z poliček.

Byly tam dvoje dveře, které se bez nesnází otevřely. Prvé ho zavedly do malé, ale pohodlné ložnice, vybavené postelí, sekretářem, dvěma židlemi, vypínači, které skutečně fungovaly, a šatníkem. Otevřel ho a zjistil, že před sebou má čtyři obleky, župan, tucet bílých košil a několik souprav spodního prádla, vše úhledně pověšeno na ramínkách.

Sejmul jeden z obleků a pozorně si ho prohlížel. Pokud mohl pohmatem v rukavici posoudit, byl vyroben z materiálu připomínajícího spíše kožešinu než vlnu. Byl také poněkud vyšlý z módy; jednořadová saka už nikdo na Zemi nenosil alespoň čtyři roky.

Vedle ložnice byla koupelna, kompletní i s armaturami, jež - jak ke své velké úlevě zjistil - nebyly žádné atrapy, nýbrž perfektně zcela normálně fungovaly. Pak tam byla vzadu ještě kuchyňka s elektrickým vařičem, ledničkou, skříňkou na potraviny, na nádobí a na příbory, dřez, stolek a židle. Bowman to začal prozkoumávat nejen z pouhé zvědavosti, ale s rostoucím hladem.

Nejprve otevřel ledničku, vyvalil se oblak chladné páry.

Poličky byly zaplněny krabičkami a plechovkami na dálku naprosto známými co do podoby, nápisy byly rozmazány a zneostřeny. Nápadné bylo, že chyběla vejce, mléko, máslo, maso, ovoce a vůbec veškeré nekonzervované a nezpracované potraviny; v ledničce byla jen taková jídla, která byla již nějak připravena.

Bowman sáhl po kartonu vloček, jaké se běžně jedí k snídani, a pomyslel si přitom, že je divné ukládat je do lednice. V okamžiku, kdy krabici uchopil, si byl jist, že naprosto nemůže obsahovat kukuřičné vločky; byla na to příliš těžká...

Utrhl víčko a prohlížel obsah. Krabice obsahovala navlhlou modrou hmotu, váhou a vzhledem trochu podobnou pudingu. Až na zvláštní zbarvení vyhlížela zcela chutně.

Ale tohle je přece směšné, říkal si Bowman. Téměř s určitostí jsem pozorován, musím vypadat v tom skafandru jako úplný idiot. Jestliže je tohle nějaký test inteligence, pak už jsem asi selhal. Bez dalšího váhání se vrátil do ložnice a začal odšroubovávat příchytky své přilby, odtrhl ji od těsnění a opatrně nasál. Pokud to dokázal posoudit, dýchal docela normální vzduch.

Odložil přilbu na postel a s vděčností - a poněkud ztuhle - se počal zbavovat i skafandru. Když byl hotov, protáhl se, několikrát se zhluboka nadýchl a pečlivě pak pověsil skafandr mezi ostatní, občanštější oblečení ve skříni. Vyjímal se tam poněkud podivně, ale nutkavá pořádkumilovnost, kterou měl Bowman jako všichni astronauté v krvi, by mu byla nedovolila odložit ho kamkoli jinam.

Poté odešel znovu do kuchyňky a začal zkoumat "vločky" blíže.

Namodralý puding měl jemnou, kořennou vůni připomínající makaróny. Bowman ho potěžkával v ruce, pak si kousek ulomil a opatrně k němu přičichl. Třebaže už teď s jistotou cítil, že ho nikdo patrně nechce otrávit, byla tu ještě možnost nějakého nedopatření - zejména v oblasti tak složité, jako je biochemie.

Olízl pár drobečků, pak celé sousto rozkousal a spolkl; chutnalo znamenitě, třebaže příchuť byla tak prchavá, že unikala jakémukoli popisu. Když zavřel oči, byl by si mohl myslet, že jí maso nebo černý chléb nebo dokonce i sušené ovoce. Pokud by nenastaly nějaké dodatečné nežádoucí účinky, neměl důvod k obavám, že by musil zemřít hlady.

Když toho snědl několik soust a cítil se už docela sytý, poohlížel se po něčem k pití. Vzadu v ledničce byl půltucet plechovek piva - opět znamenité značky - vzal tedy jednu a zatáhl za očko, aby ji otevřel.

Předpjaté kovové víčko odskočilo podél vylisovaných rýh jako obvykle. Ale v plechovce žádné pivo nebylo; k Bowmanovu překvapení a zklamání obsahovalo další zásobu onoho modrého pudingu.

V několika vteřinách zotvíral půl tucet ostatních krabic a konzerv. Ať měly štítky jakékoli, jejich obsah byl týž; zdálo se, že jeho dieta bude poněkud monotónní a že k pití nebude mít nic než vodu. Natočil si skleničku z kohoutku v kuchyni a opatrně z ní upil.

Prvé kapky ihned vyplivl; voda chutnala hrozně. Pak s trochou studu nad svou impulzívní reakcí se přinutil vypít zbytek.

Už prvý doušek mu prozradil dost, aby mohl kapalinu identifikovat. Chutnala mu odporně proto, že byla vlastně zcela bez chuti; z kohoutku tekla čistá destilovaná voda. Jeho neznámí hostitelé zjevně neměli chuť riskovat nějak jeho zdraví.

Cítil se osvěžen a šel se pak osprchovat. Mýdlo tam nebylo, což byl další nemilý nedostatek, ale zato byl v koupelně namontován velice účinný osušovač s horkým vzduchem, v němž si chvíli liboval, než si ozkoušel spodky, triko a župan ze skříně. Položil se pak na postel, zahleděl se do stropu a pokoušel se domyslet, jaký by mohla tato fantastická situace mít smysl.

Nedostal se daleko, jeho pozornost odvedla jiná úvaha. Právě nad lůžkem byla běžná hotelová stropní obrazovka; předpokládal, že právě tak jako telefon a knihy, je i toto pouhá atrapa.

Jenže ovládací prvky na otočné konzoli u postele vyhlížely tak realisticky, že neodolal, aby si s nimi nepohrál; a jakmile se jeho prsty dotkly čidla označeného VYPÍNAČ, obrazovka se rozjasnila.

Byl to dobře známý televizní komentátor z Afriky, který probíral pokusy o zachování posledních zbytků divoké přírody a jejího života ve své vlasti. Bowman po několik vteřin naslouchal, tolik ho zaujal zvuk lidského hlasu, že se ani v nejmenším nestaral o to, co vlastně říká. Pak přepínal na další kanály.

Během následujících pěti minut chytil symfonický orchestr, který hrál Waltonův houslový koncert, diskusi o zarmucujícím stavu klasického dramatu, nějaký western, instruktáž o nové metodě léčení migrény, panelovou hru v jakémsi orientálním jazyku, psychodrama, tři zpravodajské pořady, reportáž z fotbalového utkání, přednášku o geometrii pravidelných těles (v ruštině) a několik monoskopů a přenosů dat. Byl to skutečně zcela normální výběr ze

světové televizní sítě, a nehledě k psychologickému povzbuzení, který pro něho znamenal, v něm utvrdil jedno podezření, které se již začínalo formovat v jeho mysli.

Všechny programy vznikly asi tak před dvěma roky. To byla doba, kdy byl objeven MAT-1, a bylo těžko uvěřit, že by šlo o pouhou shodu okolností. Něco monitorovalo rádiové vlny; ten ebenově černý blok byl daleko pilnější, než se lidem zdálo.

Pokračoval v pouti po spektru kanálů a náhle narazil na známý obrázek. Byl to přesně tento byt, obývaný ovšem známým hercem, který zle vyhrožoval nevěrné milence. Bowman sebou překvapeně trhl, když rozpoznal pokoj, který právě opustil - a když kamera sledovala rozhořčenou dvojici do ložnice, bezděčně pohlédl ke dveřím, zda do ní někdo opravdu nevstupuje.

Tak tedy toto byl způsob, jak byl pro něho vytvořen přijímací prostor! Jeho hostitelé si vytvářeli své představy o pozemské bytové kultuře podle televizních programů. Jeho pocit, že se pohybuje ve filmové kulise, byl téměř doslova správný.

Dověděl se vše, co potřeboval v dané chvíli vědět, a přijímač vypnul. Co budu dělat dál? ptal se sám sebe, semkl prsty za hlavou a zahleděl na prázdnou obrazovku.

Byl fyzicky i duševně vyčerpán, ale zdálo se vyloučené, že by člověk mohl usnout v tak fantastických podmínkách a dál od Země, než se kdy kdo ocitl. Avšak pohodlná postel a pudová moudrost těla se spikly proti jeho vůli.

Zapátral po vypínači a místnost se ponořila do tmy. V několika vteřinách překročil hranici snů.

A tak, naposledy, David Bowman, spal.

/45/ REKAPITULACE

Jelikož už nebyl k potřebě, vplynul nábytek hotelového bytu zpět do mysli svého tvůrce. Zůstala jen postel - a stěny, které onen křehký organismus chránily před energiemi, jež se dosud nenaučil zvládat.

Ve spánku sebou David Bowman neklidně trhal. Neprobudil se, ani nesnil, avšak nebyl už ponořen v plné nevědomí. Jako mlha pronikající lesem se cosi vloudilo do jeho mysli. Vnímal to jen matně, neboť plný dopad by ho byl zničil stejně jistě jako požáry za těmito stěnami. Podroben onomu nezúčastněnému zkoumání nepociťoval naději ani strach; veškeré emoce byly odplaveny stranou.

Připadalo mu, že pluje ve volném prostoru, a všude kolem něho, všemi směry, se rozprostírala nekonečná geometrická mříž temných čar nebo snad vláken, po nichž se pohybovaly uzlíky světla - některé zvolna, jiné ohromující rychlostí. Kdysi si prohlížel v mikroskopu řez lidskou mozkovou tkání a v pletivu nervových vláken postřehl tehdy tutéž složitost, týž labyrint spojů. Avšak tehdy šlo o statický a mrtvý obraz, zatímco tento pohled překračoval samu životní skutečnost. Věděl - anebo se alespoň domníval -, že sleduje činnost nějakého gigantického rozumu, který rozmýšlí o vesmíru, jehož on sám byl tak nepatrnou částicí.

Toto vidění nebo iluze trvalo jen okamžik. Pak krystalické plošky a řetězce i pohledy na propojující pohyblivá světla bliknutím zmizely do nejsoucna a David Bowman se ocitl ve světě takového poznání, jaké až dosud nezakusil žádný z lidí.

Nejprve se zdálo, jako by se čas rozběhl pozpátku. Byl připraven vzít prostě i tento zázrak na vědomí, avšak pak si uvědomil ještě hlubší pravdu.

Cosi se napojilo na prameny jeho paměti; v řízené retrospektivě znovu prožíval svou minulost. Hotelový byt - pak kapsle - pak planoucí terén karmínového slunce - pak žhnoucí jádro galaxie - pak brána, kterou se znovu vynořil do vesmíru. Avšak nejen pouhé obrazy se vracely, ale také ostatní smyslové vjemy a všechny emoce, které je doprovázely a které kdy pocítil, to vše letělo nazpět, rychleji a rychleji. Jeho celý život se odvíjel, jako by na magnetofonu byl přehráván pozpátku pásek stále větší a větší rychlostí.

Nyní byl znovu na palubě Discovery a Saturnovy prstence vyplňovaly oblohu. Zopakoval závěrečný rozhovor s Halem; viděl Franka Poola, jak odchází za svým posledním úkolem; uslyšel hlas Země ujišťující ho, že vše je v naprostém pořádku.

A současně, jak všechny tyto události znovu zažíval, věděl také, že všechno je v pořádku. Vracel se koridorem času, byly mu odčerpávány všechny znalosti a zkušenosti, zatímco on letěl nazpět ke svému dětství. Nic však se neztrácelo; vše, čím kdy byl, každičký okamžik jeho života, byl přenášen do bezpečnější úschovy. Zatímco jeden David Bowman přestával existovat, druhý se stával nesmrtelným.

Rychleji a rychleji se řítil nazpět do pozapomínaných let, do jednoduššího světa. Tváře, které kdysi měl rád a které - jak se domníval - byly už navždy ztraceny, se na něho sladce usmívaly. Usmál se v odpověď, vlídně a bez jakékoli stopy bolesti.

Teď konečně se střemhlavý zpětný let zvolňoval, studna jeho paměti byla téměř vyschlá. Čas plynoucí pomaleji a pomaleji, blížil se ke chvíli kdy stane - jako když se kyvadlo na samém konci svého zhoupnutí zdá na jediný věčný okamžik strnout v nehybnosti, ještě než nastane další cyklus.

Bezčasý bod minul; kyvadlo se vracelo zpět. V prázdném pokoji plujícím v požárech dvojhvězdy dvacet tisíc světelných let vzdálené od Země otevřelo oči dítě a zakřičelo.

/46/ TRANSFORMACE

Pak zmlklo, neboť uvidělo, že už není samo.

Ve vzduchu se zformoval duchovitý, jiskřivý obdélník. Zhmotněl v křišťálovou desku, ztratil svou průzračnost a zalilo ho mléčné bledé světélkování. Dráždivé, nedefinovatelné přízraky se mihly po jeho povrchu a jeho nitrem. Splývaly v pruhy světel a stínů, změnily se v prolínající se vějířovité obrazce, jež počaly zvolna rotovat souhlasně s pulsujícím rytmem, jenž se zdál nyní vyplňovat všechen prostor.

Bylo to divadlo, jež musilo zaujmout a udržet pozornost každého dítěte - nebo každého opočlověka. Ale stejně jako před třemi milióny let to byl pouhý vnější projev sil příliš jemných, než aby bylo možno vědomě je postřehnout. Byla to jen hračka, jež měla zabavit smysly, zatímco skutečné působení probíhalo v mnohem hlubších vrstvách mysli.

Tentokrát to byl jistý a rychlý proces, jímž byly utkávány nové vzory. Neboť za věky, které uběhly od jejich posledního setkání, se tkadlec mnohému naučil; a látka, na níž své umění uplatňoval nyní, měla nekonečně jemnější strukturu. Avšak jen budoucnost mohla rozhodnout, zda jí bude umožněno stát se částí stále ještě rostoucího díla.

Očima, které teď už dokázaly upínat s pozorností přesahující schopnost dospělého člověka, pozorovalo dítě hlubiny krystalického monolitu, vidělo - ale dosud nechápalo - tajemství, jež ležela za nimi. Vědělo, že zde má svůj pravý domov, že zde je počátek mnoha dalších plemen, nejen jeho vlastního; avšak vědělo také, že tu nemůže setrvat. Za tímto okamžikem mělo přijít další zrození, podivuhodnější než všechna minulá.

Chvíle k němu teď nastala; zářivé obrazce přestaly odrážet tajemství nitra krystalu. A současně jak pohasínaly, ustupovaly i ochranné stěny do nejsoucna, z něhož se nakrátko vynořily, a rudé slunce vyplnilo celou oblohu.

Kov i plastické hmoty zapomenuté kapsle, stejně tak jako šaty, jimiž byla oděna bytost nazývající se kdysi David Bowman, vzplály plamenem. Poslední pouta se Zemí byla zpřetrhána, rozváta na atomy, z nichž byla kdysi složena.

Avšak dítě si toho sotva povšimlo, když se přizpůsobilo příjemnému žáru svého nového okolí. Stále ještě potřebovalo pro krátkou dobu tuto skořápku hmoty jako ohnisko svých sil. Jeho nezničitelné tělo bylo okamžitou představou jeho mysli o sobě samém; a přes všechny síly, jimiž bylo obdařeno, to bylo stále ještě dítě. Tím i zůstane, dokud se nerozhodne pro jinou podobu nebo dokud nepokročí za hranici, kde už nebude hmotu považovat za nezbytnou.

A nyní nastal čas k odchodu - třebaže v jistém smyslu nikdy neopustí toto místo, kde se znovu zrodilo, neboť se provždy stane součástí bytosti, která užila této dvojhvězdy pro své nezbadatelné cíle. Byl mu jasný směr jeho poslání, třebaže nikoli jeho podstata, a nebylo třeba sledovat všechny okliky, jimiž sem dospělo. Instinktem tří miliónů let nyní poznávalo, že existuje víc než jedna cesta, vedoucí mimo prostor. Prastarý mechanismus Hvězdné brány mu dobře posloužil, avšak potřebovat ho již nebude.

Jiskřící obdélníkový obrazec, který se kdysi nezdál být ničím víc než pouhým krystalem, plul stále ještě před ním, nedotčen právě tak jako ono samo zkrocenými plameny pekla tam dole. Vnímalo dosud neprozkoumaná tajemství prostoru a času, avšak alespoň některým z nich již porozumělo a naučilo se je ovládat. Jak evidentní - jak nevyhnutelný - byl poměr jeho stran, ona kvadratická sekvence 1:4:9! A jak naivní bylo představovat si, že v tomto bodě sekvence končí, že platí pouze pro tři dimenze!

Zaostřilo svou mysl na tyto geometrické pravdy, a jak se jeho myšlenky dotkly krystalu, prázdný obdélník se vyplnil temnotou mezihvězdné noci. Záře purpurového slunce pohasínala - nebo spíše ustupovala ve všech směrech současně; a před ním se objevil zářivý vír galaxie.

Vyhlížela jako nějaký úchvatný, neuvěřitelně podrobný model zalitý do krychle průsvitného plastiku. Avšak byla to skutečnost, chápaná nyní smysly mnohem jemnějšími, než je pouhý zrak. Pokud si přálo, mohlo soustředit pozornost na kteroukoli z jejího sta miliard hvězd; a mohlo daleko více než to.

Bylo zde, plulo v té obrovské řece sluncí, na půl cestě mezi soustředěným ohněm galaktického jádra a ojedinělými rozptýlenými hvězdnými hlídkami na jejím okraji. A zde si také přálo být, na odlehlém konci nebeské propasti, v tomto hadovitém zákrutu tmy, prostém všech hvězd. Vědělo, že tento beztvarý chaos, patrný pouze podle záře vzdálených mlžných požárů osvěcující jeho okraje, obsahuje dosud nezužitkovanou látku pro tvoření, surovinu pro světy, jež se teprve mají vyvinout. Zde ještě čas nezapočal, a dokud slunce, jež teď planou, nebudou dávno mrtvá, nezačne světlo a život přetvářet tuto prázdnotu.

Již jednou ji - nechápajíc - překročilo; nyní ji musí překonat znovu - tentokrát z vlastního rozhodnutí. Myšlenka je naplnila náhlým zmrazujícím děsem, po chvíli bylo zcela dezorientováno a jeho nové vnímání vesmíru se zachvělo a hrozilo rozpadnout se na tisíc střepů.

Nebyl to strach z galaktických hlubin, jenž je zamrazil až v duši, ale daleko hlubší neklid pramenící z dosud nezrozené budoucnosti. Neboť za sebou zanechalo měřítka svého lidského původu. Nyní, kdy zvažovalo ono pásmo bezhvězdné noci, se prvně setkalo s věčností, jež se před ním otevírala.

Pak se rozpomenulo, že nikdy nezůstane o samotě, a jeho panika zvolna utichala. Vrátilo se mu křišťálově jasné zření vesmíru - třebaže ne, jak dobře vědělo, zcela jeho vlastním přičiněním. Až bude potřebovat oporu při svých prvých nejistých krůčcích, bude ji mít.

S navrácenou sebejistotou, jako skokan, který získal znovu pevné nervy, se vrhlo do hlubin světelných let. Galaxie se vyřinula z myšlenkového rámce, do něhož ji sevřelo; hvězdy a mlhoviny se kolem něho míhaly v iluzi nekonečné rychlosti. Přeludná slunce před ním explodovala a opět za ním mizela, když pronikalo jako stín jejich nitrem; studená a temná špína kosmického prachu, jehož se tak obávalo, se teď nezdála být ničím víc než mávnutím havraního křídla přes tvář slunce.

Hvězdy řidly, jas Mléčné dráhy pohasínal do pouhého duchovitého odlesku oné nádhery, jakou znávalo - a jakou až dokončí svou práci, opět bude znát.

Bylo nazpět, přesně tam, kde si přálo být, v onom prostoru, který člověk nazývá skutečným.

/47/ HVĚZDNÉ DÍTĚ

Před ním, jako hračka, jíž žádné hvězdné dítě nedokáže odolat, plula planeta Země se všemi svými národy.

Vrátilo se včas. Dole na onom přeplněném glóbu se měly radarové planšety vbrzku zablesknout poplachem, velké sledovací radioteleskopy měly začít prohledávat oblohu - a dějiny, tak jak je lidstvo znalo, měly dospět k svému konci.

Postřehlo, jak tisíc kilometrů pod ním se probudil dřímající náklad smrti a jak se líně dere na oběžnou dráhu. Nevelké energie, jež obsahoval, pro ně neznamenaly pražádnou hrozbu; avšak přálo si mít oblohu čistší. Vyslalo svou vůli a obíhající megatuny rozkvetly v tiché detonaci, jež přinesla krátký a nepravý úsvit polovině spícího glóbu.

Pak vyčkávalo, uspořádalo si myšlenky a přemítalo o svých dosud nevyzkoušených silách. Neboť třebaže bylo pánem světa, nebylo si zcela jisto, co s ním podniknout.

Ale něco už je napadne.